Corneliu
Ştefanache

DRUMURI DE

-QlLL (J:

CORNELIU

DRUMURI DE FUM

roman

Editura JUNIMEA
Iaşi • 1985

Coperta: FLORIN BUIMISTRIL'C

CAPITOLUL I

1

Matei închise robinetul şi păşi peste marginea căzii, pe grătarul de plastic. Gata, se trezise de-a binelea. îl trezise jetul de apă rece cu care se biciuise îndelung. Mărunta lui plăcere din toate dimineţile. Sau exorcismul benefic, cum îi explicase în glumă Cristinei, la începutul căsătoriei lor, moştenit, poate, de la tatăl lui, un domn învăţător de ţară, care, la treizeci de ani, coborînd numai în chiloţi dintr-un tren de război, rămăsese undeva, pe-o fotografie galben-verzuie, să se frece eu zăpada ultimei sale ierni... Deşi ar fi vrut, nu putuse să împartă şi această moştenire cu soţia sa. Spre surprinderea lui, de sub rochia elegantă şi lenjurile fin ajurate pe care Cristina le lepădase întîia oară pe unicul fotoliu din apartamentul său de burlac, ieşise la iveală un trup armonios, de statuie antică, însă nespus de fragil. Cel puţin aşa i se păruse lui, că pînă şi părul ei negru, bogat, împrăştiat pe o pernă nu tocmai curată, s-ar fi rupt în bucăţi, s-ar ti destrămat pe dată acolo, dacă el nu s-ar fi purtat cu grija. La nici una dintre femeile dinaintea Cristinei nu întîlnise un asemenea prag, un fel de barieră invizibilă ce n-ar fi putut să fie forţata fără frica de frîngere, de risipire. Poate tocmai asta îl oprise definitiv lingă ea sau, poate, el însuşi o modelase în închipuire astfel ca să-şi motiveze oprirea. Oricum, impresia rămăsese atît de puternic fixată, încît şi acum, după aproape patru ani, trupul ei îi dădea aceeaşi senzaţie, încă îl mai simţea ca atunci — un gingaş vas de cristal pe care mîinile lui neîndemînatice l-ar fi putut sparge în orice clipă. Cum să fi adus lîngă el, sub duşul rece, o asemenea fiinţă, fără teama că se va îmbolnăvi ? Aşa că se desfăţa

cu jetul de apă, pînă se trezea tremurînd pe grătarul de plastic... Deja începuse să se frece cu prosopul. Calme, degajate, mişcările lui aveau ceva din alura unui sportiv, un atlet pregătindu-se pentru o nouă întrecere. Cîndva, în liceu şi în primii ani de studenţie, chiar fusese un atlet sau cel puţin o speranţă. Una a curselor de fond. Şi mai era, continua să alerge. Bineînţeles, cu alt suflu, cu alţi muşchi, cu altă inimă. La urma urmelor, nu se pregătea el acum, ca toţi ceilalţi, să reia o nouă cursă ? Şi nu se înşirau zilele, una după alta, ca nişte imense crosuri de la care nimeni nu se putea sustrage ?... O posibilă imagine a lumii, nu ? Simplistă, eronată poate, dar la care el ajunge deseori, ca s-o împrăştie apoi repede cu rîsul Iui gros, molipsitor, şi cu negaţia categorică, o, nu, nu se întreba ce era cu goana asta, ar fi fost inutil, ca şi eventualul răspuns, chiar unul pentru uzul personal, cînd existau zeci, sute de răspunsuri vechi, foarte vechi sau noi, de ultimă oră, toate pretinse adevăruri, toate jocuri de artificii peste capetele mulţimilor gîfîind în cros. De ce nu i-ar fi fost lui de ajuns că alerga, că putea să alerge, că era apt pentru orice cursă ?... Aruncă prosopul pe maşina de spălat rufe şi, cu o singură mînă, trase de marginea ferestrei. Aerul năvăli peste el rece, mirosind a petrol. Undeva jos, mormăia înfundat motorul unui camion, iar o voce ascuţită, de bărbat ori de femeie, îi ţinea isonul, dînd cine ştie ce dispoziţii presărate cu înjurături. Ultima înjurătură răsună mai clară decît celelalte : Le bag în mă-sa pe toate, aţi înţeles ? apoi motorul se opri brusc, căzu un oblon sau fu trîntită o uşă grea, metalică, şi începu zornăitul unor sticle. Aduseseră navetele cu lapte, gîndi el încheindu-şi nasturii pijamalei. Asta însemna ca nu era mai mult de ora şase... Nu trecuse nici o lună de cînd se mutaseră în noul apartament, proprietate personală, şi de-acum ştia după zgomote în ce fel începea ziua în jurul blocului lor. în privinţa zgomotelor, alegerea apartamentului fusese cît se poate de proastă. Cu un magazin alimentar la parter, nici vorbă de linişte. Dar în care bloc aflai liniştea, mai ales în clipele în care ai fi dorit-o ?... La un moment dat, în timp ce se privea în oglindă şi îşi întindea pasta de bărbierit pe obraji, se trezi repetînd înjurătura auzită mai înainte. Le băga şi el în

începu să-i dispară sub clăbuci, îşi dădea seama că de cînd se sculase din pat nu făcuse altceva decît să ocolească o altă întrebare, agăţîndu-se de orice, numai să întîrzie răspunsul. Totuşi trebuia să-l dea. Chiar în dimineaţa aceea. Nu mai putea s-o scalde cu să vedem, să ne mai gîndim. Două săp- tămîni fuseseră prea de-ajuns pentru gîndire. Exact aşa i se spusese în ajun, la telefon. Omul de la capătul celălalt al firului îi vorbise cu o politeţe silită, din vocea lui simţise de la primele cuvinte că abia se reţinea să nu izbucnească, adică, ce făcea el atîtea fiţe, unde îşi închipuia că trăieşte ? Abia la sfîrşit, cînd îi stabilise ora de primire, parcă îi mai dispăruse acreala. Şi, iată, ora aceea îi venea acum repede în întâmpinare, îl soma de la distanţă... Sperase că lucrurile se vor împotmoli pe undeva, că ceva nu va fi în regulă în dosarul lui sau directorul institutului unde lucra să obţină, aşa cum mai obţinuse şi altă dată, încă o prelungire de un an pînă la pensionare. Nu se întîmplase însă nimic din toate acestea, dosarul lui îl împingea înainte, iar directorul, fie că nu dorise să mai rămînă în funcţie, fie că forurile de decizie îi respinseseră cererea, lăsa locul liber... Un loc rîvnit de mulţi inşi care, în aşteptarea momentului, se hărţuiseră între ei, cînd pe ascuns, cînd pe faţă, cu tot felul de calomnii, fiecare sperînd să cîştige... El însă nu visase niciodată să ocupe asemenea locuri, nu cultivase nici o relaţie în acest sens şi, poate, de aceea înregistrase propunerea ca pe o surpriză de mari proporţii. II măgulise, fusese, nu-i aşa, ales dintre mulţi alţii, drept cel mai bun, tocmai el, ultimul venit printre ei, şi nu era de ici-de colo să fii, la treizeci şi cinci de ani, directorul unui asemenea institut. Numai un nebun ar fi întors spatele. Dar valul de euforie din primul moment i se spărsese repede, chiar în timpul cînd cei care îl chemaseră în faţa lor aminteau despre premiul obţinut de el cu ani în urmă şi că fusese văzut la televizor, că i se citiseră interviurile din ziare..., exact în clipele acelea, de laudă la adresa lui, începuse să se dezmeticească şi să dea înapoi. Ca şi acum, nu fusese teama că nu va face faţă în funcţia ce i se propunea, la asta nici nu se prea gîndise atunci, ci un sentiment cu mult mai apăsător. Ascultîndu-i pe cei din jurul lui, îi veniseră în

dinţe, îl răstigniseră pe rapoarte, rămînînd numai şefii din ei, capabili doar să dea dispoziţii în jos şi să primească ordine de sus. Nu îndrăznise acolo să vorbească despre aceştia, nu ie mărturisise teama lui de ratare, totuşi încercase să se apere, spunînd că profesia sa era o artă ca toate celelalte arte şi că viaţa artistului presupunea un anume statut. Apoi, la sfîr- şit, întrebase mai mult pentru sine dacă mai era chirurg cel care nu se întîlnea zilnic cu bisturiul şi cu masa de operaţie. Stîmise doar zîmbete şi gesturi destul de plictisite, nu descifrase pe ele decît asta, mofturi, tovarăşe, alintări, cum ar fi putut să fie luate în seamă ?... iar ei nu aveau timp să stea la taclale cu el, trebuia să înţeleagă, îi aşteptau probleme mult mai importante ca discutarea acelui presupus statut al artistului... Şi se ridicase de pe scaun, pentru că se ridicaseră şi ceilalţi, cu o clipă mai înainte, să-i strîngă mîna, cu feţele lor devenite dintr-o dată extrem de joviale, dar care lui îi spuseseră cam acelaşi lucru, fără mofturi, drăguţule, ce naiba, i se oferea o şansă, poate unica din întreaga sa viaţă... Poate, gîndi el acum, băgînd lama în maşina de bărbierit. Poate ei aveau dreptate, ca şi Cristina... Ea din primul moment fusese de partea lor şi continua să le repete argumentele, să le completeze cu altele, ale ei. în ultimele zile, ei amîndoi discutaseră aproape numai despre răspunsul pe care trebuia să-l dea. Lumea, zicea Cristina, şi el nu înţelegea niciodată prea bine ce vroia soţia lui să cuprindă în acest cuvînt. Lumea era neiertătoare ?... Asta o ştia. Un cuplu ca al lor nu avea cum să-i scape şi nu-i trebuia cine ştie ce imaginaţie să-şi închipuie discuţiile acelea unde erau amîndoi răsuciţi pe toate părţile, desfăcuţi, mărunţiţi. Mai ales acum... Măria-sa invidia de toate nuanţele şi calibrele. Şi ura. Sigur, şi asta, aşa, ca şi cum ar fi meritat-o pentru simplul fapt că existau, că arătau mai altfel decît alţii... Pe Cristina o înverşunase cretinul acela care, ieri, i se adresase la telefon cu doamna directoare, ca apoi s-o împroaşte cu tot felul de înjurături. Pros- tuţa, ce îşi închipuise, că ei aveau numai prieteni ? Nu, el nu se mira sau îl mai mira doar faptul că pînă acum nu se primise nici o anonimă la adresa lor. Mai era însă timp. Ehei, o astfel de scrisorică l-ar fi scos din

nu s-ar fi putut obişnui prea repede cu gîndul ca el sa nu ajungă în fruntea institutului. Asta era marea lui surpriză, nici nu bănuise vreodată că orgoliile Cristinei ar fi putut lua astfel de forme... Se aplecă asupra chiuvetei şi îşi spălă urmele de spumă. Cînd îşi ridică din nou ochii în oglindă şi începu să se pieptene, se gîndi la posibilitatea ca anonima aceea să şi-o scrie singur. Cine ar fi putut scrie mai bine despre arhitectul Matei Hermeziu decît el însuşi ? Dar oare îl cunoştea el cu adevărat pe cel din oglindă ?... înfipse pieptă- nul în perie şi ieşi din baie.

în sufragerie, pe spătarul unuia dintre scaunele din jurul mesei, atîma costumul lui bleumarin, iar alături o cămaşă albă şi cravata dăruită de Cristina de ziua lui. N-o purtase decît o singură dată. Nu putea suferi cravatele şi nici în costume de o singură culoare, oricît de fine ar fi fost croite, nu se simţea în largul lui. Un pantalon, o cămaşă descheiată la gît, o bluză peste cămaşă, şi era mulţumit. Aproape că nici nu-i veni să creadă şi atinse cu degetele gulerul hainei. Deci, se trezise şi ea. De obicei, pleca la Universitate mai întotdeauna după ce pleca el, aşa că lui îi revenea pregătitul cafelei. Punea două ceşti pe o tavă nichelată, le umplea şi apoi se ducea cu ele în dormitor, să le bea împreună, ea în pat, el în fotoliu, discutînd tot felul de fleacuri. Acum însă i-o luase înainte, ca să-l vadă îmbrăcat după gustul ei, s-o ia iar de la capăt cu răspunsul acela... îl aştepta aşezată pe un scaun, într-o pijama vişinie, din ţesătură mătăsoasă, care i se mula perfect pe trup şi, picior peste picior, îşi legăna papucul negru, gata să i se desprindă de vîrful degetelor,, uitîndu-se spre fereastră. Se apropie de ea fără să-i spună un cuvînt şi, cînd îi răsuci cu o mînă capul spre el, ea închise ochii. Pe pleoapa ei dreaptă, o venişoară pulsa abia vizibil. Se aplecă şi o sărută îndelung, lipindu-şi faţa de faţa ei, pînă ce Cristina îl împinse uşor cu mîinile, întrebîndu-l : Nu vrei să mănînci nişte ochiuri înainte de cafea ?

Nu, nu dorea, şi dădu din cap ciufulindu-i părul cu palma, aşa cum făcea în fiecare dimineaţă, cînd ea abia deschidea ochii spre el, toropiţi încă de somn. Cristina îi dădu la fel de încet mîna deoparte, îşi netezi repede parul si se ridică să aducă ibricul de pe aragaz.

Ţi s-a schimbat orarul, de te-ai sculat aşa de dimineaţă ? M-am trezit şi n-am mai putut să adorm, răspunse ea, în timp ce turna în ceşti.

Se aşezase la loc, îşi aprinse ţigara şi acum se uita la el, care sorbea din ceaşcă. Scoase şi Matei o ţigară din pachet, ea întinse mîna spre el, cu bricheta aprinsă, apoi, după primul fum, o întrebă ce-ar fi vrut să facă a doua zi, fiindcă era duminică. Ea nu-i răspunse. Sorbi o înghiţitură de cafea şi, răsucindu-se din nou spre fereastră, continuă să fumeze. Ochii lui o cuprindeau acum toată, se plimbau în voie pe umerii ei, se opreau pe sîni, coborau, pe coapse, pînă în vîrful papucului negru, care începuse iar să'se legene, ca să se ridice din nou pe genunchi, să-i cuprindă talia şi să i se oprească pe jumătatea feţei, parcă anume încremenită aşa, ca el să i-o poată examina. Toată neliniştea lui dispăruse, era acum copleşit de un sentiment de plenitudine care îl relaxa plăcut. Uitase şi de întrebarea ce i-o pusese mai înainte, nu mai existau nici un fel de întrebări, exista doar trupul acela, îmbrăcat în pijamaua vişinie, care fusese al lui, care va fi totdeauna al lui. Dar nici nu terminase de băut toată cafeaua din ceaşcă, şi întrebarea ei îl aduse la realitate : îmi promiţi că vei face aşa cum vreau eu, cum e bine să fie ?

Cristina..., începu Matei. Abia atunci întoarse ea privirea spre el şi, ca şi cum i-ar fi citit răspunsul pe faţă, îi spuse : Tu nu vrei să te trezeşti, Matei.

S-ar putea, răspunse el. Poate dorm fără să-mi dau seama că...

Eu îţi vorbesc serios, continuă Cristina. Nu-ţi mai cer să-mi promiţi, am obosit, dar acolo, înainte de-a spune da sau nu, să te gîndeşti la căsătoria noastră.

O să mă gîndesc, spuse el. Poate mă voi trezi. îţi promit.

Te mai rog ceva, mai spuse ea, strivind capătul ţigării în scrumieră. Ţi-am scos costumul din dulap, să-l îmbraci, nu vreau să te duci acolo oricum. Pentru prestigiul tău.

Bine, spuse el, aşa am să fac.

Cît se îmbrăcă, o auzi spălînd ceştile şi ibricul la chiuveta din bucătărie, îi simţi paşii uşori şi se gîndi că ea

a altei zile. Dar cînd începu să-şi lege cravata, îl cuprinse iar neliniştea şi o strigă. Ea se opri în uşă, aşteptînd.

Auzi, spuse el, de cîte ori îmi leg cravata, am senzaţia că îmi pun o zgardă, ca unui cîine. Ea începu să rîdă şi el continua : Nu, vorbesc serios. O zgardă, o curea... Oare cine-i la capătul curelei ?

Tu încă dormi, Matei. Oricum, nu eu trag de cureaua aceea din închipuirile tale.

Nu, nu m-am gîndit la tine, îi răspunse el. Mă gîndeam că, dacă voi fi director, vrînd-nevrînd va trebui să ţin în mînă sute de astfel de curele şi eu, la rîndul meu, să fiu...

Astăzi nu ai haz, Matei, crede-mă !

Ştiu, mai zise el. Sînt în pană de haz. Şi o cuprinse în braţe, aşa cum se despărţeau în fiecare dimineaţă : Pană de haz, mai repetă din nou, uitîndu-i-se în ochii, în pupilele ei parcă brusc dilatate. Cînd o sărută, nu băgă de seamă oftatul ei şi nici că mîinile care îi atinseră în treacăt gîtul erau nespus de reci.

Ieşi în grabă şi, pe scară, întîlni o bătrînă care întoarse capul în urma Iui. O cameră de luat vederi, gîndi el în timp ce ajunse în stradă. Prima din ziua aceea. Camere de hiat vederi, cum numise Cristina ochii vecinilor... Le simţea şi el ori de cîte ori le întîlnea. Mascate cu indiferenţă sau cu politeţe, amîndouă prost mimate, însă neiertătoare, îţi descopereau şi bubuliţa de pe obraz. Le simţea scînceala, amuşinarea... ăăă, cine, domnule, cine mai era lunganul cu plete, tipul cu bluze şi fulare aiurite, noul lor vecin, care abia-abia cata- dixea să-i privească ? Arhitect, zici ?... Şi cucoana lui, doamna asta, ce învîrtea de pleca de-acasă aşa de tîrziu, înţolită ca o prezentatoare de modă ?... Copii, nu, n-aveau... Oare de ce ? Ce mai aşteptau ? Că doar nu arătau chiar tineri-tineri... Se păzeau, egoiştii, poate întrebuinţau chestii de-alea, nu se gîndeau la urmaşi, la viitorul ţării... Ori erau impotenţi ? El sau ea ? Amîndoi nu puteau fi... îi veni să rîdă, în vreme ce ocolea staţia de tramvai. Era prea multă lume acolo, care aştepta, şi se hotărî să meargă pe jos. Nu avea de parcurs decît două staţii de tramvai — noua lor locuinţă îi apropiase de locurile de muncă — şi dimineaţa aceea, de mai, anunţa o zi însorită şi calmă... Exact, care dintre ei era vinovatul ?

seră totul, mai dibuiau, de cînd se mutaseră acolo trecuse abia o lună... La mutare le văzuseră mobila, îi evaluaseră preţul, măsuraseră cu ochii lungimea covoarelor, tot cu ochii pipăi- seră tablourile, se miraseră de mulţimea cărţilor, însă nu putuseră desface baloturile, cutiile de carton, de lemn... Ei însă erau răbdători, în mai puţin de jumătate de .an aveau să afle şi ce număr purtau la pantofi sau ce culori preferau pentru chiloţi, ochii lor ajungeau şi în balcoane, se strecurau prin deschizătura uşii, făceau de pază la uscător... Restul nu mai conta, venea de la sine, imaginaţia lor era neobosită... Apoi alţi ochi, alte camere de luat vederi o întîmpinau pe Cristina la Universitate, pe el la institut, mai perfecţionate, cu filtre speciale... şi contul lor de la banca de stocat zvonuri, povestioare, legende, era, nu-i aşa, în creştere... că, mmm..., unde, tovarăşi, unde mai voiau ăştia să ajungă ?... Oho, ce-ar mai fi crescut contul dacă s-ar fi apucat să facă şi ei o nebunie, de pildă să-şi găsească o amantă sau Cristina să-l înşele cu cineva... La naiba, ce-i mai trece prin minte... Da, da< asta era, pur şi simplu se agăţa iar de fel de fel de nimicuri, numai să nu se mai gîndească la blestematul de răspuns...

Portarul institutului îl privi cam uluit, sărind imediat în picioare. El nu-şi amintea să-l fi întîmpinat vreodată ridi- cîndu-se de pe scaun şi salutîndu-I atît de ceremonios: Să trăiţi, tovarăşe arhitect... Fără îndoială, aflase şi ăsta. Sau, poate, îi salutase doar costumul şi cravata...

2

Aţi spus ceva, dom' Ieronim ?

Surprins, ridică ochii spre uşă : Nu, ce să spun ?

Era Zinaida, femeia de serviciu sau, cum îi spunea prin şedinţe fostul director, decedat cu un an în urmă, singura reprezentantă a clasei muncitoare din institutul lor. Şi greşesc, iubiţilor ? îşi aminti el deodată cuvintele regretatului său şef, repetate de fiecare dată aproape identic : Cine mătură zilnic mai mult de o duzină de încăperi şi goleşte scrumierele şi coşurile de hîrtii, şi şterge geamurile şi praful de pe birouri, şi spală linoleumul

face cafele, şi vă cumpără iaurtul şi cornurile de la ora zece, şi colindă apoi oraşul, în chip de curieră, şi, pe deasupra, vă mai şi ţine la curent cu ce se mai găseşte prin alimentare sau în pieţe ! Nu-i, oare, Zinaida?... Grasă, congestionată, Zinaida gîfîia acum, rezemîndu-se de tocul uşii. Cu o mînă căuta ceva în buzunarul halatului ponosit, iar cu cealaltă îşi netezea părul roşcat, tuns scurt şi încreţit caraghios. Ieronim răsuci capul spre singurul perete fără rafturi de cărţi, unde atîma, înrămata, fotografia răposatului, ca şi cum ar fi vrut să-şi verifice amintirea sau să-l ia ca martor pe fostul său profesor. Cînd, peste cîteva clipe, reveni cu privirea la uşă, Zinaida terminase de netezit părul şi nu mai gîfîia. Faţa ei aproape rotundă aştepta neîncrezătoare, şi un zîmbet de viclenie umilă îi licărea în ochi. Cel puţin aşa i se părea lui, era vădit că răspunsul n-o mulţumise. Ce naiba ar fi vrut să mai audă ?... Femeia asta cam aşa îi măsura cu ochii pe toţi, mai ales pe noul director, cînd acesta i se adresa grav cu tovarăşa noastră Zinaida, cînd ea devenea dintr-o dată ţărancă, răs- punzînd parcă unui străvechi semnal de alarmă, şi neîncrederea neamului ei, înşelat în mai toată istoria sa, îi apărea brusc pe faţa lăţită de zîmbetul acela. Cunoştea el bine umilinţa asta vicleană şi tot ce se putea descifra în mijitul ţărănesc al ochilor ei. însăşi mama lui nu privea străinii altfel, ci tot ca Zinaida, cîntărindu-i ca şi ea îndelung... Nu, nu era fiinţă rea, deşi viaţa ar fi putut-o face. O ascultase în repetate rînduri povestindu-i traiul cu un bărbat beţiv, o haimana care, după ce o adusese la oraş, o abandonase, să se descurce singură cu doi copii şi să slugărească după-amiezile pe Ia diferite case, spălînd rufe, ca să-şi mai rotunjească astfel o leafă mult prea modestă, fiindcă de la nenorocitul acela nici pensie alimentară nu mai primea, de cîţiva ani înfundase puşcăria pentru tîlhărie. Zîmbetul ei nu era decît un fel de apărare, poate singurul... Tot uitîndu-se la ea, fu gata s-o întrebe, ca de obicei, ce-i mai făceau copiii sau dacă mai primise veşti de la soţ, dar în aceeaşi clipă simţi că îi ardeau obrajii, cuprins de panică, de parcă femeia ar fi aflat că el, Ieronim Masaru..., dom' Ieronim, cel care, nu-i aşa, îi dădea sfaturi şi-i compătimea viaţa, nu-şi mai văzuse propria mamă de

de palier nu i-ar fi atras atenţia. Ce să spun ? repetă el răstit.

îhî, m-au înşelat urechile.

Te-au înşelat, spuse el, încercînd să-şi aprindă ţigara. Reuşi, după ce rupse mai multe beţe de chibrit, şi primul fum îl expiră spre ea. Nu se clintise, stătea tot rezemată de tocul uşii, cu aceeaşi viclenie umilă întipărită pe faţă.

înseamnă că mă ramolesc, dom' Ieronim. Tocmai treceam pe hol, să aduc nişte apă... Dar dacă spuneţi 'mneavoastră, e clar, mi s-a năzărit... Nu-i mai răspunse. începu să-şi orînduiască hîrtiile şi cărţile de pe birou. Puţin mai tîrziu, o auzi din nou : Dom' Ieronim, zău, nu vă supăraţi, demult mă ţin să vă întreb... De ce veniţi odată cu mine la slujbă ? Pentru mine asta-i ora..., însă 'mneavoastră... Oare... zic şi eu... dacă aţi avea o soţie, tot aşa s-ar întîmpla ?...

Faţa ei nu mai era rotundă, o vedea acum uşor alungită, cu nişte cute în jurul gurii. Ce făcea, se apucase să-l compătimească ? Ei, asta chiar nu putea suferi. îi răspunse la fel de iritat: Mai ai timp să rezolvi problema, mai încearcă 1 şi se răsuci cu tot cu scaun spre fereastră, semn că încheiase discuţia.

înţelese şi Zinaida. Mai scoase un îhî, ca un oftat, şi se retrase. Auzind-o depărtîndu-se pe hol, se ridică să închidă uşa. Făcu însă cîţiva paşi şi se opri între cele două birouri greoaie care mai lăsau puţin loc liber în încăpere. Strivi ţigara în scrumieră, apoi aprinse repede alta, uitîndu-se în jur ca şi cum s-ar fi aflat pentru prima oară acolo. Lumina soarelui de început de mai invadase pereţii afumaţi, scotea în evidenţă crăpăturile, făcea lemnul gălbui al mobilierului să arate mai bătrîn decît era şi cărţile de pe rafturi mai învechite. El însuşi, stăpînit încă de partica aceea, se simţea mai neputincios ca oricînd. Uită de uşă şi se aşeză la loc pe scaun, trase mai aproape un dosar voluminos, dar nu-l deschise. Era manuscrisul unei lucrări pe care spera s-o publice. Muncise la ea mai mulţi ani şi, de aproape două săptămîni, îşi începea ziua recitind-o şi împotmolindu-se, mereu nemulţumit în propriile-i fraze. întrebarea Zinaidei continua să-l sîcîie. Nu mai avea acum nici un dubiu, urechile ei nu se înşelaseră, vechea lui meteahnă începuse

nile. Nu era mai nimic de văzut. Doar semnele celor cincizeci de ani trecuţi peste ele. Şi nu pe aici scormonea păianjenul acela... Sigur, vorbise iar de unul singur. într-o Dună zi va ajunge să ţină discursuri pe stradă, exact cum i se întîm- plase la puşcărie. Vorbele i se rostogoleau acolo ca nişte baloane de săpun, ca să se spargă de pereţii cenuşii... Prelegerile lui de istorie, cuvîntări pentru folosul zidurilor, singurul exerciţiu intelectual posibil şi luat în seamă doar ca aiureala unui nebun, cum îl diagnosticaseră în derîdere paznicii. Abia mai tîrziu, după eliberare, înţelesese că nebunia de atunci nu fusese decît o cumplită frică. Se luptase cu ea ca şi cum frica aceea, că nu va mai putea să scoată un sunet, daca nu va vorbi întruna, ar fi reuşit să-i curme pentru totdeauna glasul... Acum însă ce i se întîmplase ? De ce i-ar mai fi fost lui teamă ?... De scrisoarea primită de la mama lui ?... Da, rostise vorbele bătrînei, ştia precis că nu fuseseră decît cuvintele ei, nu scrisese, ci parcă desenate de ea pe hîrtie, zugrăvite cu trudă şi teama că nu-şi va putea duce pînă la capăt gîndurile. Poate la început le şoptise silabisit, ca şi maică-sa, cît se chinuise ea să umple fila aceea de caiet cu ele, apoi se adunaseră undeva, în adîncurile sale, să răbufnească dintr-o dată, să sară ca un capac zvîrlit de presiunea aburilor, făcînd astfel zgomotul care o adusese pe Zinaida la uşa lui... S-o mai întrebe dacă strigase ? La ce bun să mai ştie ?... Acum nu mai ştia decît un singur lucru, că niciodată maică-sa nu-i trimisese o scrisoare aşa de scurtă şi de tristă ca aceea pe care o citise în această dimineaţă. Nici în săp- tămînile care urmaseră morţii soţului ei, bătrîna nu arătase atîta îndepărtare de sine şi de ai săi. Uitase să mai amintească pînă şi de Ion, nu mai repeta obişnuita frază, din aproape toate scrisorile, că traiul celui de al doilea fiu al ei şchiopăta rău. Nu-i mai enumera pe cei din sat, care muriseră, aşa cum făcuse totdeauna, trecîndu-i cu numele şi prenumele, cu vîrsta, cu uliţa unde locuiseră, cu felul cum fuseseră în viată şi cu bolile ce îi răpuseseră, nu le mai descria înmormîntările, dacă pomenile se petrecuseră după cuviinţă ori cu zgîrcenie, nu mai era vorba despre nici o nuntă, ca şi cînd tinerii ar fi încetat sa se mai căsătorească acolo, iar vecinii

ea în grădină şi în ce fel îi răsăriseră legumele, zarzavaturile şi florile, dacă plouase la timp sau nu, cîte găini îi căzuseră cloşte şi pe cîte le pusese pe ouă. Nici o vorbă de duh şi nici acele stîngăcii de exprimare ce dădeau un anume farmec scrisorilor ei. Nu mai rămăsese urmă de speranţă, viitorul încetase să mai existe pentru ea. Totdeauna mama lui îi vorbise altfel despre viaţă şi moarte, nu ca acum, desprinsă parcă de amîndouă şi privindu-le de undeva, dintr-o mare îndepărtare, fără bucurie şi fără durere... De acasă şi pînă la institut, tot repetînd în gînd scrisoarea ei, o memorase cuvînt cu cuvînt. Intr-un singur rînd îi mulţumea pentru banii primiţi de la el şi îl întrebă dacă îi era dat să-l mai vadă. Nu era un reproş. Dacă exista vreunul, nu pe el îl viza. Oricine ar fi citit cuvintele bătrînei şi-ar fi dat bine seama că ea înclina mai degrabă să se învinuiască pe sine, pur şi simplu îşi pierduse răbdarea şi dorea să închidă ochii fără să-şi mai aştepte fiul. Apoi, în cele cîteva rînduri, îi spunea că moartea îi dă tîrcoale, că tot mai des îşi visează noaptea bărbatul, şi la fel de des, ziua, o lasă puterile, iar în clipele acelea, în care chiar nu mai poate să mişte un pai, se aşază pe băncuţa din cerdac şi, privind şoseaua, îşi cîntăreşte viaţa : Fum, Ieronime, scria bătrîna, ceva venit de nicăieri şi pornit spre nicăieri. Cine ar fi crezut să fie aşa ? Urma semnătura: Mama ta — trădînd aceeaşi trudă şi teamă că nu va ajunge pînă la capăt, să deseneze şi ultima literă... Cum şi-ar fi putut-o închipui aplecată asupra hîrtiei şi cu creionul între degete, cînd n-o văzuse niciodată îndeletnicindu-se cu asemenea lucru ? Imaginaţia lui nu era în stare decît s-o poarte prin ogradă, cu o jţăleată sau cu vreo baniţă în mînă, urmată de droaia de păsăret, s-o pună să dezgroape via sau s-o prăşească, apoi să mulgă vaca, s-o trimită fuga la bucătăria cu pereţii plin de oale atîrnate în cuie, unde el însuşi se aşeza pe scăunel, în vreme ce ea mesteca mămăliga la plita cuptorului şi nu mai contenea să-i povestească despre toate cîte se întîmplau în sat. Dar dintre toate amintirile, una era cea mai vie, la care se oprise acum. Stau amîndoi nemişcaţi, unul lîngă altul, în spatele lor se înalţă o tufă de trandafiri agăţători, şi Ion, cu un genunchi sprijinit în iarbă, încearcă

pare atît de surprinsă, încît întreabă : Da ? şi în aceeaşi clipă încep să i se prelingă lacrimile pe obraji. Le şterge repede, cu dosul mîinilor. Cînd se uită la el, buzele i se frămîntă ca şi cum ar vrea să spună ceva şi nu poate, nu-şi găseşte vorbele potrivite ori tocmai vorbele acelea o sperie şi o fac să tacă. Capul ei abia ajunge la umărul lui. El şi Ion o privesc acum de sus şi parcă asta i-ar înstrăina pe amîndoi de ea. Măcar el să nu tacă, să umple golul ivit între ei. Să-i amintească de anii aceia, cînd se agăţau de poalele sale şi creştetul lor nu ajungea nici la mijlocul mamei ? Cît de înaltă era ea atunci, şi cum o împuţinase timpul !... Dar bucuria din ochii ei îl inhibă, îi este teamă ca nu cumva s-o strice, şi ea continuă să-i privească pe amîndoi, îi cuprinde de parcă i-ar îmbrăţişa şi abia acum şi-ar vedea cu adevărat fiii. Acum, cînd ea a îmbrăcat o rochie de stambă neagră, cu mici flori, roşii, a încălţat pantofii cu care se duce duminica la biserică şi peste părul sur, strîns coc, şi-a legat un batic de culoare închisă, lucind ca mătasea. Repetă din nou : Eşti frumoasă, credemă, mamă! şi ea rîde, îşi clatină uşurel capul, cu mîna la gură : Vai de frumuseţea mea, Ieronime, şi nici de astă dată peste bucuria din ochii ei nu trece nici o umbră, nici chiar în momentul în care spune : Dacă v-ar vedea acum şi tatăl vostru !... Fotografia fusese făcută după liberarea lui, ştia asta orientîndu-se după moartea tatălui său. Bătrînul se pierduse în vreme ce el se mai afla încă la puşcărie. în rest, nu-şi mai amintea acum nimic cu precizie. Dacă ar fi fost întrebat ce vîrstă avea mama lui, n-ar fi putut răspunde... Nu, nu-i va scrie, gîndi el. Se va duce acasă, va cere o învoire pentru două-trei zile, iar la vară îşi va petrece întreaga vacanţă împreună cu bătrîna. Se şi văzu împingînd portiţa, învăluit de umbra şi aroma nucilor... Casa aceea, unde se născuse, rămăsese şi acum adevărata lui casă. Toate celelalte, prin care trecuse, nu fuseseră decît nişte locuinţe întîmplătoare, un fel de camere de hotel sau săli de aşteptare. Se oprise o vreme în ele şi plecase ajpoi mai departe, despărţindu-se de pereţii lor fără nici o părere de rău. Da, va vorbi cu directorul chiar la prima oră a acestuia şi, dacă nu-l va înţelege, îşi va lua cîteva zile din concediul de odihnă... Hotărîrea asta îl mai

de la colegul său, cel cu care împărţea camera. Acesta se afla în Franţa, într-o documentare de mai multe luni. îşi aminti că el ar fi trebuit să facă documentarea asta, aşa i se spusese la început, însă în ultimul moment fusese înlocuit cu celălalt. Cîţiva din institut îi dăduseră atunci de înţeles că tocmai el, colegul care plecase în străinătate, trăsese pe ascuns sforile sau, poate, chiar îl turnase pe undeva cu cine ştie ce născociri, luîndu-i locul. îi ascultase, mulţumindu-se să ridice din umeri şi să tacă. Ce altceva ar fi avut de făcut ? Să le fi spus că ei, la rîndul lor, îl frustraseră în trecut de alte plecări ? Doar nu i se întîmplase acum întîia oară. Şi, ca de obicei, nici de astă dată nu se dusese nicăieri să ceară cuiva vreo lămurire, nu i-o ceruse nici măcar directorului. Se ştia, fiindcă trecuse prin puşcărie, drept cel mai vulnerabil om din institut, şi asta îi era de-ajuns. Demult se obişnuise cu gîndul că niciodată nu avea să ajungă să studieze într-una dintre marile biblioteci ale lumii, aşa cum visase cîndva. Salutări din Paris şi spor la muncă ! scria colegul său pe dosul ilustratei. Scîrbit, o aruncă pe birou şi se aplecă asupra manuscrisului. Treptat, pe măsură ce înainta cu cititul, simţea că propriul său text îi dădea o oarecare satisfacţie. Asta i se întîmpla pentru prima dată de cînd luase la refăcut manuscrisul şi era fericit.

O oră mai tîrziu, intră la el secretara. De cîte ori dădea cu ochii de fiinţa asta, gîndea că singura ei calitate era urîţenia. Nici nu împlinise patruzeci de ani, dar faţa ei cabalină părea de şaizeci, cu toate ticurile unei babe cicălitoare. Venise Ia institut odată cu noul director, şi clevetirile spuneau că soţia acestuia o alesese pentru a-şi păzi astfel soţul. Hazul era că acela care trebuia păzit arăta ca un copil îm- bătrînit la vîrsta pubertăţii, iar rocurile înalte de la pantofi şi costumele lui, croite de altfel fără cusur, nu făceau decît să stîrnească zîmbetele ironice ale femeilor din institut. Oprită la un pas de uşă, secretara îi repetă pentru a doua^ară, stîr- nind în jurul ei un parfum greţos : Sînteţi chemat de tovarăşul director, aţi înţeles ?

O urmă fără să-i răspundă. Ca şi altă dată, îi sări în ochi plăcuţa de alamă prinsă în uşa pe care trebuia s-o

mîna peste mapele de carton de pe birou şi-i făcu semn să se aşeze. Zîmbea sau se străduia să zîmbească, fiindcă ochii lui mari, uşor bulbucaţi, rămăseseră morocănoşi ca de obicei. Se cunoşteau încă din facultate, fuseseră chiar colegi de grupă. Constantinescu se numărase printre cei mai slabi studenţi la învăţătură, iar el îşi luase licenţa ca şef de promoţie. Şi iată că se inversase totul, cel dintîi ajunsese la cheremul celui din urmă. Dacă nu i-ar fi făcut semn să se aşeze pe scaun, ar fi trebuit să rămînă în picioare, aşa cum se întîmplase la ultima lor discuţie. Omul de la birou îşi trecu de cîteva ori degetele prin părul sur şi, începînd să-şi frece mîinile lui mici, întrebă : Ce mai faci, dragă ?

Chiar voiam să te văd, răspunse el. Aş dori să plec două- trei zile să-mi văd mama. Nu prea înţeleg ce se întîmplă cu ea.

Se întîmplă ceea ce se întîmplă cu toţi bătrînii, spuse Constantinescu. Noi însă trebuie să-i înţelegem, să-i ajutăm... Ehei, nu-i prea mult pînă cînd vom fi ca ei. Dar să trecem la subiect...

Dacă m-ai chemat în legătură cu documentarea aceea din Franţa, n-am nevoie de nici o explicaţie, preciză el. N-am ieşit niciodată peste hotare şi nici nu mai sper să ies. Fără supărare... Aş fi fericit să pot să-mi acopăr cît de cît proiectele pînă la pensie, să...

Nu despre asta-i vorba, îl întrerupse Constantinescu. Trebuie să discutăm despre ceva mult mai delicat şi să ajungem la o înţelegere, dragul meu Masaru.

Ierenim deveni dintr-o dată mai atent, ultimele cuvinte deja îl alertaseră. Tot aşa, înainte de proces, îi vorbise şi procurorul, cerînd apoi condamnarea lui Ia pedeapsa maximă, iar mai tîrziu, la fel începuse şi rectorul Universităţii, ca să-i aducă imediat la cunoştinţă că nu mai putea rămîne la catedră. Dragul meu Masaru... Uită că în biroul directorului nu se fuma şi îşi aprinse ţigara. Celălalt, grijuliu, scoase de undeva, dintr-un sertar, o scrumieră şi continuă să vorbească. Aproape nu-l mai asculta, nu-l mai interesau justificările, vestea îl năucise, totul se repeta exact ca atunci. Dragul meu Masaru... Cum să fi uitat el cuvintele acestea lunecoase. cu amabilitatea

Am întrebat de *ce* tocmai eu ? spuse Ieronim. Ce mi se reproşează ? Am publicat trei cărţi, planul de cercetare ce mi-a fost fixat l-am onorat cu vîrf şi îndesat, am doctoratul, sînt la o vîrstă care...

Mie îmi spui ? îl opri Constantinescu, ridicînd amîndouă mîinile. Crezi că mie, consiliului ştiinţific, întregului institut... nouă, tuturor, ne este uşor să renunţăm la tine ?... Oamenii însă au gîndit că tu eşti fără familie, fără alte obligaţii, că te vei putea descurca mai uşor...

Abia acum înţelegea el de ce în ultimele zile îl ocoliseră toţi, fiindcă ştiau că va fi dat afară. Nu se găsise măcar unul dintre ei să-l anunţe. Poate n-ar fi ajuns aici, în faţa acestui impostor care îl umilea numai prin simpla lui prezenţă. îi amintea acum de faptul că fuseseră colegi de facultate, îl îndurera soarta lui ? Cît de cinic putea să fie ! De ce naiba nu-l oprea, de ce îi mai asculta minciunile ? întinse o mînă spre el : Am înţeles. Ceea ce nu înţeleg sînt criteriile pe care le-aţi aplicat. Tu ai familie, copii... şi crezi că asta este o garanţie pentru aptitudinile tale de cercetare ?

Zîmbetul lui Constantinescu dispăru, faţa gălbuie, boţită de riduri, era acum stăpînită numai de ochii lui morocănoşi în care se aprinsese deodată ura : Vreau sa-ţi întind o mînă, şi tu mă iei peste picior. Perfect. Te interesează, n-ai decît să te descurci singur. Un lucru însă nu uita, că mai există şi trecutul...

Ultimele cuvinte nu-i mai lăsau nici o speranţă, zarurile fuseseră aruncate, îl pasau iarăşi cine ştie unde. Altfel Constantinescu nu l-ar ameninţa, în asemenea împrejurări el nu se juca niciodată cu vorbele fără ca ele să aibă spatele bine acoperit. însă ce s-ar întîmpla dacă i-ar spune acestui om că este o nulitate şi ar pleca imediat, trîntindu-i uşa în nas ?... Nu, laşitatea şi frica lui îl ţintuiau pe scaun, necunoscutul îl paraliza. Ce l-ar fi aşteptat dincolo de uşă ?... Uşi închise, umilinţa cu care ar fi încercat să Ie deschidă, amabilitatea ucigătoare a unor inşi ca şi Constantinescu... Trebuia să-l asculte, să strîngă recunoscător mîna ce i se întindea, să-şi plece capul. Abia îşi recunoscu glasul : Bine, unde voi lucra ? Cine îmi dă

Nici o grijă, şi buzele lui Constantinescu îşi umezeau iarăşi zîmbetul. Vezi, ne putem înţelege... Am şi aranjat, vei avea un post de muzeograf... vei fi, ca să zic aşa, şeful muzeului Marelui cronicar... Deci tot în domeniul nostru... Ce mai, ai avut noroc, omul care lucra acolo s-a pensionat tocmai la momentul potrivit... Şi se ridică de pe scaun, ocoli biroul, se opri lînga el şi-l bătu pe umăr : Ce-ai crezut, că te las de izbelişte ? Nu, dragul meu Masaru, oricînd, în orice problemă vei găsi la mine un sprijin sigur...

Nu-şi amintea să-l fi văzut vreodată atît de vesel. Se bucura că îl înlăturase din institut fără cea mai mică opoziţie ?... Se aşezase acum pe scaunul din faţa lui, îi pusese mîinile pe genunchi : Sigur, trebuie să te duci şi să-ţi vezi bâtrîna. Cine a zis că fără părinţi sîntem lipsiţi de trecut ?... Eu zic că mama e totul, ea sprijină întregul nostru trecut, amintirile... Da, ai să te duci, poţi pleca chiar astăzi... Uite, ai cinci zile la dispoziţie... Cînd te vei întoarce, vor fi gata şi formele de transfer... Dar, să nu uit, trebuie să faci o cerere...

Acum ? întrebă el, şi Constantinescu se lăsă pe spătarul scaunului, uitîndu-se spre tavan : Da, e bine s-o faci acum. Luă de pe birou o foaie de hîrtie şi i-o aşeză în faţă : Subsemnatul, Ieronim Masaru etc., etc.... Ce, am să te învăţ eu să faci o cerere ? he-he...

Ieronim scrise cererea încet, gîndindu-se că prin fiecare cuvînt aşternut pe hîrtia aceea îşi semna încă o sentinţă. Cîtă laşitate şi neputinţă mai era şi în fiinţa lui ! îşi spuse la sfîrşit, după ce termină şi cu semnătura. însă momentul critic trecuse, deja simţea un fel de eliberare, începea să se împace cu noua lui situaţie.

în regulă, spuse Constantinescu, acoperind cu amîndouă mîinile cererea. De restul ne îngrijim noi... Şi sper că nu mă vei ocoli. Te rog, ce dracu', ca între foşti colegi, dragul meu Masaru... Ştii ce m-am tot întrebat, în vreme ce-ţi scriai cererea ? De ce ţi-ai ales tu profesia asta, de istoric ?...

Niciodată nu-şi pusese o astfel de întrebare. Era ca şi cum ar fi întrebat un ţăran de ce este ţăran. Dar se trezi spunînd : Nu ştiu dacă sînt prea clar. Cred că mi-a fost

bătîndu-l uşurel pe umăr şi continuînd să repete : Bună, bună, dragul meu Masaru, să-ţi fie frică de propriile vise ! he-he... E şi asta ceva...

3

îl zări de departe, prin uşa deschisă, cum traversa strada, păşind cam ţeapăn, dar sigur pe el, într-un costum negru ce contrasta izbitor cu păru-i alb, strălucind în soarele calm al dimineţii. Nu-şi amintea să-l fi văzut purtînd alte culori decît negru sau bleumarin. Poate de aceea imaginaţia lui, alimentată numai de filme, îi atribuia clientului său tot felul de roluri de diplomaţi de altădată, de foşti marinari celebri sau chiar de actori de cinema. Astăzi, deşi nu mai întâlnise de multă vreme pe ecrane astfel de personaje, îl aseamănă în grabă cu un preot ieşit la plimbare fără pălărie şi anteriu. Să fi împlinit, oare, şaptezeci de ani ? se întrebă el. împături în patru un exemplar din ziarul judeţean şi, punînd deasupra lui un pachet de Carpaţi fără filtru, îşi spuse că ar trebui să mai adauge cîţiva ani. La procesul său, judecătorul se afla sigur la jumătatea sutei, şi de atunci trecuseră peste douăzeci de ani. Oricum, el nu întîlnise un alt bărbat, care, la o asemenea vîrstă, să-şi poarte atît de ager paşii şi mintea ca Tiberiu Argeanu. Se ridică de pe scaun, aşa cum îl primea de fiecare dată, rezemîndu-şi proteza piciorului de marginea mesei încărcate de ziare şi reviste : Bună dimineaţa, domnule judecător. Cam tîrziu.

N-am adormit decît spre ziuă, răspunse Argeanu. M-am apucat să-mi recitesc cărţile din bibliotecă. Pe cele mai bune... Şi nu mai am nici un dubiu că e pentru ultima oară.

Să fiţi sănătos ! începu vînzătorul, cînd Argeanu tăcu, zîmbind zeflemitor cine ştie cărui gînd. Ehei, de cîte ori le veţi mai reciti !... V-am pregătit porţia, mai adaugă el. Poftiţi ! şi arătă cu privirea ziarul şi pachetul de ţigări.

Dar Argeanu nici nu se uită spre masă, îl întrebă ca de obicei : Ce filme ai mai văzut ?

Proaste, răspunse vînzătorul. Săptămîna asta n-am ce

Eşti rău, drăguţă, spuse Argeanu. Faţa lui uscată, proaspăt bărbierită, se înăspri brusc. De zece ani îţi cumpăr ţigările şi ziarele, şi tot n-ai înţeles că vreau să uit c-am fost şi judecător.

De ce să uitaţi ? ! se miră vînzătorul. N-aş vrea să vă stric tocmai eu o zi aşa de frumoasă, însă şi ieri, şi alaltăieri, şi în celelalte zile, tot cu domnule...

Lasă ! îl opri Argeanu. Mi se întîmplă să nu prea bag în seamă toate cîte mi se spun. Ce vrei, la vîrsta mea te mai întîlneşti şi cu momente de absenţă. Tu însă nu-mi mai aminti.

Zău, nu vă supăraţi, continuă vînzătorul. Eu nu mă pot adresa dumneavoastră decît aşa, cu domnule judecător. Ca o recunoştinţă, pentru că dumneavoastră aţi fost deasupra tuturor judecătorilor... Cum aş putea să uit ? Toţi au vrut să-mi dea zece ani de închisoare, numai domnul judecător Argeanu a învîrtit treaba în aşa fel încît am scăpat doar cu doi...

N-am învîrtit nimic, spuse Argeanu. Am aplicat legea...

Mila dumneavoastră aţi aplicat-o, nu legea, se însufleţi deodată vînzătorul. V-aţi păstrat sufletul milos... Ţin perfect minte cum, în sala tribunalului, m-am agăţat cu disperare de ochii dumneavoastră. Nu ştiam de ce, dar îmi ziceam întruna, dacă nici de la ochii ăştia nu-ţi vine mila, eşti băgat de tot la fund, băiete... Şi de ce trebuia să părăsesc liceul şi să pătimesc în puşcărie ? Fiindcă avusesem ghinionul să mă nasc dintr-o femeie şi un bărbat în ale căror capete de ţărani urgisiţi stăpînea o singură teamă, una mai mare ca moartea, să nu-şi piardă pămîntul, că fără pămînt, ziceau ei, nu le mai rămînea decît să-şi pună funia la gît ?... Da, domnule judecător, în afară de dumneavoastră nimeni n-a vrut să priceapă că nu mă ridicasem împotriva regimului, că spărsesem doar capul unei bestii, adică făcusem ce-ar fi făcut orice fiu, văzîndu-şi tatăl sfărîmat cu pumnii. Dumnezeule, dacă în clipa aceea îmi cădea în mînă nu sticla de pe masă, din care băusem cu tata vin, ci un topor, un tîrnă- cop, nu-l omoram ? Merita bestia aia... Că unui om, cum era tata, care nu opune nici o rezistenţă, nu-i terciuieşti faţa cu pumnii, ca să-i poţi prinde cătuşele de mîini. Ce lege mai era,

cu recunoştinţa mea, pentru că acolo, în puşcărie, o singură zi în plus te poate ucide, dar opt ani...

Argeanu încetase demult să-l mai urmărească. Povestea îi era prea cunoscută, s-o mai asculte, omul din spatele mesei i-o repetase de nenumărate ori, amestecînd de fiecare dată propria-i viaţă cu viaţa unor personaje din cine ştie ce filme văzute de el. Ştia precis că, după episodul cu taică-su, îi va descrie aşteptarea lui în detenţie, pe urmă îi va vorbi cum muncise el pe mai toate marile şantiere ale ţării, cîştigînd bani şi o oarecare faimă, cum se accidentase grav şi îl părăsise apoi nevasta, ca, la sfîrşit, să-şi amintească de reîntîlnirea cu bunul său judecător, cel ce îl ajutase să capete slujba asta de vînzător de ziare şi ţigări. îl opri din nou : Sînt cam obosit. Mai vorbim noi altă dată. Puse banii pe masă, luă ziarul'şi ţigările şi o pomi spre uşă, repetînd de cîteva ori: La revedere, drăguţă...

Pînă acasă, deşi nu erau mai mult de două sute de metri, avu timp să se vadă îmbrăcat în robă, conducînd procesul celui de care tocmai se despărţise. îl văzu şi pe acesta, cum era el atunci, aproape un adolescent ghemuit în hainele vărgate, îi întîlni şi ochii, citi în ei spaima animalului hăituit, însă nu putu să-şi amintescă numele lui. Cînd puse mîna pe mînerul porţii metalice, s-o împingă înăuntru, se auzi strigat. Era fiul său, Mihai, care locuia în aceeaşi casă cu el, la etaj. Cu ani în urmă, casa lor avusese o singură curte, nu fusese despărţită în două prin gard, cu ieşiri separate, ca pentru nişte străini. Uneori puteau să treacă săptămîni în şir şi, dacă nu se întîlneau întîmplător, ca acum, nu-şi vedea nici fiul şi nici nora. Ca întotdeauna, gîndindu-se la soarta familiei sale, simţi cum se porneau înţepăturile de la inimă. Se sprijini cu o mînă de poartă şi aşteptă. De la primele vorbe îşi dădu seama că Mihai băuse : Mă întrebi ce fac ? îi răspunse el, privindu-si fiul cu mîhnire şi repulsie. Mi-am cumpărat ziarul şi ţigările. Dar tu ?

Mă duc la institut, rînji Mihai şi pe bătrînul Argeanu îl încercă teama că îi va cere bani. Se întîmplase de cîteva ori şi asta, şi tot aşa îl oprise în stradă, cu rînjetul lui. Nici rîsul nu-i mai era normal. Si apoi ce motiv găsise el să se

să-l ştie întinzînd mina spre alţii. Dar cine-i garanta că fiul său îşi tapa numai tatăl ? Spuse în silă : Atît de tîrziu ?

E sîmbăta noastră liberă, răspunse Mihai. Totuşi, trebuie să mă duc, am de controlat nişte experienţe...

Pe naiba, experienţe, gîndi bătrînul, ai de controlat restaurantele şi barurile. Fu gata să-i spună asta, însă, urmărindu-l cum îşi aprindea ţigara, nu mai putu scoate o vorbă. Tremuratul mîinilor lui Mihai îi încleştase gura. Şi ce faţă buhăită vedeau ochii săi !... îşi lăsă privirea în jos, asupra fiului care continua pe acelaşi ton de veselie să-i explice rostul experienţelor sale. Cravata slinoasă, costumul lustruit de prea mult purtat, o manşetă de la cămaşă cu marginea destrămată şi pantofii prăfuiţi îl mîhniră şi mai mult.

Dacă reuşesc, repetă din nou Mihai, va fi o bombă. Un medicament care să prevină... aproape să elimine infarctul, congestia cerebrală... înţelegi ?

Inima şi capul nu se ţin în sănătate numai cu medicamente, răspunse Argeanu, amintindu-şi că mai ascultase şi altă dată povestea medicamentului ăstuia. Şi eu tot nu mai ajung să beneficiez de el...

E o chestiune de luni, de săptămîni, am ajuns aproape... şi se opri brusc, încurcat parcă în propriile sale vorbe. îi dispăruse într-o clipă şi veselia cu care se apropiase de tatăl său. Faţa acestuia era stăpînită acum de un zîmbet prea bine cunoscut lui, ceva mai rău decît dacă bătrînul ar fi întins mîinile şi l-ar fi pălmuit acolo, în stradă. Numai soră-sa zîmbea la fel, îşi spuse el. Natalia îl moştenise în toate pe bătrîn, de asta nu se apropia nici un bărbat de ea... Blazonul lor, al tatălui şi al fiicei favorite, buze şi ochi încremeniţi într-o batjocură ucigătoare. Poate şi moartea maică-si fusese grăbită tot de acest zîmbet... Şi, speriat de asemenea gînd, încercat acum pentru prima dată, începu să se retragă spre bordură. Mai întrebă totuşi : Natalia cum o mai duce ?

Cum ştii, răspunse Argeanu. Bătrînul ar fi vrut să-l întoarcă, să-l pună să-şi dea pantofii cu cremă şi să-şi schimbe cămaşa şi cravata, dar Mihai deja se pornise : La revedere, tată. Spre seară îţi vom face o vizită...

în urma fiului său, Argeanu se auzi vorbind singur, în

şi urechile îi vuiau. Se duse în camera lui şi, cu mişcări încete, îşi schimbă hainele, îmbrăcînd nişte pantaloni de catifea maro şi o flanelă neagră. îşi spuse că ar trebui să se întindă în pat măcar pentru o jumuătate de oră, dar se răzgîndi în acelaşi moment. Nu, nu voia să renunţe la obiceiurile lui. O porni spre bucătărie. Cît va citi ziarul, îşi va bea cafeaua şi va fuma prima ţigară din ziua aceea. Pînă la urmă, înţepăturile de la inimă şi vuietul din ureche îi vor da pace, doar nu i se întîmplă acum întîia oară... în ibricul de pe aragaz găsi o porţie de cafea lăsată de Natalia. O reîncălzi, îşi umplu ceaşca şi se aşeză la masă. Nişte coji de ouă strivite într-o farfurie, felia de pîine prăjită, mîncate pe jumătate, şi mai ales parfumul lăsat acolo de fiica sa îi readuseră în minte ultima întrebare a lui Mihai : Cum o duce Natalia ? Dimineaţa la spital, cu bolnavii ei, după-amiaza acasă... Abia acum parcă înţelegea cu adevărat gravitatea acestei întrebări, la care el nu era în stare să răspundă. în privinţa copiilor, prea marea lui dragoste faţă de ei îl făcuse de la început aproape neputincios. O, dacă ar mai fi trăit Maria, poate şi viaţa lor ar fi fost alta... După o înghiţitură de cafea, îşi aprinse ţigara şi despături ziarul. Gîndurile însă i-o luară înainte. Cu moartea soţiei lui, îşi spuse el, se rupsese cîrma vaporului lor, încă din anul acela au început cu toţii să plutească în derivă. Natalia, din cine ştie ce motive, s-a îndepărtat de Ieronim şi căsătoria lor a rămas baltă, iar Mihai s-a apucat de băut. Cine oare erau vinovăţii, copiii lui sau ceilalţi doi ? Cel puţin Ieronim, băiatul ăsta blînd şi sfios ca o fată, îl vizita mai des decît propriul său fiu, şi el însuşi, de cîte ori îl vedea alături, se simţea mai întinerit. Cît despre Gabi, noră-sa, ce-ar fi putut să spună ? Aproape n-o cunoştea. Ştia el ce se întîmplă dincolo de tavan, în încăperile lor ? Uneori răzbăteau pînă jos zgomotele unor uşi trîntite, zăngănit de sticlărie ori de farfurii sparte, şi el bănuia că era mîna fiului său, însă se întreba de fiecare dată ce făcea soţia acestuia. O nevastă, cum şi-o închipuia el, nu se mulţumea doar să cureţe cioburile în urma bărbatului şi să-i suporte mojiciile de beţivan numai ca să-l păstreze de soţ, cînd soţul parcă dorea cu orice preţ să devină o epavă... Numai Maria ar fi putut să îndrepte cîrma, ea ar fi aflat totul la vreme, cu

înstrăineze aşa unul de altul. Singur nu mai avea putere să întreprindă nimic. Constata doar cu durere cum viaţa lor se degrada, că se îndreptau spre sfîrşit nu numai el, ci şi copiii săi. Da, da, Mihai se apropia de cincizeci de ani, iar Natalia avea să împlinească în curînd patruzeci. Şi ce o aştepta pe ea după moartea lui ? Asta îl îngrozea cel mai mult, închi- puindu-şi-o pe frumoasa lui fiică îmbătrînind în singurătate, fără nici una din bucuriile ce i s-ar fi cuvenit unei astfel de fiinţe... îşi terminase deja cafeaua şi ţigara. Mai scoase una din pachet, dar, înainte să o aprindă, privirea i se opri, în ultima pagină a ziarului, pe un anunţ de decese. îl citi, îl reciti apoi aproape silabisind cuvintele şi vuietul din urechi, care între timp încetase, se porni din nou. Nu, se putea înşela. îşi amintea precis numele fostei lui cuscre. Deci, Eugen Dugan, omul care îi nenorocise fiica, anunţa acum îndurerat moartea mamei sale... După plecarea lui din casa lor, îl mai văzuse o singură dată pe Dugan, în aeroportul din capitală. Acesta era însoţit de o femeie scundă, destul de vulgară, probabil soţia sa, şi el, Argeanu, trecuse de cîteva ori prin faţa lor, cu toate că celălalt se prefăcuse de la început a nu-l vedea. în cei cinci ani, de cînd se despărţise de Natalia, Dugan se îngrăşase, în deschizătura sacoului, croit impecabil, i se rotunjea binişor burta, iar fălcile umflate parcă îi împingeau şi mai mult bărbia înainte. în rest, fostul său ginere nu se prea schimbase, arăta dominat tot de acel fel de grabă enervantă, starea fiinţelor preocupate doar să se prezinte pe sine. Avusese timp să-l observe, din cînd în cînd îşi rodea unghiile sau se scobea în nas... Totuşi, îm- brăcămintea celor doi, geamantanele şi genţile lor din piele puneau în evidenţă o neîndoielnică bunăstare materială şi chiar un oarecare rafinament. Nu s-a mirat văzîndu-i mai tîrziu cum se îndreptau spre ghişeul de vamă pentru Paris, fiindcă ştia mai demult că fostul său ginere ajunsese director într-un minister... Oare dorise să stea de vorbă cu cel care îşi bătuse joc de viaţa fiicei sale ? Nu-şi mai amintea ce sentimente îl stăpîniseră atunci, însă acum îi răsunară deodată în urechi ţipetele Nataliei şi se văzu exact ca în noaptea aceea, deschizînd în grabă uşa dormitorului lor, ca să-şi în- tîlnească apoi fiica rezemată

sfîşiate şi privindu-l cu ochii goi, în timp ce repeta întruna : Nu-i nimic, tată, nu te supăra, nu-i nimic... Cum, nimic ? Ţipetele şi gura însîngerată, vînătăile de pe obraji şi braţe, toate acestea erau nimic ?... Nu fusese în stare decît să-i arate lui Dugan uşa şi să strige : Afară! luptîndu-se apoi cu propria lui fiică, agăţată cu disperare de trupul soţului ei. Nu bănuise în clipa aceea ce ajutor nesperat îi dădea lui Dugan, că el tocmai asta aştepta, sa plece cît mai repede din casa unui socru, judecător pus pe liber şi exclus din partid pentru că dăduse cele mai uşoare pedepse unor duşmani ai poporului... Se ridică şi deschise uşa spre mica lor terasă, unde se aflau trei fotolii de răchită grupate în jurul unei mesuţe. Simţea Ga nu mai avea destul aer şi se lăsă încet în primul fotoliu, închizînd ochii. Stătu aşa, încremenit, minute în şir, şi faţa aceea cu gura însîngerată începu să se îndepărteze treptat, pînă nu mai rămase din ea decît o mică pată tremurătoare. Atunci deschise ochii şi, ca şi cum soţia sa ar fi fost alături, o întrebă : Să mă duc la cimitir, Maria ? Tu ce zici ? Mîine este înmormîntarea mamei lui, la ora unsprezece... Deci, să mă duc... La sfîrşit, după ce va fi aruncată şi ultima lopată de pămînt peste sicriul ei, am să-l apuc de braţ şi am să-l răsucesc spre mine. Nu vreau să aflu decît răspunsul la o întrebare care m-a sîcîit toţi anii ăştia. A sacrificat o dragoste pentru o carieră sau, pur şi simplu, n-a iubit-o pe Natalia ? Da, Maria, nu te mira, dacă aş afla că n-a iubit-o, i-aş acorda circumstanţe atenuante. Iartă-mă ca am *ajuns la un asemenea gînd. Nu uita că am fost şi judecător, draga mea, că a trebuit să aplic legile la sute şi sute de oameni, şi de aceea mă pot, oarecum, detaşa... Iată de ce caut răspunsul acela, pentru că un nenorocit fură o baniţă de grăunţe şi i se aplică pedeapsa, pe cînd impostorul, cu mult mai nociv printre oameni, rămîne liber, neîncorsetat de nimic, ba, dimpotrivă, încurajat de multe ori. Dacă aş fi legiuitor, aş pedepsi impostura în dragoste, cea mai oribilă dintre toate imposturile... Şi cînd te gîndeşti că numai după trei ani am fost repus în drepturi, cu scuzele de rigoare... Ce ironie a soartei !... Ce rost au mai avut drepturile acelea, care, bineînţeles, mi-au mîngîiat orgoliile, dacă singura mea fiică a rămas să

să fie, parcă ceva s-a uscat, a murit în sufletul ei, nelăsînd loc nici unei speranţe... Şi numai eu sînt de vină. Iar te miri, draga mea. Bătrîn nebun, asta îţi zici... Eu însă ştiu ce ştiu, că dacă n-aş fi fost atît de neînduplecat, nu ar fi fost posibilă nici înscenarea ce mi s-a făcut atunci. Asta-i răul care i-a răvăşit viaţa Nataliei, de aici au pornit toate... Crezi că dacă n-ar fi existat răul acesta, Eugen tot n-ar fi fost un partener bun pentru Natalia ?... Cine ştie, draga mea ?... Tu ai dreptate, copiii sînt ecourile noastre, numai că, vezi, sînt justificate şi corecturile mele, că fericirea părinţilor, atîta cît poate fi posibilă, este plătită uneori de urmaşi, ca un fel de compensaţie. Nu ni s-a întîmplat, oare, chiar nouă asta ?... O, unde am ajuns ! M-am luat cu vorba şi era să uit că astăzi e sîmbătă şi trebuie să-ţi aerisesc şi să-ţi peni hainele.

Puţin mai tîrziu, se duse în camera lui şi apoi ieşi din nou pe terasă, cu braţele încărcate de rochiile şi paltoanele răposatei sale soţii. Făcu de trei ori drumul acesta, coborînd treptele terasei pînă la bătătorul de covoare, să agaţe acolo, pe rînd, cîrligele umeraşelor, iar la urmă aduse o cutie mare, de carton, plină cu pantofi. Asemenea lucru se petrecea în fiecare sîmbătă, de zece ani în şir, de cînd îi murise soţia, şi nimeni din casă nu i se împotrivise, se obişnuiseră cu toţii şă-i respecte această dorinţă. Doar la început, într-o seară, o auzise pe Gabi, de sus de pe terasa ei, spunîndu-i soţului că era o nebunie şi ar fî trebuit ca măcar haina de astrahan şi blănurile să le fi împărţit cu Natalia. Bătrînul însă uitase demult vorbele ei şi, chiar dacă nu le-ar fi uitat, în mintea lui nu mai era loc acum şi pentru ele. Dispăruse pînă şi Eugen Dugan. Nu mai existau decît hainele acelea. Plimba încet peria pe ţesătura lor, ce mirosea puternic a naftalină, şi îşi retrăia viaţa alături de soţia sa...

Ieronim Masaru îl găsi ştergînd ultima pereche de pantofi. îi puse alături de ceilalţi, aliniaţi sub hainele atîmate de ţeava bătătorului, şi-i strînse mîna : Iartă-mă că te primesc aşa, dar ştii că astăzi este ziua mea de periat amintirile...

Ştiu, răspunse Ieronim, şi fu gata să înceapă cu cele ce i se întîmplaseră în institut, însă tristeţea întipărită pe faţa

condus de Argeanu, care îl prinsese cu o mînă de braţ, şi, pe terasă, se aşează într-un fotoliu, rămînînd să-l aştepte pe bătrîn acolo, pînă ce acesta avea să pregătească două cafele. Nu era mai bine, se întrebă el la un moment dat, să le aducă la cunoştinţă că fusese dat afară de la institut după ce se va întoarce de la maică-sa ?... Amîna povestea asta, da, mai întîi găsise un motiv în vorbele lui Argeanu, şi acum se agăţa de plecarea lui în satul natal. îşi dădea prea bine seama că dacă, prin absurd, ei n-ar fi putut afla, nu le-ar fi spus niciodată prin ce trecuse în dimineaţa aceea. Nu de bătrîn îi era teamă, cu Argeanu se înţelesese totdeauna perfect, ci de Natalia. Cum avea ea să primească vestea că el nu mai era decît un simplu muzeograf ? O va auzi iar vorbindu-i despre bolile lui incurabile, laşitatea şi umilinţa, ca şi atunci cînd a fost nevoit să părăsească Universitatea ?... Dar ce putea face în faţa puterii celor care îl împingeau mereu spre periferie, decît să accepte, să-şi plece capul ?... Sigur, nici acum nu-i va fi uşor să-i spună că pentru el lunecarea asta nu însemna prea mare lucru, că ar fi acceptat orice situaţie numai să n-o piardă pe ea...

Ieronim ! îl smulse bătrînul dintre întrebările acelea, pu- nînd pe mesuţă tava cu ceştile pline. Cît a fiert cafeaua, ştii la ce m-am gîndit ? Că fiecare, în ceea ce ne priveşte, avem iluzia unicatului sau măcar a excepţionalului. Ce amăgire !... Tot ce ni se întîmplă nouă acum li se întîmplă la milioane şi milioane de oameni.

Nu înţeleg, spuse Ieronim şi Argeanu, aşezîndu-se în faţa sa, continuă : Cîţi bătrîni ca mine, în clipa asta, nu-şi perie în felul lor amintirile ?... La sfîrşit asta este tot ce-i mai rămîne omului, singura bogăţie. Şi bună şi rea... Vezi tu, de cîte ori aerisesc şi perii hainele Măriei trec prin suferinţă, fiecare fustă sau bluză, fiecare pereche de pantofi ori rochie trezeşte în mine sumedenii de amintiri ce sîngerează. Dar n-aş putea trăi fără suferinţa asta... E ca fiola pentru mor- finoman. Aştept cu nerăbdare fiecare sîmbătă, scot hainele şi încălţămintea ei afară şi o simt lingă mine, aşa cum a fost... Oare nu la aceasta se rezumă nenorocita noastră nemurire ?...

Aveţi dreptate, spuse Ieronim, după ce sorbi prima în-

în faţa ta, totdeauna eu am dreptate, îi răspunse Argeanu. Nu-i bine. Bătrînii nu se simt în largul lor, cînd sînt trataţi ca nişte veşnici convalescenţi... Nu mă menaja, capul meu o mai ia razna... Oricum, astăzi nu-mi place cum te prezinţi. Ţi s-a întîmplat ceva ?

Nu minţi Ieronim, căutîndu-şi ţigările în buzunar. Deocamdată, nu, mai adăugă el.

Mie, spuse Argeanu, lîngă aragaz mi-a venit în minte amăgirea aceea, despre care ţi-am vorbit, dar sînt curios sa aflu la ce te-ai gîndit tu cît m-ai aşteptat.

Mi-am amintit ziua în care am intrat pentru prima dată în casa asta, îşi continuă Ieronim minciuna. Parcă mă văd cu bocancii aceia grosolani şi prăfuiţi cu care venisem de la puşcărie, călcînd peste frumuseţea de covor din sufrageria dumneavoastră...

Dacă mai ţin minte, Natalia te-a primit, aşa-i ? întrebă Argeanu.

Da, Natalia, răspunse Ieronim. Abia în faţa ei mi-am dat seama cum arătam. Cu capul tuns la piele, într-o salopetă slinoasă... Cred că am speriat-o puţin... Pînă aţi venit dumneavoastră cu doamna Maria, din oraş, m-a servit cu salam şi pîine, mi-a pus în faţă un pahar mare plin cu vin şi nu m-a lăsat pînă n-am mîncat şi am băut tot. Ştiţi cum mă simţeam ? Ca un tăietor de lemne sau ceva în genul ăsta, căruia, după ce şi-a terminat treaba, stăpîna casei îi dă să mănînce. Cred că am făcut o mare greşeală atunci. Trebuia mai întîi să-mi văd mama, să-mi pun în ordine sufletul, îmbrăcămintea de pe mine...

De ce crezi că ai greşit ? întrebă Argeanu.

Ce era să-i răspundă ? Că relaţiile lui cu Natalia începuseră cu mila ei din ziua aceea, că acest sentiment de compătimire, prelungit mereu, îl umilise atît de cumplit, încît mai tîrziu nu mai fusese în stare să ia nici o hotărîre în privinţa lor ? Spuse : Intr-o astfel de casă nu te prezenţi ca o haimana.

Argeanu începu să rîdă : Bine, dragul meu, dar ai văzut cum ai fost primit. Chiar dacă ai fi venit atunci să mă înjuri, fiindcă întîmplător îţi fusesem judecător la proces, tot n-ai fi fost dat afară. O, Ieronim, nici pe noi nu ne scotea în zilele acelea fericirea din casă... Spune-mi... Mi-

Ieronim simţea că se destinde, amintirile îl făcuseră aproape să uite de ce venise la Argeanu : Am văzut-o, domnule Argeanu, o singură dată, anul trecut. Mă întorceam de la Bucureşti şi s-a întîmplat să avem locurile în acelaşi compartiment. Era cu soţul ei... Nici o vorbă, nici un semn, absolut nimic. Doi străini care călătoreau... Probabil nici soţul ei n-a bănuit cine eram eu. în cele şase ore de drum, am avut suficient timp s-o examinez. Trupul ei scund fusese invadat din abundenţă de grăsime, părul i se rărise, faţa numai riduri... Nu mai rămăseseră decît ochii din femeia pe care o ştiam... Cum am văzut-o, mi-am şi amintit cuvintele ei de la proces... Şi nimic altceva nu mi-a mai evocat trupul acela gras, aşezat pe banchetă în faţa mea, decît vorbele de atunci, cînd am ieşit din sala tribunalului, cînd s-a apropiat de mine spunîndu-mi că eram un cretin care îi nenorocise viaţa... Dar, pentru înfăţişarea ei de acum, am iertat-o...

Ştii de ce te-am întrebat ? îl întrerupse Argeanu. Pentru că fostul soţ al Nataliei se află în oraş. Da, da, aşa cum auzi. A venit să-şi înmormînteze mama... Mă gîndesc că s-ar putea ca, întîmplător, Natalia să-l întîlnească, oraşul nostru este, totuşi, destul de mic... Am citit în ziar anunţul de deces şi nu ştiu dacă trebuie s-o avertizez pe Natalia sau să tac.

Nu ştiu, spuse Ieronim şi Argeanu nu-l lăsă să-şi termine vorba : Mă gîndeam, dragul meu, să plecaţi amîndoi într-o mică excursie de cîteva zile... Propune-i şi ea va accepta cu siguranţă. E mai bine s-o protejăm, Ieronim... Ce zici ?

Nu pot, răspunse Ieronim. Astă-seară plec să-mi văd mama. Se pare ca este grav bolnavă.

îmi pare rău, continuă Argeanu. Sigur, trebuie să te duci, mama nu poate fi înlocuită de nimeni... Şi aşa, ticălosul ăla s-a întors în oraş. Mi se pare că ţi-a fost coleg la facultate... Exact, doar mi-ai spus de multe ori că ţi-a fost coleg... Nu mai ţin însă minte dacă ţi-am povestit vreodată ascensiunea lui... Cum ştii, după ce-am fost scos de la judecătorie, cîţiva ani am profesat avocatura într-un tîrg... Patruzeci de kilometri de navetă... Fostul meu ginere îşi făcuse primul an de slujbă acolo, ca profesor de

şi el a profitat tocmai de astfel de slăbiciuni... Şantajul pe faţă, anonimele, reclamaţiile etc. etc., incit, într-un singur an, i-a prins pe toţi de nas, de la preşedintele sfatului popular, cum se numea primarul pe atunci, şi pînă la ultimul profesor... Iată doar una dintre victimele lui. O profesoară trăia cu un bărbat căsătorit, iar Dugan şi-a şantajat colega cu chestia asta, pînă ce femeia i-a cedat şi lui... Ehei, ce poveşti oribile !... Aia de acolo au răsuflat uşuraţi, cînd el a fost cooptat aici, la ziarul local. Cine ar fi bănuit că era atît de abject, cînd mi-a intrat în casă... Dar să-l dăm dracului, se enervă deodată bătrînul. Nici nu merită să-i mai rostim numele... Şi aşa, Ieronim, continuă el după ce se mai liniştise, te duci să-ţi vezi mama. Nu vrei să iei prîn- zul cu noi ? îndată trebuie să apară şi Natalia...

Mulţumesc, dar nu pot să mai rămîn, se scuză Ieronim. Am o întîlnire cu un arhitect, Hermeziu... Ştiţi, mama lui mi-a fost învăţătoare, încă mai locuieşte în satul meu, şi fiul ei m-a rugat să-i duc ceva din partea lui. Cînd termină, îşi simţi palmele umede şi începu să şi le şteargă de pantaloni, întrebîndu-se de ce îl minţea pe bătrînul din faţa sa, care i se dovedise ca un părinte. Era drept că mama arhiectului fusese învăţătoarea lui, însă pe Hermeziu nu-l mai întîlnise de aproape o săptămînă... Mai adăugă, ridicîndu-se din fotoliu: Dacă îmi termin treburile, poate voi veni s-o văd şi pe Natalia înainte de a pleca.

Oricînd eşti binevenit, îi spuse Argeanu, începînd să păşească în urma lui pe treptele terasei. Ajunşi la poartă, îl apucă de braţ şi, ca şi cînd ar fi continuat discuţia, îl întrebă : Spune-mi, Ieronim... dacă poţi... Ce s-a întîmplat în toţi anii ăştia cu voi, de nu v-aţi căsătorit ?

Surprins de întrebare, Ieronim îşi plecă repede capul : E prea complicat să vă explic acum. Aş spune doar că Natalia este o fiinţă din toate punctele de vedere superioară mie şi totdeauna mi-a fost teamă că îi voi neferici viaţa, căsăto- rindu-mă cu ea...

Da, da, complicat, mai spuse Argeanu, parcă vorbindu-şi lui însuşi. Poate vei veni, şi o porni încet spre casa, fără să mai aştepte ca Ieronim să plece.

Moartea ei îl găsise în pat. Dimineaţa în jurul orei cinci.

De aproape două luni, pe cînd soţia sa îl anunţase că nu se mai întoarce în ţară, sfîrşiturile lui de ziuă însemna-seră tot atîtea beţii. Teama că avea să-şi piardă postul îl făcuse să se agaţe cu disperare de alcool. în ajun se îmbătase ca de obicei, dar telefonul de pe noptieră, chiar la acea oră, atît de matinală, reuşise să-l trezească. Mahmur, dusese receptorul la ureche şi auzise pe cineva rostindu-i numele, apoi continuînd prudent: Iertaţi-mă că vă deranjez atît de dimineaţă... Şi, cum el încă nu scosese o vorbă, fusese întrebat din nou : Sînteţi domnul... ăăă... tovarăşul Dugan... Eugen Dugan ?... Abia după ce articulase un da cleios, din adîncul gîtului, pricepuse că la capătul firului se afla o femeie, şi întrebase cine era. Primise răspunsul prompt, fiinţa aceea parcă prinsese deodată curaj : O vecina de-a mamei dumneavoastră... nu, nu' mă cunoaşteţi... O prietenă... sau, o, doamne, i-am fost prietenă... Sărmana, a murit astă noapte... Se ridicase atunci pe marginea patului şi aprinsese veioza, ca şi cum i-ar fi fost frică de întunericul camerei. Primise vestea pronunţînd un singur cuvînt şi acela fără nici o durere : Cînd ?... Ştiu eu ? începuse ea. Poate la unu şi jumătate, poate la două... O, ce mai contează cînd s-a... începuse să plingă şi el, aşteptînd s-o audă iar vorbind, nici macar nu se mirase de stupizenia întrebării lui. Scurta pauză îi dăduse răgazul să-şi aprindă o ţigară şi să-şi amintească de formalităţile şi alergăturile de la înmormîntarea tatălui sau. Cînd ea revenise, cerîndu-şi scuze pentru lipsa ei de stăpî- nire, fusese deja îngrozit la gîndul că va trebui să le repete. Femeia însă îl liniştise imedat: Pînă sosiţi, îmi permiteţi să mă îngrijesc eu de cele necesare ? ... Este perfect, îi răspunse el cu tonul şefului care, în sfîrşit, mai rezolvase încă o problemă curentă, de serviciu. Nu ştiu la ce oră ajung, fiindcă voi veni cu maşina. Oricum, nu vă scumpiţi la nimic, totul va fi plătit... Mai tîrziu, sub duş şi în timpul cît se bărbierise, dispariţia maică-si îi apăruse ca

seră şi mai mult că bătrîna, stingîndu-se pe neaşteptate, îi venise în ajutor. Moartea ei, măcar o vreme, avea să-i dea siguranţa că va fi lăsat în pace. Doar în clipele acelea, înduioşat de el însuşi, i se umeziseră ochii.

Acum, păşind în urma celor care duceau sicriul, era furios pe vecinii maică-si, ieşiţi în balcoane, aplecaţi peste marginea ferestrelor sau coborîţi la intrarea în bloc. Ce naiba, ăştia nu lucrează, n-au servicii ? se întrebă, simtindu-se urmărit de privirile lor. îşi aminti însă că era sîmbătă, zi scurtă, şi ora aceea chiar el o fixase. Cea mai nepotrivită oră, cînd lumea se întorcea de la slujbă sau pornea după ultimele cumpărături pentru duminică. Cum de nu se gîndise la asta ? Noaptea ar fi fost cel mai bine, nu le-ar mai fi oferit un asemenea spectacol. La dracu ! îşi mai spuse el, încercînd sa se calmeze. Nu erau decît nişte străini, figuri absolut necunoscute şi fără nici o importanţă. Dar chiar în momentul acela, din murmurul din jur se desprinse o voce groasă, bărbătească : Aha, zici că ăsta-i fiu-su ? urmată de un glas certăreţ, de femeie : Parcă cine l-a mai văzut pe aici ? şi, ca şi cînd vorbele şi privirile lor l-ar fi împins din spate, grăbi pasul pînă în dreptul sicriului, apucîndu-l cu amîn- două mîinile de margine. Lui însuşi gestul i se păru inutil şi ridicol. Cei patru oameni veniţi cu furgoneta erau prea mulţi pentru greutatea sicriului în care zăcea cadavrul unei băbuţe, neobişnuit de slabă şi redusă aproape la dimensiunile unui copil. Totuşi păşi aşa, incomod, aplecat asupra moartei, a cărei gură parcă schiţa un zîmbet de nepăsare ironică. Cel puţin astfel i se părea lui, gîndindu-se că propria sa gura era o copie, mai mare, a aceleia din sicriu. Lîngă furgoneta, prietena maică-si se aplecă spre el şi îi spuse : Vedeţi, au ieşit cu toţii să-şi ia rămas bun de la dînsa...

Nu-i răspunse. Mirosul ei puternic de naftalină şi faţa transpirată, umbrită pe jumătate de borul unei pălării negre, îl îngreţoşară. Mai aşteptă ca sicriul să fie împins pe platforma metalică a furgonetei, apoi se întoarse la maşina sa. De astă dată merse încet, înfruntînd cu indiferenţă privirile celor din jur. Se regăsise pe sine, era din nou directorul din minister, bărbatul puternic, îmbrăcat într-un costum bleumarin, croit impecabil, ca si

volan, îşi aprinse ţigara şi nu-şi mai dezlipi ochii de pe uşile furgonetei, pînă ce nu le văzu închise. Atunci intră în maşină, pe bancheta din spate, şi prietena maică-si. Cînd furgoneta se puse în mişcare, porni şi el motorul, iar ea începu să plîngă, gemînd încet. Cîteva clipe, în parbrizul maşinii lunecară mai multe chipuri de bărbaţi şi femei. Nu-l reţinu decît pe ultimul, un bătrîn scofîlcit şi slinos, care ţinea într-o mînă o sticlă plină cu vin, iar cu cealaltă îşi făcea cruce. Nu era exclus, gîndi el, ca tocmai nenorocitul acela să fi stîrnit rîsetele de la înmormîntarea lui taică-su. Figura bătrînului îi amintise brusc de amiaza aceea din cimitir şi, un moment, se văzu înghesuit de lumea care înconjura sicriul răposatului, auzind clar răspunsul beţivanului ce replicase la observaţia cuiva că mortul era numai piele şi oase : Dar, ce, aţi văzut vreun poştaş burtos ?... Se întrebă de ce memoria lui nu reţinuse atît de limpede, din toate cîte se petrecuseră atunci, decît aceste cuvinte. Nu putu să-şi răspundă, se gîndi doar că şi la înmormîntarea bătrînului venise tot singur. Dacă îşi aducea bine aminte, asta se petrecuse în anul în care se despărţise de a doua soţie...

între timp, intrase pe un bulevard larg, cu patru piste, ţinîndu-se aproape de furgonetă. Calmul cu care se aşezase la volan îi dispăruse pe neaşteptate. îşi conducea acum maşina încordat, stăpînit de o senzaţie ciudată, că se afla într-o localitate cu totul străină. De fapt, îşi mai recunoştea oraşul natal numai după vechile clădiri, puţine la număr, înghesuite în mulţimea noilor construcţii de care nu-l lega nici o amintire. Din anul în care se stabilise în capitală, nu mai călcase pe aici decît de vreo cinci ori. Ultima dată venise cu cea de a treia soţie. La o lună după căsătoria lor, aceasta ţinuse să-şi viziteze soacra şi să se plimbe pe străzile oraşului unde se născuse soţul ei. Ce perfidă ! izbucni el deodată, în sinea sa. Cine ar fi crezut că tocmai Maria, fiinţa aceea scoasă din anonimat numai datorită lui, îi va da o astfel de lovitură ?... Maică-sa avusese dreptate, bătrîna îi atrăsese atenţia de la început că într-o căsătorie, cu o diferenţă de aproape douăzeci de ani între bărbat şi femeie, lucrurile nu se puteau sfîrşi niciodată bine. Da. Maria fusese nu numai marea lui

La o intersecţie, fu nevoit să oprească. în oglinda retrovizoare a furgonetei îl văzu pe şoferul acesteia, muşcînd dintr-un covrig. Tocmai atunci o auzi şi pe prietena maică-si. începuse iar sa-i vorbească despre bătrînă. N-avea încotro, trebuia să-i mai suporte mirosul de naftalină şi trăncăneala. Fără ea s-ar fi descurcat extrem de greu. La un moment dat, femeia se aplecă spre el şi îl întrebă : Şi cu soţia dumneavoastră cred că nu-i nimic grav, aşa-i ?... O minţise, îi spusese de cum dăduse ochii cu ea că Maria se îmbolnăvise şi se afla internată în spital. Răspunse în silă : Ceva în legătură cu ficatul...

Păcat, continuă ea. Ce mult a iubit-o mama dumneavoastră ! Mai rar aşa 'soacră, să nu facă nici o diferenţă între fiu şi noră... Doamne, parcă o văd... Vino la mine, Lenuţo, s-o vedem pe Maria la televizor !... Cum afla din program, îmi şi bătea la uşă. Uite, îmi zicea, o vom vedea din nou pe nora mea dansînd... Da, s-a stins o fiinţă nobilă, acesta îi cuvîntul cel mai potrivit pentru ea... Şi la serviciu... că doar o ştiu demult, am şi lucrat mulţi ani împreună... şi în familie, peste tot a fost exemplară... Iată, îmi zicea uneori, iată pentru ce mai trăiesc eu, şi-mi arăta fotograHile dumneavoastră, ale soţiei... Da, domnule Dugan, nu mă cunoaşteţi, însă eu vă cunosc bine, mama, ori de cîte ori se întorcea de la Bucureşti, mă servea cu bunătăţile aduse şi îmi povestea cum şi în ce fel trăiţi... V-aş putea descrie şi locuinţa...

N-o mai ascultă. Se aprinse becul verde şi porni smucit maşina. Femeia asta, căreia nici nu-i reţinuse bine numele, îl scotea din sărite cu flecăreala sa. De cîteva ori îi mai răspunse, totuşi, la întrebări şi fu aproape bucuros cînd zări porţile cimitirului. Furgoneta deja se oprise vizavi de ele, în dreptul unei construcţii plate, cenuşii, zăbrelită la ferestre, ce semăna cu o ambarcaţiune eşuată, a cărei provă se înfipsese cîndva în marginea străzii.

Ştiţi, auzi din nou glasul femeii din spatele său, în casa asta a fost un local, un restaurant. Cînd eram tînără, soţul meu m-a adus de mai multe ori aici.. Era frumos, mai ales vara... se scoteau mesele în grădină, se serveau tot felul de specialităţi la grătar şi un ţigan cînta straşnic din vioară... Acum este a morţilor... Au şi casele, ca şi oamenii,

Nu-l interesa istoricul casei mortuare şi nici observaţiile ei cu iz de filozofie. încuie portierele şi se îndreptă grăbit spre furgonetă. Dincolo de ea, se trezi în faţa unei intrări largi, cu două uşi lipite de pereţi şi prinse cu nişte cîrlige grosolane. în aceeaşi clipă îl izbi mirosul greu, de ceară arsă, de la luminările ce se zăreau aprinse înăuntru, şi un bărbat chel, cu ochelari, deşirat ca un cocostîrc, îl ieşi înainte.

Vreţi să plătiţi taxa, nu ? îi spuse chelul, scoţîndu-şi chitanţierul din buzunarul halatului ponosit. Cîte zile şi cîte nopţi ?

Mîine va fi înmormîntarea, răspunse el enervat nu atît de întrebare, cît de calmul chelului şi de molfăiala neîncetată a buzelor lui. Acesta se răsuci spre uşa din dreapta, îşi fixă chitanţierul pe ea şi, înainte de a începe să scrie, le spuse celor de la furgonetă : Pe dreapta, la numărul cinci.

Vai, e tocmai locul pe care a stat sicriul soţului meu, exclamă prietena maică-si. Ce coincidenţă !

Plăti şi luă chitanţa din mîna chelului, care îi mai spuse : E în regulă, tovarăşe.

Apoi intră înăuntru, în urma sicriului. Nu-şi închipuise să găsească atîta lume acolo. Fiecare sicriu, aşezat pe un fel de raft, aduna în jur rudele mortului care zăcea în el. Se vorbea în şoaptă, se auzeau plînsete şi gemete înăbuşite, toate amestecate într-un zumzet continuu, plutind spre uşă odată cu fumul şi mirosul lăsat de mulţimea luminărilor aprinse. Rămase încremenit la căpătîiul maică-si, în timp ce prietena ei înfigea luminările în nisipul unui vas de tablă. Mulţimea sicrielor şi feţele galbene ale morţilor îl înfricoşară. Pentru prima dată în viaţa lui întîlnea cu adevărat moartea. La înmormîntarea lui taică-su era cu zece ani mai tînăr şi, de la cimitir, se întorsese la braţ cu mama. Acum murise şi ea, iar poştaşul Dugan şl soţia sa nu avuseseră nici fraţi şi nici surori. De aici înainte nu-i mai rămînea decît să se întrebe şi să-şi răspundă singur la orice gînd ce l-ar fi chinuit. Sentimentul acesta, al singurătăţii, îi adună parcă dintr-o dată la un loc întreaga viaţă, aplecîndu-i capul şi umerii sub povara ei, făcîndu-l să se clatine şi să izbucnească în plîns. Se pierduse cu totul, înregistrînd doar vag lumea din

auzi pe femeia de lingă el spunîndu-i că era timpul că plece. Numai cînd îi atinse braţul cu mina îşi ridică şi el capul, ştergîndu-şi repede ochii cu batista. Acum îi era ruşine. Se dăduse în spectacol faţă de această pensionară şi, sigur, îl observaseră şi ceilalţi oameni din jur. Ce naiba i se întîm- plase ? Mai izbucnise aşa în .plîns numai pe vremea copilăriei... Prietena maică-si îndreptă o luminare care, arzînd, se aplecase într-o parte, şi-i spuse: Aşa e întotdeauna, mamele ne aduc pe lume, şi noi, la rîndul nostru, le însoţim ieşirea din ea. Suferinţa e şi la început şi la sfîrşit... Nu am dreptate ?

Aproape că n-o înţelese. Pornise spre uşă la fel de grăbit cum venise. Afară, stabiliră că ea se va duce să fixeze cu preotul ora înmormîntării, iar el va trece pe la ofiţerul stării civile, să ia actul de deces. Aveau să se întîlnească spre seară, în apartamentul mamei sale. Apoi se întoarse la maşină, îşi descheie haina şi îşi slăbi nodul cravatei. Pe drum, încercă de mai multe ori să-şi imagineze chipul răposatei, însă nu reuşi.

Opri la o parcare, lîngă poşta centrală. Abia cînd intră în holul ei, placat în marmură, îşi dădu seama că nu avea nici o treabă acolo. Cui ar fi putut scrie sau expedia o telegramă ? îşi aminti brusc de un coleg de facultate, crescut la o casă de orfani, care, neavînd de la cine primi scrisori sau ilustrate, îşi scria lui însuşi, expediindu-le de pe unde se întîmpla să călătorească. Oare ajunsese şi el la fel ?... Se învîrti de cîteva ori în jurul mesei enorme, unde cîţiva bătrîni îşi redactau scrisorile sau completau formularele de telegramă, şi se opri la rînd în faţa ghişeului din colţul sălii. Da, aici lucrase mama sa. O urmărise de multe ori cu cită repeziciune ştampila plicurile. Uneori apărea şi taică-su, sfrijit, cu fruntea veşnic transpirată, mirosind a sudoare şi a piele tăbăcită. De vină erau numai drumurile lui şi geanta mare, care îi strîmbase trupul într-o parte. îi punea pe cap o mînă grea, ciolănoasă, cu invariabila întrebare : Ce-ai făcut azi la şcoală ?...

Părăsind însă poşta, nu se mai gîndi la părinţii săi. Fostul lui coleg, care îşi trimitea singur scrisorile, îi veni din nou în minte. Nu scăpă de el decît în faţa funcţionarului de la starea civilă. Puse toate actele maică-si pe masa

loc, însă celălalt nici nu-şi ridicase ochii spre el. Aplecat asupra hîrtiilor, tremura uşor din cap şi continua să scrie, în părul sur îi lucea un încqjut de chelie, iar mîinile lui mari, păroase, păreau neajutorate în treaba pe care erau nevoite s-o facă. între timp, în birou mai intrară un bărbat şi o femeie, amîndoi în doliu. Femeia, grasă, respirînd greu, după ce salută, se şi aşeză pe singurul scaun liber din faţa mesei. La un moment dat, se întoarse spre bărbatul de la spatele ei şi-i spuse : Cam asta-i viaţa, o zbatere între doua hîrtii, actul de naştere şi cel de deces. Cuvintele ei reuşiră să ridice capul funcţionarului şi, cîteva clipe, ochii acestuia s-o privească mustrător. Apoi nimeni nu mai scoase o vorbă, pînă ce omul de la masă deschise un registru şi, întinzînd spre Dugan un toc scorojiţi îi spuse : Semnaţi aici ! O clipă mai tîrziu, mîinile păroase îi puseră în faţă actul. Cît îl împături să-l bage în buzunar, se gîndi că, totuşi, femeia avusese dreptate, viaţa începea şi se sfîrşea consemnată în două hîrtii. Ieşi din birou fără să salute. Nu mai aştepta acum altceva decît să ajungă mai repede în camera de la hotel şi să-şi unlple un pahar mare cu votcă.

5

La bar sau pe terasă ? întrebă vesel arhitectul.

Acolo e prea mult zgomot, Matei, răspunse Ieronim, silindu-se şi el să zîmbească. Sa intram în restaurant, şi îşi lua prietenul de braţ. Se simţea epuizat, abia îşi mai mişca picioarele. De cînd plecase de la bătrînul Argeanu, telefonase de mai multe ori, pînă ce îl găsise pe arhitect, şi se învîrtise fără rost prin centrul oraşului. Acum, în holul hotelului unde se întîlniseră, feţele tinerilor printre care înaintau amîndoi, spre restaurant, i se părea că pluteau odată cu fumul dens al ţigărilor, revărsat de la bar, dîndu-i o uşoară senzaţie de ameţeală.

Avusese dreptate, în restaurant era mai puţină lume. Găsiseră o masă liberă, retrasă într-un colţ, şi cerură bere. Arhitectul îl întrebă de cîteva ori dacă nu se mira că el,

aceea să nu fie numit în funcţia de director al institutului unde lucra. Ascultîndu-l, Ieronim nu-şi mai amintea să-l fi văzut într-o asemenea vervă şi îl privea cu un fel de uimire umilă. La un moment dat, încetă să-l mai urmărească, gîndindu-se că prietenul său, cu pletele lui blonde, cu faţa îngustă, inteligentă, cu ochii albaştri, surîzători ca ai unui copil, era într-adevăr un bărbat frumos, după care femeile puteau fi îndreptăţite să întoarcă privirea. Şi oboseala sau imaginaţia lui, ori amîndouă împreună, des bîntuite de umbrele istoriei, îl împinseră deodată în urmă cu secole. Matei Hermeziu devenise prinţul, iar el scribul acestuia. Cînd li se aduse berea, tocmai se vedea mergînd în urma stăpînului său, cu fruntea plecată şi cu mîinile împreunate peste taşca în care îşi ţinea călimara şi pana.

Mai eşti atent la ce-ţi spun ? întrebă arhitectul, observîndu-i absenţa.

Da, spuse el şi întinse mîna să ia paharul plin. Cu buzele care parcă nu-l mai ascultau sorbi o înghiţitură, adăugind pe urmă rar, ca şi cum i-ar fi fost teamă că nu va fi înţeles: Sîntem nişte tîmpiţi, lăsăm impostorii să prospere, să se caţăre pe umerii celorlalţi, să-i domine cu prostia şi ura lor.

Arhitectul pusese paharul gol pe masă şi îşi aprindea ţigara. Nu se aşteptase la un asemenea răspuns. De un an, de cînd se întîlniseră întîmplător, tot într-un restaurant, ceea ce îl apropiase de acest om nu fusese doar faptul că amîndoi se născuseră în acelaşi sat sau că trecuseră, pînă la facultate; prin aceleaşi săli de şcoală, ci mai ales descoperirea unui suflet rar, stăpînit de acel calm al înţelepciunii, posibil să existe numai aşezat pe dezinteresul faţă de zvîrco- lirile efemere ale celor din jur. Posturile şi avansările nu-l interesaseră niciodată, iar puterea, cum o vedea el, murdărea oricum pe cel care ajungea la ea. Spune-mi cum îţi satisfaci pofta de putere, obişnuia să repete, şi am să-ţi spun cine eşti, aducînd de fiecare dată istoria ca martor... Şi iată-l că se trădase, îi vorbise ca şi Cristina... Dar, oare, nu avusese dreptate soţia lui ?... Acum, cînd totul se terminase şi un alt ins fusese instalat ca director la institutul său, îl încerca îndoiala. Spuse : Să nu te mai recunosc, Ieronim...

Am discutat de atîtea ori despre postul acela, şi acum chiar tu, care într-un fel m-ai ajutat să renunţ la el, mă condamni ?

O, nu, nu, începu Ieronim, ca şi cum ar fi vrut să se scuze. Cred că mă gîndeam la cu totul altceva, şi întrebarea ta m-a luat prin surprindere. Sigur, ai făcut bine. Tu eşti un artist, n-ai ce căuta în asemenea posturi care alterează sufletul, talentul...

Matei nu era mulţumit, îndoiala pusese şi mai mult stăpînire pe el. întrebă : Şi atunci cum rămîne cu prosperitatea impostorilor ?

îi lăsăm să-şi facă treaba, răspunse el silnic. Oricum, nu noi i-am putea împiedica. îşi goli paharul, luă apoi sticla, turnă în paharul arhitectului, îşi turnă sieşi şi, ridicînd privirea spre prietenul său, în timp ce umerii i se gârboviră, mai adăugă : Regreţi că acum nu te afli în biroul directorului, aşezat în scaunul lui şi bei bere cu un nimeni ca mine ?

Ce-ţi trece prin minte ! spuse Matei.

Multe, răspunse Ieronim. îşi aprinse şi el ţigara şi expiră fumul odată cu vorbele : în dimineaţa asta am cam fost luat cu asalt.

De cine ?

De viaţă. Observi ce banalităţi îmi ies din gură ? Panica, dragul meu...

Ţi s-a întîmplat ceva neplăcut ? mai întrebă Matei.

Ieronim nu-i răspunse. Mai multe clipe învîrti ţigara între degete, privind-o fix. Abia acum îşi dădea seama că dorise să-şi întîlnească prietenul numai pentru că îl minţise pe bătrînul Argeanu. Plecase în grabă de la acesta, pretextând că era aşteptat de arhitect. Fu gata să-i spună că, stând cu el la masă, arhitectul îl eliberase de minciuna aceea, pronunţată faţă de un om pe care îl respecta ca pe propria mamă. Zîmbi la fel de umil, cum îl privise mai înainte : Am fost trimis la muzeu şi la propriu şi la figurat.

Nu înţeleg, spuse Matei. Ce muzeu ?

Un muzeu de istorie, răspunse Ieronim şi izbucni în rîs. Se opri în aceeaşi clipă, strivi ţigara fumată pe jumătate, răsuci de cîteva ori scrumiera pe faţa de masă şi, după ce îşi aprinse altă ţigară, începu deodată să vorbească,

tău, relată cu lux de amănunte discuţia cu acesta, cum îl chemase la el şi nu-l mai ţinuse ca de obicei în picioare, dîndu-i chiar voie să fumeze în camera aceea, unde nu se fuma niciodată şi în care puteai citi pe perete cuvintele lui Emerson — ce eşti vorbeşte mai tare decît ceea ce spui —, aminti de ilustrata ce-i fusese trimisa de la Paris, ba o şi scoase din buzunar, fluturînd-o pe deasupra paharelor şi continuă la fel, cu aceeaşi voce, uşor iritată, că el cunoştea istoria Parisului poate mai bine decît înşişi parizienii şi de aceea nu mai avea ce căuta acolo, rîzînd din nou şi uitînd să mai tragă din ţigara stinsă între degetele sale, pe urmă, moi potolit, îşi reluă vorba cu ce avea de gînd să facă la muzeul unde era nevoit să lucreze de aici înainte, adică, atît cît îi va îngădui timpul, să redacteze o carte despre scribul şi despotul său, fiindcă numai asta simboliza lăcaşul acela, înţelepciunea apăsată de ignoranţă, adevărul strivit de putere, capul cărturarului rostogolit de pe trunchiul călăului la semnul tiraniei trufaşe... o carte scrisă doar pentru propria plăcere, fără nici o dorinţă de publicare, ceva între ştiinţă şi literatură, evident, însufleţind trecutul celor doi oameni, al scribului şi al despotului, ce, bineînţeles, nu era numai al lor, era şi al lui, deoarece, la fel ca toate fiinţele omeneşti, avea şi el dreptul la trecutul speciei, ca la propriul trecut, pe care nu putea să nu şi-l amintească, dar mai ales îl trăia, ca, la sfîrşit, să se oprească din nou la maică-sa
— înglobată şi ea în trecutul acela, deşi mai era în viaţă —, la care trebuia acum să meargă deoarece se afla în derută, intrase, nu-i aşa, în orbita unei crize sau, cum ar fi spus bătrîna, îşi pierduse credinţa şi simţea că numai în preajma ei ar fi fost în stare să se regăsească pe sine, să vadă astfel mai desluşit în el însuşi, ce apă mai curgea acolo, ce animale greoaie şi absurde se mai tîrau pe malurile ei şi încercau să-şi ridice capul, ce papagali pestriţi îşi cereau dreptul la cuvînt sau ce frunze mai putrezeau, dînd locul altor muguri
— altfel spus, să-şi pună cît de cît în ordine sufletul. Da, de aceea trebuia chiar în seara aceea să plece spre ea, ca spre un confesor ce îl aştepta de prea multă vreme, să i se mărturisească...

Dar există legi, insistă Matei.

Iartă-mă, continuă Ieronim, dar gîndeşti ca un copil. Totul este făcut conform legilor, acoperit de ele... Poate e înspre binele meu, mă săturasem să tot citesc şi să scriu după plan. Voi avea timp să mă ocup numai de ce îmi place...

Te amăgeşti, Ieronim, îl întrerupse Matei. Totuşi vor fi nişte ore care, zi de zi, te vor fixa acolo...

Ha, ha, rîse scurt. Ca pe o gînganie în insectar, aşa-i?... ca pe un exemplar ciudat... Ei şi ? Atunci ce să mai zică ăia din fabrică ? Bău, îşi turnă din nou şi adăugă : Toţi sîntem fixaţi ca într-un insectar. Matei, toţi trăim cu acul acela înfipt în spate şi ne simţim fericiţi cît nimeni nu ni-l scoate, să ne mute în cine ştie ce colţ .sau să ne arunce la gunoi. La naiba, nu asta mă frămîntă, că am mai .fost încă o dată împins spre margine... Tăcu, căutîndu-şi'ţigările. Arhitectul îi privea mîinile neliniştite, care rupseră mai multe ţigări pînă ce reuşi să scoată una din pachet, şi-l cuprinse mila. încercă să-l ajute, dar nu reuşi să articuleze decît aceste cuvinte : Nu vrei să mergem, să iei masa la noi ? .Cristina s-ar bucura...

Iată-l cum mă minte, gîndi Ieronim. Ştia prea bine cum vedea soţia arhitectului prietenia lor. întrebă : îşi este teamă că te va lua la rost Cristina pentru că ai renunţat la postul de director ?

Matei tăcu. Aproape uitase că acasă va trebui să suporte iar o discuţie neplăcută. îl auzi vorbind pe celălalt: Ei, am glumit... Cred că nu te-ai supărat...

Nu, Ieronim, răspunse arhitectul. Te mai rog o dată, mergi ?

Iartă-mă, spuse Ieronim, trebuie să fac nişte cumpărături pentru bătrînă. Nu mă pot duce la ea cu mîinile goale... Şi, după o pauză, ca şi cum ar fi vorbit singur, adăugă : Altceva mă frămîntă...

Poate te-aş putea ajuta, spuse Matei.

Da. în clipa aceea părea că se însufleţeşte dintr-o dată. Da, mai repetă el. Numai Natalia mă nelinişteşte, cum va primi ea noua mea lunecare...

Arhitectul n-o cunoştea, îl mai auzise vorbind despre femeia aceea de cîteva ori, dar de fiecare dată nu

în cînd, prietenul său se întîlnea cu ea. Ieronim nu-i dezvăluise niciodată starea relaţiilor lui cu doctoriţa, iar el nu îndrăznise să-l întrebe. Spuse rîzînd : Cred că Natalia asta nici nu există sau există numai în închipuirea ta.

Tocmai, vreau să te convingi de existenţa ei, continuă Ieronim. Nici tatălui ei nu i-am putut spune despre povestea •de la institut... Ai să mergi tu la ea..., mîine, poimîine, oricum, pînă mă întorc eu. Te rog !... îi vei expune situaţia cum te vei pricepe mai bine. îmi promiţi ?

Nu-i nici o greutate, răspunse Matei. Sigur că mă voi duce... De data asta umplu el paharele. Ascultă, Ieronim, am înţeles că o cunoşti de mai multă vreme... De ce nu v-aţi căsătorit ?

Faţa lui Ieronim se întristă din nou şi ochii i se întoarseră la aceeaşi umilinţă blîndă. Asta, spuse el, asta m-a întrebat astăzi şi tatăl ei... Cum să-ţi explic ? Poate nu este nimic de explicat, poate asemenea lucruri trebuie să .rămînă neexplicate... Nici nu s-ar cuveni să vorbesc despre ele. Dar tu eşti prietenul meu, singurul meu prieten, în afară de mama.

Şi ea ? întrebă Matei.

Cu ea n-aş putea discuta niciodată ceea ce discut cu tine, răspunse Ieronim, în vreme ce pe faţă îi trecu un val purpuriu, lăsîndu-şi cîteva secunde urma pe liniile ridurilor. Am fost gata să ne căsătorim, dar tocmai atunci mi-a căzut pe cap scoaterea mea din Universitate. Ţi-am mai povestit şi despre asta, şi despre cealaltă, cu trimiterea la puşcărie... Atunci ne-am certat pentru prima dată... sau, mă rog, ne-am contrazis mai aprins. N-a înţeles că eu nu puteam face nimic şi trebuia să mă resemnez cu postul ce mi se oferise... Apoi am simţit superioritatea ei... Ce femeie, Matei ! Ai s-o cunoşti, ai să-mi dai dreptate... Mi-a fost teamă să nu-î nefericesc viaţa.

Ce om ciudat mai eşti şi tu, Ieronim, îl întrerupse Matei. Cred că superioritatea asta a fost tot numai în închipuirea ta...

Nu, ai să te convingi, spuse Ieronim. Şi a mai fost ceva, ceva mult mai apăsător pentru mine... A fost mila ei. Am cunoscut-o chiar a doua zi, după eliberarea mea din puşcărie. Călătorisem aproape douăzeci şi patru de ore cu

du-şi ochii spre masă. Arhitectul crezu că nu mai putea continua din cauza emoţiilor, i se mai întîmplase şi altădată, însă îşi dădu imediat seama că intrase cineva cunoscut în local şi prietenul său nu dorea să-l vadă. Cîteva clipe mai tîrziu, îl auzi spunîndu-i : Matei, ştii cine a apărut ? Fostul ei soţ... Nu, nu mă înşel... Ce naiba caută ăsta aici ? Doar i-a murit mama, a venit pentru înmormîntarea ei... Mi-a fost coleg de facultate şi cred că el m-a turnat atunci. Oricum,, la proces nu mi-a fost deloc favorabil...

Un moment tăcură amîndoi. Apoi arhitectul, care stătea aşezat cu spatele spre sală, văzu în oglinda încastrată în peretele din dreapta lui un ins destul de înalt, cu părul aproape sur, ce mergea printre mese, uşor legănat, făcîndu-şi vînt cu mîinile. Cel din oglindă se opri o clipă, privi circular, rotindu-şi capul mare, pe urmă se îndreptă spre ei şi, cînd ajunse la cîţiva paşi de masa lor, arhitectul observă că avea un umăr ieşit mai înainte, ca şi bărbia pe care i se sprijinea faţa mare, cu nasul proeminent, la rădăcina căruia ochii luceau cenuşiu, contaminaţi parcă de culoarea părului. Figură de boxer, gîndi el cînd Ieronim se ridică de pe scaun.

Oho, Masarule, ce bucurie să te întîlnesc ! exclamă insul cu figură de boxer, întinzînd mîinile să cuprindă umerii înguşti ai lui Ieronim. După cele aflate mai înainte, arhitectului nn-i venea să creadă văzîndu-i cum se sărutau. Eliberat din îmbrăţişarea aceea, Ieronim spuse : Faceţi cunoştinţă. Fostul meu coleg de facultate, Eugen Dugan, şi bunul meu prieten, arhitectul Matei Hermeziu...

Oooo, dumneavoastră!... îşi continuă Dugan exclamaţiile,, aplecîndu-se spre Matei, să-i strîngă mîna. Arhitect, deci. Nu vă invidiez, toată lumea vă înjură, mai rău decît pe- fotbalişti... Cutii de chibrituri, lipsă de confort, ha, ha... Aşa-i lumea, nu se mulţumeşte niciodată... Pot să iau şi eu loc ? Numai dacă nu vă deranjez, poate aveţi...

Nu, spuse Ieronim şi trase scaunul spre Dugan. Poftim !

Dugan se aşează, deschizîndu-şi haina şi întrebînd : Numai bere ? Eu prefer votca... Făcu semn chelneriţei. Şi

viaţă de om, Masarule... Ce tineri eram, mă, ce băieţi frumoşi !... Şi acum... Da, tu nu te-ai prea schimbat. Parcă te-a conservat nenorocita aia de puşcărie, ha, ha... Tu ai stat acolo, la linişte, iar noi am tras în jug. Legea compensaţiei, ha, ha... Rîzînd, scoase din buzunar un pachet de Kent şi o brichetă, îşi aprinse o ţigară şi le făcu semn să se servească. Bine, mă refuzaţi categoric, mai adăugă el, cînd cei doi îi arătară cu privirile ţigările lor. Tocmai atunci se oprise lîngă masă chelneriţa. îi comandă o votca mare.

Condoleanţe, spuse Ieronim. Am citit în ziar.

Dugan dădu din cap şi pe chipul său apăru o vagă tristeţe : Da, s-a sfîrşit biata mea mamă. După părinţi, urmează fiii. Viaţa... Nu-şi mai duse gîndul pînă la capăt, chelneriţa pusese paharul plin în faţa lui, şi el îl luă cu un gest repezit, să ciocnească : Noroc, mă bucur că te-am întîlnit! Bău strîmbîndu-se, apoi continuă : Am văzut că nu stai degeaba, Masarule, ai tipărit cîteva cărţi despre care am auzit numai vorbe bune. Ţi-ai ţinut promisiunea făcută încă din facultate.

Ce promisiune ? întrebă Ieronim.

Cum, nu-ţi mai aminteşti ? spuse Dugan şi se întoarse spre arhitect, tutuindu-l : Auzi, domnule, încă de pe atunci susţinea că cei puuternici fac istoria, iar cei slabi o scriu... El se considera printre ultimii... Bravo ! Repet, numai vorbe bune am auzit...

Ieronim fu gata să-l întrebe dacă măcar cunoştea titlurile cărţilor sale, însă renunţă repede, spunînd : Nu fac mare lucru, transcriu amintirile unor oameni pentru alţi oameni...

Modest ca întotdeauna, răspunse Dugan. Asta-i partea ta cea mai tare, ha, ha... Nu, nu glumesc. Ai avut de suferit pe nedrept, ştiu, aşa au fost timpurile, dar nu ţi-ai luat, ca alţii, nasul la purtare... Modestie şi tenacitate... Ai rămas neschimbat... Căsătorit ?

Nu, spuse Ieronim şi Dugan rîse iar, cutremurîndu-şi umerii şi scoţînd din gît nişte sunete ca un nechezat: Cărturar în rasă de călugăr... E bine şi aşa, la urma urmelor, fiecare îşi merită viaţa după cum şi-o face...

Arhitectul, care nu scosese o vorbă pînă atunci, urmărindu-l cum se freca întruna de scaun şi-şi mişca umerii şi

întrerupse : Asta-i o lozinca ! Cred că oamenii merită totdeauna mai mult de Ia viaţă...

Da, sînt de acord, răspunse Dugan. O lozincă, una adevărată, cuprinzătoare. Vă este frică de lozinci ? Şi cum arhitectul nu-i răspunse, continuă : Mie nu-mi este frică de ele, le consider necesare, din multe impasuri, în istoria lor, oamenii au ieşit unindu-şi puterea în jurul unei lozinci, chiar dacă nu le-au numit astfel...

Impasurile, interveni Ieronim, n-au fost depăşite decît de aspiraţia omului către libertate, care-i cu un instinct, Ia fel de puternic ca şi cel al perpetuării.

O, iar libertatea! exclamă Dugan, şi se ridică de pe scaun, se aşează la loc, continuînd: O vorbă goală în gura tuturor. Prea mult caz se face de ea. îşi goli paharul şi-i făcu din nou semn chelneriţei să-i mai aducă. Ce înseamnă, Masarule, ce înseamnă după tine libertatea... a trăi în libertate ?

Să-l ajuţi pe cel slab să nu fie mai slab şi pe cel puternic să nu devină mai puternic, răspunse Ieronim.

Pe cine naiba ai citat ? întrebă Dugan ? Vreun popă ?... Cred că eşti o adevărată arhivă, o bibliotecă, ha, ha...

în clipa aceea, arhitectul simţi pe umeri două mîini care îl strîngeau uşor şi auzi din spate o voce răguşită, spunînd : Dugan... Eugen Dugan... Te-ai întors, mahărule... în vizită sau te-au debarcat ?...

Ieronim se ridică repede şi-l apucă de braţ pe cel care i se adresase astfel lui Dugan, atrăgînd atenţia celor de la mesele din jur. Gata, gata ! spuse Ieronim. Vrei să stai jos ? Ia loc şi taci din gură !

Pe Mihai Argeanu, fratele Nataliei, arhitectul îl mai întîlnise o dată pe stradă, cînd se plimba cu Ieronim. îşi aminti că atunci era mai beat ca acum. Spre surprinderea lui, Argeanu se supuse de îndată şi se aşeză pe scaun. Scoase singur din pachetul de Kent o ţigară şi şi-o aprinse, apoi ridică ochii spre Dugan : Văd că aici numai tu bei votcă. Cc- mandă-mi şi mie una.

într-un fel de panică, Dugan se ridică de la masă şi se duse după chelneriţă. Ieronim îl întrebă pe Argeanu : Ai să fii cuminte ?

Gata, nici o vorbă, vă ascult, răspunse celălalt. Dar,

lui Argeanu paharul cu votcă, acesta începu din nou : Adică tu mă forţezi să tac, mă, neputinciosule ! Să tac eu, care voi lecui inimile şi creierele voastre, să nu mai plesnească? f Tu să taci, fiindcă eşti un neputincios ! Auzi ?... Dacă ai fi fost altfel, adică bărbat-bărbat, ai fi luat-o de mînă pe soră-mea şi, vrînd-nevrînd, te-ai fi oprit cu ea la ofiţerul stării civile...

Te rog ! spuse Ieronim, cu faţa invadată de un nou val de roşeaţă.

Nu mă mai ruga, răspunse Argeanu, luînd paharul de pe masă. Bău votca, se şterse la gură cu mîna şi continuă : Nu trebuie să mă mai rogi, cu tine am terminat. Mai am o vorbă cu mahărulăsta, venit de la Bucureşti. Ce e,domnule, de ce te uiţi la mine aşa,nu mă recunoşti ?... E de ajuns că te-am recunoscut eu... Să-ţi amintesc cum ne aşezam cu toţii la masă, tu,mama, tata, Natalia, soţia ta ?... Cum îţi bă-

team în uşă dimineaţa, să ieşi mai repede dinW.C., pentru că mă scăpăm pe mine ?... Nu, asta nu... Astea nu contează, astea-s fleacuri, nu amintiri... O amintire, cea mai neplăcută din toate, e moartea mamei... Tu ai omorît-o, bestie... N-a mai putut trăi mult după ce i-ai batjocorit fiica... Tîmpitu- le, ştii tu la ce-ai dat cu piciorul ? în tot oraşul ăsta n-ai să găseşti o femeie ca ea. Icoană, dobitocule, să te închini la ea !... Să te scuip acum, să te păimuiesc, ce să-ţi fac ? Răspunde !...

Voi chema chelnerul să te dea afară, spuse Dugan, frecîndu-se şi mai tare de scaun. Ai înţeles ?

Lucirile cenuşii din ochii lui Dugan îl făcură să tacă şi să-şi plece capul. Mai spuse doar : încă o votcă !

Arhitectul îi făcu semn cu privirea lui Ieronim şi se ridică de pe scaun, lăsînd pe masă banii pentru bere.

Spălaţi putina, hai ? se trezi iar Argeanu. Mă lăsaţi singur cu tîmpitul ăsta, care n-a fost în stare să-i sărute picioarele Nataliei. O sfîntă, Dugan, auzi ! Asta, şi arătă spre Ieronim, nu poate nici mîinile să şi le bage în buzunarele ei. Hai, valea !... Am să-l beau pe măharul ăsta, am să-i fac, totuşi, cinstea să-l uşurez de vreo sută de lei.

Arhitectul se depărtase deja de masă, fără să-şi mai ia

ge la mine, vom mînca, apoi te voi ajuta să-ţi faci cumpărăturile. Poate vei trece şi pe la mama, să-i duci ceva...

Ieronim nu-i răspunse. Îşi luase prietenul la braţ şi îşi spunea că trebuie să meargă drept, fără 'să se clatine. în stradă, sub soarele puternic al amiezii, începu să se bucure. Ca întotdeauna, reuşea şi acum să păşească drept. învăţase asta la puşcărie.

CAPITOLUL II

1

Femeia se întoarse cu spatele şi îşi continua lucrul între mesele şi scaunele localului. Lui nu-i venea să-şi creadă ochilor. Ce să caute soţia fratelui său în restaurantul gării,, la cinci dimineaţa, cu mătura în mînă ?... îşi pierdu răbdarea să mai aştepte ca ea să-şi schimbe poziţia şi porni către uşă. Prin geamul acesteia, acoperit de nişte perdeluţe înnegrite de fum şi de muşte, nu se vedea prea ,bine. Mai făcu vreo vîţiva paşi pînă în dreptul galantarului din vitrină şi, printre mormane de şniţele vineţii şi un platou cu peşte sărat, îi zări iarăşi faţa. în aceeaşi clipă se retrase încet, de parcă i-ar fi fost teamă să nu deranjeze pe careva cu zgomotul paşilor săi. Se îndreptă spre capătul peronului, se întoarse şi îşi reluă drumul, repetînd întruna : Cine ar fi crezut ?... Cînd trecu pe lîngă un feroviar, tusa acestuia îl făcu să-şi dea seama că vorbea singur. Se opri un moment, uitîn- du-se în urma lui, ca şi cum ar fi avut intenţia să-l strige şi să-i explice ce i se întîmplase. într-atît îl cuprinsese ruşinea pentru cumnata sa, încît ar fi vrut să, fugă, să dispară din gara aceea. Dar pasul îi rămase neschimbat, călca agale peste dalele zgrunţuroase, gîndindu-se că, oricum, nu mai trebuia să se oprească îa restaurant. întîlnind-o acolo, ar fi înjosit-o şi mai mult. Cumnata sa era unica fiică a unor oameni care, înainte şi după război, fuseseră, numai datorită muncii lor, fruntea comunei. Şi iată că fata aceea deşteaptă şi mîndră ajunsese, în plină maturitate, să mătură într-un restaurant mizerabil. îşi aminti că, spre

tura, însă tocmai atunci tatăl său fusese categorisit chiabur şi trimis la puşcărie. Din anul acela nu se mai putuse înscrie la nici un examen de admitere, iar mai tîrziu, cînd părintele se întorsese acasă, îşi găsise fiica trudind alături de maică-sa, şi nici unul dintre ei nu mai avusese apoi curajul şi voinţa ca ea să-şi reia învăţătura. O auzise de multe ori vorbindu-i despre toate acestea şi, de fiecare dată, din cuvintele ei se degajase o mîndrie amară, fără lacrimi şi lamentări. Dacă ar fi întîlnit-o acum pe cîmp, cu secera sau cu sapa în mînă, nu s-ar fi mirat şi nu l-ar fi încercat nici o durere. Acolo ea n-ar fi făcut altceva decît să repete cazna părinţilor săi şi nimic n-ar fi fost nefiresc. însă munca asta, printre mesele şi scaunele unui restaurant, cu siguranţă mai uşoară decît cealaltă, i se părea de-a dreptul înjositoare. Şi fratele său de ce acceptase ? Sau poate el îşi forţase soţia să devină măturătoare ?...

Se opri la cişmea, bău cîteva înghiţituri de apă, îşi stropi faţa, se şterse cu batista şi, la sfîrşit, îşi aprinse o ţigară. Se simţea acum mai înviorat şi nici nu-i mai era frig. Coborîse din tren cu aproape două ore în urmă şi, între timp, ceaţa se ridicase, iar soarele începuse să înroşească zidul fabricii de dincolo de liniile lucitoare ca nişte benzi de oglindă întinse peste negreala traverselor. Părea că şi mirosul dulce-greţos, venit de la combinatul chimic din apropiere, se mai împrăş- tiase. în celălalt capăt al peronului, un om, cu mătura lui, stîrnea praful şi îi alunga astfel din calea sa pe cei cîţiva călători ieşiţi din sala de aşteptare. Se mai plimbă o vreme şi, pînă la urmă, se întoarse din nou la restaurant. Ciocăni în geamul uşii. înăuntru, femeia nici nu catadixi să-şi ridice privirea. Mai ciocăni o dată şi o auzi strigînd : Nu vezi ce scrie pe uşă ? La şase se deschide...

El însă insistă, ciocănind iar, şi atunci o văzu apropiindu-se. O umbră cu ceva roşu pe cap, care, recunoscîndu-l, se opri deodată în loc. în fracţiunile acelea de secundă, cît ea stătu aşa, încremenită cu mîna la gură, încă mai spera să nu fie cumnata sa. Abia după ce ea descuie uşa şi îl trase de braţ înăuntru, înţelese că nu mai putea să se amăgească.

în grabă faţa cu dosul mîinilor. Şi stai de atîta vreme în gară, cînd noi locuim doar la doi paşi de-aici !...

încurcat în propriile gînduri, Ieronim se trezi spunîndu-i: Nu v-am ştiut adresa...

Da, spuse ea, ca şi cum şi-ar fi amintit de ceva. N-aveai cum s-o ştii, noi nu ţi-am scris, tu n-ai mai fost demult peacasă... N-am împlinit anul de .cînd ne-am mutat aici. O, vorbim despre ani ca despre nişte zile, ne-am înstrăinat rău, toţi... Dar n-o mai lăsă să termine. Puse geamantanul jos şi o trase spre el cu amîndouă mîinile, sărutîndu-i obrajii. Mirosea de parcă atunci ieşise dintr-o bucătărie unde se gătea la lampa cu gaz, şi lui îi veni deodată în minte fata aceea cu părul împletit într-o coadă groasă, răsucită în faţă peste umărul stîng, fiinţa pe care Ion i-o prezentase într-o vara, spunîndu-i vesel: Vezi ce alegere am făcut, frăţioare ?... Ce frumos mirosea ea atunci şi cum mai rîdea, întinzîndu-şi uşor buzele pline peste şiragurile de dinţi ca perlele... Ce mai rămăsese din ea ? Umerii gîrboviţi, faţa brăzdată de riduri, părul aproape mototolit sub basma, într-o parte a gurii luceau doi dinţi de viplă, iar buzele subţiate i se strîngeau ca la bătrîni... Doar ochii mai aveau aceeaşi căutătură şi îşi mai păstrau unda lor de mîndrie. O întrebă : De cînd lucrezi aici, Valerica ?

De vreo jumătate de an, răspunse ea. N-am găsit altceva mai bun, cum ştii, n-am nici o calificare. Numai cu leafa lui Ion, nu ne-am putea descurca. Aici, la oraş, nu faci un pas fără să scoţi bani din buzunar... Sînt încadrată ca ajutoare de bucătăreasă, dar trebuie să mai fac şi curat în local, pînă la ora deschiderii... Vorbea repede, evident că dorea să-i dea dintr-o dată toate informaţiile despre munca ei, ca apoi să n-o mai întrebe. La asta se gîndea Ieronim, urmărind-o cu greu şi privindu-i mîinile care începuseră să îmbătrînească şi ele. La un moment dat, o întrerupse : Cîţi ani ai, Valerica ?

Treizeci şi nouă, răspunse ea, uşor contrariată. De ce mă întrebi ?

Aşa, să mai verific dacă n-am uitat...

Bineînţeles, nu mai ţinuse minte vîrsta cumnatei sale. Răspunsul ei îl duse cu gîndul la Natalia. Amîndouă lăsaseră în urmă aceiaşi ani, dar cîtă diferenţă era între ele !

lui nu mai avea prea mult timp pînă să capete înfăţişarea unei bătrîne.

Vai, unde ne-am găsit noi să discutăm ! spuse ea. Du-te pe peron, Ieronim, mai plimbă-te puţin, că termin şi eu îndată. Ştii ce m-am gîndit ? Mă învoiesc de la bucătăreasă, trecem pe la noi, să-l luăm pe Ion, apoi o pornim toţi trei spre soacră-mea. Să-i facem bucuria deplină... Pe la şapte avem un autobuz...

O aşteptă vreo jumătate de oră şi, în drum spre apartamentul lor, află de la ea că Ion ieşise din schimbul de noapte şi, probabil, dormea, iar băiatul lor, Nîcolae, îşi făcea stagiul militar undeva pe lîngă Sibiu. Vorbi numai ea şi el observă din nou la cumnata sa aceeaşi grabă, de parcă ar fi vrut să îndepărteze cu vorbele ei cine ştie ce lucruri ce nu trebuiau aduse în discuţia lor. Nu merseră nici două sute de metri şi intrară într-un bloc gălbui, cu patru etaje, urcînd apoi scara pînă la capăt. Ion nu se culcase, îl găsiră în bucătărie, aşezat la masă, numai în maieu şi nişte pantaloni ponosiţi, de salopetă. Cu toate că fereastra era deschisă, pe Ieronim îl izbi un miros greu, de gaz şi de rachiu. Sticla de pe masă, golită pe jumătate, şi primusul aşezat pe ochiurile aragazului îl lămuriră pe dată ce era cu mirosul acela. Cînd îşi sărută fratele, deveni şi mai puternic, îngreţoşîndu-1.

Iată că mai dau şi cei cu mapa pe la cei cu sapa, spuse Ion, aşezîndu-se din nou la masă.

Lasă prostiile şi să mergem în sufragerie, spuse Valeria. Ne-am cumpărat aragaz, dar n-avem butelie, aşteptăm... şi gătim la porcăria asta de primus, care scoate o duhoare mai ceva decît aceea venită de la combinatul lui Ion. Haideţi 1...

Nu, rămînem pe loc, protestă Ion. Să vadă şi frate-miu cum trăim. îhî, începem cu bucătăria şi terminăm cu closetul. Ce zici, Ieronim ?

Te-ai afumat iar, îl luă la rost nevastă-sa. Vezi, Ieronim, aşa se întîmplă zi de zi. Cum vine de la combinat, dă-i cu sticla...

îi dau ca să curăţ gîtlejul de detergenţi, răspunse Ion. Asta fabric şi măcar gîtlejul să mi-l feresc, că pe-aici intră toate-n om...

Unde ? întrebă Ion, căscînd.

La măta ta, la tatăl meu, răspunse ea. Nu te-ai sculat ?

Spre surprinderea lui Ieronim, Ion se ridică imediat. Se mişca greoi, deşi nu era gras. De cînd nu se văzuseră, faţa fratelui său se mai lăţise, cu riduri mai multe şi mai adînci, iar pe cap nu mai avea păr decît pe lîngă urechi şi la ceafă, şi acela aproape albit. Gîtul îi rămăsese însă tot gros, cum îl ştia, cu venele şi tendoanele puternice, umflîndu-se la orice mişcare, ca şi muşchii braţelor sau cei de pe spate. Fiinţa lui emana aceeaşi forţă din totdeauna, năvalnica, iar aerul de zeflemea ce i se desprindea din glas şi din privire îi rămăsese intact. Să ne supunem, frăţioare ! mai spuse el, făcîndu-i semn cu ochiul. E vremea femeilor, Ieronime, ele comandă...

Pe holul mic şi cam întunecos, Ieronim observă un frigider şi un cuier prins de perete, de care atîmau nişte haine, iar sufrageria era chiar sufragerie, cum o numise cumnata sa, cu masă extensibilă, cu şase scaune, o canapea şi un bufet pe care fusese aşezat televizorul. Păşi peste covorul de iută şi se aşeză pe un scaun. Ei, ce zici ? îl auzi pe Ion, între- bîndu-1. Ne-am aranjat binişor, două camere, bucătărie, baie...

ts cam mici ele, dar calul de dar nu se caută în gură. Se aşeză şi el de partea cealaltă a mesei şi, cum Ieronim nu-i răspunse, continuă : Taci şi priveşti şi cine ştie ce gînduri dai tu la morişcă... Pînă vine Valerica, să discutăm aşa, ca între fraţi... ca bărbaţii, că femeile rămîn tot femei... Deci, mergem la mama, Bineee... Cred că n-ai să te apuci să-i ţii hangul...

în ce privinţă ? întrebă Ieronim şi celălalt rînji lung, ridicînd o mînă spre el: Nu te mai preface că nu ştii. Ce, mama nu i-a adus la cunoştinţă feciorului ei cel mare şi cel drag că neisprăvitul de fiu-su, Ion, şi-a părăsit casa părinteasca, şi-a luat lumea-n cap şi cîte şi mai cîte ? Sînt sigur că ţi-a scris. Scoase din buzunarul pantalonilor un pachet de Mărăşeşti şi îşi aprinse ţigara, oftînd : Fiecare îşi ştie viaţa, tu pe-a ta, mama pe-a ei, eu pe-a mea... Mai bine zis ne-o simţim şi o împingem încotro credem noi că ne-ar fi mai la voie...

Depinde ce înţelegi tu prin asta, spuse Ieronim. Tu

De unul singur, cu leafa ta, îţi convine să vorbeşti, dar noi sîntem trei guri, că Nicolae încă n-are o meserie... Apoi, pe cinstitelea, de acolo mai vii acasă cu o felie de caşcaval, cu o fleică... Taci şi te uiţi mirat la mine şi nu ştii de unde să mă iei. Aşa-i ?... Şi chiar nu poţi să mă recunoşti, frăţioare, fiindcă nici eu nu mai ştiu prea bine ce sînt... îhî, nici cîine, nici ogar trupul dă el din coate aici, la oraş, dar sufletul a rămas ca prostul la barieră, ba ar înainta, ba s-ar întoarce... Candela măsii, la ce să te mai întorci ?.. Trebuia s-o rup o dată, să mă adun şi eu undeva, mă săturasem de navetă, aia nu era viaţă... Trei ani cu traista-n băţ, călare pe autobuz...

Poate nici n-ar fi trebuit să începi naveta? spuse Ieronim.

Aha, asta era ! se miră Ion. Acum pricep... Am fugit, adică sînt laş... Mă rog, aşa crezi tu, poate chiar ăsta-i adevărul, m-am speriat şi am rupt-o la fugă. Dar tu, Ieronime, care eşti mai învăţat ca mine, tu de ce nu te-ai luat de piept cu cei care te-au dat afară de la Universitate ? Pînă cînd ai ajuns acolo, te-ai chinuit prin şcoli, şi era dreptul tău să nu te clintească nimeni din loc...

Nu se aşteptase la o asemenea întorsătură. Ce putea să-i răspundă, ce-ar fi înţeles el din toată povestea aceea ? Totuşi, spuse : Nu se compară una cu alta...

Ce vorbeşti, mă ! se miră Ion. Te ştiu eu... Cred că ai tăcut cum taci aici şi ai înghiţit găluşca. Ai tăcut şi faţă de noi... Crezi că mamei i-a fost mai uşor să audă din gura altora că tu nu mai eşti profesor la Universitate ?

N-am fost niciodată profesor, spuse Ieronim. Abia lector...

Adică tot profesor, continuă Ion. Dacă îi învăţai pe alţii, asta erai... în sfîrşit, mama a aflat de astă toamnă, de la nişte studenţi veniţi, cum se zice, la muncă patriotică... Vezi, tu nici curajul ăsta nu l-ai avut, Ieronime, să vii şi să ne povesteşti şi nouă cum şi în ce fel... De altfel nici acum nu ştiu prea bine unde lucrezi... Aşa că nu mă condamna tu pe mine şi, în privinţa asta, înainte să deschizi gura, gîndeşte-te că omul nu pleacă niciodată cu voia lui de la bine... Crezi că aş fi lăsat o gospodărie clădită pe viaţa părinţilor noştri şi, la urma urmei, şi pe-a mea, că ating şi

sînt turnaţi pe un singur calapod... Tu doar ştii, nu mă dau în lături de la orice muncă, îs ca un cal de povara... Asta şi mama recunoaşte, însă mintea ei judecă altfel... Auzi, Ieror.im, am fost, măi, şef de echipă, am fost şi brigadier, cunosc lucrurile de-acolo ca pe buzunarele mele şi m-aş fi putut în- vîrti şi eu să trăiesc domneşte. Dar nu-s eu omul ala să închidă ochii la toate prostiile şi matrapazlîcurile, şi nici să-i înghită pe cei ce fac în pantaloni cum primesc un telefon de sus, că aşa şi pe dincolo... că mai e şi dincoace, frăţioare, adică oamenii care, tîrîş-grăpiş, împing an de an harabaua... şi numai dumnezeu ştie cum o împing... Cu ăştia ce facem, îi tundem cum vrem noi ?... Recunosc, îhî, nu mi-am pus lacăt la gură, însă nu fiindcă mi-a venit mie aşa cheful, într-o doară, să fluier în biserică, ci pentru lucrul drept... Sa zic că ai o vacă... Bineee !... Păi n-o mulgi la sînge, nu bagi tot laptele-n tine, mai laşi şi viţelului, ai grijă să-i fie ieslea plină, ba îi mai dai şi cîte o găleată de uruială, o mai scarpini pe sub bărbie, îi mai spui o vorbă bună... Cu astfel de poveşti îmi făceam eu loc prin şedinţe, ha, ha... Dar cine să le înţeleagă ?... Ce să-ţi mai înşir, să înţelegi şi tu ? Dacă am să-ţi spun că, în urma mea, mulţi au răsuflat uşuraţi şi că nici acum nu li s-a stins ura, ai să mă crezi, dar n-ai să mă crezi că toată ura aceea a lor vine de la faptul că munceam cît zece ca ei... Şi, sigur, şi de la asta, că nu sufeream nici un sfînt, oricît ar fi fost el de mare, să mă tragă de mînecă să zic că-i albă, cînd eu o vedeam neagră... Acum ai priceput?... Să-i dăm dracului, gata, pentru mine îscamorţi, nu merită nici să mai vorbesc despre ei. Am o calificare, primesc o leafă la fiecare două săptămîni, şi nu mai aştept toamna cu inima la gură şi nici mila nu ştiu cui... Nu-i uşor nici aici, dar măcar ai o siguranţă... Ei, asta nu vrea mama să înţeleagă...

Ea nu va înţelege niciodată, spuse Ieronim şi Ion întinse iar mîna spre el, ridicînd glasul : Tu însă trebuie să înţelegi, să...

Nu mai continuă. Nevastă-sa împinsese uşa cu genunchiul şi se apropia acum de masă, aducînd cu amîndouă mîinile o tavă cu felii de salam şi de caşcaval, aranjate frumos în jurul ridichilor şi al frunzelor de ceapă verde. O puse pe masă şi se duse în bucătărie, de unde se întoarse

ne în pahare, şi Ion, cu rînjetul lui batjocoritor, îşi reluă vorba : Bagă de seamă, frăţioare, sîntem serviţi ca la restaurant, ha, ha...

Mai tacă-ţi gura, omule, că l-ai zăpăcit de cap pe bietul Ieronim, spuse nevastă-sa. Numai glasul tău s-a auzit tot timpul... Hai, Ieronim, să ciocnim ! Bine ai venit la noi...

Ieronim ridică paharul spre ea, fără să rostească nici un cuvînt. Aşa ciocni şi cu fratele său. Acesta îl bău dintr-o dată, scuturîndu-şi umerii şi luînd în grabă de pe tavă o ridiche pe care începu s-o mestece. Spuse, clefăind : Vezi, frăţioare, ce ne mai trebuie ? Sălămior este, ridichioare sînt, se mai găseşte şi udătură...

Mai ales asta, îl completă nevastă-sa, însă el continua ca şi cînd n-ar fi auzit-o : Să mai zici că-i rău să fii slujbaş la restaurant...Dacă m-ar primi, m-aş duce şi eu să ma angajez acolo... Auzi, mă, dintre toţi care au plecat din comuna noastră... că doar nu-s numai eu oaia neagră, o turmă întreagă de oi de astea s-au risipit pe unde au văzut cu ochii... deci, dintre toţi, vorbesc despre ţărani... unul singur a brodit-o cel mai bine. Ştii ce slujbă are ? Portar la restaurantul din centrul oraşului... Să-l vezi, parcă-i general, cu hainele cu fireturi şi caschetă... A învăţat omul să salute, să facă plecăciuni, să ştie cu ce client are de-a face... Şi-i merge, mîn- cărică, şpriţuleţul, îi mai pică şi cîte un bacşiş, ba mai umblă şi cu sufertaşul după el şi îi duce plin acasă... Leafa-i ra- mîne neatinsă... Mă, nea Beşleagă, îi zic, că aşa îl cheamă... Tu nu ţi-l mai aminteşti... E cam de o seamă cu tine... Unul deşirat ca o rimă şi cu capul cît o baniţă. Mă, nea Beşleagă, cum o duci aici ? Ştii ce mi-a răspuns nenorocitul ? Masarule, zice el, nici cînd am intrat, la reformă, cu plugul în moşia boierului, nu m-am simţit ca acum... Pricepi ce i-a ieşit tîm- pitului din gură ? Ha, ha... pricepi, frăţioare ?

Ei, ce mare brînză i-a ieşit ? întrebă nevastă-sa. Că Beşleagă... Dar Ion nu o mai lăsă să-şi ducă vorba pînă la capăt: Tu să taci, n-ai cap pentru chestii de ăstea... Aici am vrut să-l aduc pe Ieronim, la vorba lui Beşleagă, ca să priceapă de ce tu nevasta lui frate-su, trebuie să mătură în restaurantul gării.

Valeria nu-l lăsă fără răspuns: Parcă tu ai cap, Ioane !

Da, el e vesel, rînji Ion. Nu-l vezi, a uitat să mai rida. Ieronim le zîmbi în silă. Ar fi vrut să vorbească, să rîdă şi el ca frate-său, dar în suflet i se făcuse pustiu. Bucuria la care sperase, venind printre ai săi, se dovedise doar o închipuire. îl întrebă : Oare nu-i timpul să plecăm ?

Mai avem o jumătate de oră, răspunse Ion, bătînd încet cu degetele în masă. Tăcură apoi toţi, uitîndu-se unii la alţii de parcă ar fi terminat ce aveau să-şi spună sau se întîlni- seră întîmplător, ca nişte străini, într-un compartiment de tren. Şi, deodată, fraţii o văzură pe femeia de lîngă ei cum îşi sprijină fruntea în palme şi începe să plîngă. Ieronim îşi pleca şi el capul, auzindu-l pe Ion spunînd : De ce risipeşti tu lacrimile, nevastă, cînd mai avem destui bătrîni în familie ?...

2

Valeria stătea în primul scaun din faţă, lîngă o femeie, la spatele ei Ion, care adormise sprijinindu-şi capul pe umărul lui Ieronim, iar acesta, cu ochii aţintiţi asupra ferestrei, urmărea lunecarea lină a unui şir de plopi. Autobuzul lăsase în urmă singurul orăşel de pe traseul pe care trebuia să-l facă zilnic, dintre reşedinţa de judeţ şi o comună îndepărtată, tocmai în munţi. în afară de statuia de bronz a unui soldat cu armă şi cască din primul război mondial, Ieronim nu mai recunoscuse mare lucru din fostul tîrg prin care îi trecuse de-atîtea ori copilăria. întîlnise nişte blocuri asemănătoare oricărui oraş, văzuse macarale, buldozere, movile de cărămidă şi oameni lucrînd ca pe orice alt şantier. însă acum, pe drumul şerpuind printre vii, toate începuseră să fie ceea ce fuseseră cîndva. Nu-l mai legăna autobuzul, ci simţea hur- ducăiala căruţei, umărul lui se lipea de cel al tatălui său, potcoavele scrîşneau în pietriş, stîrnind praful ridicat spre el cu mirosul sudorii de pe crupele cailor, iar soarele îi tremura în ochii ce nu se mai săturau să privească. Nu-i mai era nimic străin. ÎI recunoşteau butucii de vie zăriţi dincolo de gardurile de măcieşi împovăraţi de flori şi albine, nucii aliniaţi la marginile şanţurilor spuzite de albăstrele şi

caii, turnînd apa în jgheabul lemnului înverzit de mătasea broaştei, podul, uriaş pentru înălţimea copiilor, cu bulboanele de sub el, unde se cufundau vara să caute în cotloanele lor eleni şi scobari lunecoşi ca pietrele şlefuite de şuvoaie, crucea aplecată peste mormîntul unui drumeţ preschimbat acolo, la marginea de şosea, în pămînt şi rădăcini, ruinele unor cazemate cotropite de rugii lungi şi ţepoşi ai murelor, bornele de kilometraj spoite cu var, livezile de meri, coborîndu-i în cale de pe povîrnişurile lor, cîinii tolăniţi sub căruţele din coşurile cărora caii deshămaţi ronţăiau lucerna proaspăt retezată de coasă, bărbaţii şi femeile cu mîinile streaşină la ochi, să vadă cine trece pe drumul mare, în răgazul ce şi-l luau din trudă, pălăriile şi basmalele de pe capetele acestora, decolorate de prea mult purtat, ochii lor calmi, obosiţi, indiferenţi, ca şi cînd ar fi privit neantul, mîinile lucind în soare, ca tăiate şi lustruite din lemne vechi... Da, era drumul copilăriei sale, bolovănos, întărit de cine ştie cîte roţi de căruţă şinuite, de copite cu şi fără potcoave, de picioare încălţate ori desculţe, dar mai ales de nădejdile şi deznădejdile celor ce trecuseră an după an de-a lungul lui. Peste bolovanii mărunţiţi şi prin norii de colb, oamenii îşi duceau butoaiele cu vin, balercile cu ţuică, putinile grele de brînză, coşurile încărcate cu mere şi struguri, sufletul plin de speranţe, copiii la şcoli, recruţii la armată, bolnavii la doctor, încurcăturile la avocaţi, ca să se întoarcă apoi, spre seară, cu sacu de grîu şi porumb, cu traiste burduşite cu zahăr şi bidoane cu ulei, cu chiote şi înjurături, cu peşte sărat, cu mărgele pentru iubite şi pînzeturi pentru neveste, ori doar cu zdrăngăneala goală a fierăriei şi a lemnului căruţei sau chiar numai cu biciul în mînă, gata să scuipe la picioarele oricui şi să ridice pumnii, dar niciodată neîncetînd acest du-te-vino ce-i ţinea legaţi de lume. Cunoştea drumul ca pe liniile din propriile palme, îl străbătuse cu bunicii, apoi cu părinţii, de obicei la spatele acestora, cocoţat pe cine ştie ce încărcătură, privind înainte printre capetele lor şi-ale cailor, printre gîturi arse de soare, de sare şi ger, cu pielea tăbăcită ca a animalelor din ham, fiindcă purtau şi ei, oamenii, tot un fel de ham... Plecase, oare, din sat să scape de hamul acela, al

cînd, ascultând zgomotele înăbuşite ale oraşului, se întreba prosteşte ce mai avea de ratat pînă la sfîrşitul vieţii...

Brusc, drumul lui dispăru, acoperit de stratul de bitum. Şoferul de pe autobuz fusese nevoit să frîneze şi să ocolească un porc ce îi ieşise pe neaşteptate în cale. Ieronim întîlni în clipa aceea ochii roşii ai porcului, ce se retrăgea greoi şi speriat spre şanţ, şi-l auzi pe Ion, care se trezise, spunînd : încă două-trei minute, şi-am ajuns, frăţioare !...

Deja se zăreau printre pomi acoperişurile primelor case. Puţin mai tîrziu, în fereastra începură să se înşiruie garduri şi porţi, podeţe peste şanţuri, pereţi vineţii, ogrăzi pardosite cu troscot şi, cînd şi cînd, cîte un moşneag sau vreo babă ori vreun copil fugind după autobuz. Apoi rămaseră în urmă, rînd pe rînd, biserica, şcoala, şi scîrţîitul frînelor se auzi din nou. Acum chiar ajunseseră. Coborî din autobuz printre primii. Ion mai rămase să vorbească ceva cu şoferul, iar cum- nată-sa se oprise lîngă el şi tăcea, potrivindu-şi baticul pe cap. Un bărbat cu o pălărie jegoasă, cu obrajii neraşi, trecu pe lîngă ei şi îl privi lung, apoi îşi văzu de drumul lui. Ieronim îl urmări cu privirea pînă ce cămaşa albă a omului, cu mînecile suflecate, dispăru pe-o uliţă. Abia atunci faţa acelui bărbat întineri, chipul lui deveni copil şi Ieronim îl puse să stea în bancă, în dreapta sa, şi să-i arate palmele înnegrite de cojile de nucă şi se văzu pe sine, uitîndu-se în propriile palme, la fel de murdare... Da, nu se înşelase, acesta era fostul său coleg de bancă din clasele primare. Reuşise să-l recunoască, dar nu-şi mai amintea numele său. Cînd fu gata s-o întrebe pe cumnată-sa despre asta, Ion sări din maşină şi-l bătu vesel pe umăr : Hai, că nu ţi-o fi teamă să înaintezi.

Nu-i răspunse. Porniră toţi trei şi, aproape de casă, autobuzul îi ajunse din urmă, continuîndu-şi drumul. Poarta era încuiată. Ion zgîlţîi de mînerul ei de cîteva ori şi îşi strigă mama. îi răspunse o vecină, care tocmai trecea prin dreptul lor : N-o mai strigaţi, e la biserică... îi dau eu de

Cum să stăm ? se miră bărbatu-su şi, rânjind în felul lui, •se săltă cu braţele pe poartă : O deschid pe cea mare, în cinstea lui frate-miu, ha, ha...

Intrară în curte, Ion închise poarta la loc şi-i arătă cu mîna o masă improvizată, sub un prun, cu picioarele înfipte în pămînt şi butuci aşezaţi în jurul ei drept scaune. Cînd se apropie de ea. Ieronim înţelese ce se întîmplase cu nucii de la poartă şi îl întrebă : De ce i-ai tăiat ?

îmbătrâniseră, răspunse Ion. Şi, apoi, prea întunecau ceardacul şi curtea. Mama, la bătrâneţea ei, are nevoie de cît mai multă lumină... Se aşezase pe un trunchi şi îşi trase între picioare geanta mare de vinilin cu care venise. Scoase din ea o sticlă de votcă şi-i răsuci dopul de tablă, pînă ce îl desprinse. N-avem pahare, mai spuse el, dar trebuie să bem, să omorîm în vreun fel timpul. Poftim !...

Ieronim refuză şi cumnată-sa sări imediat cu gura : Bea numai tu, Ioane, ca să te ramoleşti de tot...

Şi ce ? întrebă el după prima înghiţitură.

Păi, uită-te la Ieronim, e mai mare ca tine, dar nici păr alb, nici cute pe faţă, nici burtă, pe cînd tu mai bine te-ai mai privi în oglindă, înainte de-a duce sticla la gură.

Asta-i diferenţa, femeie, spuse el rîzînd iar. Diferenţa dintre cei cu mapa şi cei cu sapa... Aşa-i, Ieronim ?

N-avea ce să-i răspundă. Ce i-ar fi putut spune ? se întrebă el, mirîndu-se în sinea lui. Zîmbi în silă şi ridică din umeri. Vorbise destul cu fratele său, acum vroia să-şi vadă mama, casa, să se plimbe prin curte, prin grădină. îşi aprinse ţigara şi se duse la fîntînă. Din lăuntrul ei venea un aer proaspăt şi răcoros. Puse mîna pe lanţ, fu gata să dea drumul găleţii, dar se răzgîndi şi se întoarse la masă. Ion continua să bea şi să vorbească. Povestea o întîmplare din combinatul unde lucra, însă el părea să nu-l audă. Se gîndea că ar fi putut veni aici cu Natalia. La început chiar ea îl rugase, mai tîrziu, însă, nu mai pomenise niciodată despre dorinţa asta. De ce nu o adusese aici ?... îi fusese ruşine s-o vadă printre ai săi ?... Nu, pur şi simplu amînase mereu plecarea, aşa, fără nici o cauză, cum amînase în anii aceia şi căsătoria lor... Acum nu mai era posibili, nici n-ar mai fi avut curajul să-i propună. Se mulţumea să se întîlnească săptămînal cu ea, să o însoţească la vreun

brării ori despre filmele văzute... şi cam atît. Ce om ciudat eşti tu, Ieronim !... Oare ale cui erau aceste cuvinte, ale Na- taliei sau ale lui Matei ?... Poate i le spusese şi ea, şi nu o dată, dar el îşi amintea de ultima întîlnire cu arhitectul. Da, Matei le rostise şi se întrebase apoi dacă nu cumva Natalia era o închipuire. Poate aşa şi era, el o forţase să trăiască în el pe o altă Natalie, un fel de soră, care să îngrijească un bolnav, şi nu o şefă de lucrări dintr-o clinică universitară... Bolnavul Ieronim Masaru ?!... Nu era exclus, într-un fel sau altul toţi oamenii erau bolnavi de cîte ceva, nu atît fizic, cît psihic. De asemenea boli, în care ţi se extirpă un lob de plă- mîn, vezica biliară sau o bucată de intestin, mai există şansa să te desprinzi, pe cînd de celelalte... Oricum, căutase o astfel de soră, probabil inconştient, îi dăduse viaţă, o modelase după imaginaţia lui, şi arhitectul, fără să vrea, rostise adevărul. Cealaltă Natalie, la care se va duce acum Matei, la rugămintea lui, nu va înţelege iar ce se întîmplă cu viaţa acestui om ciudat, numit Ieronim Masaru. Şi laş, mai adăugă el. Nu avusese curajul s-o întîlnească şi să-i relateze toată povestea aceea, din care el nu mai ieşise cercetător la institutul de istorie, ci un biet muzeograf, un oarecare, împins mereu spre margine... Dar acum, în faţa mamei, va trebui să vorbească, amînase ani în şir, bătrîna îl mai ştiuse, pînă în toamnă, tot Ia Universitate, predînd studenţilor... De atunci trecuseră aproape zece ani şi, între timp, el suferise încă o înfrîngere. Nu, acum va spune tot, pe înţelesul bătrî- nei...

La ce te gîndeşti, Ieronim ? întrebă Ion, şi el, luat prin surprindere, spuse aproape fără să gîndească : Nu ştii ce mai face învăţătoarea Hermeziu ?

N-am mai văzut-o de ani de zile...

Ba eu m-am întîlnit cu ea chiar luna trecută, interveni Valeria. E neschimbată, deşi a ieşit cam de multişor la pensie. Ce griji are ? Băiatul e aranjat acolo, unde lucrează, fata stă cu ea... e profesoară la tîrg... Ginerele e director la combinatul vinicol. Fac amîndoi naveta...

Cu autoturismul tot să faci navetă, mîrîi Ion. Da' de ce te interesează doamna Hermeziu ?

Fiul ei, arhitectul, îmi este bun prieten, răspunse Iero-

Aha ! făcu Ion. Am să vin şi eu o dată să văd oraşul ăla, al tău, mai adăugă el, luînd iar sticla de pe masă. Dar nu mai apucă s-o ducă la gură, se deschisese poarta şi mama lor înainta încet spre ei. Ieronim se ridică, făcu doi paşi spre ea şi se opri. Aproape să n-o mai recunoască. în cei doi ani, de cînd nu mai fusese pe acasă, bătrînă se gîrbovise rău, trupul i se împuţinase, avea faţa uscată şi gălbuie, iar ochii, lăcrimoşi, păreau să-i tremure.

Ieronim, tu mamă ?! spuse ea, apropiindu-se cu paşi mărunţi de el. Nu, nu-mi vine să cred... Şi eu, proasta, doamne iartă-mă... tocmai astăzi m-am dus la biserică, în loc să stau acasă şi să pregătesc ceva... N-am fiert nimic, că eu, dacă mănînc un ou pe zi, îs mulţumită... Şi poarta încuiată cu cheia !... V-am mai ţinut şi-n drum, dragii mei... Da' trebuie să încui... înainte de război nici uşa casei n-o încuiam... îs alte vremuri... Ce mă fac eu, că n-am pregătit nimicuţa ?...

Am adus noi de-ale gurii, o întrerupse Valeria.

Da, aţi adus... şi se opri, privindu-i, în vreme ce două dîre subţiri, lucioase, începură să i se prelingă de la rădăcina nasului spre bărbie, făcîndu-şi loc printre zbîrciturile obrajilor. Ieronim trebui să se plece, ca ea să poată să-i sărute fruntea. Simţi mîinile ei, strîngîndu-i uşor faţa, mai aspre şi mai obosite ca oricînd. Le sărută pe rînd şi, cuprinzînd-o cu braţul de umeri, o conduse spre masă. Cîteva minute, bătrînă nu mai fu în stare să vorbească. Rămase încremenită pe trunchiul pe care se aşezase şi îşi mişca încet ochii de la unul la altul, ca şi cum ar fi vrut să se încredinţeze că nu se înşela, că erau fiii şi nora ei. Cînd îşi reveni, o sărută mai întîi pe Valeria, pe urmă pe Ion, şi începu : Vezi, Ieronim, ce-am ajuns ? Nu mai am nici o putere... Am săpat ieri mormîntul tatălui vostru, am răsădit cîteva flori pe el, şi gata, m-am istovit...

Dar te doare ceva anume ? întrebă Ieronim, şi bătrînă îl privi încurcată. Nu-i răspunse decît după ce-i dădu Valeriei cheile casei, să pregătească masa : De cînd îmi amintesc, şi asta-i de la moartea lui taică-tu, totdeauna m-a durut cîte ceva, dar atunci eram în putere, nu luam în seamă. Acum şi fără putere, şi dureri din cap pînă-n picioare...

îngrijesc morfnîntul bărbatului, că acuşi vine vremea să mă duc la el... O, m-a luat gura pe dinainte, trăncănesc numai de mine... Tu cum ai călătorit, Ieronim ?

Bine, mamă, răspunse el.

Bine, repeta ea şi iar îl privi încurcată, frecîndu-şi încet mîinile. Şi tu, mai zise ea, întorcînd capul spre Ion, tot cu sticla... N-ai mai avut răbdare să vin şi să-ţi dau nişte pahare...

Păi azi nu-i o zi ca toate zilele, răspunse Ion în glumă.

Da, admise bătrîna, numai că tu faci din toate zilele prilej de băutură. Ce crezi tu, dacă taică-tău nu se apuca de băut, n-ar fi trăit şi-acuma ? Ar fi trăit... El a avut însă necazuri grele, Ioane, cum ştii... Băiatul la puşcărie, pe urmă u venit despărţirea de pămînt şi de vite... Dar tu ce motiv ai să torni în tine mereu ?...

Beau de bucurie, spuse el în zeflemea. Mă înghesuie bucuriile, mamă...

Tot ele te-au înghesuit să părăseşti gospodăria asta, s-o laşi în paragină... Că ce mai pot mîinile mele, le vedeţi cum arată, şi întinse mîinile spre ei. Nu-ţi era bine aici... Ai pierdut şi lotul de folosinţă, s-a dus naibii orice nădejde...

Ion se sculă şi spuse, de parcă maică-sa n-ar fi fost acolo, în faţa lui : Mă duc la socru-meu, să-l chem şi pe el la masă, că îi singur.

Bătrîna nu mai scoase o vorbă, pînă ce nu-l văzu plecat. Cînd rămase numai cu Ieronim, continuă cu vocea mai scăzută decît înainte : L-ai văzut ? N-ai cu cine te înţelege. Aşa şi-a ridicat toată comuna în cap. De aceea l-au dat afară din postul de brigadier. Post darnic, mănos... Unii, în asemenea funcţii, nu mai pot de bine... Dar a întors spatele, şi du-te unde vezi cu ochii... S-a luat după alţii... Ca la fabrică curge miere şi lapte... A rămas comuna noastră numai cu babe şi moşnegi, să chinuie pămîntul, să ţină gospodăriile, să crească nepoţii... Cînd o să moară şi bătrînii ăştia, ce-o să fie ?... Da, frate-tu a făcut pasul cel mai rău din viaţa lui, iar acum bea... Nenorocirea e că şi fiu-su îi calcă pe urme... N-a fost în stare sa termine nici profesionala la care s-a înscris... Cînd venea pe la mine, gata, şi dibuia damigenele, bea pe ascuns... Cum l-am crescut eu pe Ion, si uite ce-a ajuns! Nimeni nu mai vrea să

Poate a avut şi Ion dreptate, spuse Ieronim.

Ochii bătrînei se întunecară şi din nou începură să i se prelingă lacrimile pe obraji. Le şterse încet şi spuse : Cu dreptatea îţi faci numai rău, Ieronim... El cu dreptatea lui, tu cu a ta, şi eu, mama voastră, cu lacrimile... Aşa-i ?... Numai cîte lacrimi am vărsat cînd am auzit că nu mai eşti acolo, la Universitate... De ce mi-ai ascuns, Ieronim ? Să aflu de la străini...

De ce te-aş mai fi îndurerat ? îi răspunse el. Tot nu se mai schimba nimic...

Şi nu s-a putut să rămîi acolo, mamă ?

Cum să-i explice, ce vorbe să găsească pe înţelesul ei ? Spuse numai atît : Nu, nu se mai putea.

Acum unde lucrezi, ce post ţi-au dat ?

Trebuia să ajungă şi la asta. O clipă fu gata să-i povestească despre anii petrecuţi în institutul de istorie, însă gîndul acesta aproape îl înspăimîntă. Dacă ar fi aflat că fusese iar dat afară, din alt post, i-ar fi fost şi mai greu. îi răspunse, stăpînindu-se să fie calm : Lucrez la un muzeu...

Doamne, dumnezeule ! se miră îndurerată bătrîna. Ai învăţat atîta carte ca să rupi bilete şi să încasezi bani la intrarea în muzeu ?... Păi am fost şi eu o dată la un muzeu şi-am văzut ce fac ăia acolo. Ca la cinematograf... Rup bilete...

Nu, mamă, încercă Ieronim să-i explice, dar bătrîna nu-l lăsă : Iată mulţumirea mea la bătrîneţe. Şi mulţumirea voastră, Ieronim. Crezi tu că eu n-o simt ? Chiar dacă nu v-aş vedea cu anii şi nu mi-aţi scrie deloc, tot îmi spune mie sufletul cum o duceţi... Tu — singur, fără nevastă, dat afară de la rostul tău... Ion... Ce să mai zic despre el ? A ajuns un beţivan. Cum se întoarce din combinatul acela, unde munceşte, dă-i şi dă-i cu băutura... Şi Valeria... Poate ai aflat de la ei că mătură restaurantul din gară. Mai mare ruşinea... Săracul taică-su, acum, la bătrîneţe, şi-a pierdut minţile, nu mai înţelege mare lucru şi-i mulţumit de ceea ce face fii-sa. Mintea lui hălăduieşte cine ştie pe unde, dar mintea mea **a** rămas limpede, băiete... Aici îi durerea... Şi dacă aş mai avea putere, m-aş mai lua şi eu cu munca... Aşa, stau şi stau şi tot răsucesc gînduri, de mă mir cum mi-a mai rămas caiul întreg.

Ce-aş mai putea face, dragul meu, răspunse bătrîna. Vo**cea** îi devenise dintr-o dată mai blîndă şi ochii ei îl priveau acum cu duioşia de totdeauna : Mă doare sufletul pentru voi, numai pentru voi... Că eu mi-am trăit traiul... Dacă aş muri, **ar** fi mai bine...

Te rog, mamă...

De ce să nu vorbesc despre asta ? Trebuie să vorbesc... Mi-am făcut şi sicriul, îl ţin sub pat. Unii zic aşa, că-s ţicnită, dar de ce să vă pun la cheltuială pe voi ? De fapt, tu mi l-ai plătit, am adunat banii trimişi de tine în fiecare lună... Că din pensia mea de la ceape... Ehei, să fi avut eu via noastră acum ! O dădeam în parte şi mă plimbam ca o cocoană, nu să aştept banii voştri, să vă împovărez eu pe voi... Oare una ca mine n-ar fi avut dreptul ăsta, măcar acum, la bătrîneţe ? Să n-aibă grija banilor ori a unei bucăţi de pîine... Să nu-mi răspunzi, poate nici tu nu ştii, deşi ai învăţat atîta carte...

De ce-ţi faci griji ? spuse Ieronim. Atîta timp cît sîntem noi...

Bătrîna ridică o mînă, ca şi cînd i-ar fi făcut semn să tacă. Ieronim aşteptă o vreme ca ea să vorbească, însă bătrîna îşi sprijini coatele de masă şi bărbia în palme, închizînd ochii. Părea că obosise dintr-o dată. Dar gura i se deschise şi spuse aproape şoptit : Ai venit măcar pentru vreo săptă- mînă...

Nu, mamă, nu pot sta mai mult de trei ziie, răspunse el.

Da, mai spuse ea şi tăcu iar.

Tocmai atunci intrară în curte Ion şi cu socrul său. Acestuia îi tremura capul continuu, încît borurile jegoase ale pălăriei fîlfîiau ca nişte aripi de pasăre pe moarte. De sub fla- neaua roasă, gulerul unei cămăşi verzui ieşea slinos şi cu marginile destrămate, iar pe picioare i se umflau nişte pantaloni militari, legaţi cu sfoară deasupra bocancilor scorojiţi. Dădu mîna cu Ieronim şi, fără să scoată o vorbă, se aşează la masă. Atunci bătrîna îl întrebă : Ce-ai mai făcut cu povestea aia, te-au mai chemat ?

Dă-i în mă-sa, răspunse el. Unde să mă mai cheme ? Pomană pentru nevastă trebuia să fac, viţel aveam, aşa că l-am tăiat. Se uită cîteva clipe la Ieronim, clipind neîncrezător, apoi continuă : Am declarat clar, adică

este al meu... Am zis bine, domnule ?... Sau n-am zis ?... Tot una-i, da-i în mă-sa... M-au făcut nebun. Au scris acolo, pe hîrtiile lor, ca nu mai am mintea întreagă. Am zis şi eu da,, n-o mai am, mi-am mîncat-o singur, am ha'lit-o în iarna trecută... După ultimul cuvînt, începu sa fluiere.

Gata, omule ! îl opri Ion. Ce dumnezeu, nu sîntem în pădure...

Dă-i în mă-sa, Ioane, mai spuse socrul său. Sau eşti şi tu împotriva mea ?...

Nu sînt împotrivă, îi răspunse Ion cu aceeaşi undă de zeflemea în privire şi în glas. Dar sînt legi, trebuie să le respectăm....

Auzi, fă, şi se răsuci spre cuscră-sa. Auzi ? M-am întîlnit cu bărbat-tu... Vesel nevoie mare... îl întreb eu, ce mai faci, mă nea... Şi el rîde la mine. Rîde şi zice, mă, m-am însurat iar, ţin nevastă pe una tinerică... Nu mai puteam trai cu baba mea, mirosea urît, se împuţise... Auzi ce-i iese golanului din gură ?... L-am rugat să-mi găsească şi mie una, că nu-s călugăr, he, heee....

Iar vrei să dai spectacol ? întrebă Ion. Dacă nu taci, te duc urgent înapoi, acasă.

Dă-i pace, îl opri bătrîna. Nu face nimănui nici un rău, vorbeşte şi el aşa... Poate îi mai fericit decît noi toţi...

Şi chiar sînt, spuse bătrînul. Am făcut o afacere cu două butoaie de vin, am mai cumpărat nişte pămînt... Dă-i în mă-sa...

Iar, tată ? spuse Valeria, care venise să pună peste scîn- durile înnegrite o faţă de masă. Să nu mai scoţi o vorbă !...

Bătrînul tăcu. De astă dată parcă se retrăsese undeva în fiinţa Iui, fiindcă se uita la ei aşa, cum privesc boii cînd rumegă. Valeria aduse farfuriile şi furculiţele, le aşează Ia fiecare în faţă şi, cînd soacra ei încercă să se scoale, s-o ajute, nu-i dădu voie : Stai cuminte, mă descurc singură, şi se întoarse în grabă la bucătărie. Pe urmă, mai aduse de-acolo o tigaie plină cu ochiuri, pîine şi un castron cu felii de caş.

Nu mai ţin minte de cînd n-am mai pus în gură caş, proaspăt, spuse bătrîna. E de oaie ?...

Nu-i răspunse nimeni. Ion umplu paharele, turnînd din

Mâncau toţi. Mînca şi Ieronim, deşi nu-i mai era foame. Mesteca în silă şi se uita la faţa maică-si, la mîinile ei neajutorate, şi ar fi vrut să fie numai el cu ea, să continuie numai ei doi discuţia începută. Da, acum avea ce să-i spună. Trebuia să-i vorbească despre Natalia, despre prietenul său, arhitectul, despre cartea la care lucra, despre fosta lui soţie... Nu, nimic nu era închipuire, toţi oamenii aceştia trăiau, cartea lui exista, nu mai rămînea decît să-i aducă acolo, în faţa maică-si, pe toţi, şi teancul acela de hîrtii înnegrite cu scrisul lui mărunt... Depindea numai de el, de vorbele sale... Şi, deodată, întorcîndu-şi privirea spre bătrînul care nu-şi scosese pălăria de pe cap, se trezi întrebîndu-se : Oare ce face Natalia ? Stă acum şi îl ascultă pe Matei ?...

3

Crezu că îi telefona Vlad, aşa cum se înţeleseseră în ajun, şi ridică imediat receptorul, chiar după primul semnal. în locul acestuia, auzi o altă voce, tot de bărbat, care aproape striga întrebînd dacă era casa arhitectului Hermeziu. Se interesă cu cine vorbea şi cel de la capătul firului spuse : Tu eşti, Cristina ?... Fu gata să arunce receptorul în furcă. Totuşi, răspunse: Da, eu sînt, şi bărbatul exclamă deodată, vesel: Ohooo, ce mai faci, frumoaso ?... Era soţul cumnatei sale, un bădăran de director-agronom, cum îl considerase ea încă de la început, de la nunta ei cu Matei, cînd fusese nevoită să-l cunoască şi pe lunganul acela negricios, care vorbea şi înjura ca un ţărănoi. De altfel, pentru ea, toate rudele lui Matei nu erau decît nişte ţărani de la ţară sau veniţi la oraş, în faţa cărora, atunci cînd se întîmplă să-i întîlnească, trebuia să facă destul efort să nu-şi trădeze dispreţul. O scotea din sărite mai ales felul lor de a o examina, ca şi cum, opriţi în faţa unei vitrine, ar fi început să cîntărească din ochi mărfurile expuse acolo. Privirile lor enervant de blînde, aceleaşi la toţi, îi dădeau o senzaţie ciudată, de parcă aceştia încercau s-o atragă şi s-o

mai mult decît o secvenţă de film, văzută pe micul ecran, cu cine ştie ce bucurii sau necazuri ale unor indivizi din Africa ori din Australia. Pentru ea, singura fiică a unor profesori universitari, crescută la oraş, într-o familie din care ţăranii dispăruseră de două generaţii, lumea de unde venea Matei îi era de neînţeles, dacă nu cumva chiar ostilă. Din aceeaşi cauză nu-l putea suferi nici pe Ieronim Masaru. Cum îl vedea intrînd în apartamentul lor, totdeauna adus de Matei, găsea repede un pretext să se retragă în dormitor sau să plece în oraş. Prietenul soţului ei nu era numai un ţăran, ci şi un tîmpit, un schizofren cu care nu merita să-ţi pierzi timpul... Acum, la telefon, se silea, totuşi, să fie cît de cît amabilă şi, cînd el îi ceru să-l cheme pe Matei, nu putu să-l refuze. Se ridică din pat şi, fără să-şi mai pună papucii în picioare, trecu în grabă prin hol, prin sufragerie, pînă la ultima cameră, unde lucra Matei. Acesta, îmbrăcat într-un trening, dormea pe canapea. Sub cap, în loc de pernă, mototolise un pulover a cărui mînecă atîrna spre parchet, alături de mîna lui. îşi plimbă privirea peste el, peste biroul său acoperit cu albume, cu fel de fel de mape, se aplecă asupra teancului de crochiuri şi schiţe adunate acolo în ultima vreme, ca şi cum ar fi căutat ceva anume, ^cuprinse cu ochii rafturile pline de cărţi ce înconjurau de jur-împrejur încăperea şi lucrurile acelea ordonate de soţul ei ca într-o schiţă de-a sa, în care măruntele modificări zilnice rămîneau totdeauna neînsemnate, neafectînd deloc întregul, ca însăşi viaţa lui, gîndi ea, apropiindu-se şi mai mult de mîna bărbatului atîmată peste marginea canapelei. însă n-o atinse. Se întoarse încet spre uşă, călcînd în vîrful picioarelor, să nu facă vreun zgomot şi, în dormitor, luă din nou receptorul : Ştii, eu am dormit pînă acum... Matei nu m-a trezit, mi-a lăsat doar un bilet... A plecat la institut, probabil are de rezolvat probleme urgente... Şi cumnatul soţului ei continuă la fel de zgomotos, spunîndu-i că înţelegea, un amărît ca el lucra aproape în toate duminicile anului, apoi îi vorbi despre soa- că-sa, despre nevasta sa şi copiii lor, repetă de mai multe ori că le va face un raport amănunţit cu discuţia dintre sufletul lui şi cel al frumoasei Cristina, că avea timp, cu toate că vorbea

Totul se termină pe finalul râsului său şi ea, punînd receptorul în furcă, închise ochii, încercând să scape de imaginea mîinii aceleia, a lui Matei, atîrnată spre parchet. Apăruse fără nici un semn prealabil, cît vorbise la telefon aproape nu se mai gîndise la el. Cu ochii închişi, imaginea deveni şi mai vie şi o cuprinse panica. Abia duă ce se întoarse iar în camera sa, văzîndu-l cum respira liniştit, îşi dădu seama că se gîndise la moartea lui. Era un gînd absurd, fiindcă, de cînd se căsătoriseră, Matei nu avusese măcar un guturai. Atunci de unde venise, ce provocase o asemenea închipuire ? se întrebă ea, urmărind ridicările şi coborîrile ritmice ale pieptului soţului său. Şi totuşi, se mai întrebă apoi, bărbatul care dormea acum cu faţa în sus, pe canapeaua aceea, nu era un mort ? Chiar dacă respira, chiar dacă sîngele pulsa prin venele şi arterele sale... Nu-l omorîse tocmai ea, într-un anume fel, cu mîinile sale care înlănţuiseră disperate umerii şi gîtul lui Vlad, cu gura, cu picioarele, cu întregul ei trup zvîrcolit sub trupul celuilalt... Fiindcă exista şi o astfel de moarte, cînd unii oameni, deşi vii, devin într-o zi, în ochii altor semeni de-ai lor, asemenea morţilor... Nu fusese decît o singură dată acolo, în garsoniera lui Vlad, cu revistele şi cărţile împrăştiate peste tot, cu pereţii afumaţi de ţigară şi aproape tapetaţi cu fotografii mari, din care te priveau ochii tuturor raselor de cîini de pe pămînt. O singură dată... Dar puteai să omori pe cineva de mai multe ori ?... Prostii, gîn- duri stupide, îşi mai spuse ea şi se retrase la fel de încet cum venise. în bucătărie îşi umplu, pentru a doua oară în dimineaţa aceea, ceaşca de cafea. O bău ca şi pe prima, în pat, cu ţigara aprinsă, cu scrumiera aşezată alături, pe cearşaf, privindu-se în oglinda ei mare, în faţa căreia se aşeza ori de cîte ori trebuia să iasă în oraş. Acum însă întîrzia să repete acele mişcări atît de familiare ei, cu pieptănatul, cu machiajul, deşi telefonul ar fi putut să sune din clipă în clipă. îşi vedea părul lucind întunecat, ovalul îngust al feţei, ochii oarecum miraţi, gîtul parcă prea lung şi fragil pentru greutatea capului. Ca întotdeauna, imaginea din oglindă îi dădea un sentiment de satisfacţie. Dacă şi-ar fi scos pijamaua şi ar fi rămas goală, ar fi fost la fel de mulţumită de rotunjimea umerilor, de sînii drepţi, de

oglindă n-ar £i fost chipul ei, ci ale lor, aşezate unul lîngă altul, nemişcate, acolo, ca ea să-i examineze pe îndelete. Deşi venit dintre oamenii aceia, pe care ea nu-i putea suferi, Matei era superior celuilalt din toate punctele de vedere. Încerca să-i găsească defecte, să le inventeze, se agăţă de o seamă de nimicuri, însă nu reuşi să-l doboare nici măcar la nivelul iui Vlad. Pînă şi aseară, cînd îi replicase pentru prima oară mai violent, el rămăsese aceeaşi fiinţă delicată în robusteţea ei bărbătească, îi vorbise liniştit, căutînd s-o convingă de justeţea hotărîrii lui. Doar numai atunci cînd ea îi spusese că din cauza lui Masaru, că sub influenţa acestui schizofren renunţase la funcţia de director, el ridicase tonul, privind-o cu oarecare spaimă : Nu bănuiam ! repetase de mai multe ori Matei, şi ea ştiuse sigur ce nu bănuise el şi de aceea nu-I mai întrebase. îl lăsase să se ducă în camera lui, să umple alte foi transparente, gălbui, cu schiţele unei noi construcţii la care lucra, ca apoi să adoarmă pe canapeaua aceea, cu puloverul mototolit sub cap... Fusese aproape bucuroasă că nu se culcase alături de ea, în patul lor mare, pe acel dreptunghi alb, ca lespedea de marmură a unui mormînt enorm, cum îl numiseră ei cîndva în glumă în clipele lor de dragoste, cînd mureau şi înviau amîndoi în acelaşi moment. Era pentru prima dată cînd Matei rămăsese acolo, în capătul celălalt al apartamentului, despărţiţi de cuvintele ei, în spatele cărora el descoperise doar orgoliile sale neînfrînate, lăcomia pentru putere. La asta se limitase bănuiala lui, totul fusese numai în legătură cu nenorocitul acela de post... Se certaseră, îl hăr- ţuise zile de-a rîndul şi acum nici măcar nu înţelegea prea bine pentru ce o făcuse, fiindcă povestea din garsoniera lui Vlad se petrecuse cu mult înainte de venirea acelei propuneri, ca Matei să fie numit director... Dorise să se ştie soţia unui astfel de şef ?... întrebarea o enervă. Strivi ţigara în scrumieră şi se sculă din pat. O vreme privi pe fereastră, apoi, grăbită, se aşeză pe mica banchetă din faţa oglinzii şi începu să se pieptene. Ceva mai tîrziu, în timp ce se pudra, sună telefonul. Ezită un moment înainte de a ridica receptorul şi spuse repede, recunoscîndu-i vocea : Da, în cel mult o jumătate de oră voi fi la tine... Cît se îmbrăcă, avu senzaţia

imaginea mîinii lui Matei, atîrnate pînă la parchet, îi reveni în minte. Intră în bucătărie şi-i lăsă acolo, pe masă un bilet în care îi spunea că nu-l trezise fiindcă bănuia ca el lucrase mare parte din noapte, şi astfel ea pleca singură să-şi viziteze părinţii, de unde avea să se întoarcă în jurul orei treisprezece...

Nu mai luă liftul, ci coborî în grabă scările, în ţăcănitul tocurilor de la pantofii ei englezeşti, cumpăraţi cîndva de Matei, chiar dintr-un magazin din Londra... Pe parbrizul autoturismului, parcat în spatele blocului, mai erau încă picături de apă de la ploaia din noaptea trecută, dar ea nu mai avu timp să le şteargă. Răsuci cheia în contact, demară apoi cu o asemenea forţă, încît cauciucurile scrîşniră, lăsînd o dunga neagră pe betonul de sub ele. Tot drumul nu se mai gîndi la nimic. Era ca şi cum creierul încetase să-i mai funcţioneze sau fusese supus unei spălări psihiatrice, şi ea însăşi devenise o altă fiinţă, fără trecut. Cu mîinile încleştate pe volan înregistra ca într-o transă semnele de circulaţie şi pietonii ieşiţi la plimbare pe străzile spălate de ploaie. în această stare sună la uşa garsonierei. Vlad îi deschise imediat, mormăind ceva cu ţigara în gură, ceva din care ea nu înţelesese decît un singur cuvînt, numele ei. Văzîndu-l îmbrăcat numai în pijama, cu părul ciufulit, cu obrajii neraşi, ezită o clipă, gata să se întoarcă, însă el o prinse de braţ şi o trase înăuntru. După ce încuie uşa, nu-i mai spuse nimic, îi arătă cu un gest neglijent patul desfăcut şi se duse să deschidă fereastra. Aerul albăstrui de fum începu deîndată să năvălească afară, peste umerii şi capul lui. Ea îşi întoarse privirea de la el spre micul birou, înghesuit într-un colţ, pe care se afla doar maşina de scris, cu o foaie de hîrtie acoperită pe trei sferturi de rîndurile negre ale literelor, o carte cu paginile aproape mototolite şi scrumiera plină de capete de ţigări.

Te-am deranjat de la lucru ? îl întrebă ea, şi Vlad îi răspunse, trecîndu-şi degetele prin păr : Am terminat, a mai rămas doar încheierea şi semnătura.

Tot negativă ? Vorbesc de încheiere...

Chiar dacă altora, şi în primul rînd autorului, li se va părea negativă, din punctul meu de vedere va fi pozitivă,

Rămăsese în picioare, între pat şi un mic fotoliu metalic pe care era aruncată o blană miţoasă, de oaie. întrebarea venise ca o palmă, i se muiaseră picioarele, mîinile începuseră să-i tremure. Nu fu în stare să-i răspundă şi se aşeză încet pe blana aceea de oaie, căutîndu-şi ţigările în poşetă. După primul fum, îl văzu luînd scrumiera de pe birou şi ieşind în holul îngust. Auzi apoi deschizîndu-se o uşă. Bănui că el intrase în bucătărie şi îşi spuse că ar fi putut pleca fără să-şi mai ia rămas bun. Ar fi ocolit măsuţa din faţă, s-ar fi ferit de teancul de cărţi prăvălit spre un vas negru, ca o amforă, din care ieşeau nişte imortele prăfuite, în cîţiva paşi ar fi străbătut holul şi... Dar nu se mişcă, nu făcu alt gest decît să-şi ducă ţigara la gură. Cînd ridică privirea de pe mocheta groasă, întîlni ochii severi şi trişti ai unui Saint-Bernard cu gura întredeschisă şi atunci avu senzaţia că toţi cîinii aceia din fotografiile color, fixate de jur-împrejur pe pereţii încăperii, o urmăreau parcă vii, gata să se repeadă la ea. îşi plecă repede capul şi se ghemui în fotoliu.

Vlad se întoarse cu o sticlă de coniac albanez, cu două pahare şi scrumiera golită. Le puse pe măsuţă, repetînd din nou : Nu te dezbraci ? Sau poate vrei să te ajut eu... Cum ea nu-i răspunse nici de astă dată, continuă uşor iritat : Ce naiba, doar n-ai vrea să discutăm ce-am scris eu despre romanul acesta tîmpit, şi arătă cu privirea spre cartea de pe birou.

Nu, n-am venit pentru asta, şi, spre surprinderea ei, se trezi zîmbindu-i. încerca astfel să-şi ascundă panica în care intrase. Cu o clipă mai înainte îşi amintise că şi prima dată el îi vorbise la fel de grosolan. Dorea cu orice preţ s-o umilească ? Doar nu era o prostituată. Sau, ca şi femeile acelea... Nu-şi duse gîndul pînă la capăt. Aruncă ţigara în scrumieră şi, sprijinindu-se cu amîndouă mîinile, se ridică din fotoliu. Nu ştiu sigur ce avea să facă. La fel ca în maşină, cît străbătuse drumul pînă în cartierul lui, devenise brusc o fiinţă fără identitate, nu mai avea amintiri, nu mai cunoştea pe nimeni, întregul oraş se restrînsese între cei patru pereţi, la cele cîteva piese de mobilier, la teancurile de cărţi şi reviste, la bărbatul care aştepta... îi întîlni ochii. Găsi în ei severitatea şi tristeţea

tr-o mişcare cordonul, trase fermoarul de la spate şi lăsă rochia să-i cadă de pe umeri pe şolduri. Ajpoi urmară alte gesturi, mărunte, crispate, pînă se eliberă complet de îmbrăcăminte, pînă se răsuci spre pat şi el o cuprinse în braţe. Restul se petrecu fără nici un cuvînt, fără nici o mîngîiere, de parcă amîndoi ar fi .căzut într-o apă, ar fi fost pe pragul să se înece şi, disperaţi, prinşi unul de altul, ar fi încercat să iasă la suprafaţă. .

La sfîrşit, ascultînd zgomotul apei din baie, îşi aminti de Matei. El niciodată nu plecase de Iîngă ea fără s-o sărute şi s-o acopere cu cearşaful sau cu plapuma. Se dădu imediat jos din pat, trăgînd după ea cearşaful. Se înfăşură în el şi se duse la măsuţă, unde îşi turnă în pahar puţin coniac. îl bău dintr-o înghiţitură. Greaţa care o încerca dispăru odată cu arsura simţită în gît. Tocmai atunci apăru Vlad, cu ţigara în gură. îi făcu semn să se ducă la baie. Vru să-i spună ceva, dar uită în aceeaşi clipă şi începu să-şi adune lucrurile aruncate pe fotoliu. După ce îşi luă şi pantofii, se îndreptă spre uşă. în faţa oglinzii de la chiuvetă izbucni în plîns. Dorea să se îmbrace cît mai repede şi să plece fără a mai intra în camera aceea.

Totuşi, după aproape un sfert de oră, se întoarse şi se aşeză în fotoliu. Paharul îi era plin. Vlad stătea la micul lui birou şi fuma, scuturînd fumul într-un capac de conservă, îşi ţinea paharul strîns cu toată palma, de parcă ar fi vrut să-l încălzească. îl auzi întrebînd : Cînd mai vii ?...

Niciodată, ar fi vrut să-i spună. Bău din pahar, îl puse la loc pe măsuţă şi ridică ochii spre el : De fapt, cine eşti tu, Vlad ?

El izbucni în rîs : Doreşti o biografie completă ?... Dar, stimată tovarăşă asistentă universitară, dumneavoastră, avînd ca preocupare esenţială literatura, aţi întîlnit, nu-i aşa, prin reviste numele subsemnatului, v-aţi făcut o părere...

Greaţa i se ridicase iar în gît. Spuse aproape şoptit : îţi baţi joc de mine...

Fals, protestă el. M-ai întrebat, şi-ţi răspund. Cine sînt ? Un slujbaş la o revistă, un amărît de critic urît de toţi scriitorii... Ha, ha... la moartea mea se va descoperi sigur că m-am hrănit numai cu venin şi mătrăgună, că am

decît invidia şi neputinţa mea etc. etc.... Un necrolog senzaţional, nu ?...

Nu eşti aşa cum am crezut, spuse ea şi el rîse din nou : Ei, asta-i culmea. Nu ţi-am dovedit ? Sau n-am fost **la** înălţimea...

Taci ! Eşti o brută...

Ştiu, răspunse el. Hai, continuă ! Ascult...

Despre ce ? întrebarea îi ieşise din gură ca un geamăt.

De pildă, spuse el, despre soţul tău, distinsul arhitect, o celebritate în devenire... Sigur, el are o comportare ireproşabilă, manierată, e un tip rasat... Cel puţin, aşa mi-l închipui. Pe cînd eu...

încetează ! strigă ea. Cine îţi dă dreptul să vorbeşti despre un om pe care nu-l cunoşti ? Oricum, e cu mult deasupra ta...

Atunci de ce îl înşeli ? întrebă el. Vocea îi devenise şi ntai flegmatică decît înainte. De ce ai venit la mine ? O mică aventură, un moft, nu-i aşa ? O plictiseală de moment, cînd simţi că trebuie să faci ceva, orice... Şi, în loc de căţeluş, ai dat peste un monstru...

Nu voi mai veni .niciodată aici, spuse ea, cînd el termină. Şi nici nu vreau să te mai văd...

Nu cred, răspunse el. Nici tu nu eşti .convinsă de propriile cuvinte. Poate avem nevoie unul de altul. Monstrul de blîndeţea fecioarei, fecioara de violenţa monstrului. Ochii lui nu mai clipeau, erau absenţi, încremeniţi ca ochii orbilor. Privindu-i, Cristina simţea că el avea dreptate, ştia de pe acum că va veni din nou, că totul se va repeta .iar şi iar. Pînă cînd ? se întrebă ea. Nu putu să-şi răspundă, nici nu mai dorea. îşi aprinse o ţigară, simţind în tot corpul o relaxare deplină, calmă, binefăcătoare. Aşa i se întîmplase şi la prima întîlnire.

Pentru astăzi ne-am spus cam tot, începu el într-un tîrziu. Uneori tăcerea e mai convingătoare decît vorbele, exprimă mai mult din ceea ce simţi. Nu ? Ca acum... A, era să uit, totuşi, ceva... Cîinii mei... Prima dată, cînd ai venit aici, m-ai întrebat cee cu javrele astea de pe pereţi... îmi amintesc perfect, nu ţi-am dat nici o explicaţie... Simplu, o nebunie, una cu antecedente de familie, un fel de boală ereditară, ha, ha... Bunicul meu a crescut asemenea cîini,

ei... Şi gena aia a lui, în legătură cu cîinii, l-a ocolit pe tata şi a sărit la mine... Iar eu, neavînd unde şi cu ce sa-i întreţin, mi-am procurat fotografiile lor... întreaga planetă canină. Boxeri, dobermani... fox-terrieri, ogari din Persia, din Afganistan, din Spania... Se ridică apoi şi-i arătă fotografia unui cîine înalt, lăţos, ,cu urechile căzute pe lîngă ochi : Acesta-i barzoiu'l rusesc... Cel de lîngă el este Apollo al speciei canine, dogul arlechin... îl am aici şi pe chihuahua, cel mai mic cîine din lume... Uite grifonul, pudelul, canişul, cockerul, setterul, komandorul, ciobănescul (german... O droaie de prieteni, ha, ha... Exact cum auzi. Mă ajută la lucru, în clipele negre, pentru că am şi eu, nu-i aşa, asemenea clipe, mă fac să nu mă simt chiar singur, uneori, cînd intră aici cineva pe care nu-l prea pot suferi, îi aud mîrîind...

Ea nu-l mai asculta. Cîinii aceia nu mai erau acum fioroşi, nu mai păreau vii, nici nu mai existau. în toate fotografiile pe care i le arăta el, Cristina nu mai vedea decît o singură imagine, mîna Iui Matei, cu degetele lungi, cu încheietura suplă, atîrnînd peste marginea canapelei...

4

Nu găsea nimic nefiresc în faptul că, într-o dimineaţă de duminică, soţia lui pleca singură în oraş. Nu era prima dată. Uneori, tocmai el, presat de cine ştie ce proiect, ca să-şi poată continua nestingherit lucrul, încuraja aceste ieşiri solitare, cu plimbări prin parcuri, cu opriri în magazine sau la vreo expoziţie. Din aceleaşi motive se mai întîmpla să meargă singură şi la teatru ori la cinematograf. în astfel de zile, momentul întoarcerii ei devenea pentru el o pauză de lucru cu adevărat relaxantă, în care Cristina, aproape cu hazul şi predispoziţia copiilor spre fabulare, îi relata ce văzuse sau cu cine se întîlnise. Acum era sigur că ea se afla la părinţii ei, cum îi scrisese în bilet, şi, dacă ar fi chemat-o la telefon, ar fi auzit-o imediat întrebîndu-l : Mai eşti supărat, Matei? şi el i-ar fi pus aceeaşi întrebare şi ar fi început amîndoi să rîdă, să ia în zeflemea propriile

cu lungi perioade de dragoste, ca în prima lor lună de căsătorie. Nu, gîndi el, aşteptînd să i se mai răcească puţin cafeaua în ceaşcă, nici aseară nu se petrecuse mare lucru. Ceea ce îl scosese din fire şi îl forţase să ridice tonul Ia ea nu fuseseră atît insistenţele ei ca să-i dovedească ce mare greşeală făcuse refuzînd postul de director, ci mai ales cele cîteva cuvinte extrem de nedrepte la adresa lui Masaru. Probabil că le regretase chiar în clipa aceea şi el, în loc să-i fi răspuns atît de dur, ar fi trebuit s-o trateze ca pe un copil care a făcut sau face ceva ce nu înţelege. Pentru că la Cristina mai erau şi aceste puseuri, de răsfăţ copilăresc, care dădeau seriozităţii ei o anume candoare, o rară puritate... Sigur, fusese prea aspru, îşi mai spuse el, dar va recunoaşte, îi va cere iertare şi totul se va termina ca de obicei. în privinţa asta nu exista nici un motiv de nelinişte. Nici în alte privinţe. Scăpase destul de onorabil de postul acela, care l-ar fi distrus nu numai ca arhitect, iar la proiectul luat în lucru de mai multe zile simţea că intrase pe calea cea bună... Şi totuşi... totuşi ceva nu era în regulă. Ceva ca o grijă pentru un lucru încă obscur, încă nedefinit, care urma să se întîmple, îşi făcea tot mai mult loc în sufletul său. Nu-şi terminase de băut cafeaua, cînd se duse în dormitor, unde era telefonul. Cristina dorise să fie montat acolo, să aibă aparatul la în- demînă, pe noptieră. Parfumul ei îl învălui de la primul pas, chiar şi receptorul telefonului era îmbibat de acea aromă. Se aşeză pe marginea patului şi începu să formeze numărul socrului său. Dar, după primele cifre, renunţă, apăsînd pe întrerupător. Apoi, căută grăbit în cartea de telefon, pînă îi găsi numele. Cu aceeaşi grabă formă numărul ei şi, în momentul în care auzi un alo gutural, uşor răguşit, ca al unei femei trezite atunci din somn, întrebă : Doamna doctor Na- talia Argeanu ?... Aproape că nu mai aşteptă să i se confirme, începînd deodată să vorbească precipitat, cuprins de o emoţie pe care nu şi-o putea controla şi nici înţelege : îmi cer scuze că vă deranjez într-o astfel de zi, cînd... în sfîrşit, nu mă cunoaşteţi... Sînt arhitectul Hermeziu... Matei Hermeziu, prietenul lui Ieronim, şi aş dori să discut cu dumneavoastră despre un anumit lucru... Nu v-am văzut

la telefon... Vă rog, e ceva deosebit, care nu se poate rezuma la cîteva fraze. Fixaţi dumneavoastră ora, locul. Eu oricînd... Şi, spre surprinderea lui, ea îi răspunse : Astăzi nu ies în oraş. Dacă ţineţi neapărat, puteţi veni chiar acum la mine. Adresa este în cartea de telefon... îi mulţumi de mai multe ori, asigurînd-o că în cel mult un sfert de oră va fi la ea.

Cît se îmbrăcă, se gîndi la Masaru. Nu ştia încă ce-i va spune acestei femei despre prietenul său. în lift şi apoi, cît străbătu holul, formulă tot felul de fraze cu care ar fi putut începe discuţia. Se îndreptă spre parcare şi deja scosese cheile din buzunar, cînd observă lipsa maşinii. Avea şi Cristina un rînd de chei. Nu fu mirat că ea luase maşina pentru o distanţă de cel mult o staţie de tramvai. îl necăjea doar faptul că nu mai putea respecta ora fixată pentru întîlnire. în stradă, după ce aşteptă o vreme, reuşi să oprească un taxi. La volan era o femeie foarte tînără, care, în timpul cît el îi spusese adresa, îl privi atentă prin oglinda retrovizoare. Mîinile de pe volan, mari, aproape bărbăteşti, contrastau izbitor cu figura ei de copil blond, tuns scurt. La un moment dat, oprind la un stop, ochii ei apărură iar în oglindă, întrebîndu-J : Nu-i aşa că dumneavoastră aveţi o soţie neobişnuit de frumoasă? în loc să-i răspundă, se interesă de unde o cunoştea şi femeia de la volan, după ce băgă în viteză şi acceleră, îi spuse : Pe soţia dumneavoastră o cunosc de mult, am fost colege de clasă, la şcoala primară... Şi atunci era tot frumoasă... Luna trecută v-am dus pe amîndoi la aeroport şi m-am interesat şi eu... Dacă nu greşesc, sînteţi arhitect...

Exact, răspunse el. Eşti căsătorită şi dumneata, nu ?

Nu, spuse ea. Sau am fost. Am divorţat după un an... Un bătăuş, un beţiv, un... Ce să mai vorbesc... Bine că am scăpat la timp de el. Mai am un an şi îmi termin liceul, şi sper să întru la politehnică, la seral...

De ce nu la zi ? întrebă el.

Trebuie să-mi cîştig existenţa, răspunse ea. Mama a fost casnică, tata are o pensie mică, nu putem trăi din ea toţi trei.

Şi nu te-ai gîndit să te recăsătoreşti ? mai întrebă Matei. Adică, n-ai întîlnit un bărbat care...

cultăţi şi la garaj. Nişte porci... Cum văd o femeie singură, gata, îşi închipuie că fiinţa aceea nu mai poate trăi şi altfel... O, dar vă plictisesc...

Nu, nu, protestă el. îmi închipui că îţi este destul de greu pe taxi...

Ziua nu-mi este greu, răspunse ea. Noaptea e mai dificil, îţi face semn cine ştie ce beţivan şi tu trebuie să opreşti... lata că am şi ajuns, mai adăugă ea, oprind lin Ungă bordura. Aveţi de plătit douăzeci şi nouă de lei.

îi dădu o bancnotă de cincizeci şi nu mai aşteptă restul. Femeia nici nu mai avu timp să mulţumească, fiindcă el trînti portiera fără să se mai uite la ea, îndreptîndu-se cu paşi mari spre poarta din fier forjat. Nu fu nevoit să sune. Cineva, care mai înainte ieşise sau intrase, o lăsase întredeschisă, iar scîrţîitul ei, cînd el o împinse, se auzise probabil pînă în interiorul casei. Numai astfel îşi explică faptul că, de îndată ce puse piciorul pe ultima treaptă a scării de la intrare, uşa se deschise şi ea îl invită înăuntru. Acolo, în hol, se prezentă şi-i sărută mîna, aproape nevăzîndu-i faţa din cauza luminii puţine, filtrată prin storuri. Storurile erau trase şi în sufragerie, unde se opriseră, şi ea Ie ridică pe rînd, de la toate cele trei ferestre. Abia după ce lumina puternică inundă sufrageria, îşi dădu seama de dimensiunile ei neobişnuite. Masă lungă, pentru douăsprezece persoane, din stejar, cu luciu! mat, cu picioarele sculptate ca şi scaunele din jurul ei, ca şi frontoanele bufetului — toate la un loc dacă ocupau un sfert din încăpere, restul fiind mobilat cu fotolii mari, tapisate în piele neagră, aşezate pe colţuri, lîngă lampadarele menite să lumineze măsuţele dintre ele. Mobilele acelea greoaie, şemineul placat în marmură albă, susţinînd parcă marea oglindă de deasupra lui, tablourile atîrnate pe pereţi, în rame masive, chiar şi lustra enormă, care domina totul cu braţele ei lungi răsucite în alamă, îi sporiră şi mai mult emoţiile. Nici nu observă cînd ea se întoarse spre el, spunîndu-i : Deci, dumneavoastră sînteţi prietenul lui Ieronim...

Se mulţumi să dea din cap, încurcat, ca şi cum nu mai ştia pentru ce venise acolo. Femeia din faţa lui îl intimidase într-atît, îneît se simţea ca un adolescent, un

pornise şi amintirea aceea desprinsă din cine ştie ce colţ ai memoriei sale. Trăise cîndva, la vîrsta schimbării vocii şi a braţelor prea lungi, o astfel de dragoste absolut nevinovată şi numai de el ştiuta, iar acum, văzîndu-se în marea oglindă de deasupra şemineului, fusese cuprins de senzaţia că în întîmpinarea lui nu venea doctoriţa, ci fosta lui profesoară de română. Aproape că aşteptase ca ea să-i ridice cu un deget bărbia, să-i spună să aibă grijă de cărţi şi să-l trimită apoi acasă. Natalia îi făcu semn spre un fotoliu, să se aşeze, re- petînd din nou, ca pentru sîne : Deci, dumneavoastră...

Ea rămase în picioare. în primul moment, lui Matei nu i se păru frumoasă. Ceea ce-l frapă erau ochii, cînd verzi, cînd albaştri, după cum se schimba lumina, revărsată apoi din ei peste ovalul feţei, conturîndu-i fiecare linie într-un desen simplu, uşor de memorat, care exprima nu numai inteligenţă, ci şi o anume detaşare melancolică şi dureroasă. Lumina aceea era umbrită doar la frunte şi în dreptul urechilor de un păr bogat, cu luciul mierei, iar bluza şi pantalonii de culoare neagră puneau în evidenţă un trup suplu, fără nici un semn de oboseală. Privind-o, se trezi spunînd : Da, eu... Şi am venit la rugămintea lui Ieronim...

Ea nu-i răspunse, părea că nici nu înregistrase cuvintele lui. îl întrebă dacă vrea o cafea sau un coniac şi hotărî singură pentru amîndouă, dispărînd în grabă pe una din uşile laterale. în urma ei, îşi aprinse o ţigară şi începu să examineze mai atent interiorul. îi găsi şi cusururi, dar impresia generală era după gustul său. Dacă ar fi avut o asemenea casă, cu unele retuşuri, şi-ar fi aranjat la fel sufrageria. Cînd ea se întoarse cu ceştile şi paharele aşezate pe o tavă metalică, de culoarea lustrei, deja îşi schiţase în minte o mare parte dintre mutările de mobile ce trebuiau făcute. Natalîa puse tava în faţa lui, pe măsuţă, se duse apoi la bufet, de unde aduse o sticlă de coniac şi, turnînd în paharele de cristal, cu picioare neobişnuit de înalte, spuse : Dacă nu v-ar fi rugat Ieronim să veniţi, am fi rămas necunoscuţi...

Desigur, răspunse el, urmărind-o cum se aşază pe celălalt fotoliu, de dincolo de măsuţă, cum îşi aprinde apoi

Fu gata să-i răspundă că nu crezuse în existenţa ei şi îl bănuise pe Ieronim că fabulase toată povestea. Răspunse încet, privindu-i mîinile aşezate acum pe genunchi : Trece printr-un mare necaz...

Şi trebuia să veniţi dumneavoastră să-mi aduceţi la cunoştinţă ? se miră ea. De ce ?

Matei distinse în vocea ei o uşoară iritare şi se grăbi să-i dea explicaţii : Ştiţi, a fost anunţat că mama lui e bolnavă şi a fost nevoit să plece...

înţeleg, îl opri ea. Dar există telefoane. Nu dura mai mult de cîteva minute să-mi comunice. Decît să vă deranjeze pe dumneavoastră...

O, făcu el, pentru mine nu-i nici un deranj. Aş îndrăzni să spun că e o bucurie. Bucuria de-a vă fi cunoscut... în timp ce vorbea, observă că mîinile ei tresăriră ca şi cum ar fi fost fulgerate de un scurt spasm. Ridică ochii spre ochii ei şi o văzu rîzînd. Rîdea nu din plăcere, ci părea să-i facă astfel o măruntă concesie. Cred că n-am rostit vreo tîmpenie, adăugă el.

Nu, îl asigură Natalia. Mă gîndeam doar că sînt un om atît de banal, încît nici nu sper să confirm ceea ce-am auzit cu privire la mine. Bucurie ? !... Nu-l lăsă s-o contrazică, reluă imediat discuţia despre Ieronim : Sănătatea bătrînilor este foarte imprevizibilă. Poate nu-i ceva grav cu mama lui.

Poate, spuse el. Dar nu este numai atît. Ieronim a trebuit să plece de la Institutul de istorie. S-a transferat la un muzeu. Sau, mai precis, a fost transferat. Probabil un conflict cu noul director... N-am înţeles prea bine... Oricum, se face din nou o nedreptate cu el. Nu-mi permit să-l apreciez eu ca specialist, dar cred că lucrările sale sînt- dovezi de necontestat... Iar ca om... ca om este excepţional...

Nu vă contrazic, spuse ea. Vestea părea să nu o tulbure. Faţa-i rămăsese liniştită, aproape inexpresivă. Un om excepţional, cum aţi zis, dar care a greşit şi greşeşte mereu cu sine. Ştiţi de ce v-a trimis pe dumneavoastră ? Fiindcă el n-a avut curajul să-mi explice singur ce i s-a întîmplat. Nu este prima dată... Se comportă ca un ţăran de nu ştiu cînd, care îşi ascunde boala, considerînd-o ruşinoasă... Să te retragi mereu, să nu opui nici o

Ştiu, s-ar putea găsi scuze, s-ar explica totul prin trecutul său. Dar nu este Ieronim singurul om care are un astfel de trecut. Cei mai mulţi, în situaţia lui, s-au realizat din plin, au recuperat timpul pierdut, au devenit adevărate personalităţi... El însă n-a putut uita, şi-a atins mereu rana, mereu a însîngerat-o... s-a dovedit lipsit de orice voinţă... Cît despre viaţa lui intimă... Ei bine, asemenea oameni nu pot fi fericiţi şi nici nu pot răspîndi în jurul lor fericirea. E o infirmitate, domnule arhitect, una incurabilă... Ţigara îi tremura între degete. O strivi în scrumieră, sorbi puţin coniac şi continuă : Nu, nu sînt prea aspră... De fapt, nici n-ar trebui să discutăm amîndoi lucruri care mă privesc numai pe mine şi pe Ieronim.

Nici eu nu sînt chiar un străin, spuse el. Cu toate că acum vă văd pentru prima dată, am ajuns să vă cunosc din cele povestite de Ietonim...

O, nu ştiu ce v-a povestit Ieronim, reluă ea cînd Matei tăcu. Cîteva evenimente nenorocite care şi-au pus amprenta pe viaţă, slujba de acum, rutina zilnică... cam asta-i tot... Existenţa unui om obişnuit, dacă nu banal, domnule arhitect...

Blazarea dădea o altă înfăţişare chipului ei, întinerindu4 parcă şi mai mult. Cel puţin aşa i se păru lui Matei. O contrazise : Cei ce stau mereu în preajma morţii nu sînt deloc oameni obişnuiţi...

Vă referiţi la profesia mea, aşa-i ? întrebă ea.

Exact, confirmă el.

Vă înşelaţi, domnule arhitect, îşi continuă ea ideea. Profesia ne poate influenţa într-un sens sau altul, dar nu e în stare să ne transforme. Aşa ar fi ideal... Cred însă că n-aţi venit la mine să vă povestesc viaţa. Rîse iar, la fel ca la început, calmă, inexpresivă, şi Matei o privi atent, uluit de felul cum faţa ei trecea mereu de la o stare la alta. Nu putu să-i răspundă, nu găsise imediat cuvîntul pe care simţea că ar fi trebuit să-l rostească, şi ea i-o luă înainte : Poate cu Ieronim s-a săvîrşit şi minunea aceea. într-un anume fel... Pentru că profesia s-a întîlnit cu felul lui de-a vedea viaţa. Oricum, chiar dacă n-ar fi studiat istoria, el tot ar fi trăit în trecut... Nu ştiu cum să explic. Orice amintire la el devine o povară... Este strivit de apăsarea

păstrare toate suferinţele şi necazurile celor din jurul său... Poate tocmai în as'ta constă fericirea lui, să fie un fel de depozitar de suferinţă... O, cum mă priviţi, domnule arhitect!... Simt că nu vă place ceea oe auziţi... Oricum... oricum, am să-i mulţumesc lui Ieronim că v-a trimis la mine, că s-a în- tîmplat să fie tocmai astăzi... Nu mă întrebaţi de ce, fiindcă nu v-aş putea da nici o explicaţie. îşi aprinse o altă ţigară şi, prin fum, ochii i se vedeau intens albaşftri şi parcă mai măriţi. Cam atît, domnule arhitect...

Matei înţelese că discuţia se terminase şi se ridică din fotoliu. Dar mîna ei, cu degete neobişnuit de lungi, pe care el tocmai se pregătea s-o sărute, îi făcu semn să se aşeze la loc. O auzi întrebînd : Te-ai plictisit, domnule arhitect ?

Nu, protestă el, dar rămase în picioare. Şi abia atunci îşi dădu seama că toată agitaţia lui din dimineaţa aceea nu fusese pentru Ieronim, ci că dorise s-o cunoască pe această femeie, care acum rămăsese încremenită în fotoliul ei, cu un început de surîs dureros pe buze, şi aştepta să-l audă din nou vorbind. Ocoli măsuţa, se opri în faţa ei şi, în olipa în care îi întinse mîna, îşi simţi propriul gest, pe care avea să-l facă imediat, ca pe o încercare. Nu-i spuse nimic, ci îi luă mîna şi i-o sărută.

Ea şi-o retrase încet şi pe obraji îi apărură mari pete roşii şi, cînd se ridică din fotoliu, vocea îi deveni dintr-o dată agitată : Deci, plecaţi... Am discutat despre Ieronim, despre mine, dar despre dumneavoastră nu mi-aţi spus nimic... Sîn- teţi un om prea discret... Sau, mai degrabă, v-am plictisit...

Matei protestă din nou, cu mai puţină convingere, gîndindu-se că trebuie să pliece imediat. Dacă ar mai fi rămas acolo, ar fi făcut o greşeală de neiertat. Nu şi-o putea formula în cuvinte, însă îi simţea primejdia. Se hotărîse deja să nu se mai întîlnească niciodată cu această femeie. Totuşi, spuse : Altă dată vom discuta şi despre mine...

îl conduse în tăcere pînă la ieşire. Nu-i mai spuse nimic nici cînd închise uşa în urma lui. Poarta era larg deschisă şi, lîngă ea, îl văzu pe fratele Nataliei. Recunoscîndu-l, Matei îşi aduse aminte de întîlnirea avută cu acest om în ajun. Acum era mai beat decît atunci. Atît de beat, încît se lipise

fără să întoarcă o clipă calpul spre el. După primul colţ de stradă încetini paşii şi îşi .aprinse o jigară. încercă să nu se mai gîndească la Natalia.

5

Nu se aşteptase să se .termine atît de repede. Totul nu durase mai mult de o oră. Anunţul din ziar adunase în jurul sicriului doar cîteva babe şi cîţiva moşnegi, cu care fusese nevoit să dea mîna. Aceştia îşi exprimaseră condoleanţele mai ales prin lungi închideri de .ochi, ţuguieri dizgraţioase de buze ori aplecări din cap. Marionete cernite, caraghioase, mirosind a naftalină şi a mucegai. îi mai stăruia şi acum în nări mirosul lor. Toţi arătaseră ca nişte surdo-muţi... în schimb vorbise preotul. I se adresase cu domnule director şi ţinuse o scurtă cuvîntare, lăudînd răposata pentru vrednicia ei de-a creşte un fiu ce făcea cinste întregului oraş. Nu-l mai văzuse pînă atunci pe preot şi informaţia că el era director, şi nu unul oarecare, o căpătase cu siguranţă de la prietena maică-si. Cît îl ascultase, se gîndise că nimic din ceea ce spunea nu era fals, numai că omuil bisericii redusese totul la . cîteva formule banale, debitate cu aceeaşi indiferenţă ce se putea citi pe figurile celor din jur. Slujba şi cuvîntarea îl costaseră două sute cincizeci de lei... La sfîrşit, o lăsase pe prietena maică-si să scoată, din dubiţa cu care venise, tăvile cu tartine ţi coşurile cu sticle de vin, pentru a le împărţi cerşetorilor adunaţi acoiio în mare număr. Feţele lor îl scîrbiseră pînă la greaţă. Plecase grăbit spre parcare, în spatele bisericii, şi atunci îl văzuse pe Tiberiu Argeanu. în primul moment nu-l recunoscuse. Amintirile lui îl fixaseră pe tatăl Nataliei în jurul vîrstei de cincizeci de ani, iar bărbatul din dimineaţa aceea, îmbrăcat în negru, cu părul alb, strălucitor, nu mai avea decît vag trăsăturile celuilalt. Cel puţin aşa i se păruse lui şi, odată cu vocea fermă, îl izbiseră ochii acestuia, nu obosiţi sau posomoriţi ca ai bătrînilor, ci foarte vii. Erau ochii Nataliei, intens albaştri, ochii ei privindu-l dintr-o faţă uscată, de sub nişte

vinte, care răsunaseră aproape ca o poruncă: Apropie-te, domnule Dugan !...

Nici în maşină, cît se întorsese de la cimitir, nu putuse scăpa de imaginea figurii lui Argeanu. Ce naiba, se întrebă el enervat, îi era frică de babalîcul acela, se temea de ameninţările lui?... Nu, nu era asta. Sau nu numai asta... îşi aprinse o ţigară, dîndu-şi deodată seama că începuse să deruleze iar filmul înmormîntării doar ca să ajungă la el, la Tiberiu Argeanu. Şi se văzu din nou în faţa lui: Apropie-te, domnule Dugan !... îşi încetinise pasul, căutîndu-şi ţigările prin buzunare. Da, voise să cîştige timp, să intuiască ce avea să se întîmple. Se opri lîngă bătrîn, cu privirea plecată spre picioarele acestuia. Pe pantofii lui negri, lustruiţi impecabil, praful se aşezase ca o pudră fină. După o scurtă pauză, îl auzise : Nu credeam să ne întîlnim tocmai aici. E locul cel mai potrivit, plin de învăţăminte. Eu aş recomanda, mai ales celor ca tine, plimbări zilnice prin astfel de locuri. Ridicase ochii spre Argeanu, întrebîndu-i : Ce doreşti ?... Mai întîi, îşi reluase vorba bătrînul, vreau să-ţi exprim condoleanţele mele. Orice moarte merită acest lucru... Apoi, să discutăm puţin... Ascult, spusese el, şi Argeanu îl şi luase de braţ: Nu, nu aici... Facem cîţiva paşi pe aleea asta şi ne aşezăm pe o bancă... Ce vrei, sînt un om bătrîn, nu mă mai ţin prea bine picioarele. Merseseră mai mult de o sută de metri, cînd Argeanu se oprise lîngă un mormînt, chiar la marginea aleii. Aici avem şi umbră, îi mai spusese acesta, arătîndu-i o mică bancă. Aşa, sa ne aşezăm cu faţa spre mormînt... Abia după ce se aşezaseră amîndoi şi el îşi aprinsese ţigara, băgase de seamă că era mormîntul soţiei Iui Argeanu. Ştii de ce te-am adus aici? îl întrebase pe urmă bătrînul. Ca discuţia noastră să aibă loc în prezenţa ei, a soţiei mele... în clipa aceea gîndise că stătea alături de un nebun şi încercase să se ridice, dar bătrînul, ca şi cum i-ar fi ghicit gîndul, îi pusese mîna pe braţ. Şi ei i-ai făcut un mare rău, domnule Dugan... Am aflat din ziar că ţi-a murit mama şi m-am gîndit că s-ar putea să te întîlnesc... Am renunţat repede la gîndul acesta... Ce rost ar mai fi avut întîlnirea noastră ? însă fiul meu, cu care ai băut aseară, m-a determinat să iau această hotărîre, absolut supă-

Nu ştiu de ce n-am făcut-o pînă acum. Poate pentru că nu m-am răzbunat niciodată pe nimeni, deşi tu ai fi meritat... Acum tu însuţi mă forţezi s-o fac... Nu înţeleg, spuse el, tot mai convins că Argeanu nu mai era în toate minţile. Dar bătrînul se prefăcuse că nu-l aude, continuîndu-şi gîndurile : îţi poţi închipui că, judecător fiind, am avut acces la multe dosare ajunse la tribunal în vremea aceea... S-a întîmplat şi faptul că, după ce-am fost dat afară din postul de judecător, să fiu trimis să lucrez în localitatea unde ţi-ai pornit cariera, ca profesor... Ei bine, domnule, din primele săptămâni ţi-am întîlnit victimele. Cu totul întîmplător... Mai întîi pe una, apoi pe alta şi alta... La început n-am crezut şi am făcut discrete investigaţii. Pe urmă, nu m-am mai putut ■opri. Aproape patru ani, din timp în timp, pe masa mea de lucru s-au tot adunat dovezile mîrşăviilor tale... Nu ştii ce vorbeşti, îl întrerupsese el, şi Argeanu iar nu-l luase în seamă, de parcă ar fi fost singur : Un şantaj criminal, ţesut diabolic... Pe cîţiva din orăşelul acela i-ai trimis în puşcărie, unele femei, îngrozite, chinuite de tine, ţi-au plătit cu trupul lor, ca să scape... De la alţii ai luat şi bani, ai pretins tot felul de înlesniri... Cred că îţi mai aminteşti de preotul la care ai locuit multă vreme. Cazare, masă... totul absolut gratuit. Şi, drept mulţumire, l-ai băgat în puşcărie şi i-ai sedus nevasta... Ţi-am dat un exemplu, unul singur... Ascultă-mă cu atenţie, domnule Dugan, că ştiu ce vorbesc, cuvintele mele se bazează numai pe fapte, pe documente... După ce am fost reabilitat, repus în toate drepturile, am avut din nou acces la dosare. Le-am cercetat pe cele care te privesc, care m-au interesat. Toate din perioada respectivă... Ale unor studenţi, foşti colegi de-ai tăi, a'le unor profesori... Am dibuit multă vreme ca să descopăr că cele mai cumplite anonime, sesizări — cum doreşti să le spui — erau opera ta. Absolut mincinoase. S-au dovedit mai tîrziu, dar pînă să se dovedească, oamenii aceia au suferit, unora le-ai distrus cariera, viaţa... Ştii prea bine că, în vremea de atunci, cu o simplă scrisorică de asta îl puteai trimite pe cineva în spatele gratiilor sau îl lăsai fără slujbă... Da, da, descoperirile se fac în modul cel mai simplu. Aşa mi s-a întîmplat şi mie. Cînd am zugrăvit în

s-a dovedit săracă... foarte săracă... Fantezia nu m-a dus pînă la bănuiala că erai în stare să scrii cu mîna stîngă, la fel de leger cum scriai cu dreapta. Şi că ai exersat treaba asta, ca, la adăpost, să faci numai rău celor din jur. Orice expertiză te-ar fi scos din culpă... Nu ştiu şi nici n-are importanţă de cînd ţi-ai început exerciţiul diabolic, cînd l-ai desăvîrşit, însă totul mi-a relevat clar că întregul tău comportament n-a fost presărat doar cu accidente de felul acesta, ci premeditat, avînd o îngrozitoare continuitate... Cine şi-ar fi putut închipui că scrii şi cu mîna stîngă ?... Cu ea ai făcut adevărate crime, omule... înţelegi ? Am confruntat totul, am scormonit prin zeci şi sute de dosare şi ceea ce am adunat, ce-am stabilit cu precizie este îngrozitor, oribil... Şi victimele trăiesc, marea lor majoritate, şi ar putea vorbi, dacă ar cunoaşte autorul nenorocirii lor de atunci... Da, îşi aminti acum precis, se ridicase de pe bancă gata să-i întoarcă spatele, să plece, dar privirea bătrînului îl încremenise acolo, lîngă grilajul mormîntului, forţîndu-l să asculte : Ai fost martor în procesul Iui Ieronim Masaru, martor al apărării... Declaraţiile tale nici nu l-au apărat, nici nu l-au acuzat, în schimb, piesa cea mai grea de la dosar, o anonimă, fusese scrisă de mîna ta stîngă. Şi naivul de Masaru te-a chemat acolo să-l aperi... O, dacă aş fi ştiut atunci... Erai ginerele meu, încă mai erai, domnule Dugan. Aş fi fost necruţător, aş fi reuşit eu să te reduc la adevăratele tale dimensiuni, de ticălos... Dar a fost să fie aşa, să calci cu talpa peste grumajii, peste tîmplele, peste mîinile, peste sufletele şi aspiraţiile atîtor oameni, să ajungi director, şi încă general, să-ţi porţi funcţia ca pe propria piele, să aî maşină la scară, leafă grasă, călătorii peste hotare... Nu ştiu ce faci tu acolo, în postul acela, ce poţi face, însă îmi închipui cum intri în biroul tău, cum îţi place să-ţi vezi secretara zvîcnind'de pe scaun, să-ţi dea bună dimineaţa. Dar astea sînt fleacuri... Pentru că nu pot să cred că predispoziţia asta a ta, de a face rău oamenilor, a încetat. E boală incurabilă, demenţa, paranoia ta... începutul acela de jurnal te dezvăluie perfect în ochii mei de magistrat. Da, da, tu ai merita să fii izolat de oameni, domnule Dugan... Din păcate, nu eşti singurul... Singurul de atunci, singurul

ţii jurnalul acela ? Abia atunci îndrăznise să-i răspundă, ca ■şi cum, cît îl ascultase, dormise sau fusese cu totul amorţit : Poveşti, domnule Argeanu. Le-am ascultat pentru că ai un oarecare haz... Hazul omului atins de scleroză... Şi bătrînul ridicase în clipa aceea mîna spre el, de parcă ar fi vrut să-l pălmuiască : Lîngă unul ca tine îţi poţi pierde şi minţile. După aceste cuvinte tăcuse, nu mai ştiuse ce să spună sau obosise, şi el continuase : Ameninţările ta'.e mă lasă rece, pricepi ? încearcă şi vei fi dovedit ca un calomniator, cu respectivele consecinţe. La urma urmelor, ce vrei de la mine ?... Sa -dispari cît mai repede din acest oraş, îi răspunsese Argeanu. Dacă ai să încerci s-o opreşti pe Natalia pe stradă sau s-o •cauţi în clinica unde lucrează, tot dosarul va fi trimis şefilor tăi... Asta am vrut să-ţi spun. Şi acum pleacă, dispari cît mai iute din ochii mei !... Nu, nu se grăbise, îşi aprinsese altă ţigară, îl mai privise o dată şi abia după aceea se îndreptase spre maşină... Nu simţise teama cît stătuse în faţa lui. Teama îl cuprinsese pe drum, în maşină, rememorînd ca şi acum 'vorbele bătrînului... Prostii, îşi spuse el, încercînd să se calmeze. După douăzeci de ani, chiar şi crimele sînt iertate. Un ţicnit... Un boşorog care, pur şi simplu, îl făcuse să uite că în dimineaţa aceea îşi înmormîntase mama...

Se ridică din pat, cu ţigara în gură, ocoli masa de cîteva ori, uitîndu-se dezorientat în jur, de parcă atunci ar fi intrat pentru prima dată acolo, în garsoniera care aparţinuse maică-si. La sfîrşit, se opri în faţa peretelui pe care atîrnau mai multe fotografii acoperite de sticlă, în rame argintii, de duzină. în fotografia cea mai mare, tatăl său, ca mire, îşi lipea ■obrazul osos de obrazul maică-si, prea rotunjit de retuşurile fotografului. Amîndoi îl priveau cu un fel de veselie silită şi înfricoşată. îşi priveau lumea lor, care nu-l putea interesa şi pe fiu. Mai descoperi, în alte fotografii, chipurile bunicilor şi ale altor neamuri dispărute. Le privi indiferent, aşa cum mai apoi se uită la propria figură, multiplicată în mai multe exemplare, reprezentînd vîrstele prin care trecuse. Nu dădu atenţie decît fotografiei fostei lui soţii, o balerină înaltă, cam plină la trup, zîmbind cu toată gura şi schiţînd o reverenţă spre

nimic de băut. Pe urmă, hotărî să-şi prelungească şederea la hotel cu încă o noapte. N-avea chef să se trezească din nou că vecina, prietena maică-si, îi bate la uşă şi îşi începe iar compătimirile. De fapt, terminase cu ea, înainte să plece la înmormîntare încheiaseră socotelile băneşti şi, pe deasupra, îi dăruise toată îmbrăcămintea, încălţămintea, şi lenjeria maică-si...

Îşi luă sacoul de pe scaun, îl îmbrăcă, strînse nodul cravatei şi se îndreptă spre uşă. O deschise în grabă, dar, după jumătate de pas, se retrase la loc, lăsînd-o întredeschisă. Fără să vrea, dăduse cu ochii peste o pereche care se săruta la uşa garsonierei din dreptul scării. Bărbatului nu-i zări decît ceafa şi mîna, în pijama, pe umărul ei. însă pe ea o văzuse la faţă, reţinuse şi zvîcnirea trupului său în clipa în care auzise zgomotul. Nu aşteptă mult şi ţăcănitul tocurilor ei răsună pe scară. Atunci ieşi şi el. Pînă afară, aproape uitase de ea. Dar, mergînd spre parcare, unde îşi lăsase maşina, recunoscu imediat rochia de un roş aprins şi părul negru, strălucitor. Era o brunetă înaltă, cu un trup mlădios, care îi aminti de fosta soţie. Femeia deschise portiera unui autoturism albastru, porni motorul şi demară în mare grabă. Răsuci şi el cheia de contact a maşinii sale şi se gîndi că, după privirile ei speriate şi după felul precipitat în care se mişcase, nu era soţia tandră care îşi sărutase soţul la plecare...

Mai tîrziu, în camera de la hotel, se aşeză într-un fotoliu şi băii însetat mai multe pahare de votcă. Votca îl calmă şi începu să judece lucrurile Ja rece, mai detaşat ca oricînd. întîlnirea din cimitir deveni repede un incident banal, care nu trebuia luat în seamă. La urma urmelor, orice avea să i se întîmple, important era că se simţea puternic. La un moment dat, ajunse la concluzia că putea fi înlocuit şi din funcţia pe care o ocupa. Cîţi nu căzuseră din posturile lor şi o luaseră de la capăt, ajungînd apoi şi mai sus ? Dacă îi va fi dat să trăiască o astfel de situaţie, va şti să dovedească cine era. Acum trebuia să se întindă în pat şi să doarmă, să doarmă... Dar mai înainte de a se culca, se dezbrăcă pînă la piele şi, cu paharul şi sticla de votcă în mînă. intră în baie. Avea să stea în cadă mai mult

CAPITOLUL III

1

Cîteva zile în şir, după instalarea sa în funcţie, noul director trecuse prin toate atelierele, se interesase de finalizarea proiectelor de primă urgenţă, de dotare, dar mai ales ţinuse să cunoască oamenii cu care avea să lucreze. Se comportase deschis, receptiv la orice sugestie, presărase abil discuţiile cu glume inteligente, într-un «cuvînt, făcuse o foarte bună impresie. Nici nu-şi terminase bine vizitele, şi în institut deja începuseră să circule tot felul de comparaţii între fostul şi actualul director, bineînţeles, numai în avantajul ultimului. Se spunea că noul şef îşi începuse cariera pe şantiere, că, în sfîrşit, avea un doctorat şi deţinuse diferite funcţii de îndrumare. însă ceea ce 'impresionase cel mai mult, îndeosebi pe femei, fusese felul degajat de a vorbi şi zîmbetul lui permanent, ca al unei vedete de cinema sau al unui prezentator de reclamă pentru cine ştie ce articol de drogherie, de pildă pastă de dinţi. Oricum, ziceau ele, omul era cel puţin tînăr, nu ca zaharisitul care plecase la pensie, cu moaca lui mai toată vremea posomorită. Dar după o săptămînă, din această impresie nu mai rămăsese decît zîmbetul şefului. Zîmbind, schimbase mai întîi secretara, fixase pe uşa biroului, sub cu- vîntul director, numele său — Ion Donişan — precedat de un dr., stabilise zile şi ore precise de audienţă ce nu puteau fi încălcate n'ici de arhitecţii şefi de ateliere, indiferent de problemele cu care ar fi venit, introdusese ecusoanele, obligatoriu pentru tot personalul, bilete de voie semnate numai de el sau, în lipsa lui, de adjunct, apoi hotărîse controlul, ca la

Bănuia pentru ce. Fusese singurul care se opusese deschis acestor măsuri, considerate de el absurde. Restul personalului mîrîise, comentase pe ascuns şi acceptase totul. Chiar în dimineaţa aceea refuzase din nou să-şi deschidă în faţa portarului geanta atîrnată de umăr. încercase de cîteva ori să discute cu Donişan, însă nu fusese primit. Şi iată că acum directorul dorea să-l vadă.

Salută secretara şi se îndreptă spre uşa directorului, dar ea îl opri, spunîndu-i pe un ton neobişnuit de oficial, sa ia loc pe scaun şi să aştepte. Se aşează enervat, îşi aprinse o ţigară, uitîndu-se la femeia care îşi făcea de lucru cu un dosar. O cunoştea de mai mulţi ani, ştia că era o dactilografă fără cusur şi o caţă de care oamenii din institut se feriseră întotdeauna. După ce termină de fumat ţigara, îşi pierdu răbdarea : Cine naiba este la el, de trebuie să aştept ?

Vreţi să spuneţi la tovarăşul director, îi răspunse ea fără să ridice privirea din dosar. E doamna, soţia dumnealui.

Putea să mă cheme mai tîrziu, insistă el.

Vă enervaţi degeaba, eu n-am nici o vină. Tonul răspunsului ei fusese atît de impertinent, încît Matei se ridică de pe scaun, cu gîndul să plece. Tocmai atunci uşa de la cabinetul directorului se deschise, şi o femeie, într-o rochie albă, trecu pe lîngă el, făcînd spre secretară un semn cu mîna, în chip de salut. Matei fusese surprins de urîţenia soţiei lui Donişan. Albul rochiei, al pantofilor şi al poşetei îi scotea şi mai mult în evidenţă pielea gălbuie, nesănătoasă, părul de pe braţe şi de pe picioare, faţa buhăită, cu negi pe amîndoi obrajii. Ochelarii prin care îl privise, cu un aer de mare doamnă, nu puteau să-i ascundă ochii tulburi şi pungile vineţii de sub ei. O caraghioasă, îşi spuse el şi se aşează la loc, aprin- zîndu-şi altă ţigară. în sfîrşit, de undeva, de sub biroul secretarei sau din spatele scaunului ei, se auzi un cîrîit înăbuşit de sonerie şi ea zvîcni din tot trupul de pe scaun. Deschise uşa directorului şi, în aceeaşi clipă, se retrase, poftindu-l numai din privire să intre. Matei nu stinse ţigara şi păşi dincolo de prag, pînă aproape de biroul lui Donişan. Dintr-o privire constată că, în afară de telefoane, în cabinetul acela se schimbase

în care stătea. Un fel de strana bisericească, de domnitor sau mitropolit, gîndi Matei, Mai lipsea doar aurăria, blazonul şi însemnele rangului. îi veni să rîdă. Observă apoi că celelalte scaune din încăpere erau mai scunde şi covorul avea altă culoare, în nuanţe de bej, ca să se asorteze cu noul jnobilier.

Cum îl văzu, Donişan se încruntuă, ca şi cum prin muşchii feţei lui, cu obrajii netezi, bine hrăniţi, cu nasul proeminent şi buze cărnoase, ar fi trecut un scurt spasm dureros, fiindcă totul nu dură decît o fracţiune de secundă şi omul reveni la obişnuitul său zîmbet: Ia loc, tovarăşe Hermeziu... Nu dădu mina cu el şi, puţin mai tîrziu, cînd Donişan se ridică şi luă de pe glaful de marmură al ferestrei o scrumieră, Matei înţelese rostul încruntării de mai înainte. îi spuse să stingă ţigara în scrumieră şi îşi chemă secretara, luînd-o la rost de- cum intră : Te-am avertizat că aici nu se fumează. Ce păzeşti ? Te rog să atragi atenţia oricui intră la mine. Fără ţigări, ai înţeles ? Ia scrumiera !...

Matei fu gata să-i spună că fumul din încăpere şi capetele- de ţigară din scrumieră, cu filtrul pătat de ruj, dovedeau că acolo, totuşi se fumase. .însă, amintindu-şi de soţia lui Donişan, cea care probabil fumase cît discutase cu bărbatul său, îl compătimi că trăia lîngă o asemenea urîţenie. Deşi aproape scund, Donişan arăta destul de prezentabil. Păru!' uşor încărunţit la tîmple, ochelarii cu rama groasă, dreptunghiulară, şi privirea extrem de vie, de mobilă, îi dădeau o- oarecare alură de intelectual fin, degajat, care nu se împiedică în nimicuri. îi spuse : N-am ştiut că nu puteţi suferi fumul de ţigară...

Nu numai atît, îi răspunse prompt Donişan. Şi dezordinea- şi pe cei care o provoacă...

îl lua repede chiar de la început, gîndi Matei, încercînd să fie .calm. Sigur, omul din faţa lui n-avea timp de pierdut cu subalternii. Se prefăcu a nu înţelege : Mai concret... şi Donişan, cu acelaşi zîmbet care îi întredeschidea gura, lăsînd să i se vadă dinţii mari, puternici, continuă : Ştiţi foarte- bine la ce mă refer. Am luat o serie de măsuri în vederea întăririi disciplinei, fiindcă am găsit aici boemie, club de stat la taclale, nu institut de proiectări, iar

Să le luăm pe rînd, spuse Matei. Cu boemia şi taolalele, ca să vă repet cuvintele, institutul acesta s-a clasat pe locul întîi, pe...

Alte timpuri, îi replică scurt Donişan, însă Matei, mirîndu-se de propriul său calm, îi răspunse : Nu cred că anul trecut se poate numi alte timpuri. în sfîrşit... Măsurile luate nu stimulează producţia, ci umilesc oamenii din institut... Asta e părerea mea. Ecuson cu fotografie !... N-am purtat şi nici n-am să port... Şi nici n-am să las mîna portarului să-mi scormonească prin geantă... Nu mai rămîne decît ca, atunci cînd intrăm şi ieşim din institut, să ne întoarcă buzunarele pe dos... E absurd, tovarăşe director... Apoi nu sînt de acord cu expresia pe care aţi întrebuinţat-o : îmi perturbi producţia 1... în primul rînd n-o perturb, iar în al doilea rînd, acest *îmi* este supărător, nu-i producţia dumneavoastră, ci a întregului colectiv. Aud destul de des : fabrica mea, şantierul meu, producţia mea, oamenii mei... Nu prea miroase frumos, e o mentalitate învechită, de stăpîn... Dacă vreţi, un fel de ciocoism...

Ce vorbeşti, domnule !? făcu Donişan, şi singurul lui semn de enervare fu acela că îşi scoase ochelarii de jpe nas, îi învîrti o vreme în mînă, punîndu-i apoi la loc. Zimbetui însă îi rămase intact : Te avertizez, cu mine nu-ţi merge, la mine nu ţin mofturile, răbufnirile de anarhie... Cunosc, m-am informat, eşti un arhitect destul de talentat, dar asta nu-ţi dă dreptul la un statut privilegiat...

Nu cer nici un fel de privilegii, îl întrerupse Matei. Dar, aşa cum dumneavoastră nu puteţi suporta fumul de ţigară, eu nu suport umilinţa. De cînd am intrat aici, asta faceţi : m-aţi umilit în faţa secretarei, observ că aţi început să-mi vorbiţi cu tu... Cine vă dă dreptul ?

Şi din nou spasmul acela fulgeră scurt faţa Iui Donişan. Cîteva clipe îşi privi atent interlocutorul, ca şi cum l-ar fi examinat, să descopere ceva pe chipul Iui. Evident, nu-i plăcea figura acestui arhitect de o obrăznicie periculoasă, care acum, sub ochii săi, se rezemase ca o haimana de spătarul scaunului, aproape într-o rînă, şi se uita ironic undeva, spre tavan. Trebuia pus Ia punct şi cît mai repede. îşi găsi cu dificultate vorbele : Cine îmi dă dreptul ?... Răspunderea pe care o am. Eu şi numai eu răspund de tot

sarcinilor de plan şi fiecare, absolut fiecare, să-şi vadă lungul nasului. Atît, locui lui de muncă. în cazul tău, atelierul pe care îl conduci. Cred că sînt foarte clar.

De ce în cazul *tău,* şi nu al *dumneavoastră,* îi replică. Matei. învăţaţi-vă, tovarăşe director, să vorbiţi corect, obiş- nuiţi-vă să respectaţi oamenii. Nimeni din institutul acesta nu este servitorul dumneavoastră, ca să-l luaţi cu tu şi cu mă... întîmplător sînteţi pe acest post. Repet, întîmplător şi, oricum, vremelnic... Şi dacă vreţi cu adevărat ca lucrurile să meargă bine în această unitate, acceptaţi că şi subsemnatul doreşte acelaşi lucru. însă mă opun mijloacelor. Nu sîntem o cazarmă, ci un loc unde se creează... Cît despre claritate, aţi fost foarte olar. Sper că şi eu am fost la fel. Era uluit de calmul celuilalt, de zîmbetul lui continuu. Acum îşi dădea şi mai mult seama că zîmbetul lui Donişan nu era decît o mască, una confecţionată perfect, probabil printr-un îndelungat exerciţiu. Ca şi calmul său, al feţei, al ochilor rămaşi tot timpul, cît el vorbise, într-o anume indiferenţă, de parcă ar fi vrut să-i arate că era puternic şi nu se temea de un oare- care subaltern, o licheluţă ce se răzvrătise şi pe care îl putea strivi ca pe un gîndac sub talpa lui fermă. Adăugă : Mai aveţi să-mi comunicaţi altceva ?

Te avertizez încă o dată să-ţi bagi minţile în cap, în- cepu Donişan, şi Matei îl întrerupse : O, nu vreţi să vorbiţi cu mine cum v-am rugat. Probabil tutuiala asta a devenit pentru dumneavoastră un fel de tic. V-aţi gîndit vreodată că acolo unde doi oameni gîndesc identic, n-au nici o părere opusă, unul dintre ei este de prisos ?

Să meditezi asupra acestui lucru, spuse Donişan. Chiar te rog. Poate ai să ajungi la înţelegerea cine este de prisos, ha, ha... Ai umor, domnule... Văd că ai şi chef de vorbă. îţi repet, aici numai eu răspund şi numai eu dau dispoziţii. E ca un monolog ce mi-a fost încredinţat... Vrei să-l asculţi, bine, nu — eşti liber, domnule, ţara asta este destul de mare... Totuşi, sper că nu ajungi aici de prisos... Atît am vrut să-ţi comunic.

Nu mai avea ce să-i răspundă. Orice cuvînt în plus ar fi încordat şi mai mult relaţiile dintre el şi omul de la birou. Se ridică şi, înainte să deschidă uşa, îl salută. Celălalt îi

lui şi cu zîmbetul acela atîr de amăgitor. Trecuse pe lingă secretară fără s-o privească. Pe hol, îşi aprinse ţigara şi începu să coboare scările la fel de încet cum le urcase. Ştia că începuse o luptă pentru care nu era pregătit.

In atelier, pe masa lui de lucru, înghesuită într-un colţ, găsi ceaşca plină de cafea. Desenatoarea care i-o făcuse se apropie de el, întrebîndu-l : S-a răcit, nu vreţi să v-o încălzesc ? Nu-i răspunse. Luă ceaşca şi o bău din cîteva înghiţituri. Puţin mai tîrziu, îşi aminti că avea semnat un bilet de voie şi îl chemă la el pe conductorul de atelier. îi spuse acestuia numărul şantierului unde pleca, în eventualitatea că va întreba cineva de el, şi îşi atîrnă grăbit geanta pe umăr. La ieşirea din institut portarul îi ceru biletul de voie, dar nu mai .avu pretenţia sa se uite şi în geanta lui. Oricum, gîndi Matei, îndreptîndu-se spre staţia de tramvai, cîştigase o mică bătălie. Şi se întrebă din nou dacă era el făcut pentru asemenea bătălii, în care să înfrunte indivizi ca Donişan. Refuzase postul de director ca să aibă linişte, să-şi vadă numai de lucrările sale, de viaţa sa, şi iată că un om, care avea în mînă puterea, începuse să-l hărţuiască. Cînd tramvaiul sosi în staţie, îi veni în minte zîmbetul lui Donişan. Nu, nu mai întîl- nise o astfel de mască atît de perfectă, de înşelătoare.

2

Bună dimineaţa, domnilor ! salută Ieronim spre cele două personaje din tablourile atîrnate pe perete, în faţa micului său birou — o piesă veche, cu picioarele arcuite, terminate cu nişte labe de leu pe care mai străluceau, încastrate în lemn, cîteva dintre ghearele de sidef ale imaginarului animal. Muzeograful care îi dăduse în primire îi spusese că biroul aparţinuse unui grefier, îi rostise chiar şi numele, însă Ieronim, din motive ştiute numai de el, îşi închipuise de la început că, pe tăblia roşcată a acelei mobile, îşi redactase scrisorile sau jurnalul vreo boieroaică din vremea cînd încă se mai scria cu pana, o fiinţă retrasă în cine ştie ce conac îndepărtat, ce îşi trăise viaţa într-o continuă suferinţă. Şi pe acoperul al cărui spătar înalt era

caseră de el îşi lăsaseră urmele, desprinzînd micile rozete de pe muchii şi dînd lemnului un aspect de alamă nelustruită de prea multă vreme. Biroul şi scaunul lui Ieronim se înghesuiau alături de un scrin, un lădoi ferecat în metal, într-o chici- netă cu pereţii neobişnuit de groşi, din piatră netencuită, ca toată clădirea muzeului. Chiar sub fereastra îngustă, aproape ca o deschizătură de crenel, se boltea o nişă ovală, îndesată cu rafturi de cărţi- Ieronim îngenunche în faţa ultimului raft de jos, acoperit cu perdeluţă. Se găseau acolo ceşti, pahare, o cană cu apă, farfurii, un cuţit şi o furculiţă, o solniţă cu sare şi un reşou, toate moştenite de la fostul muzeograf, ieşit acum la pensie. Ieronim puse alături de ele cîteva legături de ridichi şi ceapă, un castravete, trei ouă şi o jumătate de pîine. Era masa lui din acea zi. Programul de vizitare începea la orele zece şi se termina la şase, seara, încît era nevoit să-şi încropească acolo prînzul. După ce termină de aşezat totul în raft, se ridică şi păşi încet către uşa grea, din lemn afumat, întărit cu fier. O împinse, lipind-o de perete. Era răcoare şi o mare linişte, o linişte care parcă pulsa împreună cu zumzetul monoton al albinelor venit din afară nu atît prin cele cinci uşi deschise pînă la ieşirea din muzeu, ci mai degrabă scurgîndu-se de sus, odată cu lumina, din fereastra aceea ca de cetate. Abia trecuse de ora nouă şi jumătate şi ar fi avut timp să-şi facă o cafea la reşou. însă renunţă la gîndul acesta şi se aşeză în scaun, repetîndu-şi din nou salutul spre tablourile din faţa sa : Bună dimineaţa, domnilor !...

Fostul muzeograf, om întreprinzător, avusese ideea, cînd se restaurase clădirea şi cînd încă vreo cîteva mii de lei în plus nu mai contau la suma totală, să comande unui pictor cele două copii, făcute după nişte vechi stampe, reprezentînd pe Marele Cronicar şi pe Domnitorul din vremea sa, cel care poruncise să i se taie capul. Ieronim îşi aprinsese ţigara, se rezemase comod de spătarul scaunului şi începu să-i examineze atent. Pieptul şi umerii Cronicarului, atît cît se vedeau, erau înveşmîntaţi în negru, fără sclipirea nici unui lanţ sau nasture, iar lumina care cădea de undeva, de sus, arunca peste chipul lui uscat o paloare de moarte şi dădea ochilor săi un fel de

în cealaltă un glob din care ieşea o cruce, şi aceste două obiectersimbol, extrem de strălucitoare, emanau parcă lumina galben-r.oşcată ce-i contura trăsăturile dure ale feţei, adică o bărbie rasă, împinsă înainte, nasul drept, bine înfipt între obrajii greoi, între mustăţile stufoase, dar mai ales sublinia privirea tăioasă a ochilor săi de culoarea oţelului. Părea gata să strige cine ştie ce poruncă, şi Ieronim, ca şi cum Domnitorul chiar ar fi strigat-o, spuse : în spatele poruncilor tale nu-s gînduri bune, Doamne. Ştiu., ştiu că te vei apăra iar, la fel ca ieri, ca alaltăieri, că ai să-mi vorbeşti despre duşmanii din afară şi acei dinăuntru, despre trădători, mituitori, pungaşi, leneşi, cîrtitori pe ascuns şi clevetitori în gura mare, criminali cu simbrie, fanatici, colportori de născociri, răzvrătitori de ţară, smintiţi, despre stîrpirea albinelor, şi despre invazia lăcustelor, ai să aminteşti de zvonuri, de scrisori tainice, de otrăvuri, de junghere, de molima oamenilor şi a animalelor, despre semnele cereşti şi de cîte şi mai cîte, că ai să-mi faci din nou lungi pomelnice cu relele ce vrei să le îndrepţi... Nu mă vei convinge... Hai, Cronicare, ridică-ţi privirea, încă mai este timp pînă la clipa aceea, cînd va trebui să-ţi întinzi gîtul pe trunchi... Foloseşte-l, omule!... Nu ai de ce te ruşina, nu eşti un trădător, nu vrei răul ţării... Singura ta vină este că ai rămas un umil slujitor al adevărului... Dar vina asta, a ta, este o virtute rară... De ce taci ?... Tu mai aşteaptă, Doamne, încă nu ţi-am dat voie să vorbeşti ! Bănuiesc ce vrei să spui, că numai iscoadele tale scot adevărul la. lumină. Fals... Chiar dacă ai să înşiri iar nume de preoţi şi prelaţi, care ţi-au şoptit la ureche şi l-au învinovăţit pe Cronicar, tot n-ai să mă faci să cred că ai lucrat cu dreptate... Susţii că aceştia, ca slujitori ai lui dumnezeu, nu pot să mintă ? Dar, Doamne, nici tu însuţi nu crezi în vorbele tale... Cele mai ticăloase iscoade n-au ieşit, oare, dintre ei ? De . altfel, tu nu eşti prea convins nici de credinţa pe care ei o propovăduiesc, ai nevoie de ea ca de încă o armă de strunit poporul... Ai spus : Curteni, să nu pierdem vreme cu seri-, bul ăsta şi. cu nimicurile înşirate de el pe pergamente ca să strice buna rînduială din sufletul oamenilor... Bună cum ţi-o închipui tu, Doamne. Tu, care visezi să ai nişte ochelari cu care să vezi

Dar ţi-a fost teamă de el, te-a surprins frica, ai pus să ţi se citească pagină cu pagină, pînă unde ajunsese el cu cronica si, şi atunci ţi-ai pierdut minţile, ai strigat cum încerci să strigi şi acum: Descăpăţînaţi-l !... Şi-ai hotărît să-i fie arsă cartea, mai ales acele ultime pagini pe care cerneala încă nu se uscase... Slugile tale au aprins focul, au aruncat filă cu filă, dar nici una dintre ele n-a ars. Apoi, a doua ta mare greşeală, după trimiterea cronicarului în mîinile călăului, a fost că i-ai îngropat cartea, ai pus să fie zidită în taină în adîncul pivniţelor tale. Cu toate că înfăptuitorii acelei înmormîntări de cuvinte n-au mai rămas în viaţă chiar după ce şi-au sfîr- şit lucrul, timpul a dărîmat zidurile, a spulberat pămîntul, a secat apa şi ea a ieşit la iveală. S-a dovedit mai tare decît buzduganul tău şi decît tăişul securii care a căzut pe gîtul condamnatului la moarte. N-ai înţeles un lucru extrem de simplu, Domnitorule, că vorbele şi gîndurile nu pot fi ucise, iar cărţile din ele sînt făcute... S-o luăm de la capăt. Măria Ta, din ziua cînd l-ai chemat la curte şi i-ai poruncit să-ţi scrie cronica... Atunci... Dar Ieronim se opri brusc şi se ridică de pe scaun. Dinspre intrare se auzeau paşii cuiva care călca rar, ezitînd parcă să mai înainteze pe lespezile de piatră ce ţineau loc de duşumea. Crezu că intrase vreun vizitator şi se uită la ceas. Era aproape ora zece. Din uşă, văzu profilul lui Hermeziu, care se oprise în mijlocul sălii şi examina din ochi bolţile arcuite deasupra lui.

Tu, Matei ! se miră Ieronim.

Exact, răspunse celălalt rîzînd. Mi s-a făcut dor de evul mediu şi m-am gîndit la tine... Păi bine, omule, te-ai întors de-o săptămînă şi să nu-mi dai nici un semn de viaţă... Tc-am căutat cu telefonul la vechiul loc de muncă, ţi-am telefonat de cîteva ori pe zi acasă... Nimic, tăcere... Astăzi m-am adresat noului tău director. Cam morocănos tipul, mi-a răspuns ca şi cum mi-ar fi făcut cine ştie ce favoare, că te-ai prezentat la post, însă muzeul tău n-are telefon. Şi-am venit... Spune-mi, cum te-a primit directorul acela ?

Cu oarecare unior, răspunse Ieronim. M-a măsurat o vreme cu privirea, deşi mă cunoştea, şi a început să rîdă. Mă, Masarule, mi-a zis, ce să fac eu cu tine, coşcogea doctor în istorie ?... N-am încotro, singurul loc liber e la

mai pe urmă. Mi-a atras atenţia că trebuie să fiu îmbrăcat destul de corect, că vezi, dragă doamne, să nu fac de rîs instituţia, şi să redactez un text care, după ce îl va vedea el, voi putea să-l declam oricărui vizitator, ha, ha... Nu are omul ăsta umor, Matei ?... Am redactat textul, mi l-a vizat şi am început lucrul într-un adevărat entuziasm. Ce să-ţi mai po- vestec ? A, da...

Ai pe cineva la tine ? îl întrerupse Matei. Te întreb pentru că ţi-am auzit glasul.

Poate vorbeam singur, răspunse încurcat Ieronim. Şi, ca să schimbe vorba, îl invită : Hai, pofteşte să-mi vezi cabinetul...

Intrară amîndoi în chicinetă, Ieronim se aşeză pe scrin, iar Matei pe scaun. Un timp tăcură amîndoi, apoi arhitectul spuse : Nu-i urît deloc aici. Mi-ar place să lucrez la biroul acesta, cu lumina de sus...

Probabil că la iarnă va fi mai puţin plăcut, răspunse Ieronim. Vrei o cafea ? mai adăugă el. Am aici tot ce-mi trebuie să ţi-o prepar în cîteva minute.

Matei refuză. îşi aprinse ţigara şi se interesă cum fusese călătoria acasă. Ieronim îi povesti cu lux de amănunte ce se întîmpla în familia lui, îi vorbi despre vizita făcută doamnei învăţătoare Hermeziu, mama arhitectului, care îl reţinuse să ia prînzul cu ea şi cu nepoţii ei, pentru că sora şi cumnatul lui Matei nu se întorceau decît seara acasă, pe urmă se opri din nou la directorul complexului muzeal : Ştii ce mi-a mai zis ăsta ? Că plecarea mea din institut a fost pusă la cale numai de profesorul Constantinescu. Cu un anumit scop... Cică ar avea un nepot, profesor de istorie în nu ştiu ce orăşel, şi locul meu va fi ocupat de acest tînăr. E posibil, Matei ?

Orice e posibil, răspunse arhitectul. Şi mă miră faptul că tocmai tu întrebi, care susţii că orice imposibil poate deveni oricînd posibil... Oricum, dacă se confirmă ce-ai auzit, trebuie să te mişti şi tu, să faci ceva, să scrii nişte memorii...

Nu, la ce bun ? răspunse Ieronim de parcă s-ar fi întrebat pe sine. Aproape că m-am obişnuit. N-am pierdut la salariu decît vreo două sute de lei, în schimb am liniste... Din cele opt ore de program, cel puţin cinci sînt

trec prin piaţă, prin alimentare, văd fel de fel de oameni, îmi fac cumpărăturile şi, la nouă şi ceva, sînt prezent la datorie... Kilometrul pe care trebuie să-l fac pe jos, de la capătul liniei de tramvai şi pînă aici, se încadrează, ha, ha... în recomandările medicale... De ce m-aş plînge ?... Voi depune zilele acestea, la editură, un manuscris încheiat, cartea despre care ţi-am vorbit a început să capete contur... Cel puţin în minte...

Ce carte ? întrebă Matei, tot mai necăjit de atitudinea de capitulare a prietenului său.

O carte despre acest om, răspunse el şi arătă cu mîna spre portretul Marelui Cronicar. Sînt amîndoi aici... Priveşte-i... Scribul cel slab, care a consemnat istoria, şi despotul puternic, care credea că o face... Cred că în momentul în care ai intrat aici tocmai discutam cu ei...

Lasă gluma ! replică scurt Matei. Ai fost pe la Natalia ?

Am fost, răspunse Ieronim. Iartă-mă, am şi uitat. Trebuie să-ţi mulţumesc. I-ai făcut o impresie excelentă. Măcar aşa, cu prietenii, să mă prezint şi eu mai onorabil în faţa ei. Oricum, nu ştiu amănuntele discuţiei pe care ai purtat-o cu ea, dar am simţit că ai reabilitat destul de mult acolo pe amă- rîtul tău prieten... Chiar nu bei o cafea ?...

Nu, am băut destulă cafea în dimineaţa asta, îi răspunse Matei, şi Ieronim începu din nou să-i vorbească despre viitoarea sa carte. La un moment dat, arhitectul aproape nu-l mai ascultă. De fapt, era sigur că Ieronim nu va mai scrie nici o carte. îşi amintise de vizita făcută Nataliei şi începu să-i rememoreze fiecare gest şi cuvînt, gîndindu-se mereu la mirarea aceea, din ochii ei, cînd îl invitase să se aşeze pe fotoliu : Deci, dumneavoastră... Se purtase prosteşte, schimbase cu ea doar cîteva vorbe, şi acelea banale... Ei şi, ce-l interesa pe el această doctoriţă ?...

Ieronim se ridicase de pe scrin şi, continuînd să vorbească, se oprise între uşă şi birou : Nu ştiu dacă am fost clar, dar cam aşa văd structura cărţii... Te-am plictisit, gata... Dă-o dracului de carte, ce face Cristina ?...

Bine, *ce să* facă ? răspunse Matei. Acasă, la Universitate... la Universitate, acasă...

Dar văd că nu prea esti în apele tale, spuse Ieronim. Ai

Nu, răspunse el şi se ridică de pe scâiin. Nu avea chef să-şi mâi amintească de înfruntarea cu Donişan. Mai adăugă : Sînt carii obosit; Trupul aşteaptă concediul... Măcar trUpul mai trebuie slobozit din chingi... Nu ?... Poate treci deseară pe la mine. Acum mă duc, mai am ceva de rezolvat la institut... Bine ? Să te aştept ?...

Ieronim dădu din cap şi îi întirise mîna. îl conduse prin toate camerele, apoi ieşiră amîndoi în micul parc din faţa muzeului' Pînă la poartă, discutară despre cei doi îngrijitori, soţ şi soţie, care locuiau într-o anexă şi aveau în sarcină parcul şi curăţenia muzeului. întors în chicineta sa, Ieronim se aşează din nou la birou şi începu : Deci, unde am rămas, Măria ta ?i;. Mi se pare că la ziua cînd l-aţi chemat pe umilul Cronicar la curte... Exact ? Cine vi l-a recomandat ?... Nu cumva tot o iscoadă, vreun călugăraş ?... Altfel cum ai fi aflat despre talentul şi isteţimea acestui om ?... Aha, susţii, ca ieri, că manuscrisul n-a fost nici aruncat în foc şi nici zidit. Se poate accepta şi o asemenea părere. Ce mai contează cum şi îri ce fel a rămas neatins, important este că există... Dar cine,[1] Doamne, cine ţi l-a putut fura ? Iscoadele tale ?... Tot la ele trebuie să te gîndeşti. Cel care îşi vinde fratele pentru favorurile stăpînului sfîrşeşte prin vînzarea celui din urmă... O, ne-am îndepărtat de început... Chiar în prima zi, cînd Cronicarul s-a prezentat la curte, ţi-a murit ministrul cu treburile interne şi la înmormîntarea lui a luat parte şi Cronicarul... Un biet scrib, care şi-a făcut loc printre oameni, să vadă... Asta-i patima acestor oameni, să vadă cu ochii lor... Şi chiar dacă nu apucă să vadă, tot ajung la adevăr prin închipuirile lor... Orb, Homer a văzut mai bine decît toată omenirea în care a trăit... Nu, tu nu ai auzit de Homer. Dar îţi aminteşti de fluturele care a venit în zbor şi s-a lipit de mîna mortului, pe degetul lui, ca un inel viu, palpitînd din aripi ?... Cineva l-a făcut să zboare din nou şi fluturele, după mai multe rotocoale, s-a aşezat pe umărul scribului... Nu-i aşa că încă de atunci ai ştiut că era sortit tăişului securii ?...

Ieronim se opri. Micul parc din faţa muzeului se însufleţise deodată de glasurile unor copii. îşi luă bonierul de pe birou şi le ieşi în întîmpinare. După ce profesoara

3

Muncise aproape o lună la proiect, mai ales în afara institutului, şi iată că fusese respins. Marele complex hotelier avea să nu mai fie opera Iui. I se întîmplase de multe ori ca, la diferite nivele de avizare, să i se ceară modificări, însă acum, pentru prima dată în cariera lui, un proiect semnat de el nu era admis în totalitate şi lucrarea repartizată altui arhitect. Şi ce lucrare, cît mizase pe reuşita ei !... Răsfoise zeci de albume, făcuse nenumărate fotografii la faţa locului, ca să ajungă la încadrarea optimă a noii construcţii între cele deja existente, înălţase pe biroul său teancuri de crochiuri în fel de fel de variante, ca, pînă la urmă, printr-un singur gest, toată munca să-i fie anulată. Proiectul nici măcar nu depăşise etapa de discuţii în cadrul institutului. Fusese înlăturat chiar de la prima confruntare cu cei de la controlul tehnic de calitate. Totul se petrecuse în prezenţa lui Donişan care, de la început, precizase că era vorba de o lucrare neobişnuită, un viitor punct de referinţă în peisajul urbanistic al oraşului, şi trebuia ca orice amănunt să fie temeinic analizat. Preambulul lui, ca şi intervenţiile ulterioare, fuseseră făcute cu un calm rece, tăios, cu obişnuitu-i zîmbet neumbrit nici o clipă, nici cînd Matei încercase să se apere, respingîndu-i cu argumente închipuitele greşeli ce le-ar fi conţinut proiectul. Atitudinea directorului nu-l luase prin surprindere, era de aşteptat ca el să-l şicaneze, însă colegii sai, cel puţin cîţiva dintre arhitecţii pe care îi crezuse oameni de un gust rafinat şi cu şira spinării dreaptă, îl dezamăgiseră profund. Tocmai ei, işi amintea acum Matei, în timp ce străbătea agale piaţa centrală a oraşului, îi atacaseră în modul cel mai grav şi mai neîntemeiat proiectul. Invidia, vieo notă de plată ce trebuise să i-o aşeze acum în faţă ? Dar pentru ce ? se întrebă el. Acestor oameni, toţi mai în vîrstă decît el, nu le făcuse nici un rău de cînd venise în institut, ba dimpotrivă, în multe împrejurări similare fusese de partea lor, le susţinuse proiectele, discutase îndelung cu ei, dîndu-le în chipul cel mai delicat sugestii de care ţinuseră cont. Mai

de unde brusca lor schimbare ? Singura explicaţie la care ajungea mereu era că Donişan îi forţase şi ei îşi plecaseră capul, făcuseră jocul şefului. Oricum, indiferent din cauza cui se în- tîmplase toată povestea, pierduse din mîini cea mai importantă lucrare pe care ar fi putut-o realiza în acest oraş.

Cu o oră mai înainte, telefonase fostului director. Acesta locuia într-un bloc ce mărginea o latură a pieţei centrale, însă, cum nu fusese niciodată în apartamentul lui, Matei trebui să cerceteze listele de locatari de la mai multe scări. Mariciuc, aşa îl chema pe fostul Iui director, îl primi jovial, îl bătu pe umăr chiar de Ia uşă, spunîndu-i că mai avea un musafir, un vechi prieten în faţa căruia puteau discuta orice. Matei află cu surprindere că apartamentul lui Mariciuc era numai de două camere şi fostul său director nu avusese niciodată mai mult spaţiu de locuit, nici cînd fiică-sa stătea la el. Acesta îi mai spuse că, de cîteva zile, devenise un fel de burlac, ne- vastă-sa plecase la fiica lor, într-un orăşel din Transilvania, unde soţul ei era inginer şef la un combinat chimic, că, în sfîrşit, fata lui născuse a doua oară, tot un băiat, şi el mai spera să trăiască şi să se ducă împreună cu nepoţii la pescuit, îi povesti toate acestea în mare grabă, scuzîndu-se că nu-l va primi cum s-ar fi cuvenit, pentru că singur nu se prea descurca în faţa musafirilor, şi îl împinse apoi uşurel din spate în sufragerie, unde continuă pe acelaşi ton de om vesel, adresîndu-se unui bătrîn cu o figură distinsă, care, aşezat la masă, îşi fuma ţigara : Iată, Tiberiu... iată, să-ţi prezint pe unul dintre cei mai dotaţi arhitecţi... Şi, întorcîndu-se spre Matei, adăugă : Iar dumnealui, un fost, ca şi mine, ha, ha... Fost magistrat...

Bătrînul se ridică de pe scaun şi-i întinse mîna, prezentîn- du-se : Argeanu...

Rudă cu doctoriţa Argeanu ? întrebă Matei. Bătrînul nu mai apucă să-i răspundă, gazda i-o luă înainte : Este tatăl doctoriţei... O, ce specialistă !.. Am fost şi eu internat la ea. Exigentă, mai ales cu bolnavi ca mine, care nu vor să ţină nici un regim... Deschise bufetul, luă un pahar de acolo şi se în- toare la masă, le făcu semn să se aşeze, spunîndu-i arhitectului că trebuia să se supună, va bea cu

a doi pensionari. Rîse, turnă la toţi din sticlă, ciocni cu ei şi, după ce sorbi din pahar, continuă : Cîte ceva am aflat... Ai necazuri... Nu, nu te sfii, ţi-am spus, faţă de Tiberiu putem discuta orice... Noi amîndoi ne cunoaştem de amar de vreme... După cum vezi, sînt ceva mai tînăr ca Tiberiu Argeanu şi ar trebui să-i vorbesc altfel, cu dumneavoastră, cu domnule sau tovarăşe judecător, însă este imposibil, niciodată nu mi-a permis... De cînd am ieşit dintr-o poveste urîtă... Ăsta-i omul, Matei... M-a salvat din cea mai grea cumpănă a vieţii mele. Ehei, tu nici nu-ţi poţi închipui ce însemna, în tinereţea noastră, să fii acuzat de sabotaj... Duşman al poporului, agent al imperialismului, unealtă a foştilor exploatatori, năpîrcă, şarpe, ha, ha... tot felul de cuvinte grele ca nişte stînci... Greu mai ieşeai de sub ele, dacă se mai întîm- pla să ieşi... Eram eu fiu de muncitor, eram membru de partid, dar asta nu conta. Nu conta nici faptul că pînă atunci, pe unde trecusem cu meseria mea de constructor, organizasem şantierele să meargă ceas... şi nu ca orice ceas, ha, ha... ca acelea elveţiene, adică la fix... N-aveam nici o experienţă, crede-mă, totul la mine era intuiţie, bun simţ, dacă vrei... Şi entuziasm adevărat, nu doar vorbe... Dar şi gura slobodă, recunosc, încă nu învăţasem că una dintre virtuţile de bază, şi nu ultima, a şefului, nu-i aşa, de tip nou, este prudenţa, gura mai mult închisă, capul plecat... Bineînţeles, faţă de cei de sus, de deasupra ta, ca apoi, la rîndul tău, să-ţi poţi bucura şi tu ochii de capete plecate, de gurile închise ale celor de sub tine, să-ţi crească inima cînd îi auzi spunînd numai atît, am înţeles şi să trăiţi... Eram absolut fără nici o vină, dar tot am stat vreo lună la răcoare şi am fost plimbat prin tribunal cu cătuşe la mîini, ca bandiţii... Şi cine ştie cîţi ani n-aş mai fi stat pe acolo, dacă nu era Tiberiu, dacă nu manevra el în aşa fel lucrurile, să i se încredinţeze procesul... Pe urmă, ha, ha... am învăţat de toate... Ţi-am povestit ca să ştii pe cine ai în faţă...

Cît Mariciuc vorbise, Matei observă că Argeanu nu schiţase nici un gest, faţa lui rămăsese aproape imobilă, încremenită parcă într-o mare indiferenţă şi se gîndi că astfel de momente întîlnise şi la fiică-sa, cînd o vizitase. Doar în clipa în care gazda tăcu, pe chipul fostului

tar numai să separ adevărul de minciună. Asta-l rostul fiecărui om ce trebuie să aplice legea...

Cîţi judecători ca tine, din vremea aceea, au făcut nimicuri de astea ? interveni Mariciuc. Las-o cu modestia, nimicurile acelea, cum le zici tu, au însemnat salvarea atîtor oameni şi nu se făceau fără teama că le-ai putea plăti... De altfel ai şi plătit... Dar să lăsăm amintirile, pe cei tineri amintirile noastre îi pot plictisi. Şi, răsucindu-se spre Matei, întrebă : De fapt, ce se întîmplă acolo, la voi ?... Am spus voi şi n-am greşit. Eu nu mai am acces, ştii, şeful vostru a dat dispoziţii portarului să nu mai intru în institut decît cu învoirea lui. Adică, ce mai vrei, boşorogule ? De ce mai vii, să-mi încurci socotelile... Nu mă mir, asta-i, de cînd lumea, o domnie şterge cu totul altă domnie... îţi închipui cum mi-a adus la cunoştinţă bietul portar...

Cum, Donişan a făcut şi una ca asta ? se miră Matei.

Uite că a făcut-o, răspunse Mariciuc, şi pe faţa lui marc, grasă, veselă pînă în momentul acela, se aşternu dintr-o dată tristeţea. Poate a fost îndreptăţit... poate este plata că te-am susţinut să fii director chiar şi după ce lucrurile se încheia - seră. în sfîrşit, eu nu mai contez, dar cu tine ce are ?

Matei îi povesti despre toate cîte se întîmplaseră în institut după plecarea lui, îi relată discuţia avută cu Donişan şi se opri pe larg la respingerea proiectului său. Fostul director îl asculta atent, calm, dar la urmă se enervă : Dobitocii ăia de la Oficiul de turism... Dacă s-ar fi grăbit, dacă nu s-ar fi mişcat ca nişte melci, am fi putut vedea acum proiectul tău concretizat măcar în fundaţii... Cred că este vreo jumătate de an de cînd l-ai predat... Sigur, mai mult chiar... Sînt şi eu vinovat, nu i-am presat... Deschise larg mîinile : Ce să-ţi fac, Matei, cum să te ajut ?... Nu mai am cum. Ai refuzat să fii în locul meu, ai crezut că vine în locul lui Mariciuc un alt nea Mariciuc. Uite că n-a venit. Şi Donişan tocmai asta nu-ţi poate ierta, refuzul tău de-a fi director... S-a simţit de la început handicapat. Tu ai fost primul ales, preferatul, iar el a capătat postul numai pentru că tu ai refuzat. înţelegi ?... Paradoxal, tocmai refuzul tău l-a umilit... Adică eu, Donişan, nu sînt director

pun eu cu botul pe labe, de ce să nu-i plec capul ?... E chiar necesar să dau un exemplu, să-mi dovedesc puterea, ca alţii să nu mai îndrăznească... Pervers tipul, uns cu toate alifiile. TI cunosc prea bine, dc aceea m-am şi opus venirii lui acolo. Sigur, nu m-a luat nimeni în seamă, la eliberarea mea din funcţie ai fost de faţă, ai văzut cum se poate ieşi la pensie după o viaţă de tras ca în ham. Cînd ai sunat la uşă, tocmai asta discutam cu Tiberiu... Cel care a venit să prezideze schimbarea conducerii institutului nici măcar n-a catadicsit să-mi spună şi el, acolo, două-trei vorbe de mulţumire. Nu mai eşti bun de lucru, nu mai eşti nimic. Aşa am visat noi, Tiberiu ?...

Argeanu nu-i răspunse. Se mulţumi să ridice din umeri şi să privească indiferent spre ceilalţi doi. Mariciuc începu iar să vorbească : Da, îl cunosc bine pe Donişan, face parte, dintre tinerii... pentru că la patruzeci şi ceva de ani te mai poţi considera încă tînăr... deci, dintre tinerii care n-au răbdare sa aştepte în bună-cuviinţă, să le vină rîndul... Şi cînd le vine, încep să se poarte ca nişte ciocoi... Sigur, şi noi, Tiberiu, şi generaţia noastră este vinovată pentru starea lor...' Ne repetă gesturile, ni le repetă în felul lor, mai abil, dar rezultatul este acelaşi... Uite, chiar eu, recunosc, în unele perioade parcă mă desprinsesem de mine însumi şi în locul meu nu mai rămăsese decît şeful, cel care să comande, uneori să ceară im- posibiliul de la subalterni... Abia acum, la pensie, rememo- rîndu-mi viaţa, îmi dau seama de asta... Şi nu numai de asta.» Pe cîţi prieteni buni nu i-am uitat, luat cu treburile... la cîte neamuri nu m-am dus la înmormîntarea lor... Şedinţe şi iar şedinţe, şi instructaje, şi planuri, şi deplasări, şi nopţi ne- dormite... Noroc că soţia mea a fost cum a fost... cum este, că altfel mi s-ar fi dus pe apa asta şi fâmilia... Ea n-a avut propriu-zis un soţ în casă, ci un fel de musafir, care îi aducea leafa, care dormea cu ea în acelaşi pat, dar în rest — absenţă, iubiţii mei... Din acest punct de vedere, şi numai privind aşa lucrurile, în sine mea ţi-am justificat refuzul, Matei... Ai înţeles, Tiberiu, despre ce discutăm ? se adresă el lui Argeanu. Priveşte bine la el !... Ai în faţă un individ care, pur şi simplu, a refuzat să fie înaintat în grad. Caz rar, posibil doar în romane...

Poate dumnealui a simţit că are pe umeri toate gradele profesiei sale, în aur, şi nu i-a mai trebuit să-şi prindă o tinichea pe piept, spuse Argeanu cu surîsul lui absent.

Frumos spus! se însufleţi Mariciuc. Foarte frumos ! Umplu din nou paharele şi, fără să mai bea, se întoarse din nou la Donişan : Omul ăsta are o mentalitate de stăpîn. Ascultă-mă, Matei, oricine va trece peste autoritatea lui, nenorocită cum este, va fi considerat indezirabil, dezorganizator de producţie, turnător... Şcolit cum este, cu titlul de doctor, totuşi are un ciudat complex de inferioritate. Şi ştii de ce ? Pentru că, în realitate, este un tîmpit, aluat prost, drojdia a fost de la început stricată, ha, ha... O astfel de minte ştie doar atît, să primească ordinele şi să le aplice cu o mînă fermă. Orice opoziţie făcută lui, ca individ, o va lega de institut, de producţie, şi opoziţia aceea va deveni astfel o opoziţie faţă de autoritatea statului, a partidului... Şi, să ştii, măsurile pe care le-a luat sînt perfect legale şi are tot dreptul să le pună în aplicare... Eu am procedat altfel, cum ai văzut, şi cred că am făcut o treabă bună. El vrea altceva... Ţi-am spus, e deosebit de versat, uns cu toate alifiile posibile, n-ai să poţi să te lupţi cu el. Am reuşit să te cunosc destul de bine, Matei, tu nu eşti făcut pentru astfel de lupte. Nu vreau să te descurajez, ci vreau doar să te avertizez că vei pierde continuînd astfel. Nu-l judeca după sufletul tău. El are cu totul alt suflet... sau nici nu-l are... e gol... în faţa unui asemenea om n-ai argumente, pentru simplul motiv că el nu le înţelege. Şi pierzi...

Ce să pierd ? întrebă Matei. Meseria nimeni nu mi-o poate lua din mîini.

Sînt de acord, spuse Mariciuc, dar meseria ta poate rămîne numai pentru tine, rezultatele ei să nu mai ajungă niciodată la oameni. Dovada ? Proiectul respins... Poţi să-i pui cruce, odată refuzat în institut, nimeni nu se va mai interesa de el. Ştii asta prea bine...

Atunci nu-mi mai rămîne decît să părăsesc acest oraş, spuse Matei. Mă întorc în judeţul din care am venit. Acolo am proiectat un întreg oraş, cînd încă nu împlinisem treizeci de ani, şi n-am întîlnit nici cea mai mică opoziţie, ba dimpotrivă, numai încurajări...

acela ai prins un moment bun. Lucrurile s-au mai schimbat, şi în bine şi în rău. în cazul tău, iată, în rău... Nu, de ce să pleci ? Ai pierdut doar o bătălie... învaţă să aştepţi, ai răbdare... Nu-l cred chiar atît de tîmpit să refuze serviciile unui arhitect ca tine. Să vedem ce va mai fi, nu ? Vom mai discuta... Oricînd îţi stau la dispoziţie. Cu toate metehnele mele, n-am simţit niciodată distanţa dintre un inginer şi un arhitect. Ne completăm reciproc, nu ?... Dar prostul ăsta poate o simte... Ei, s-a încălzit vinul nostru... Să schimb sticla, aduc una de Ia frigider...

Matei se opuse. Bău vinul din pahar şi se ridică de pe scaun. Ar fi vrut să ştie şi părerea lui Argeanu, care toată vremea asistase tăcut la discuţia lor. Dar cum ar fi putut să-l întrebe ? îi strînse mîna bătrînului, întîlnind pe faţa lui acelaşi surîs obosit şi indiferent. La uşă, Mariciuc îl bătu pe umăr şi-i mai spus: Ne-am înţeles, caută-mă, oricînd. Şi capul sus, băiete, încă n-au intrat toate zilele în sac !...

Dar, despărţindu-se de fostul lui director, era şi mai trist de cum venise. Să aştepte ? se întrebă el, în timp ce cobora scara. Ce să aştepte ? Ca alte proiecte să-i fie respinse ?... Nu, nici plecarea despre care vorbise nu putea fi posibilă. Ar fi fost absurd s-o despartă pe Cristina de Universitate, de cariera ei. Nu-i rămînea decît să reziste... Cum ? încă nu ştia... Afară se răcorise şi piaţa era plină de lume. Se gîndi să-i telefoneze Cristinei ca să se întîlnească amîndoi undeva. Ar fi vrut să se plimbe împreună sau să meargă într-un restaurant, să danseze. Renunţă repede la acest gînd şi se îndreptă spre staţia de tramvai. Mai avea de rezolvat destule probleme la proiectul la care lucra şi nu-şi putea permite nici o amînare în faţa lui Donişan.

4

O ipoteză, îşi spuse Ieronim, notînd-o cu scrisul lui mărunt, chinuit, cînd drept, cînd aplecat la stînga sau la dreapta: Umilul scrib pe care istoria avea să-l recunoască drept Marele cronicar al veacului său, întemniţat, cu

cu torţa în mînă, intră în temniţă. Lumina torţei dă la iveală hîrdăul, o strachină de la care tocmai atunci se furişează spre perete un şobolan roşcat, apoi un braţ de paie şi, în sfîrşit, osînditul, straile lui sfîşiate, cămaşa cu pete mari de sînge, faţa prelungă, încă tînără, înnobilată de suferinţa trupului şi a sufletului. Semnele torturii sînt prea vizibile... Ce rost mai are această vizită, în ajunul execuţiei ?... Umilul scrib să refacă întreaga cronică, să scrie alta, să schimbe măcar acele pagini care îl privesc pe Domnitor. Asta i se cere în schim- Dul vieţii. Cel mai uşor lucru... Cîţi n-au minţit prin cuvîn- tul lor ! Şi cu cît harul acesta, de a zugrăvi viaţa prin cuvinte, a fost mai mare şi minciuna lor a fost mai puternică... Viaţă pentru un pumn de cuvinte ! Un preţ prea mic, prea la îndemîna celui învăţat să le aşeze în ordinea lor... Doamne, răspunde omul din lanţuri, cere-mi să scriu o cronică a meşteşugului de-a tortura fiinţa umană. Acum îl cunosc, l-am trăit, îl simt, ştiu ce înseamnă să prinzi carnea cu cleştele şi s-o răsuceşti încet, pînă se desprinde de os, am aflat cum ţi se pot scoate unghiile, cum poţi fi înecat în apa dintr-un ciubăr, cum funia udă ţi se lipeşte, arzîndu-te, pe spate, cum Eoţi sta spînzurat de propriul tău păr, cum ţi se poate scurge ărbăţia prin mădularul ei lovit cu vergeaua, dar cea mai grea caznă este aceea a sufletului... Dacă mi-ai îngădui, la amîndouă le-aş face cronica, să se ştie pînă la ce perfecţiune au ajuns ele în veacul nostru. Aş începe cu răstignirea... Şi Ieronim aruncă deodată pixul peste foaia de hîrtie, dezgustat de propria sa închipuire. Rămase aplecat asupra biroului, obosit, golit de orice gînd. Intr-un tîrziu, se întrebă dacă ar fi fost posibil un muzeu al torturilor din toate secolele. începuse deja să-şi imagineze cum ar fi arătat acel muzeu, cînd auzi răsunînd nişte paşi pe lespezile de piatră din sala de alături. Se uită la ceas : trecuse de ora închiderii muzeului. Totuşi se ridică să-l primească şi pe acest vizitator întîrziat. Nici nu păşi peste prag şi rîsul lui Dugan umplu încăperea : Numai la miliţie n-am întrebat despre tine, ha, ha... în cartea de telefon nu eşti trecut, cei de la facultatea de istorie m-au trimis la institut, de acolo la complexul muzeal... Cre- de-mă, cînd ne-am întîlnit în restaurant, n-am înţeles prea bine unde

De ce naiba a venit ? se întreba Ieronim, privindu-l cum vorbea. Nu, nu avea voie să-I invite afară, mi era în casa lui, aici putea să intre oricine... Şi zîmbi, îi spuse să ia loc la birou, adăugind că acela era singurul scaun din tot muzeul. Dugan refuză, rămase în picioare, scoase din buzunar un pachet de Kent, îl servi şi pe Ieronim, apoi întinse spre el flacăra brichetei, să aprindă, continuînd pe acelaşi ton degajat, de om fără nici o grijă : Am vrut să te văd, să discutăm aşa, ca între doi foşti colegi... Cînd se termină programul aici ?

S-a şi terminat, îi răspunse Ieronim şi Dugan făcu o jumătate de piruetă, bătînd din palme : Perfect! Te-am răpit, astă seară eşti al meu... Mergem, am maşina la poartă. Ieşim, naibii, din oraş, ne oprim la motel, mîncăm ceva, bem o sticlă cu vin, inspirăm aer curat, de pădure... Gata, nici un fel de nu, eşti invitatul meu. Cine ştie cînd ne vom mai vedea...

Ieronim refuză, invocă o întîlnire cu Hermeziu, se agăţă de nişte cămăşi pe care trebuia să le ia de la spălătorie, inventă şi alte motive, dar pînă la urmă intră în maşina lui Dugan, aşezîndu-se alături de el, cu geanta pe genunchi. Pe drum, vorbi aproape numai Dugan, îşi aminti tot felul de întîmplări din anii lor de facultate, se interesă de colegi, îşi exprimă de mai multe ori mirarea cum de Titi Constantinescu ajunsese profesor universitar şi director de cercetare, numindu-l găgăuţă şi impotent intelectual, apoi ajunse la ultima sa călătorie peste hotare şi povesti despre o translatoare, superbă ca femeie, cu care ar fi putut să se culce, în restaurantul motelului erau doar cîteva mese ocupate. Se aşezară lîngă o fereastră prin care se vedeau nişte stejari enormi şi Dugan comandă o friptură de porc cu salată şi o sticlă de vin alb, precizînd să fie sec. începu din nou să vorbească despre translatoare aceea, o blondă ca de pe afişele filmelor sexy, cum ea îl dusese într-un local cu streap- tease, anume ca să-l aţîţe... Ieronim îl urmărea, privindu-l cu nişte ochi obosiţi. Vorbăria lui Dugan îl plictisea deja, nu i se mai părea interesant nici felul lui de-a înşira gînduri şi idei fără nici o legătură între ele, sărind de la una Ia alta ca o minge de ping-pong lovită întruna de paletele jucătorilor,

ce era. îl ascultă aşa pînă li se aduse vinul şi chelnerul umplu paharele, pînă sorbi prima înghiţitură şi Dugan îl întrebă : Ştii de ce te-am invitat aici ?

Să discutăm, să ne amintim, făcu Ieronim mirat.

Da, să discutăm, îi replică Dugan. Am aflat, cu totul întîmplător, un lucru interesant... Că eşti mai mult decît prietenul fostei mele soţii... Am zărit-o şi eu pe stradă, o singură dată. E superbă, parcă, în loc să îmbătrînească, întinereşte şi se face tot mai frumoasă. Greşesc ?

Nu, răspunse Ieronim, alertat de cuvintele celuilalt. Nu înţeleg însă de ce te mai interesează Natalia. Tu eşti căsătorit, ai o familie, probabil ai şi copii...

Dugan nu-i răspunse imediat. îşi frămîntă o vreme buzele, ca şi cum nu ar fi găsit cuvintele cele mai potrivite să exprime ce-ar fi dorit. La urmă, spuse : Ţi se pare ciudat că mă interesez despre un om cu care am trăit, despre femeia cu care m-am culcat cîţiva ani buni ? Ha, ha... ciudat mai eşti, Ieronim !... Sau vrei s-o învăluieşti într-un fel de taină, o taină numai a ta...

Nu-i vorba despre nici o taină, răspunse Ieronim. Oricum, nu la mine ai să găseşti tainele ce te-ar interesa. Şi de ce nu vrei să laşi oamenii cu tainele lor, de ce vrei să le distrugi ? Pentru că, în clipa în care ai cunoscut-o, taina nu mai există...

Hai, fii serios, spuse Dugan. îşi goli paharul, îl umplu la loc şi adăugă : Nu-mi vorbi mie din cărţi, cărţile le cunosc şi eu. Să ne ocupăm, să zic aşa, de realizarea imediată, ha, ha... Tu şi Natalia... Cam ciudată pereche... Dar cine ştie, poate s-o mai fi schimbat, o mai fi domolit-o vîrsta... Ehei, cu mine a fost nemaipomenită, n-am mai întîlnit nici o femeie ca ea... Vorbesc de pat, Ieronim, ha ha... Să ştii că am regretat-o. N-a fost vina mea că nu ne-am înţeles. Ne-am despărţit civilizat, ca doi oameni care nu pot trăi împreună... Se întîmplă, şi destul de frecvent... Decît să sufere amîndoi toată viaţa, e mai bine ca fiecare să-şi vadă de drum. Repet, civilizat, în limitele bunei-cuviinţe...

Ieronim fu gata să-l întrebe cum de putea să mintă într-un asemenea hal. îndrăzni, totuşi, să-i spună : Eugen, aş vrea să te întreb, tu ai crezut vreodată în ceva ? Mai ai vreo credinţă ?

Dugan pufni în rîs: Sînt ateu, n-am nici o credinţă în felul cum îţi închipui tu. Sau, ştiu eu, poate mai am, dar nu ştiu la ce te referi...

La oameni, spuse Ieronim. La gîndurile lor...

Aşa, în general ? replică Dugan. La viaţă ?... Sigur, cred în ce crede întreaga noastră societate. Cum s-ar putea altfel ?... Dar văd că mă îndepărtezi de miezul discuţiei, de Natalia... îşi linse buzele, tuşi, îşi aprinse ţigara şi adăugă : Nu-ţi fie teamă, pentru mine Natalia este un capitol încheiat. Mă interesa doar perechea ce o formezi tu şi cu ea... Aşa, dintr-o curiozitate absolut dezinteresată... Ce naiba, vorbim ca între bărbaţi, foşti colegi... Nu, n-am fost împreună la dame, tu aveai încă de pe atunci apucături de călugăr habotnic... Femeia, corabia diavolului... Cam aşa spune Evanghelia... Dar, după cîte ştiu, ai navigat şi tu pe o astfel de corabie. Cînd te-au arestat, erai căsătorit, nu ?

Da, răspunse Ieronim în silă.

îmi închipui, îşi reluă Dugan ideea. Doamna, rămasă singură, s-a plictisit, s-a aruncat de gîtul altuia... N-a fost unicul caz... Ce vrei, Ieronim, trebuie să avem pe suflet şi asemenea răni, cicatrici... Asta-i viaţa. întinse mîna peste mîna lui Ieronim, strîngîndu-i-o uşor. Dar toate trec... Crezi că pentru mine a fost uşor să mă despart de Natalia ?

Ar trebui să-i spui ei toate astea, nu mie, se trezi Ieronim ridicînd glasul. Dugan nu-i răspunse. Se îndreptă în scaun şi îl privi atent. în ochii lui nu se citea decît o singură întrebare, anume dacă Natalia îi povestise chiar totul despre despărţirea lor. într-un tîrziu, deschise gura : Cine ştie, cîndva poate am să-i spun... Totuşi, nu înţeleg de ce nu te căsătoreşti cu ea ?

Ascultă, Eugen, răspunse Ieronim. Dacă nu vrei să plec chiar acum, promite-mi că n-ai să mai vorbeşti despre Natalia.

Gata, omule, gata, nu te supăra ! făcu Dugan, încercînd să încălzească atmosfera. Ţi-am spus, discutăm ca între bărbaţi... Dar, dacă te supără, schimbăm placa, punem tan- goul care să ne placă la amîndoi, ha, ha... Iată că ne aduce şi fripturile. Zău, după atîta vorbărie mi s-a

cediu. Trebuie să lichidez cu moştenirea, garsoniera mamei **este** proprietate personală... De ce mă întrebi ? Ai vreo problema de rezolvat în capitală ?

Nu, răspunse Ieronim. După cîteva clipe, văzîndu-l pe **Dugan** cum tăia carnea sîngerîndă şi cu cîtă poftă mesteca, i se făcu greaţă. Luă paharul şi-l goli pînă la fund. Apoi îşi turnă din nou, mai sorbi cîteva înghiţituri şi puse mîinile **pe** cuţit şi furculiţă. Nu, nu trebuia să se facă de rîs în faţa acestui om. Putea să se stăpînească şi, cînd voia, reuşea tot**deauna.** începu şi el să mănînce, în vreme ce oamenii din **orchestră,** apăruţi tocmai atunci pe mica estradă, îşi în**cercau** instrumentele

5

Nu se poate, Ieronim, trebuie să te mişti, să te duci la forurile de resort, să trimiţi nişte memorii... Tu însuţi spui că aranjamentul lui Constantinescu nu mai este un zvon, **că s-a** confirmat, nepotul acelui profesoraş, foarte grijuliu **cu rudele** sale, a intrat în institut pe locul tău... Evident, povestea cu postul redus a fost o nadă şi tu, ca un naiv, **ai** muşcat-o. Doar schema asta, cu numărul de posturi, nu-i **un balon să** se umfle şi să se dezumfle în fiecare zi. Cre**de-mă,** nu pot să realizez cu mintea mea cum de te-ai lăsat **dus** de nas. Acum însă e timpul, nici nu s-a împlinit luna **de** cînd ai plecat din institut, şi nepotul este cercetător ... Oricine ar cerceta cazul şi-ar da seama că totul e cusut cu aţă albă... Ce-ai de gînd ?...

In fotoliu, sprijnit cu coatele pe genunchi, Ieronim con**tinua să** tacă, privind paharele şi sticla cu bere de pe tava **aşezată** între ei, direct pe covor. Părea că nici nu auzise cu**vintele** arhitectului. Acesta se ridică de pe canapea, luă **de pe** birou un pachet de ţigări şi scrumiera şi reveni la loc : **Nu** te înţeleg, Ieronim, chiar ai capitulat ? O, ce scandal **le-aş** face, să fiu în locul tău !... Este dreptul tău, omule, **trebuie** să ţi-l aperi !... Le vei aduce la cunoştinţă celor în **drept** că ai fost silit, ameninţat. De ce taci ?... Cred că doctoriţa ta are dreptate... da, da...

In ce privinţă ? întrebă Ieronim, ridicînd privirea spre Matei. Acesta îi răspunse prompt: Cred că are dreptate... la tine este un fel de laşitate ciudată, cu lene, cu scîrbă, cu de toate... Şi n-ai dreptul... La cincizeci de ani nimic nu-ţi justifică imobilitatea asta. Este vîrsta cea mai plină...

Aşa crezi tu, îl întrerupse Ieronim. Aşteaptă să ajungi la ea şi pe urmă să vorbeşti... Cea mai plină, sigur, însă de criză... Este vîrsta cînd te mai amăgeşti cu speranţele, dar te copleşesc amintirile... Bineînţeles, dacă mintea nu-ţi vegetează, dacă mai încerci să răspunzi şi tu la nişte întrebări... Altfel poţi să fii umflat de fericire... Văd mulţi de ăştia, cum trec pe lîngă mine ţanţoşi, cu pieptul bombat, fără nici o îndoială în privinţa lor, şi nu-i invidiez...

Prostii, replică Matei, dar celălalt ridică mina spre el : De ce nu ma asculţi pînă la capăt ?... Vezi tu, oricum ai întoarce amintirile, pe orice faţă le-ai privi, ele nu sînt menite pentru fericire... La vîrsta mea, sînt semnalul sfîrşitului. De altfel, pentru foarte mulţi, eu sînt un om mort, nu mai prezint nici un interes. O simt, Matei... Poate şi Natalia gîndeşte la fel despre mine, chiar şi tu...

Te rog, ai luat-o razna, îl opri Matei. Mîine ai să redactezi un memoriu. De rest mă îngrijesc eu...

Nu, Matei, răspunse Ieronim. Un astfel de memoriu ar fi o reclamaţie. Eu n-am făcut nici una şi nici n-am să fac.

Eşti nebun, izbucni Matei. Un memoriu nu-i o reclamaţie. Şi chiar dacă ar fi aşa, este pentru un lucru drept, perfect demonstrabil. Fostul tău coleg, directorul acela, s-a jucat cu tine ca pisica înainte de-a înghiţi şoarecele... Doamne, cred că eşti singurul caz din ţara asta, singurul naiv... Nu mai rămîne decît să te duci la el şi să-i mulţumeşti că te-a trimis în hruba aceea, să mucegăieşti...

Nu-i hrubă, cum ai zis, îl contrazise Ieronim. Tu însuţi ai apreciat de atîtea ori frumuseţea construcţiei, ca să nu mai vorbim de exponatele de acolo, de simbolul acestui muzeu... Mă simt destul de bine slujind în locul acela... Cîţi ani pot să-mi mai doresc ? Cel mult, zece... în zece ani am **de** gînd să concretizez nişte proiecte, adică nişte cărţi... Asta se poate numi imobilitate, cum ai zis ?... Să scriu o carte despre Marele Cronicar...

redactez eu, în locul tău, memoriul acela, am să îl aduc la cunoştinţa tuturor forurilor. Ţara asta nu-i moşia unor învîrtiţi ca profesoraşul din fruntea institutului...

N-ai să faci asta, Matei, spuse Ieronim. îşi aprinsese ţigara şi se uita la vîrful ei cum ardea, cu firul de fum legănîndu-se încet: Aş rămîne prea singur...

Ce vrei să spui ? întrebă arhitectul şi Ieronim se uită în ochii lui : Ce-ai auzit. Că aş rămîne chiar singur... Mi-ai reproşat odată că n-am ştiut nici măcar prietenii să mi-i aleg, îţi repet din nou, prietenii nu ţi-i alegi, te trezeşti cu ei lîngă tine... Aşa cum m-am trezit eu că un anume arhitect şi-a lipit umărul de umărul meu...

Ieronim nu mai continuă. Cineva ciocănise în uşă. După cîteva clipe, în deschizătura ei apăru capul unei femei cu o faţă rotundă, care spuse aproape gîfîind : Eu am terminat, domnu', n-o mai pot aştepta pe doamna, e prea tîrziu...

Bine, spuse Matei, ia şi tu din frigider o sticlă de bere. O bei aici sau acasă, cum vrei.

Femeia mulţumi şi fu gata să se retragă, dar Ieronim, care stătuse cu spatele la uşă, se răsuci spre ea : Zinaida ! Ce faci aici, femeie ?...

O, domnu' Ieronim ! se miră ea, cu mîna la gură. Ce să fac ? Tîrîş-grăpiş, îmi duc şi eu viaţa. Acum am călcat nişte rufe aici, la doamna profesoară... Zău, vă simt lipsa. De cînd, aţi plecat de la noi, n-am cu cine mai schimba şi eu o vorbă... Că simţi şi nevoia asta, domnu' Ieronim, şi dumneavoastră numai de bine m-aţi sfătuit...

Ce se mai aude cu bărbat-tu ? o mai întrebă el, şi Zinaida mai făcu un pas înainte, apoi răspunse : Tot la puşcărie, mai are doi ani şi şapte luni... Dar mi-a zis mie cineva de-acolo, mai mare peste paznici, că nu şi-a băgat deloc minţile în cap, tot fără ele trăieşte... Cu un asemenea ipochimen nu-i de dus viaţa... Şi dumneavoastră ?... Bine, aşa-i ?... M-am bucurat că v-am văzut... Şi scuzaţi-mă... V-am deranjat., şi îşi mută privirea spre Matei : Oricum, trebuia să vă anunţ că am plecat... Şi să-i spuneţi doamnei că vin la ziua stabilită cu ea... Bună seara...

în urma ei, tăcură amîndoi. îi auziră paşii îndepărtîn-

De la institutul de istorie, răspunse Ieronim. E femeie de serviciu acolo... O fiinţă harnică, cinstită...

Şi nouă ne-a făcut aceeaşi impresie, spuse Matei. Cristina i-a şi dat o cheie, să poată veni la treabă chiar şi cînd nu sîntem acasă. Turnă din nou bere în pahareşi îl îndemnă pe Ieronim să bea : Hai, pentru întoarcerea ta la institut !...

Ieronim zîmbi trist, bău o înghiţitură şi spuse : Nu mă mai chinui, Matei. Ştii prea bine că nu voiface nimic...Te rog, nu vreau să mai aud nimic despre povestea asta. Eu im venit pentru altceva la tine şi deja e tîrziu. Pînă voi ajunge acasă se face ora unsprezece... Iată, în cîteva cuvinte... Alaltăieri seară am fost la motel. Cu fostul soţ al Nataliei...

Observ că începi să ai o companie selectă, spuse arhitectul. Pe faţa lui Ieronim apăru brusc o mină de scîrbă : La naiba ! Nici acum nu-mi dau seama de ce i-am acceptat invitaţia. M-a luat de la muzeu cu maşina lui... De fapt, toată invitaţia asta a avut un scop, Natalia... Nu ştiu de unde a aflat că eu sînt prietenul ei. Dorea să ştie ce face ea, cum o duce cu viaţa, care sînt relaţiile noastre... Un porc... Am înţeles de la început că toată curiozitatea lui nu era dez- irtteresată. Cine ştie ce mai pune ăsta la cale. Este un tip periculos, nici nu-ţi poţi. închipui de ce este în stare...

Atunci să anunţăm miliţia, răspunse arhitectul rîzînd. Un tip periculos, care este etc.... Le dăm semnalmentele...

Glumeşti, Matei, continuă Ieronim. Glumeşti fiindcă nu-l cunoşti. Cel puţin pe mine, cum îl văd, mă cuprinde teama... Cum să-ţi explic ?... Cred că şi invitaţia lui am acceptat-o tot din teamă... Tatăl Nataliei mi-a povestit despre el nişte lucruri îngrozitoare. Probabil că bătrînul nici Nataliei nu i le-a spus, mi s-a mărturisit numai mie. Cînd a aflat din ziar că a murit mama lui Dugan, şi-a exprimat temerea că omul ăsta ar putea să-i provoace cine ştie ce neplăceri Nataliei... Dis- cutînd acum cu Dugan, la motel, mi-am dat seama că bătrînul a intuit perfect...

, Asta-i bună ! se miră Matei. Ce, Natalia asta este o copilă, s-o iei de mînă şi s-o bagi cu forţa într-o maşină sau

sigur, între ei au existat şi clipe frumoase, fiindcă altfel nu s-ar fi căsătorit... Şi, conform teoriei tale despre omul ajuns la vîrsta de cincizeci de ani, acceptă că l-au copleşit şi pe el amintirile... Logic, nu ?...

Ieronim dădu din cap în semn că aproba, însă pe faţa lui rămase aceeaşi îngrijorare din timpul cît vorbise despre Dugan. Goliseră sticla de bere şi Matei plecă să aducă alta de la frigider. Cînd ieşi din bucătărie, cu sticla în mînă, o văzu pe Cristina. Ea tocmai intrase pe hol, îşi dezbrăcase fulgarinul şi acum şi-l agăţa de cuier. O trase spre el şi o sărută pe gură: Pe unde hoinăreşti, noaptea, stimată doamnă ?

O clip, Cristina rămase nemişcată, tristă, ca apoi să izbucnească în rîs şi să se agaţe cu braţele de gîtul lui. începu să-l sărute şi să vorbească : Trebuia... trebuia odată şi-odată să trezesc şi în tine bănuiala... gelozia... O, Matei...

Matei o împinse uşurel de umeri şi se uită atent în ochii ei : Ce-i cu tine ? Ţi s-a întîmplat ceva ? Ea rîse din nou : Nimic... nimic deosebit... O colegă are un bărbat la fel de uricios ca şi tine... El este în deplasare, iar noi, amîndouă, am bîrfit tot oraşul şi am băut puţin rom, ha, ha... Am văzut şi un film. Vrei să ţi-l povestesc ?

Mai tîrziu, spuse el. Ieronim este în camera mea.

Iar schizofrenul ăsta ! mai spuse ea. Nu-l pot suferi... Prea mare prietenia ta cu el... Şi cam ciudată. Nu cumva faceţi şi dragoste... dragoste bărbătească, ha, ha...

Eşti beată, Cristina, îi spuse el, lipindu-se cu spatele de perete. Cum poţi pronunţa asemenea prostii ? ... Nu, asta nu-i plăcea. Era pentru prima dată cînd ea se întorcea acasă într-o astfel de stare. O întrebă : Cu ce ai venit ?

Cu propriile mele picioare, răspunse ea, izbucnind iar în rîs. Pe picioarele mele strict personale şi estetice, ha, ha... De ce mă priveşti aşa ? Cum îţi poţi închipui că sînt beată... Sînt doar uşor ameţită... Gata, mă duc să mă culc... Pusese deja mîna pe mînerul uşii, dar n-o deschise : Ai mîncare în frigider... Mie nu-mi este foame..; Sărută-mă !...

De astă dată o sărută pe obraz. Matei simţi obrazul ei fierbinte şi umed. Se întoarse la Ieronim, desfundă sticla,

a Iui şi a Cristinei, apăruseră deja nişte fisuri. Nu le putea formula în cuvinte, însă le simţea şi ştia că vina numai el o purta...

6

Doctoriţa îl văzuse, acum n-o mai putea ocoli cum se gîndise în primul moment. Se opri la marginea bordurii, aşteptă pînă ce ea se apropie şi-i spuse, plecîndu-şi puţin capul: Ce plăcere să vă întîlnesc !...

Nu cred, răspunse Natalia cu un surîs abia schiţat, cînd îşi retrase mîna din mîna lui, după ce el i-o sărutase. Nu cred, domnule arhitect. Dacă ar fi adevărat, aţi mai fi venit să mă vedeţi sau măcar mi-aţi fi telefonat... O, glumesc, sper că înţelegeţi că nu-i un reproş, n-am nici un drept...

Poate aveţi, o întrerupse Matei. Prietenia mea cu Ieronim, a dumneavoastră cu el...

Căutaţi un triunghi care nu există. Ieronim, cu fantezia lui prea bogată, probabil v-a molipsit. Vorbea rar, cu o uşoară oboseală ce i se citea pe faţă, în privire, în gesturi. N-aş vrea să vă reţin, poate sînteţi aşteptat undeva. în sfîrşit...

Nu, nu era aşteptat, el trebuia să aştepte. Pe soţia sa, care avea o şedinţă de catedră la Universitate. După aceea urmau să meargă amîndoi la teatru, însă el ieşise cu mult înainte din casă, pur şi simplu dorise să se plimbe pe stradă, nu mai făcuse asta de mult, în ultima vreme lucrase continuu, fusese presat de nişte proiecte urgente. Vorbind despre toate acestea, se întreba mirgt ce rost avea să-i spună ei lucruri care nu puteau s-o intereseze, totuşi se uită la ceas, adăugă în grabă că mai avea la dispoziţie cel puţin o oră şi i-ar fi făcut plăcere s-o conducă vreo cîţiva paşi. Bineînţeles, dacă n-o stingherea.

Cum aţi putea să mă stingheriţi ? răspunse Natalia, pornind în aceeaşi clipă. El o urmă, făcînd un gest cu mîna în aer, ca şi cum ar fi vrut să-i susţină sau să-i mîngîie umbra prelungă, ce o însoţea pe trotuar. Ultimele raze de

obosită, am avut o zi grea, ore de curs, multe internări în saloanele de care răspund... Acum, spre seară, contravizita de la care mă întorc...

Doi oameni obosiţi în felul acesta se înţeleg mai bine, nu se pot plictisi unul de altul, răspunse el.

Poate, adăuga ea, călcînd atenta din cauza tocurilor înalte. O vreme tăcură, mergînd unul lîngă altul, ferindu-se din cînd în cînd din calea unor bărbaţi sau femei prea grăbiţi spre cine ştie ce treburi. Ceva mai tîrziu, intrară pe o stradă mai puţin aglomerată şi ea îl întrebă : Dumneavoastră nu aveţi nici un hobby ?...

Nu ştiu la ce vă referiţi, spuse el şi ea continuă : De pildă, eu, cum voi ajunge acasă, voi face o baie, mă voi întinde în pat şi voi asculta cîteva discuri preferate : Bach, Ceaikovski... Muzica îmi spală creierul de toată zgura unei zile, a unui moment mai dificil, îmi dă noi forţe... La asta mă refeream cînd v-am întrebat dacă nu aveţi vreun hobby... Bărbaţii au mai multe mijloace ca noi, femeile. Unii pescuiesc sau sînt nelipsiţi de la meciurile de fotbal, alţii vînează, practică tenisul, cunosc pe cîţiva care şi-au cumpărat haltere... Mai sînt jocurile de noroc, alcoolul...

Femeile, adăugă el rîzînd şi ea replică imediat: Exact, şi ele, ca orice mijloc de defulare, uneori fără nici cea mai mică umbră de dragoste... De exemplu, fratele meu se duce pe stadion nu pentru că i-ar place fotbalul, ci pentru că acolo poate să strige, să ţipe în gura mare...

Nu, eu n-am asemenea hobby, spuse el, încă n-am simţit nevoia să ţip...

înseamnă că sînteţi un om norocos, domnule arhitect, spuse Natalia, că totul v-a mers din plin, aşa cum aţi dorit... Am dreptate ?

Pînă acum n-am de ce mă plînge, răspunse el, şi ea continuă, vorbind la fel de rar, cu oboseala ei plăcută, care o făcea să prelungească uşor cuvintele, să le dea o anume muzicalitate : Mai înseamnă şi că sînteţi perfect sănătos, nu numai norocos... Oricum, repet, bărbaţii şi-au creat mult mai multe mijloace de defulare decît noi. Poate pentru că sînt mai slabi ca femeile. Exact, mai slabi... Sînt tari atîta timp cît nu-i atinge nici o suferinţă. îi văd cum se comportă la spital, incapabili să sufere sau să înfrunte

neajutoraţi.. Se spune : plîngi ca o femeie... Dar femeile plîng în felul lor, nu ca bărbaţii. Ei se prăbuşesc mult mai repede decît noi... Se mai spune şi : fii bărbat ! Nu ?... O, unii sînt prea josnici să fie bărbaţi, alţii prea cinstiţi... Ca Ieronim...

Deci, tot despre el dorea să vorbească, gîndi Matei. Tot ocolul acesta de cuvinte fusese numai ca să ajungă la Ieronim. Deci, încă îl mai iubea sau, oricum, nu-i era indiferent. O întrebă : De cînd n-a mai venit pe la dumneavoastră Ieronim ?

Nu mai ştiu precis, răspunse ea. Cred că este mai mult de o săptămînă. Vocea ei îşi pierduse dintr-o dată căldura de mai înainte. Era acum rece, indiferentă, de parcă ar fi vorbit despre un străin. Am impresia că s-a acomodat cu noua lui muncă. Mai precis, s-a afundat şi mai mult în trecut. Atît de mult, încît îl bîntuie fantoma Cronicarului, patronul[1]'muzeului, şi rîse scurt. îşi dădu într-o parte şuviţa de păr căzută pe frunte, adăugind : La urma urmelor, fiecare îşi merită soarta...

Rostise ultimele cuvinte cu atîta plictiseală în glas, încît Matei nu putu să nu o contrazică : Nu aveţi dreptate, Ieronim merită mult mai mult... Sigur, nu-i fără nici un cusur, dar încăpăţînarea lui să se retragă mereu, să se afunde, cum aţi zis, poate fi învinsă. Dacă dumneavoastră...

O, cred că nu doriţi să mă socotiţi vinovată pentru comportamentul lui Ieronim, replică ea.

Nu vorbeaţi mai înainte despre faptul că bărbaţii sînt cei mai slabi ? zise el.

Natalia nu-i mai răpunse. Părea că discuţia despre Ieronim nu-i făcea nici o plăcere. La un moment dat, întoarse capul spre el, întrebîndu-l : Ce piesă e astă seară la teatru ?

Matei îi răspunse că era o comedie, repetă de cîteva ori titlul ei şi numele autorului, dîndu-şi deodată seama că ajunseseră în faţa casei lui Argeanu. Doctoriţa deja se oprise şi îl privea cu nişte ochi în care arhitectul nu mai putea desluşi dacă era numai indiferenţa şi oboseala. Dar, spre surprinderea lui, chiar în acea clipă în care ea îi întinse mîna ca el să i-o sărute, cele două pupile, devenite

asculta Marea misă în si minor... La revedere, domnule arhitect...

Nu mai apucă să-i răspundă. Cu un gest repezit îşi desprinse mîna din mîna lui şi-i întoarse spatele, pornind grăbită spre poarta grea, din fier forjat. Matei nu îndrăzni s-o strige, nici măcar să se uite în urma ei. După ce făcu cîţiva paşi, auzi scîrţîitul porţii şi apoi ţăcănitul tocurilor ei pe treptele de la intrare. Ce trebuia să înţeleagă din ultimele ei cuvinte ? se întrebă el mai tîrziu. întrebarea născu o altă întrebare, pe care o auzi ca şi cum ar fi rostit-o : La naiba, de unde atîta interes pentru această femeie ?...

Strada cobora în pantă, cu două rînduri de castani, spre centrul oraşului. în liniştea de sub coroanele lor, nu răsunau decît paşii lui. încerca să se gîndească la Cristina, dar chipul femeii de care tocmai se despărţise continua să-l urmărească. Avea senzaţia că Natalia încă mergea alături de el. Cît timp dumneavoastră veţi rîde la teatru, eu, întinsă în pat, voi asculta Marea misă... Bărbaţii sînt mai slabi ca noi... Cred că nu doriţi să mă socotiţi vinovată pentru comportamentul lui Ieronim... Dumneavoastră nu aveţi nici un hobby ?... începuse să şi-o imagineze în patul ei, cu ochii larg deschişi spre tavanul camerei, cu mîinile sub cap, ascultînd Marea misă... Nu, nu era nici atrăgătoare, nici respingătoare... HJn trup aproape impersonal ca şi privirea ei din anumite momente, rece,

CAPITOLUL IV

1

Părea că Donişan avea de gînd să-l tolereze. La discutarea ultimului proiect prezentat de Matei, directorul chiar găsise cuvinte de laudă la adresa fanteziei şi a soluţiilor la care ajunsese arhitectul. Sigur, era vorba despre o lucrare destul de măruntă în comparaţie cu cea a complexului hotelier, dar noua atitudine a directorului îi dăduse lui Matei sentimentul că începuse să cîştige în disputa cu acesta. Asta se întîmplase în ajun, şi de aceea era bine dispus, cu chef de muncă, aşa cum arăta, el în toate zilele lui pline. Buna sa dispoziţie se resimţea şi în rîndul oamenilor din atelier. Lucrau cu Hermeziu de aproape cinci ani şi reuşiseră să-l cunoască. Pentru că arhitectul nu era doar şeful direct, ci mâi ales un prieten al lor, la care întotdeauna găseau sprijin. Competenţa profesională şi felul delicat de a se purta cu oamenii făcuseră, încă din primul an, de cînd Hermeziu îi conducea, să se strîngă toţi în jurul lui şi să se simtă ca într-o familie unită. Se ajunsese ca orice necaz al unuia dintre ei să fie trăit şi de ceilalţi, iar Hermeziu, primul, încerca să-l ajute pe cel intrat în cine ştie ce impas. La fel se petreceau lucrurile şi cu bucuriile lor. Exigent cu sine, Hermeziu le pretindea acelaşi lucru şi lor, însă, chiar atunci cînd era obligat să le facă aspre observaţii, modul cum le formula îndepărta de la început orice fel de umilire, totul devenind ca. o discuţie sinceră dintre nişte prieteni ce aveau aceleaşi scopuri. In dimineaţa aceea, de la prima oră, le relatase pe scurt discuţia în jurul proiectului conceput de el, numiridu-l ca întotdeauna al nostru, şi ei înţeleseseră cu satisfacţie că,

se ţinea cont în institut de cuvîntul lui Hermeziu aşa era apreciaată şi munca desfăşuraată de ei.

Trecuse de ora zece şi desenatoarea, care de obicei pregătea acolo cafelele, îi puse pe birou o ceaşcă plină. Cît aşteptă să se mai răcească, îşi căută pachetul de ţigări. Negăsindu-l pe birou, printre hîrtiile şi mapele sale, băgă mîinile în buzunare. Ţigările nu erau nici acolo, în schimb dădu peste plicul pe care i-l înmînase portarul, la intrarea în institut. Atunci îl împăturise în două şi-I băgase în buzunar, gîndindu-se că trebuia să fie de la vreo revistă, care îi cerea cine ştie ce articol. Mai primise asemenea plicuri, la unele răspunsese, la altele nu, însă restul corespondenţei îl primea acasă. Uitase de el, acum se miră nevăzînd nici un antet, ci doar timbrele, ştampila poştei şi numele său. în timp ce îl deschidea, desenatoarea se apropie din nou şi, fără nici o vorbă, luă pachetul de ţigări căzut în faţa biroului şi îl puse sub ochii lui, pe una dintre mape. Matei mulţumi, îşi aprinse o ţigară, sorbi o înghiţitură de cafea şi, aproape distrat, despături hîrtia scoasă din plic. Pe măsură ce înaintă cu cititul, simţea cum gura i se usucă dureros, cum durerea aceea se prelingea spre stomac, se împrăştia ca un rîu revărsat spre inimă, spre ficat, cum i se scurgea în picioare şi mîini. Cînd termină, cămaşa udă i se lipise de spate şi broboane mari de transpiraţie îi picurau de pe frunte. îşi ridică privirea spre oamenii din atelier şi-i văzu ca printr-o perdea subţire de apă. Se gîndi că arăta îngrozitor şi n-ar fi vrut ca ei să observe brusca lui schimbare, îşi şterse cu batista faţa, gîtul, goli repede ceaşca de cafea şi încercă să se stăpînească. Luă un album de la marginea biroului, îl deschise la întîmplare şi întinse scrisoarea pe pagina Iui. Cuvintele cu litere groase, drepte, tremurau pe hîrtia aceea. Cînd încremeniră, înşiruite cu o desăvîrşire de vechi caligraf, reuşi să le citească din nou : Tovarăşe arhitect Hermeziu, dumneavoastră sînteţi un om cunoscut în oraşul nostru, o adevărată personalitate cu care ne mîndrim. De aceea m-am gîndit să vă scriu, să vă pun astfel în gardă despre felul cum vă face de ruşine soţia dumneavoastră. Probabil că ea, deşi asistentă universitară la o facultate unde se învaţă tocmai limba română, nu ştie ce înseamnă acest cu- vînt —

încă mai aveţi timp, pînă nu vor deveni de domeniu public. Săptămînal sau, poate, de două-trei ori pe săptămînă — cine mai ştie ? — îşi Iasă maşina la parcarea din spatele blocurilor x şi y, respectiv numerele 7 şi 8 din Aleea Compozitorilor, iar dînsa intră în primul bloc, adică x, la etajul 3, şi apasă pe butonul soneriei de la garsoniera nr. 16. Totul se petrece ca în filme, niciodată nu aştepată mai mult de cîteva secunde şi amantul îi şi deschide, ca şi cum el el ar simţi-o de la distanţă apropiindu-se de uşa lui şi ar sta acolo, la pîndă. Ce se petrece înăuntru ? Vă puteţi închipui. Probabil tot ca în filme... Eu am văzut-o de multe ori, de foarte aproape, pe soţia dumneavoastră. Intr-adevăr, superbă, dragă tovarăşe arhitect. Deşi nu sînt nici pictor, nici medic, nici maseuză, nici regizor, am însă un oarecare ochi format în materie de femei. Corp fără cusur, model perfect pentru cel mai pretenţios pictor sau pentru un regizor de film ce ar căuta o femeie, s-o distribuie într-un rol de curvuliţă, care îşi ascunde păcatele cu cea mai izbutită dintre măştile purităţii. Am văzut-o îmbrăcată în roşu, în alb, în roz, v-aş putea spune şi culoarea pantofilor sau a poşetelor ei, dar mai degrabă aş vorbi — recunosc, îmi face plăcere — despre părul ei, despre unduirea şoldurilor, despre pielea sa netedă cu un luciu care parcă străbate prin toate ţesăturile ce-i acoperă corpul. Zău, foarte, foarte excitantă... Dar ce vă spun eu dumneavoastră toate acestea, cînd o cunoaşteţi mai bine ca mine. Pe dinafară, iubite tovarăşe arhitect. Pentru că, pe dinăuntru, vedeţi cum este, aşa cum sînt mai toate femeile, fîntîni de minciuni. V-am dat aceste amănunte, poate cam picante, dar rostul lor este să vă dovedesc şi cu astfel de detalii că sînt în cunoştinţă de cauză. Şi acum, cîte ceva şi despre partenerul şedinţelor ei de amor, cu durata între trei şi patru ore. E un golănaş, cum sînt destui tineri ce poluează viaţa noii noastre societăţi, un tip care lucrează la o revistă — vorba vine, fiindcă mai mult stă acasă — şi care sfidează pe toţi locatarii din bloc. Numele şi prenumele său ? Popescu Vlad sau Vlad Popescu, cum vreţi să-i spuneţi, cum veţi dori să vă adresaţi acestui profitor. Pentru că îmi închipui că nu veţi lăsa ca lucrurile să continue, să afle întregul nostru oraş, care, cum ştiţi,

nat de stima ce v-o port. Nu fiţi prea îndurerat, nu sînteţi nici primul şi nici ultimul bărbat care se trezeşte cu frumuseţea de coarne. Dacă îmi pot permite un sfat, atunci iâtă-l : şmulgeţi-le de pe propria dumneavoastră frunte şi apucaţi-vă bine de coarnele celuilalt animal, cum se spune, luaţi taurul -de coarne..; şi totul va fi în ordine. De ce să renunţaţi la 6 femeie superbă, cum este soţia dumneavoastră ? Ar fi o nebunie. Aveţi destule mijloace s-o potoliţi, sînteţi încă tînăr. Nu vom şti decît noi doi. Mi-ar părea nespus de rău ca povestea să devină cunoscută de toată lumea. Mai este timp s-o opriţi. Spor la muncă şi succese în nobila dumneavoastră activitate. O voce cinstită a opiniei publice...

Strînse scrisoarea în pumn, motolind-o. Ce mai cinste, ce mai opinie publică ! se trezi el repetînd. îşi aprinse o altă ţigară şi, spre mirarea lui, se apucă să netezească la loc scrisoarea. O îndoi apoi în patru şi o băgă în buzunar. Bărbat sau femeie, oricine i-ar fi trimis-o, tot monstru se putea numi. Redactarea scrisorii nu presupunea deloc un prost, ci mai degrabă o fiinţă destul de inteligentă şi de îndemînatică în a potrivi cuvintele. O javră trecută prin şcoli, sigur, un intelectual. Şi astfel de oameni, tocmai ei, cu sufletul lor murdar, îndrăzneau să-ţi vorbească despre poluarea societăţii. Nu, nu, trebuia să intre în panică, nu era decît o măruntă mîrşăvie, altul în locul lui ar fi aruncat demult scrisoarea la Coş... Şi, totuşi, se întrebă el imediat, dacă mîna aceea ticăloasă pusese pe hîrtie purul adevăr ? în cazul acesta, făcînd abstracţie de oribila îndeletnicire de a trimite astfel de scrisori, ce îi mai rămînea de făcut, cum avea să arate viaţa sa ?... Era asaltat de propriile lui întrebări. Puţin mai tîrziu, cînd puseră stăpînire pe el, întrebările acelea, ale lui, îi ridicară mîna şi făcură semn desenatoarei să-i mai aducă o cafea. Tot ele îi aprinseră ţigara, împinseră albumul la marginea biroului şi începură să-i poarte jjixul pe foiţa subţire de hîrtie gălbuie, pe care o întinseseră mai înainte. Din ele se întrupară două coloane, apoi nişte scări **ce** se deschideau în evantai, puseră între coloane o siluetă, pe urmă dădură drumul la tot felul de cuvinte, ca şi cum ar fi fost răsturnate acolo, pe hîrtie, dintr-un cornet, pînă ce întregul desen dispăru,

seră în adolescenţă şi se văzu privind prin uşa întredeschisă la mama lui şi la fratele ei, aşa cum privise el atunci, ascul- tînd atent la ceea ce vorbeau cei doi la masa din sufragerie. Mama îşi clătina capul, iar unchiul lui, cu faţa scăldată în lacrimi, îi povestea cum îl părăsise soţia. Vedea pentru prima dată un bărbat plîngînd şi se stăpînise să nu verse... Iată la ce ajunsese el, arhitectul Hermeziu, omul cu fruntea totdeauna sus. Ca unchiul său, ca bărbatul acela, care, plîngînd acolo în hohote, nu mai rămăsese bărbat. Şi femeia lui, în felul ei, fusese mult mai cinstită decît Cristina. Ea avusese curajul să-i arunce în faţă că nu mai dorea să trăiască împreună cu el şi îl părăsise... Bărbaţii erau tari doar cît nu-i atingea suferinţa ?... Să fi avut Natalia Argeanu dreptate, cînd îi spusese asta despre ei şi-i comparase cu femeile ?... La naiba şi cu doctoriţa aceea... îi mulţumi acum desenatoarei, făcîndu-i semn să mai rămînă. O întrebă : Gina, cum o mai duci tu cu viaţa, căsătoria ?...

Cum ştiţi, îi răspunse ea, privindu-l mirată. Ochii ei negri şi buzele frumos arcuite parcă ar fi vrut să-i spună, ce îi venise şefului s-o întrebe aşa, hodoronc-tronc, despre viaţa şi căsătoria ei. Dar el insistă : Tot la sfîrşitul săptamînii to întîlneşti cu soţul tău ?

Cum s-ar putea altfel ? răspunse ea. Parcă nu ştiţi. Uneori nu există nici acel sfîrşit de săptămînă, mai ales ca acum, în plină campanie agricolă. Dacă mi-a trebuit să mă mărit cu un agronom..-., mai adăugă ea rîzînd.

Dacă vă iubiţi, totul e în regulă, puteţi să vă întîlniţi şi la distanţe mai mari, de o lună sau de un an, spuse Matei, aplecîndurşi privirea spre hîrtia dintre mîinile sale. Femeia nu-i răspunse, se duse la lucru ei, în vreme ce chinuitoarele lui întrebări îl ridicară de pe scaun, îi atîrnară geanta **de** umăr, îl scoaseră pe hol şi-l împinseră spre uşile de la ieşire, înregistră în silă salutul portarului, ca şi lumina puternică a soarelui.

Se dezmetici abia în tramvai, simţindu-se sleit de puteri. La ora aceea tramvaiele circulau aproape goale şi el **se** aşezase pe un scaun, chiar în spatele cabinei vatmanului. Ar fi dorit să nu mai coboare, să meargă aşa pînă la capătul liniei şi să se întoarcă la fel înapoi. Totuşi

la un anume loc stabilit pentru asta, şi află că adresa menţionată în scrisoare era chiar în spatele blocului de unde ieşise ea. în holul acelui bloc nu se gîndi să urce scările, ci doar se uită peste cutiile de poştă, fixate pe un perete, într-adevăr, acolo locuia acel Vlad Popescu. Plecă în grabă, ca şi cum ar fi săvîrşit cine ştie ce faptă urîtă şi nu trebuia să întîlnească pe nimeni.

Ajunse acasă aproape de ora două. Descuie uşa, sperînd ca ea să nu se fi întors de la Universitate. Dar, cum intră în hol, văzu uşa deschisă la bucătărie, masa dinăuntrul ei cu tacîmurile şi farfuriile aşezate pentru prînz. îşi scoase picioarele din pantofi, luă papucii şi se duse direct în camera sa de lucru. Nici nu apucă să-şi atîrne bluza şi geanta pe spătarul scaunului, cînd Cristina intră după el : Ca un hoţ, iubitule. Dacă nu-ţi observam pantofii pe hol, n-aş fi ştiut că ai sosit. îşi încrucişa braţele pe după gîtul lui, îl sărută, apoi se îndepărtă puţin, privindu-l : Dar ce ai ? Vreo neplăcere la institut ?

Fu gata să-i spună, să-i arate scrisoarea, însă gîndul acesta se potoli îndată ce deschise gura : Nimic. Sînt doar obosit, foarte obosit.

Du-te şi te spală pe mîini şi vino la masă, mai spuse ea. Astăzi te răsfăţ. Ciorbă de verdeţuri, pui fript, cartofi prăjiţi, salată de castraveţi, budincă şi bere. Eşti mulţumit ? Măcar recunoaşte că e mai altcumva să mănînci acasă decît la Casa universitarilor. La drept vorbind, mie mi s-a cam acrit de cantina aceea cu pretenţie de restaurant. Ţie nu ?

Matei nu-i răspunse. Se mulţumi să dea din cap şi se duse în baie. Dădu drumul la apă şi se aplecă să-şi răcorească faţa. întrebările îi reveniră din nou, neschimbate, în duritatea lor. îşi ridică faţa spre oglindă şi, printre degete, se forţă să se privească în ochi. Un idiot, asta eşti, îi spuse celui din oglindă, care se uita la el cu o mirare stupidă. Ce ne facem ? mai spuse. Pe cine omorîm, pe el sau pe ea ? Sau mai aşteptăm, să-i prindem pe amîndoi odată, la una dintre întîlnirile lor ? Nu, nici un cuvînt, nici o palmă, ci numai lama tăioasă, rigidă, a unui cuţit... Dumnezeule !... şi îşi luă degetele de pe ochi şi în oglindă nu se mai văzu pe sine, apăruse Cristina, un trup gol, o marmură împros-

ridicase la gît, dispăru. îşi uda iar faţa, îşi clăti gura şi se simţi mai liniştit. Apoi, fără să se mai şteargă cu prosopul, scoase din buzunar scrisoarea, o rupse în bucăţi mărunte şi o aruncă în closet. Trăgînd de şnurul rezervorului de apă, repetă din nou : Idiot, asta eşti !...

2

Parfumuri, deodorante, miros de transpiraţie, amestecîn- du-se şi anihilîndu-se între ele, coafuri pretenţioase şi plete pieptănate la repezeală, umeri goi sau acoperiţi de ţesături subţiri, gîturi lungi, graţioase ori scurte şi groase, cefe răs- frînte peste gulere ori abia ieşite dintre ele, broşe, cercei, brăţări, ochi rimelaţi, buze rujate, priviri ironice, distante, viclene, plictisite, indiferente, pline de ele însele, obraji netezi sau zbîrciţi, uscaţi, umezi, pudraţi, cravate în felurite culori atîrnînd sub bărbi, barbişoane, dar cele mai multe sub feţe proaspăt rase, palide, congestionate, plăcute, respingătoare, încruntate, mulţumite, energice, placide, coame zburlite, chelii, tîmple încărunţite, costume ţepene, sacouri pestriţe, zîm- bete, rîsete, amalgam de vorbe, mîini ridicate în gesturi mărunte sau lăsate în jos, pe lîngă şolduri, băgate în buzunare, încrucişate pe pîntec, ţinînd între degete poşete, ziare, reviste, flori şi, bineînţeles, cartea care avea să fie lansată acolo, în holul nu prea încăpător al librăriei, şi el, Matei Hermeziu, înghesuit în mulţimea aceea, uitîndu-se la ea, sprijinit cu spatele de o coloană, căutînd s-o descopere printre femeile şi bărbaţii din jurul lui pe Cristina. Sigur, soţia sa ar fi trebuit să fie prezentă, prin profesia ei avea legături cu scriitorii şi redactorii de reviste, ea însăşi colabora destul de des la respectivele publicaţii şi, într-un fel, făcea parte din cercul lor. Absenţa ei îl surprindea. Nu o întîlnise pe Cristina din ajun. Petrecuse seara aceea, de duminică, cu un fost coleg de facultate, venit din capitală. îşi rugase soţia ca ei să-l invite acasă, omul era în trecere prin oraşul lor, nu cunoştea pe nimeni şi, oricum, fusese colegul său, însă ea

plecase la institut, lăsînd-o dormind. Acum însă ştia că nu venise acolo, s-o întîlnească pe ea sau numai pe ea, ci şi pe presupusul ei amant. întîmplător, văzuse afişul despre lansarea unui roman şi, între numele autorului şi al unui profesor universitar, citise şi pe cel al lui Vlad Popescu. Se hotărîse să vină singur, se închipuise stînd undeva, mai la margine, neobservat de soţia sa, ca s-o poată urmări în voie cum avea să se comporte. Şi iată că ea nu venise. Ar fi putut să plece, nu-i plăceau asemenea manifestări, cele la care asistase pînă acum, dus de Cristina, îl plictisiseră. Totdeauna considera că scriitorul şi arhitectul nu prea trebuiau să iasă în faţa oamenilor, mai ales atunci cînd cartea sau construcţia lor erau terminate, cînd ele nu Ie mai aparţineau. Pre- zentîndu-se în faţa oamenilor, era ca şi cum le-ar fi cerut acestora sau chiar le-ar fi forţat bunăvoinţa ca ceea ce făcuseră ei să fie recunoscut ca valoare. De altfel, gîndea aşa despre toţi artiştii, nu ei trebuiau să vorbească, ci numai operele, şi acestea în absenţa lor... Totuşi rămase cu spatele lipit de coloana aceea, cu mîinile în buzunar, aşteptînd să apară scriitorul şi cei doi prezentatori. în sfîrşit, de undeva, din faţă îşi făcu loc prin mulţime un tip cărunt, cu o figură chinuită şi evident emoţionată, care se opri la doi paşi de microfon, masîndu-şi uşor cu degetele tîmpla dreaptă şi privind spre ceilalţi cu un aer de dezorientare totală. Pare cam cretin, auzi el şoptind un glas de femeie, sfîrşit repede prin- tr-un chicot înăbuşit. Nu întoarse capul să vadă cine vorbise şi urmări mai departe ce se întîmplă în jurul microfonului, în dreapta şi în stîngă celui care era, probabil, autorul se opriră alţi doi bărbaţi, unul scund cu parul alb, tuns ca un boxer, iar celălalt foarte tînăr, cu nişte ochi impertinenţi, care se mişcau continuu, ca şi trupul Iui, în sacoul său bleumarin cu nasturi metalici, în pantalonii săi gri-deschis, călcaţi impecabil. Cămaşa albă, cravata în nuanţe de vişiniu, faţa prelungă, zeflemitoare, frunte îngustă sub părul întunecat... Deci, aşa arăta rivalul său. Un tip dintre aceia care puneau mai nimic pe ei şi arătau ca scoşi din fotografiile jurnalelor de modă... Un al patrulea ins, activist cultural sau ceva în genul acesta, îi ocoli pe toţi trei şi anunţă rostul adunării, făcînd apoi prezentările,

acesta înainta cu cititul în foile de hîrtii, care îi tremurau în mîini, Matei începu să se plictisească, apoi să se enerveze. Erau numai banalităţi, rostite cu mare morgă şi cu o voce monotonă, de ţîrcovnic. Apoi luă cuvîntul Vlad Popescu, în timp ce autorul îi strîngea mîna profesorului. Faţa tînă- rului critic, luminată de nişte ochi mici, rotunzi, ca de animal rozător, devenise şi mai zeflemitoare. Autorul, spunea el, tipărise un roman de dragoste. Dar, cînd luna nu mai era ce fusese, fiindcă fiinţa umană îşi pusese piciorul pe suprafaţa ei, cînd planeta Marte era pe cale să fie cunoscută şi biologii ar fi putut oricînd schimba nu numai înfăţişarea omului, ci şi comportamentul lui, o astfel de temă era cam vetustă... Aparent, se grăbi apoi criticul să completeze, fără prea mare tragere de inimă. Pentru că cine a spus tot despre ceea ce numim feminin şi masculin ? Autorul romanului de faţă — şi se întoarse spre bărbatul care îşi ridicase iar mîna la tîmplă, frecînd-o încet, ca şi cum l-ar fi durut — mai găsise totuşi o portiţă închisă în acest vast peisaj şi încercase s-o deschidă, demonstrîndu-ne, nu fără anumite merite, că femininul ar fi inexistent fără masculin şi invers. în sensul trăirii, al...

Matei nu-l mai asculta. îi urmărea doar mimica, gesturile, spunîndu-şi că bătea apa în piuă din neştiinţă, lipsă de gust, nesinceritate sau din cine ştie ce alte motive. Totuşi, la sfîr- şit, în aplauzele mult mai intense decît cele ce răsplătiseră prezentarea profesorului şi în fulgerările blitzurilor, Matei îşi dădu seama că vorbitorul captase publicul, că ideile lui, prezentate simplu, însoţite de glume, îi cuceriseră pe cei de faţă. Urmă o mare înghesuială în jurul celor de lîngă microfon, cîţiva aduseră, peste capetele bărbaţilor şi femeilor de acolo, o măsuţă şi un scaun necesare autografelor pe care avea să le dea scriitorul, şi Matei se retrase, îşi făcu loc cu greu pînă la uşă. în stradă, şovăi mai multe minute, îşi aprinse ţigara, apoi se îndreptă spre centrul oraşului. Se gîndise să se ducă acasă la Ieronim, dar în locul acestui gînd apăru imaginea Nataliei. Ea mergea acum alături de el şi-i spunea : Da, domnule arhitect, tînărul critic a avut perfectă dreptate să spună că masculinul rămîne fără sens, dacă nu •există femininul. însă tot noi sîntem mai

întrerupse el, speculaţii neputincioase, şi ea suspină încet, aproape de urechea lui : Vai, cît de rău, de nedrept eşti tu,. Matei... Cum poţi vorbi aşa ? Eu am nevoie de tine, vreau' să te nasc a doua oară, să-ţi dau viaţă din viaţa mea, ca eu: însămi să mă simt cu adevărat femeie... Ai luat-o razna, domnule arhitect, îşi spuse el iritat, uitîndu-se în jur. Ai început să vorbeşti singur, ca Ieronim... Nu, nimeni de pe stradă nu-şi oprea privirea asupra lui. Oamenii veneau din faţă, îl depăşeau din spate şi fiecare îşi căuta de drumul său. Şi pentru prima dată se simţi îngrozitor de singur. I se făcu frig, deşi aerul era încă fierbinte de arşiţa zilei, şi îşi îmbrăcă bluza. într-o astfel de stare, nu de agitaţie, ci mai degrabă de calm, ca o vietate sălbatică, obosită, trecînd solitară printr-o pădure în care simţea că nu există nici un pericol, ajunse la restaurantul central. Tot aici fusese cu o seară mai înainte împreună cu fostul său coleg. Trecu prin holul hotelului, plin de tineri şi tinere care se învîrteau alene în jurul coloanelor placate cu marmură, ca şi cum s-ar fi aflat într-un muzeu. Coborî la bar. Lumina venea puţină, de la cîteva becuri, muzica de undeva dintre rafturile cu sticle ale barmanului, iar fumul de la mulţimea de ţigări. Se aşeză pe unu! dintre scaunele înalte, de lîngă tejgheaua barmanului, alături de un chel cu o faţă congestionată şi năclăită de sudoare, care, rînjind, ridică o mînă spre el, sughiţă şi-i spuse : Tu eşti un nefericit, amice, miroşi a nefericire... Evident, era beat, şi Matei nu-l luă în seamă, îşi plecă fruntea spre barman. Acesta îl recunoscu, întrebîndu-l : Singur, domnule arhitect ?

Ridică din umeri şi ceru un coniac mare, cu apă minerală. Pînă să fie servit, se răsuci cu scaunul spre interiorul sălii. La mesele scunde, în fotoliile ca nişte scoici răsturnate cu deschizătura în sus sau pe banchete acoperite cu plastic negru, perechi de tineri beau, fumau ori discutau între ei. în capătul celălalt al sălii, în jurul unei mese lungi, mai mulţi bărbaţi şi femei, în costume şi toalete de seară, se ridicaseră tocmai atunci în picioare să-şi ciocnească paharele. Mai observă că, de lîngă ei şi pînă la bar, tot şirul de măsuţe de pe partea stîngă era rezervat. După ce-i văzu aşezîndu-se pe scaune, se răsuci din nou spre barman şi întrebă : O nuntă fără mireasă îmbrăcată în

Nu, răspunse barmanul. Aşează paharele pline între mîinile lui Matei, continuînd : Un doctorat. Unul de doctori...

Doctori ! icni chelul de lîngă ei. Sigur, ei petrec şi bolnavii mor.

Gura ! strigă barmanul. Chelul tăcu şi Matei mai întrebă : Şi şirul acela de mese cine le-a rezervat ?

Un scriitor, spuse barmanul. Nu sînt chiar sigur. Şi doctorii şi ăsta care a rezervat mesele au chelnerii lor, de la restaurant. Eu le dau numai băutura...

începuse să-l plictisească figura barmanului. Sorbi din pahar şi îl auzi pe chelul din stînga lui : De ce naiba arăţi tu atît de nefericit ?... N-ai dreptul... dreptul ăsta numai eu îl am... Mi-a murit nevasta, auzi ?... Cancer... Treizeci de ani... Să-ţi vină să urli, amice. Şi, să ştii, uneori urlu... Mai am ceva în mine, poate bunul-simţ, să nu le stric liniştea şi dispoziţia altora, şi de aceea nu urlu aici... Cînd sînt singur, cad în genunchi, cu fruntea de covor, de parchet, de ce naiba se întîmplă, şi fac şi eu ca lupul... în gura mare... Aici urlu doar în lăuntru, undeva... acolo... Ascultă, am fost fericit, m-a iubit, am iubit-o... Dragostea este singura bogăţie a omului, unica ce sporeşte pe măsură ce o risipeşti, pe măsură ce o dai altcuiva... Bărbatul unei femei, femeia unui bărbat... Dar eu nu mai am cui s-o dăruiesc... Trăiam pentru ea, înţelegi ?... Iar acum... acum nu mai ştiu cum să trăiesc, mi s-a stricat busola, ceasul, timpul nu mai trece prin mine şi nici eu prin el... Mi-am luat concediu şi am să mai iau... Am fost la mare, la munte, la părinţii mei, la ai ei şi... Nu ştiu, nu ştiu cum să mai trăiesc... Poate dacă ar fi existat un copil... Nu, nu... Mă priveşti ca pe un beţiv, un ordinar cu care nu merită să-ţi pierzi vremea. Aşa-i ?... Greşeşti... Sînt şi eu un om ca tine... Sînt un inginer bun, de două ori decorat, lăudat la sfîrşitul fiecărui an, trimis peste hotare în treburi de-ale noastre, inginereşti... am apartamentul meu plătit, mobilat, am maşină, leafă mare... şi nu mai am nimic... Nimic... Te uiţi la mine şi gîndcşti că-s o cîrpă... Poate sînt... De ce nu strigi şi tu, ca barmanul, gura, beţivanule !... Dar eu nu beau de plăcere, crede-mă, îmi este scîrbă... Beau, mă duc la closet şi vărs, apoi iar beau... Şi numai în localuri, acasă îmi este imposibil. Gol mare, vid, mă

plec, mă duc dracului în altă parte, nu cred să fi devenit toţi oamenii muţi, ca tine... Aruncă o bancnotă mototolită spre barman şi mai adăugă, coborînd încet de pe scaun ; Mutule, auzi ?... Să nu uiţi niciodată, singura noastră avere este dragostea, în rest, hîrtie igienică... Sughiţă iar şi se îndreptă spre uşă fără să se clatine, fără nici o ezitare, jiă- şind rar, calm, uşor adus de spate, şi Matei fu gata sa se ducă după el. îşi desprinse deja un picior de pe bara de metal şi atinse cu talpa parchetul, însă rămase în poziţia asta pînă chelia omului dispăru pe uşă. Se săltă la loc pe scaun şi Natalia veni iarăşi alături de el, aşezîndu-se pe locul chelului şi punîndu-i o mină pe braţ : Da, domnule arhitect, cel care şi-a pierdut iubirea a pierdut tot... De ce îmi spui mie asta ? o întrebă el şi îşi întoarse privirea spre scaunul ei. Pe scaun nu se afla nimeni, plasticul negru lucea de parcă ar fi fost ud. întinse mîna, îşi plimbă palma peste el şi şi-o retrase apoi repede. întrebările în privinţa Cristinei începură iar să-l copleşească. De fapt, ce-ar fi trebuit sau ce-ar fi fost posibil să descopere ? Banalitatea că o femeie îşi înşela soţul. Ei şi ?... Chiar dacă el era acel soţ... Nu i se întîmplase numai lui şi vor mai fi şi alţii după el. Nu-l încurajase aşa vocea aceea ticăloasă, care se pretindea a fi a opiniei publice ?... Apoi îşi închipui că ea murise, iar el, asemenea chelului, trebuia să se îmbete. Ceru un alt coniac şi îşi aprinse ţigara. între timp, mesele rezervate începură să se ocupe. La un moment dat, auzi la spatele lui o voce ce i se păru cunoscută : Să-i lăsăm la mese pe cei şubrezi, noi putem bea şi aici...

întoarse puţin capul şi dădu cu ochii de Vlad Popescu. împreună cu alt tînăr, peste măsură de gras, numai în blugi şi într-o cămaşă cadrilată, se apropie de bar. Cei doi ocupară Jocurile de lîngă Matei şi cerură de băut, rostind drept garanţie numele scriitorului şi al chelnerului care deja începuse să-i servească pe ceilalţi. Cerură votcă, îşi aprinseră ţigările şi continuară să vorbească între ei. Ramolit ca om, depăşit ca scriitor — acesta-i diagnosticul, spuse Popescu ţi celălalt îl întrerupse : Totuşi, în prezentarea ta l-ai lăudat... Acolo a fost altceva, dar, cînd voi scrie despre romanul lui, îmi voi spune deschis

nului, mare, cu degete groase şi unghii boante, apucînd paharul. Apoi îi auzi iar vocea blazată, zeflemitoare : E atît de multă maculatură, încît uneori îmi detest meseria. Săptămînă de săptămînă să citeşti atîtea prostii !... Şi toţi vor să-i miruieşti numai cu acest cuvînt, ma-re, ha, ha... Altfel eşti de rea-credinţă, eşti buldozerul nu ştiu cărei găşti, nu l-ai înţeles... Ei..., da, ei nu înţeleg un lucru elementar, că un scriitor înţeles doar de nevastă, dacă o are, şi de cîţiva prieteni este un cadavru... Pentru literatură, bineînţeles... Parcă la voi, între pictori şi criticii respectivi, nu-i tot aşa... Da, nu-i nici o deosebire, auzi Matei răspunsul celuilalt. **Ace**leaşi menajuri artistice, duşmănii, aranjamente, lovituri pe la spate... Poate îs mai puţin rafinate, mai fără zgomot decît la voi, în rest... Dar ţi-am mai spus şi pe stradă, nu despre asta discutăm, ci despre sinceritatea, mai precis nesin- ceritatea ta... Nu-i prima dată cînd trişezi, Vlad... Dacă vrei, îţi pot aminti şi alte împrejurări. însă acum să ne referim la cazul din această seară. Una ai vorbit în librărie, alta îmi spui mie întru patru ochi, iar în revistă voi citi cu totul altceva. Cred că este necesară puţină stimă. Tu nu respecţi pe nimeni, nimic... îţi baţi joc de toată lumea... însă o carte, un tablou, o statuie... toate acestea se nasc dintr-un anume chin... Mă doare-n cot de chinul lor, răspunse criticul. Nu mă simt dator să consolez impotenţii, închipuiţii, morţii în viaţă... Sigur, am şi eu cîteva criterii, nişte repere şi mă bucur cînd întîlnesc adevărata valoare... Cînd simt că este valoare... în rest... Şi celălalt, probabil pictor, cum reieşise din discuţia lor, ridică glasul : Numai negînd nu construieşti nimic, Vlad. Negînd şi trişînd... Pentru că, băieţaş, să ne înţelegem, dacă autorul din această seară ar fi avut cine ştie ce post, ai fi cîntat numai pe-o voce... Ai mai făcut-o. Nu mă forţa să-ţi dau numele lor... Te cam joci cu propria ta conştiinţă, îţi cam baţi joc de harul care îl ai... Ia seama ! Repet, aşa n-ai să construieşti nimic. Criticul rîse din nou : Ai îmbătrînit prematur, dragă... Ai început să dai sfaturi ca o băbătaie cicălitoare... Conştiinţă, construcţie... Ei bine, la vîrsta mea nici nu îndrăznesc să mă gîndesc la construcţii, cum ai zis. Pur şi simplu, trăiesc, ha, ha... Apropo, ce-ţi face modelul ? Ti-a mai intrat în atelier ori s-a plictisit si a

Matei nu mai auzi răspunsul pictorului, fiindcă muzica acoperi dintr-o dată totul. Cineva îi spuse barmanului să-şi tempereze casetofonul, iar acesta, mişcîndu-se în ritmul melodiei, îi răspunse că nu se poate altfel, acolo era şi dans. Pe ring apăruseră cîteva perechi şi Matei, privindule, se gîndi că era cazul să plece. Ce mai aştepta ? Să-şi ia vecinul de braţ, să-l conducă undeva, la closet, şi să-l doboare din primul pumn... Ce îi mai trecea prin minte ! îşi spuse el enervat de stridenţa muzicii. Tocmai băgase mîna în buzunar să scoată banii pentru barman, cînd simţi că cineva îi bătu uşor pe umăr. Se întoarse în silă şi, în prima clipă, ramase încremenit. în faţa sa se afla Natalia, cea reală, nu închipuirea lui despre ea. Acum i se păru neverosimil de frumoasă în rochia ei lungă, de culoarea cerului senin, cu umerii goi, cu luciul părului ei ruginiu, care îi dădea feţei o anumită paloare. Abia reuşi să spună, sărind de pe scaun : Dumneavoastră !...

De ce vă miraţi, domnule arhitect, întrebă ea rîzînd. V-aţi închipuit că sînt un fel de călugăriţă ? Nu, bat în fiecare seară barurile, restaurantele, ha, ha... O, glumesc, glumesc... Un coleg şi-a susţinut astăzi teza de doctorat şi am fost şi eu invitată. V-am văzut de cînd aţi intrat, însă n-am vrut să fiu inoportună... Pînă la urmă, după cum vedeţi, am îndrăznit...

Trebuia să mă întîlnesc aici cu cineva, şi cum n-a venit, spuse el desfăcînd uşor braţele. Tot mai agitat, îşi aprinse ţigara, adăugînd : Sînt nevoit să plec...

Şi agapa noastră e pe sfîrşite. Dacă aţi mai sta puţin, să zicem un sfert de oră, am putea pleca împreună, spuse ea. Sau vă grăbiţi ?

Nu, nu, făcu el, vă aştept. Dar după ce ea se întoarse la masa doctorilor, îşi regretă promisiunea. De ce să o aştepte ? Doar pentru că era prietena lui Ieronim ?... Un fel de prietenă, fiindcă, iată, ea venise aici fără el. Probabil că nici unul dintre colegii ei nu ştiau de existenţa lui Ieronim... S-o aştepte şi să plece împreună. Unde ? Ce rost avea ?... Nu, el va pleca imediat, se va duce acasă, va adormi de cum va pune capul pe pernă, iar a doua zi, dimineaţa, sub duşul rece, toate se vor limpezi, frămîntările lui absurde vor rămîne în apa aceea, vor fi

seama de asta, ştia că ar £i trebuit să facă altceva şi, totuşi, nu era în stare să se hotărască. Anume ce ? se mai întrebă privind spatele lat al criticului, care continua să vorbească cu aceeaşi blazare şi zeflemea în glas. Nu se mai aşează pe scaun. întinse o mînă şi plăti barmanului, în timp ce cuvintele criticului îi ajunseră clare la ureche : Ai băgat de seama ce dame mişună pe aici ? Pictore, eşti orb sau te prefaci ? N-ai văzut ce sîm avea aia în bleu, care a venit la tipul de lîngă mine ?... Mai încet, îi spuse Matei. S-ar putea să te îneci cu vreo vorbă, domnule... Scuze, spuse celălalt fără măcar să întoarcă privirea la el. Avu un impuls să-l apuce de ceafă şi să-l răsucească dintr-un singur gest cu faţa spre ceilalţi, cu care venise, şi să-i spună scriitorului, ce dădea acum din mîini ca o marionetă, că plătea băutura tocmai bîrfitorilor săi... îi veni să rîdă închipuindu-se cum l-ar fi ţinut de ceafă ca pe un cîine scăpat de la lanţ... Aruncă ţigara în scrumieră şi părăsi barul. în hol, se opri la telefonul public. Cristina îi răspunse în receptor destul de repede: Tu ? Unde eşti ?...

La institut, spuse el. Vin şi eu îndată.

Pentru asta mi-ai telefonat, iubitule ? mai întrebă ea rîzînd. Aşteptam să-mi spui că ţi-a fost dor de mine... Mie mi-a fost, îmi este... Te aştept. Sper că în seara asta nu mai lucrezi şi acasă... Ce spun eu seară ?... Ştii cît e ceasul ? Aproape zece... Hai, te rog, grăbeşte-te !...

Nu-i mai adăugă nici un cuvînt şi atîrnă telefonul în furcă. Holul se golise de tineret, de fum. Doar doi se sărutau fără să se sfiască de cei de la recepţie. îi ocoli şi se îndreptă spre ieşire. Coborînd treptele scării, spre piaţă, o auzi din nou pe Natalia : Dacă aţi mai sta puţin, am putea pleca împreună. Vă implor, aşteptaţi-mă !... Dar, pe măsură ce rugăminţile ei se repetau, el mărea pasul. Nici alături de el şi nici în urma sa nu se mai auzeau zgomotele altor paşi...

3

Din momentul în care îl auzise pe bătrînul Argeanu la

nea terasei, de unde putea cuprinde cu ochii , ieşirea din bar. Argeanu îi spusese ca fiică-sa era la restaurant, probabil că bătrînul nu ştia prea precis sau uitase, şi el negăsind-o acolo, intrase la bar. O zărise chiar din uşă şi se retrăsese în grabă. Oricum, n-ar fi putut-o acosta la masă, de faţă cu lumea aceea. La plecarea lor, gîndise el, avea să fie altceva. Se va apropia de Natalia, va cere scuze celorlalţi, că trebuia să-i comunice ceva deosebit de urgent doamnei doctor, iar pe urmă se va comporta după împrejurări. Chelneriţă îi adusese a treia ceaşcă de cafea, îi golise scrumiera şi el plătise din nou şi rămăsese neclintit pe scaun, cu ochii la ieşirea din bar. Nici nu sperase să-l păcălească aşa pe Argeanu. Se recomandase ca fiind un pacient de al Nataliei, din alt oraş, îl rugase să fie primit la ea acasă, să-i mulţumească pentru felul cum fusese tratat la spital. La început, bătrînul îl cam repezise, însă laudele la adresa Nataliei îl muiaseră repede, propunîndu-i să vină a doua zi. Dugan îşi exprimase apoi regretul *'că* nu o va vedea pe doamna doctor, că era nevoit să se întoarcă acasă chiar în seara aceea. Şi atunci bătrînul, regretînd şi el, îi spuse unde se află Natalia. Acum o aştepta de vreo trei ore. Era obişnuit să aştepte, să-şi stăpînească nervii. în ultimele zile aproape că se liniştise. După ce vorbise la telefon cu şeful sau direct, care îi comunicase destul de rece aprobarea cererii lui de concediu fără plată, şi încă nelimitat, ştiuse precis că se vor dispensa de el. De altfel, în urmă cu o săptămînă, cînd i se terminase concediul de odihnă şi fusese în capitală, acelaşi şef îi dăduse să înţeleagă, destul de clar, că ar fi trebuit să se transfere într-un alt loc de muncă. Nu-i amintise nimic despre nevastă-sa, ci se referise mai ales Ia unele neajunsuri destul de grave din activitatea sa, vorbindu-i apoi despre faptul că, pe măsură ce societatea se dezvolta şi perfecţiona, era nevoie de oameni tot mai capabili, cu o pregătire temeinică. Atunci ar fi fost gata să-i cadă în genunchi acolo, în biroul acestui om, cerîndu-i ajutorul. Ştia că acest şef al lui era destul de puternic să-l scoată din impas, dar, în clipa în care începuse sa-i vorbească despre ce fel de oameni avea nevoie societatea, simtise toate vorbele sale ca o bătaie de ioc si nu-i mai

microscopului, ca pe un gîndac ce trebuia examinat în amănunte, toate reflectoarele se opriseră asupra lui necruţătoare, descoperindu-i cea mai mică fisură. Cine nu avea asemenea umbre, asemenea pete ? se întrebase el în faţa acelui şef. însă nici asta nu mai contase, n-o mai putuse formula în cuvinte, ca o apărare. .Dacă idioata de nevastă-sa ar fi avut ceva mai de doamne-ajută sub coafura ei, el n-ar fi intrat în colimatorul nimănui şi ar fi rămas în scaun pînă la pensie, ar fi fost considerat omul potrivit la locul potrivit. De aceea trebuia să fie senin şi demn şi hotărît, iar cei ce se îndoiesc de el nu-l miră, nu se mai teme de ei şi nici nu-i urăşte, fiindcă îi va zdrobi... La asta se gîndea sorbindu-şi cafeaua. Ştia prea bine ce însemna pentru el să nu mai fie director general, să nu mai fie nici director, nici măcar şef, oricît de mic ar fi fost... Era o înfrîngere, cea mai mare din viaţa lui, un adevărat dezastru, dar îl întîmpina cu o seninătate cinică, toată panica de la început i se transformase treptat într-un fel de bucurie ciudată. Da, călcase pe mîini, pe cefe de oameni, pe vieţile lor, cum îi spusese Argeanu în cimitir, şi îi venise şi lui rîndul să simtă cine ştie ce talpă pe ceafă. Nu, nu era o moarte, ci doar o înfrîngere, şi el avea să demonstreze tuturor cîtă forţă mai exista în ei. în asta consta bucuria lui, că o va lua de la început, de undeva, de la mama dracului, şi va reuşi, la fel cum reuşise şi prima dată. Atunci nu avea experienţa vieţii de acum, iar experienţa asta era singura lui avere, agonisită cu trudă de-a lungul atîtor ani, şi nimeni nu i-o putea lua. Sigur, se trezi el spunîndu-şi, le voi demonstra eu cine-i Eugen Dugan ! Dar puţin mai tîrziu se întrebă : Cui ?... Faţă de cine ?... Care om îl va mai lua în seamă ?... Toţi, îşi răspunse strîngînd din dinţi. Prima va fi Natalia, pe ea trebuia s-o cîştige de partea lui, să se recăsătorească amîndoi şi astfel va fi salvat. Se va întoarce în acest oraş, un loc de muncă se va găsi oricînd pentru un fost director general, apoi... Cînd o zări pe Natalia, îşi înjură în gînd soţia care îl părăsise. Se sculă de pe scaun, ocoli în grabă mesele şi coborî cele cîteva trepte, pînă în hol. Natalia era însoţită de o femeie şi un bărbat. Ceilalţi, în mici grupuri, ieşiseră înaintea ei. Dugan îşi netezi părul la tîmple, îşi

aşa cum gîndise. Salută cuviincios, îşi ceru scuze şi nu-i veni să-şi creadă urechilor auzind-o : Da, vă rog să mă scuzaţi, rămîn puţin cu dumnealui... Dar în următoarele clipe, după ce însoţitorii Nataliei se depărtaseră, bucuria i se spulberă. Ea îi spuse, privindu-l în ochi : Cum de ai îndrăznit să ma opreşti ? Ce vrei ?

Cîteva vorbe, spuse el, simţindu-şi palmele umede şi transpiraţia scurgîndu-i-se pe sub gulerul cămăşii. începuse să respire greu, cuvintele nu mai ieşeau din gură cu fermitatea-i obişnuită sau măcar cu aerul acela de bonomie, ce-i dădea un oarecare farmec : Nu se poate să nu mă asculţi... Să mergem undeva, unde vrei... în bar, în restaurant ori să ne plimbăm pe stradă şi... E o noapte splendidă...

Cele cîteva vorbe le-ai şi spus, îl opri ea. Ce mai vrei ?

Doamne, cît de frumoasă eşti ! exclamă el, tot mai precipitat. Te rog, lasă-mă să vorbesc. N-am să ocolesc nimic, Natalia, am să încep cu lucrul cel mai important pentru noi amîndoi : Sînt singur, Natalia, singur aşa cum am venit la tine atunci, înainte de căsătoria noastră... Am fost un tîmpit, am fost orb, am...

Ajunge ! spuse ea. Nu înţeleg ce rost au toate cuvintele acestea. Oricum, este o mare impertinenţă ca, după atîţia ani, să observi că sînt frumoasă, că tu ai fost orb etc., etc.

Vreau să-mi ispăşesc răul pe care ţi l-am făcut, încăpu el iar şi Natalia îl opri din nou : Cine te opreşte ? E treaba ta, du-te şi ispăşeşte unde vrei, ce-ţi convine... Te ştiam mai deştept, domnule, mai prudent... Cum de mărturiseşti asemenea intimităţi unui străin ?

Nu-mi eşti străină, Natalia, îi răspunse Dugan, aprinzîndu-şi ţigara cu mîinile tremurînd. Noi nu sîntem străini, te rog !... Mi-am luat concediu, am venit aici, în acest oraş, anume să te întîlnesc... Nu pot ispăşi răul acesta decît alături de tine. Singura mea dorinţă este fericirea ta, Natalia... Crede-mă...

O întîlnire de cel mai prost gust, spuse ea cînd el se opri. Te rog să-ţi cauţi de viaţa ta, şi să mă laşi în pace. Am aflat de la fratele meu unele lucruri extrem de supărătoare. Te avertizez să încetezi orice demersuri în privinţa mea. Numai un nebun ci ar mai putea o închipui

să plec, colegii^ mei nu sînt obligaţi sa ţină taxiul ca eu să ascult absurdităţile tale...

Nu fu în stare să o oprească, nici măcar să o conducă spre ieşirea din hol. Reuşi doar să-i spună că nu va renunţa la ea şi rămase nemişcat, urmărind-o cu privirea pînă ce Natalia dispăru pe uşă. Atunci îl cuprinse din nou frica lui de la început, cînd venise la înmormîntarea maică-si şi îl forţase acolo, între sicriele din camera mortuară, să plîngă. Era o frică ce i se împrăştia în toată fiinţa, ridicîndu-se ca un lichid, ca o gelatină tremurătoare, să-i astupe gîtul, să-i umple gura. Abia reuşi să ajungă la uşă, să coboare treptele şi să se sprijine de primul zid întîlnit în cale. îşi lipi fruntea de el şi începu să verse. O pereche de tineri, ţinîndu-se de mînă, îl ocoli pe departe. Vorbele fetei se auziră clar în liniştea care învăluise strada : Un betivan

4

în urma ei, Matei, numai în pijama, ieşi pe palier. Prin fereastra de acolo se vedea întreaga parcare de la .blocul lor. Aşa cum se aşteptase, Cristina apăru din partea stîngă a blocului şi se îndreptă grăbită spre maşină. In lumina blîndă a înserării, părul ei negru avea o strălucire neobişnuită, con- trastînd izbitor cu rochia-i albă. O urmări cu privirea cum deschise portiera, cum intră în maşină, apoi văzu maşina lunecînd lin spre aleea care dădea în strada principală. Se mira el însşi cît de calm asistase la plecarea ei. Ar fi putut s-o oprească, să rămînă împreună cu el acasă sau să-i propună o plimbare ori s-o ducă la vreun restaurant. De ce n-o făcuse ?... De ce pretextase iar că avea de lucru, cînd în realitate se afla într-una dintre zilele lui cele mai lejere ? De ce ?... Se întreba maşinal, simţind că toate întrebările acestea nu mai aveau nici un rost. Dar după ce intră în apartament, se agăţă de gîndul că peste puţin timp va telefona socrilor săi şi o va găsi acolo pe Cristina. Era cea mai simplă verificare. Cu acelaşi calm cu care era obişnuit să intre dimineaţa sub duşul rece, lepădă pijamaua şi îmbrăcă nişte pantaloni bej, o cămaşă vernil şi se duse în baie să se pieptene, încă nu ştia

Cît se pieptănă, îşi feri ochii de propria privire reflectată în oglindă. Apoi intră în bucătărie, îşi turnă dintr-o sticlă un pahar de coniac şi, aşezat la masă, începu să bea încet, cu sorbituri rare. Paradoxal, era cuprins de o mare destindere, o relaxare pe care numai clipele imediat după dragoste i le mai dădeau. Era liniştirea bărbatului sculat atunci din pat, de lîngă femeia iubită. Se uită la ceasul de la mînă şi îşi spuse că ea ar fi putut să ajungă la părinţii săi. însă, în dormitor, ridicînd receptorul, nu formă numărul de telefon al socrului său, ci pe cel al dispecerului de la taxiuri. Acesta îi ceru adresa şi îi comunică numărul maşinii comandate. Peste cîteva minute, coborînd scările cu ţigara în gură, cu bluza aruncată pe umăr, întîlni un vecin de palier, un inginer tînăr, asistent sau lector la Institutul politehnic. îl cunoscuse într-o seara, cînd se arseseră nişte siguranţe şi întregul bloc rămăsese fără lumină. Matei coborîse în hol, în timp ce inginerul remediase deja defecţiunea şi se întorseseră împreună spre etajul lor. De atunci se salutau, schimbînd întotdeauna cîteva vorbe. Acum inginerul îl întrebă, cu obişnuitul lui zîmbet de respect: Ce mai faceţi, domnule arhitect ?

După plan, îi răspunse Matei, fără să se oprească, şi celălalt rîse în urma lui : Bună ! Cine se mişcă altfel decît după plan ?

Nu-i mai răspunse. Nu-i făcea nici o plăcere să mai întindă vorbă. I se păruse de la început că privirea inginerului vroia să-i spună altceva, anume că aflase şi el şi îl compătimea. Aşteptă destul de mult taxiul. La un moment dat, chiar se gîndi să renunţe. însă cînd zări maşina, semnalizînd spre partea de stradă unde se afla el, se apropie de bordură şi-i făcu semn cu mîna. La volan era un ins aproape bătrîn, cu o faţă numai zbîrcituri, care îl întrebă în silă : Unde vă duc, şefule ?

îi spuse adresa, amintindu-şi de fosta colegă a Cristinei, şoferiţa blondă, tunsă băieţeşte. Ar fi dorit ca ea să fie în locul bătrînului a cărui ceafă lată şi încreţită îi provoca scîr- bă. Se purtase destul de nepoliticos eu ea. îi aruncase o bancnotă şi nici n-o mai salutase apoi. Ce i-ar fi răspuns acum, dacă ea ar fi început să vorbească despre Cristina si i-ar fi adus tot felul de laude ?... Oricum. drumul

palidă a lui Ieronim, privirea lui umila, şi îşi spuse că mai avea timp să schimbe traseul taxiului. Nu, încă nu era pregătit pentru o astfel de întâlnire cu prietenul său. Şi ce ar fi putut afla de la acest om, incapabil să-şi pună ordine în propria viaţă ? Sau, poate, tocmai ceea ce considera el dezordine la Ieronim era ordinea potrivită vieţii acestuia ?... Cine ştia ? Abia acum, el însuşi în faţa unei grele încercări, îşi dădea seama că atitudinea lui Ieronim nu trebuia condamnată. Poate acolo, între zidurile acelea reci, cufundate în linişte şi istorie, îşi găsise prietenul său refugiul cel mai nimerit pentru sufletul său. Dar el, arhitectul Matei Hermeziu, în umbra căror ziduri va putea să se ascundă de lume ?... Aproape că nu băgă de seamă cînd maşina se opri. îl auzi pe şofer : Am ajuns, şefule.

îi dădu o sută de lei, spunîndu-i să-l aştepte, avea de luat un pachet de la cineva. Cîteva clipe după ce închise portiera, rămase descumpănit. Pachet de la cineva ? ! se întrebă el mirat. îi veni să rîdă de propria născocire. De ce trebuise să-i dea explicaţii şoferului ? Acesta era doar obligat să se supună clientului, să... La naiba, făcu el în gînd, ai ajuns rău de tot, domnule arhitect... Trecu pe lîngă prima scară a blocului şi, în geamul ei mare, văzu un ins cu mîinile adînc vîrîte în buzunarele pantalonilor şi cu bluza aruncată pe umăr. Avu o tresărire şi se opri. Ce căuta acolo ?... Se întoarse spre taxi, însă, la căpătui aleii, ocoli blocul şi intră în parcare. De la distanţă, trecu în revistă numerele maşinilor aliniate la linia bordurii. Nu, a lor nu se afla acolo. Le reluă din nou, oprindu-se îndelung la fiecare număr, ca şi cum nu i-ar fi venit să creadă. O bucurie tulbure puse stăpînire pe fiinţa lui. Deci, totul nu fusese decît o murdărie, o născocire abjectă... Dar, repetînd aceste cuvinte, zări dincolo de careul de beton, unde se adunau resturile menajere, alte cîteva maşini. Trei dintre ele aveau culoarea maşinii lor. Se apropie încet de ele şi, cum ocoli careul de gunoaie, dădu cu ochii de numărul căutat. Da, maşina era a lor, erau husele ei vişinii, aparatul de radio şi casetofonul, mănuşile din piele perforată ale Cristinei, aruncate pe scaun, drăcuşorul sculptat în os atîrnat de oglinda retrovizoare. Ce dovezi îi mai trebuia, de ce mai apăsa pe minerul portierei ? Se

La hotelul central.

Bine, şefule, am şi pornit.

Nu-i mai auzi răspunsul. Acum întrebările despre Cristina începură să i se zbată din nou, se muşcau, se luptau unele cu altele, iar el, ca spectator neputincios, le urmarea zvîrcolirea şi nici măcar nu se mai întreba care dintre ele aveau să învingă. Coborî apoi din maşină şi se îndreptă spre restaurantul hotelului. La bar îi spuse barmanului : Un coniac mare cu apă minerală.

Ca de obicei, domnule arhitect, îi răspunse barmanul vesel şi el tresări, ca şi cum celălalt ar fi înjurat sau ar fi rostit c'e <tie ce grozăvie. Zîmbi în silă, dînd din cap. da. ca de obicei, şi se săltă pe scaun. Ce mai spectacol năşteau în capul lui întrebările acelea !... începuse cursa unei maşini, goana ei pe şosea... O urmări pînă ce maşina *izbi parapetul unei curbe, o văzu răstumîndu-se, turtindu-se ca o tinichea, fu- megînd de undeva, din interiorul ei, din ceea ce mai rămăsese din interiorul acela, de unde ieşea o mână însîngerată, a cărei brăţară de aur era a Cristinei, şi capul sfărîmat al criticului pe care îl mai auzea încă strigînd că îl durea-n cot de propriul sau chin... Şoseaua se răsuci deodată, cu tot, cu arborii de pe margine, cu parapetul găurit, cu maşina zdrobită, se îngustă, deveni doar o alee străjuită de tei ori de castani şi de crucile unor morminte şi cavouri, acoperită cu pietrişul călcat de tălpile lui, care scrîşnea înfiorător. îşi făcea loc prin mulţimea adunată în jurul unei gropi proaspăt săpate şi al unui sicriu pe fundul căruia nu era decît capul Cristinei, viu, vesel, întrebîndu-l din ochi, din buze : Atît de tîrziu, iubtule ?... Apoi capul acela se alungi, căpătă forma unui bărbat, culoarea unui sacou bleumarin cu nasturi metalici şi a unor pantaloni gri deschis, un fel de ţintă de tragere mişcătoare, în care toate gîndurile lui trăgeau ca nişte soldaţi. Dumneata l-ai ucis, auzi el cuvîntul judecătorului. Eşti condamnat, ai înţeles ?... Nu, nu-i vinovat! şi strigătul acela, care nega totul, era al Cristinei, deşi ea nu se vedea.. Căzuse ca un bici peste feţele celor ce-i hotărâseră condamnarea : Nu, nu-i vinovat, eu l-am ucis, dar aceleaşi gînduri- soldaţi începură din nou tragerea şi gloanţele treceau ca nişte trasoare prin ochii ei mari, lărgiţi de groază, prin acei ochi,

Iar miroşi a nefericire, omule, îi spuse chelul bătîndu-î uşurel cu palma pe braţ. Toţi care se reazămă de marginea barului ăsta reazimă şi cîte o nefericire... Hai, te ascult, ce ţi s-a întîmplat ?

Era la fel de beat şi faţa tot năclăită de sudoare. Ridică din umeri spre el şi chelul continuă să vorbească : Taci ca şi aseară. Ai să rămîi mut, frăţioare. Nu-i bine, trebuie să te eliberezi prin vorbe, să trăncăneşti despre orice, numai să nu taci... Am avut un prieten care tăcea aşa, ca tine, şi într-o bună zi şi-a luat nevasta la bătaie, au venit vecinii, s-au ales şi ei cu vînătăi, cu nasuri şi buze rupte. Toţi strigau la el, numai el tăcea. Tăcînd, şi-a făcut loc printre ei, a ieşit în stradă şi a început să fugă. Treptat, a lepădat de pe el haina, pe urmă pantalonii, cămaşa, chiloţii, pantofii, rămăsese numai un trup gol şi-o fugă ... O fugă spre nicăieri. Pricepi ?... Pînă l-au văzut cei de la circulaţie, miliţienii, ,şi s-au luat după el. Nu se mai putea opri. Cînd stai pe loc eşti şi mai gol, şi mai despuiat decît în fugă. Fuga îl acoperea pe prietenul meu. Mi-a povestit un martor ocular, că părea patinator, făcîndu-şi vînt cu braţele, sau o pasăre ciudată, un fel de struţ fără pene... Dar el nu era nici patinator şi nici struţ. Toţi s-au înşelat închipuindu-şi-l aşa. El nu mai era decît Adam. El însuşi credea că devenise Adam şi fugea cît îl ţineau picioarele, şi sexul îi flutura ca o floare bătută de vînt... Fugea de raiul în care trăise, în care tăcuse. înţelegi ?... Sigur, a fost prins, toţi s-au purtat bine cu el, exagerat de politicoşi, dar nimeni n-a reuşit să-i scoată, măcar o vorbă din gură. Sînt vreo zece ani de cînd tace,, într-o rezervă a unui spital de nebuni...

Bancuri, exclamă deodată barmanul rîzînd. Te ţii numai de bancuri, nene, şi chelul îi făcu semn cu mîna să tacă : Ai putea să mai înveţi şi tu cîte ceva de la clienţi. Bancu- rile-s una şi ce-am spus eu e alta.

Tot aia e, îi răspunse barmanul.

Să-l lăsăm să ne servească, spuse chelul, răsucindu-se şi mai mult spre Matei. Să ne servească, ăsta-i rolul lui. Nu mai tăcea, omule, te rog ! Şi ea a murit la fel, în tăcere, nici măcar n-a suspinat. îi ţineam mîna între palme şi, la un moment dat, am simţit cum începe să se răcească. Am

ar fi deschis gura măcar o singură dată, ar fi putut pe urmă s-o deschidă mereu. Dar ea a vrut să moară, n-a mai fost în stare să suporte durerea... Şi am rămas eu, jumătate din perechea aceea, să vin aici şi să-ţi povestesc ţie. Atenţie, am zis pereche, fiindcă în rest este altceva, culcatul cu o femeie, sex, rut, cum vrei să-i spui... Barman, încă un coniac !...

Eşti beat, nu mai am voie să te servesc, răspunse barmanul, fără să-l privească.

Poftim, spuse atunci Matei şi împinse spre mîinile chelului paharul plin, de care nu se atinsese. Celălalt nu-i mulţumi. Bău cîteva înghiţituri, puse paharul la loc, în dreptul lui, şi continuă : Mi-ai făcut o mare bucurie. Ai pronunţat totuşi un cuvînt. Eşti salvat, crede-mă... Toate nenorocirile ni se trag că ne ferecăm gura... Ea însă n-a mai fost în stare, aşa cum ţi-am spus, n-a mai vrut să deschidă gura. Tăcerea a sfărîmat cuplul nostru, a despărţit perechea. Drept ar fi fost ca şi eu să tac, să închid gura şi să mă duc împreună cu ea. Dar cine şi-ar mai aminti acum de fiinţa ei, dacă aş dispărea şi eu ? Nu a avut fraţi, n-a avut surori. Părinţii sînt ca şi prăpădiţi... Numai eu pot să-mi mai amintesc de ea, şi astfel trăieşte prin mine, aşa cum a trăit şi în viaţă, cum eu însumi am trăit prin ea... Pentru că perechea e altceva, domnul meu, nu un act de căsătorie, nu o casă, un pat comun, nu doar toate astea... Cînd m-au desprins de mîinile ei, surorile din spital nu puteau să-şi închipuie, în clipa aceea, de ce mă despărţeau ele. M-am dus la toaletă să dau cu apă pe faţă, şi ţin minte cum i-am spus celui din oglindă, bătrîne, ai sărăcit, ai dat faliment, ai pierdut tot, anotimpurile, străzile, oamenii, rîsul, lacrimile, sufletul... nu ţi-au mai rămas nici ascunzătorile acelea tainice, din părul ei, pentru degetele tale, nici cele din ochii ei, pentru gîn- duri, eşti ruinat, gol, bătrîne, despuiat ca Adam, te vede o lume şi tu n-ai cu ce să-ţi mai acoperi goliciunile, nu-ţi mai rămîne decît fuga... Şi de atunci fug întruna, domnule, mi-o iau singur înainte şi mă privesc din spate, şi din dreapta, şi din stînga, şi strig, nu te opri, nu te opri...

Mai vrei un coniac ? îl întrebă Matei.

Nu, trebuie să-l plătesc şi pe acesta, n-ai nici o grijă,

cinste... Dai din cap că nu... Nu-ţi place mutra mea, e prea nefericită... Aşa ? Te înţeleg, nefericiţii se ocolesc unii pe alţii ca şi criminalii, ca şi hoţii...

Trebuie să plec, spuse Matei şi chelul îl apucă de braţ : Nu te opresc. Promite-mi însă că vei veni aici şi mîine seară. Am simţit că tu ştii să mă asculţi... îmi promiţi ?

Da, dădu iar Matei din cap. Mîinile chelului erau umede şi reci şi el îşi retrase repede mîna dintre ele. Plecă chiar în clipa aceea şi, în drum spre casă, nu se mai întrebă daca poveştile chelului erau adevărate sau pure născociri de-a!e lui. Se gîndi numai la faptul că toată seara aceea se comportase prosteşte. Descoperise că nevasta îl înşeală şi, ca în cele mai tîmpite filme, se dusese la bar. Cel puţin dacă ar fi băut, dacă s-ar fi îmbătat... La uşa apartamentului lor, răsuci cheia în yală, întrebîndu-se care va fi primul cuvînt auzit acum din gura ei. Dar Cristina încă nu se întorsese acasă. Se dezbrăcă în camera lui de lucru şi, în pijama, se aşeză în fotoliu. începu să răsfoiască un tratat de estetica a arhitecturii, adus de un coleg din Franţa. La un moment dat, acaparat de ideile şi reproducerile întîlnite în paginile acelei cărţi, uită complet de ziua prin care trecuse. Cînd Cristina intră la el, îmbrăcată în halatul de baie, îl găsi cufundat în lectură. Ridică privirea spre ea şj ochii ei îl ajutară repede să înţeleagă totul. Fără să-i răspundă la obişnuitul salut, îi spuse : Te-a căutat maică-ta, a telefonat de mai multe ori...

Cristina izbucni în rîs : Asta-i bună ! Cum să mă caute pe mine mama acasă, cînd eu eram lîngă ea ? Tu dormi, Matei. Dormi şi visezi enormităţi...

Poate, răspunse el, şi ea rîse din nou şi din nou se trădă în faţa lui. O trăda rîsul ei de acum, care nu mai avea nimic din ceea ce ştia el.

Nu poate, e sigur, mai adăugă ea. Fac un duş şi mergem la masă.

Rămas singur, Matei nu mai reuşi să citească. Zgomotul apei din cadă ajungea pînă la el, îi izbea tîmplele, îl forţa să vadă ce se petrece acolo, între cei patru pereţi acoperiţi cu faianţă albă, cum de pe trupul

du-şi nici apa şi nici săpunul riîi filai erau în stare să d cureţe, cu nimic nu-şi mai putea spăla de pe trup mîngîierile amantului...

5

De la o vreme îşi făcuse obiceiul să vină la slujbă mai dimineaţă. Cele cîteva ore, pînă la deschiderea muzeului pentru vizitatori, le petrecea adunînd material în vederea redactării cărţii sale despre Marele Cronicar. Din această cauză, bărbatul şi femeia care se îngrijeau de curăţenia muzeului erau nevoiţi să măture şi să şteargă praful înaintea sosirii lui Ieronim. Salariată era numai femeia, cu mult mai tînără ca soţul ei, un fost acar sau întreţinător de linii într-o obscură gară de la marginea unui sat, unde el avusese o gospodărie înstărită şi o altă nevastă. Din ce-i povestise îngrijitoarea, Ieronim reţinuse că bătrînul era tatăl a doi fii şi o fiică, toţi trei la casele lor, şi, odată ieşit la pensie, divorţase de nevastă şi venise la oraş să trăiască, într-un fel de magazie din spatele muzeului, cu una mai tînără ca el cu aproape douăzeci de ani. Bătrînul arăta ursuz, abia scotea cîte o vorbă şi se ferea vizibil de Ieronim. Dar în dimineaţa aceea îi aşteptase anume sosirea. Cu un foarfece mare îndrepta gardul verde ce străjuia aleea intrării în muzeu, tăind vîrfurile crengilor crescute prea înalt. Cum îl zări pe Ieronim, se opri din lucru şi îşi aprinse în grabă o ţigară. îl salută cu un gest neglijent, ridicînd două degete spre borul pălăriei soioase, ce-i umbrea faţa gălbejită şi ochii tulburi : Un moment! Am să vă spun o vorbă...

Ascult, spuse Ieronim şi bătrînul, pufnind pe nas, de unde îi ieşeau smocuri albicioase de păr, continuă : Domnule, să-mi laşi nevasta în pace. Ai auzit ? Dacă nu încetezi, ştiu unde să mă duc, deasupra dumitale este un director, sînt organe care te pot lua de guler...

Nu înţeleg, făcu Ieronim mirat.

Ce nu e de înţeles ? întrebă bătrînul. De ce o chemi mereu la dumneata ? Ce poţi discuta cu una ca nevasta mea... Nu e bine, nu-i frumos, şi eu te avertizez. îmi vei face ne-

Văd că ştii să ameninţi, îl opri Ieronim. E păcat să tâ ţii de prostii şi la bătrîneţe. Probabil că toată viaţa ai fost aşa... Fii sigur, din partea mea nu-i nici o primejdie. Ai priceput ? Şi înainte de a deschide gura, e bine să te mai gîndeşti puţin.

Vă rog să mă iertaţi, spuse bătrînul, devenind brusc aproape slugarnic. Gîndurile îs ca păsările, zboară şi fără ştirea noastră... Mai ales la vîrsta mea o iau binişor razna... De fapt, am vrut să zic altceva, că mata poţi găsi destule femei, pe cînd'"eu ce să mai fac, domnule?... Dacă e în regulă, cum zici, uite, te cred, m-am liniştit...

Omul avea chef de vorbă, dar Ieronim nu-l mai luă în seamă, îi întoarse spatele, continuîndu-şi drumul. Un moşneag libidinos şi înrăit, îşi spuse el. însă povestea i se părea de tot hazul, nu bănuise gelozia bătrînului satir şi, intrînd în muzeu, ;e trezi rîzînd, gîndindu-se la trupul gras al îngrijitoarei, la privirea ei animalică, la mersul de raţă şi la fonfăneala cu care vorbea. în chicineta lui, ocoli cu grija micul birou pe care se înălţau cîteva teancuri de cărţi, să-şi golească geanta pe raftul acoperit cu perdeluţă. Aşează acolo pîinea, o legătură de ceapă, nişte roşii şi o conservă de peşte. Apoi băgă reşoul în priză, umplu un ibric cu apă, puse cafea şi zahăr şi îl lăsă să fiarbă. După ce trase perdeluţă la loc şi se îndreptă de spate, dădu cu ochii de cele două tablouri atîrnate pe peretele din faţa lui. Bună dimineaţa, dragii mei, spuse el aproape vesel. Vă rog să mă scuzaţi că nu v-am salutat de la început. M-a distrat puţin bătrînul nostru din parc. După cum se vede, este şi el bun la ceva, dacă a reuşit să-i stîrnească rîsul unuia ca mine... Pentru că rîsul e un fel de medicament. Nu-i aşa, Cronicare ?... Ştiu, l-ai recomandat altora, dar tu nu prea ai rîs la viaţa ta. în privinţa asta, cu umilinţă îndrăznesc să spun că ne asemănăm...

Văd că vorbeşti şi mata singur, nu numai eu...

Ieronim se răsuci spre uşă, de unde veniseră cuvintele acelea. Rezemat cu o mînă de marginea ei, bătrînul rînjea în barbă.

Ce mai doreşti ? îl întrebă el.

M-aţi lăsat aşa, la jumătatea vorbei, răspunse bătrînul. Şi ce-ai vrea să mai auzi ? spuse Ieronim. Că eşti nebun ?

Poate sînt nebun, cum ziceţi, continuă bătrînul, luîndu-şi mîna de pe tocul uşii şi începînd să se scarpine sub pălărie, în ochii lui tulburi licărea o undă de furie. Vreau să-mi dai cuvîntul şi să ţi-l ţii, că nu te vei atinge de nevasta mea.

Mă faci să rid, omule, răspunse Ieronim. Dar totul are o limită. îţi repet, n-ai nici o grijă, nici în închipuirile mele cele mai smintite nu m-am gîndit la frumoasa ta de nevastă. Şi acum pleacă, te rog !

Cînd bocănitul bocancilor nu i se mai auzi pe lespezile de piatră, Ieronim i se adresă din nou Cronicarului încremenit în tabloul său : L-ai văzut ? Bătrîn şi nebun... în privinţa asta nimic nu s-a schimbat, iubitule, toate au rămas la fel ca în timpul tău şi ca înaintea timpului în care ai trăit... Ţine-ţi gura, Doamne, se adresă el celuilalt tablou, după ce se aşează la birou învîrtind între degete o ţigară ne- aprinsă. Iată cărţile astea... Am adunat din ele alte fapte care te acuză. Bănuiesc, ai să te agăţi iar de omnipotenţa divină, că numai ea a hotărît pedepsirea scribului tău, ca eretic, dacă nu cumva tocmai capul tuturor ereticilor din ţară... Braşoave, motive învechite şi pentru vremea ta. Cine n-a ştiut şi nu ştie că cel puternic poate declara eretic pe cine vrea, chiar dacă aşa-zisul eretic este mai credincios ca el ?... Ai să spui iar că dumnezeu a vrut aşa. Nu, a vrut domnitorul, adică tu. Tu, cel care, în numele Domnului, as- cunzîndu-se în spatele numelui său, ai tăiat şi ai spînzurat cum ai vrut. Nimic original la tine, nici un gest inedit, totul a fost repetat înaintea ta şi după tine. în orice credinţă, dumnezeul ei este pumnul de închis gura celui ce încearcă să rostească alt adevar decît cel stabilit de lege, chiar dacă legea aceea e nedreaptă. Aşa ai făcut şi tu. Şi ca totul să pară curat, i-ai pus în cîrcă nenorocitului de scrib tot felul de păcate, erezie, magie neagră, vrăjitorie, necromanţie, sodomie, alcoolism, trădare de neam, sperjur, depravare... **ai** adunat toate vorbuliţele şoptite la urechea ta de sfetnicii prea sîrguincioşi în astfel de născociri, care să-ţi fie pe plac. Deşi ai fost primul ce şi-a dat seama, au simţit-o totuşi şi javrele ce ţi se gudurau la picioare, că umilul scrib, în slăbiciunea lui, reprezenta o forţă mai puternică

ucigînd, pe cel mai slab dintre ei, adică pe Cronicar... Mă asculţi, Doamne ? Puterea n-a inventat decît putere. Pînă şi ideea acului de cusut a venit de la cei slabi. Ei au inventat şi au descoperit totul, toate izbînzile lumii au pornit din mintea lor. Şi ştii de ce ? Fiindcă, neavînd putere, au trăit din imaginaţie, din închipuiri... Da, printre închipuiţii ăştia s-a numărat şi umilul tău scrib... Scuză-mă o clipă, îmi dă cafeaua în foc ... Dar cît îşi turnă în ceaşcă şi îşi aprinse ţigara, tot nu se opri : Trei zile şi trei nopţi l-ai ţinut în lanţuri şi de trei ori pe zi ai pus să i se arate instrumentele de tortură, să-l îngrozeşti. Ai sperat că, înspăimîntat, va abjura adevărul la care ajunsese singur, că îţi va face pe plac şi îşi va rescrie cronica aşa cum doreai tu. însă torţionarii tăi n-au scos din gura lui decît nişte dinţi şi nişte umile vorbe. Ţi le mai aminteşti ? Bucuros mă duc, Doamne, să mă întîl- nesc cu nefiinţa fiinţei mele, dar nu abjur. Asta a fost tot, asta a spus chinuitul tău scrib. Mai ştiu că ai poruncit să fie căznit cu grijă şi cu încetul. Mila ?... Nu, nu era vorba de mila pentru mădularele lui fragile, ci cumplita perversitate a călăului de a degusta moartea victimei pe îndelete, ca pe un vin bun... Să mai răsfoim împreună cronica lui ? Multe nu-ţi plăcuseră din cele scrise în ea. Am aflat o serie de amănunte. Nefericitul îţi compara zîmbetul cu tăişul săbiei şi ochii cu două vîrfuri de săgeţi, vocea celui mai iubit din- tre dregătorii tăi cu un pîrţ, obrajii altui ministru cu fundul unui copil, privirea supraveghetorului de scribi cu ochii boului, pe mitropolit cu un butoi umblător... Şi încă n-am cercetat totul. însă de pe acum sînt sigur, n-ai avut cum să bănuieşti că, omorîndu-l, intri şi tu în nemurire odată cu el. Altfel cine şi-ar mai fi adus aminte de tine, dragul meu ? Nimeni, absolut nimeni...

Sorbi ultima înghiţitură de cafea şi se aglecă asupra cărţii lăsată deschisă acolo din ziua precedenta. într-un tîrziu, începu să citească. Treptat, se trezi printre dregătorii Domnitorului, la curtea acestuia. îi vedea mişcîndu-se, îi auzea vorbind, el însuşi se mişca printre ei, îmbrăcat în rasă de călugăr, cu taşca plină de instrumente de scris, atîrnată la brîu. Era atît de acaparat de lectură, încît nu mai auzi paşii bătrînului Argeanu. îi simţi doar

acum îl obliga pe Argeanu să se aşeze în locul lui : Vă rog, e singurul scaun din tot muzeul. Eu voi sta pe lădoiul de colo, şi arătă spre scrin. Dar înainte de a se aşeza, umplu o ceaşcă de cafea şi o puse în fata bătrînului : Poftiţi, încă nu s-a răcit... Ce bucurie mi-aţi făcut, domnule judecător !...

Argeanu nu-î răspunse. Se uita în jur, oprindu-se îndelung cu privirea asupra lucrurilor din încăpere. La sfîrşit, întîlnind ochii lui Ieronim, un zîmbet obosit îi lumină faţa : Dacă tu ai uitat să mai treci pe la noi, iată că am venit eu. De mult doream să văd cum te împaci aici.

Se răceşte cafeaua, spuse Ieronim încurcat de cuvintele şi privirea lui Argeanu. Bătrînul bău puţin, puse ceaşca la loc întrebă : Totuşi, cum o duci ?

Cum vedeţi, răspunse Ieronim încercînd să fie degajat. Aer curat, linişte desăvîrşită, singurătate pentru meditat, pentru lectură şi scris...

Mai lucrezi la ceva ? întrebă Argeanu, de astă dată cam în silă.

Da, răspunse Ieronim. între timp se aşezase pe scrin, îşi aprinsese ţigara şi, privindu-l pe Argeanu, începu deodată sa-i vorbească despre proiectul său, pe care îl numi de mai multe ori cartea vieţii sale, îi înşiră chiar şi titlurile primelor capitole, îi arătă volumele de pe masă, fişele adunate într-un morman pe raft, pe cele două personaje din tablourile din spatele lui, insistînd asupra ochilor Cronicarului şi a palorii de pe faţa acestuia, ca şi cum el ar fi fost viu ca şi ei şi ar fi luat parte la discuţia lor, apoi repetă tot, aproape cu aceleaşi fraze, ceea ce îşi spusese sieşi cît îşi pregătise cafeaua. La un moment dat, cînd descria portretele făcute de Cronicar mai marilor de la curtea Domnitorului, se opri brusc, observînd că Argeanu nu mai era atent. Poate vă plictisesc, mai adăugă el, dar aste fac, încerc şi eu...

E bine, spuse Argeanu. Timpul oricum trebuie umplut cu ceva... La noi de ce n-ai mai venit ? E aproape o lună de cînd nu ne-am mai văzut. Te-am supărat eu cu ceva ? Sau Natalia ?...

O, nu, nu, făcu el. Am fost prea ocupat... A trebuit să-mi formez alte deprinderi, să-mi schimb programul, într-un cu- vînt, acomodarea.!. Iar seara, cînd aş fi putut să vin,

Cine nu-i obosit, Ieronim ? întreba Argeanu. Vorbele bă- trînului, deşi nu fuseseră rostite cu vreo nuanţă de reproş, îl încurcară şi mai tare pe Ieronim, silindu-l să aducă alte justificări : Am avut si mici necazuri, tot felul de sîcîieli... De exemplu chiar astăzi. închipuiţi-vă !... Şi îi povesti în- tîmplarea cu soţul îngrijitoarei.

Argeanu îşi aprinsese şi el o ţigară şi acum îl asculta atent şi întristat, întrebîndu-se în sinea lui dacă nu cumva interlocutorul său arăta mai ciudat decît îl ştia. De cînd nu-l mai văzuse, faţa îi devenise mai galbenă şi mai uscata, cutele din jurul gurii i se adînciseră evident, însă cel mai mult îl nelinişteau ochii săi. Privirea lui îi amintise fostului judecător de tînărul adus cîndva în faţa sa, în boxa acuzaţilor. Era la fel ca atunci, aceeaşi nesiguranţă de sine se oglindea în ei, un fel de panică dureroasă, chinuitoare, ca a unui om pe cale să-şi piardă minţile. îi spuse : Nu-i nimic curios în ceea ce mi-ai povestit. Omul tău e un bătrîn care se agaţă ţi el disperat de viaţă. La urma urmelor, toţi ne agăţăm de cîte ceva. El a găsit o femeie...

Da, aşa este, se grăbi Ieronim să-i dea dreptate.

Bătrînul schimbă vorba : L-ai mai întîlnit pe Dugan ? Am auzit că ticălosul ăsta încă n-a plecat sau, mă rog, s-a întors din nou în oraşul nostru.

Ultima dată, poate sînt două săptămîni de atunci, l-am zărit pe stradă. Era singur şi părea dezorientat ca un străin ajuns acolo, pe strada aceea, pentru prima dată...

Ţi s-a părut, Ieronim, spuse Argeanu. Omul ăsta nu se dezorientează prea uşor... Dar să-l dăm dracului ! Bătrînul ridicase puţin tonul şi glasul îi tremura uşor. Adăugă apoi, mai încet şi mai rar, de parcă ar fi obosit dintr-o dată : Dacă Natalia ar avea alt statut de viaţă, dacă ar fi şi ea căsătorită, mi-aş trăi liniştit zilele pe care le mai am...

De ce îi spunea asta lui ? se întrebă Ieronim. îl socotea vinovat pentru situaţia Nataliei ? Se trezi justifieîndu-se : Da, poate şi eu sînt vinovat, poate port întreaga vină. însă v-am explicat, domnule Argeanu, din ce sentimente...

Nu, Ieronim, îl opri Argeanu, cînd un bărbat iubeşte cu adevărat o femeie, este un singur şi mare sentiment în sufletul său, nimic altceva nu mai are loc.

Aveţi dreptate, răspunse Ieronim. Poate tocmai acest

şi este, tocmai el m-a împiedicat... Nu ştiu cum să vă explic. Uneori mie însumi îmi este teamă să mă întorc la ceea ce s-a întîmplat între noi, să mă clarific... Vă mărturisesc, aşa cum mi-aş spune mie însumi, că uneori mă întreb dacă nu-mi inventez scuzele... Este ca şi cum aş juca şah, domnule Argeanu... Fac nesfîrşite combinaţii, scad, adaug, înlocuiesc, mut o piesă, o sacrific pe una pentru salvarea alteia... şi mă trezesc de fiecare dată imobilizat, învins, descopăr că îmi sînt mie însumi adversar, unicul adversar... Atunci de ce aş mai căuta în altă parte vinovăţia decît în mine ?... Eu sînt singurul vinovat... Cînd am ieşit din puşcărie, cînd apoi am întîlnit-o pe Natalia încă nu-mi dădeam seama ca n-am dreptul la fericire. Dacă n-am acest drept, cu atît mai mult nu am dreptul să nefericesc pe altcineva cu nefericirea mea. Acum, acum v-am spus totul sau aproape totul... Se ridicase de pe scrin şi se rezemase de perete, cu mîinile adunate la piept. Ce-a mai rămas să aflaţi ?... Da, a fost şi mila Nataliei pentru mine. Poţi să iubeşti pe cineva şi din milă, nu ? Să confunzi mila cu dragostea. Dar vine o clipă în care rămîne numai ceea ce a pus lucrurile în mişcare, în cazul nostru mila. Mă înţelegeţi ?

Nu-mi placi, Ieronim, spuse Argeanu. în loc să descurci firele, să vezi dacă mai găseşti vreun capăt care să te ducă la miezul ghemului, le încurci mai rău.

Miezul acela ar trebui să fie sufletul, domnule Argeanu, aşa-i ? întrebă Ieronim. Un cuvînt cam demodat, împins mereu la periferia discuţiilor dintre oameni... Pentru că le este frică de el, aşa cum şi mie îmi este să mă întorc acolo, înlăuntru... Vorbeam de milă... Mila Nataliei mi-a prefăcut iubirea pentru ea într-un fel de adoraţie...

Adoraţia jjretinde sfinţenia, observă Argeanu. Iar sfinţenia, după parerea mea, nu ajunge vieţii...

Nu vă contrazic, replică Ieronim. Şi nici n-aş putea explica adoraţia de care am amintit. Nu mă veţi înţelege, domnule judecător, sînt sigur, dumneavoastră aveţi alte măsuri pentru viaţă. Admiteţi-le şi pe ale mele, strîmbe, strimte... îmi amintesc acum de-o zi, era într-o după amiază, în primul an după ce am cunoscut-o pe Natalia. Ne plimbam amîndoi pe stradă. Ne mai plimbasem si

seama cu adevărat cine era, cine este fiica dumneavoastră. Din ziua aceea, gîndul că nu o merit, că îi voi aduce numai nefericire, dacă mă voi căsători cu ea, şi-a făcut tot mai mult loc în sufletul meu. Numai asta a fost, domnule judecător, aşa m-am îmbătat mereu de nefericire, ca de o băutură prea înşelătoare...

Poate aşa ai fost de la început, înainte de... şi Ieronim nu-l mai lăsă să termine, întrebînd : înainte de ce ? De puşcărie... Poate, domnule judecător, mai adăugă el văzîn- dul pe Argeanu dînd din cap. Poate pentru mine n-ar fi fost nici puşcăria, dacă n-ar fi fost acel *înainte* sau acel *început...* Nu sîntem vinovaţi cum ne naştem, ce aducem în vitrină alături de ceilalţi... La urma urmelor, ar fi imposibil să fim toţi la fel şi ne-am plictisi de moarte. Am recunoscut, sînt vinovat, însă vina mea a venit odată cu viaţa mea, a crescut aşa cum mi-a crescut părul, oasele... înţelegeţi ? Nu, n-am meritat-o, n-o merit pe Natalia... Poate nu mă veţi crede că am tremurat de multe ori, văzînd vreun bărbat apropiindu-se de Natalia, că am trăit apoi nespuse bucurii cînd l-am văzut îndepărtîndu-se, chiar dacă eu am rămas neclintit pe locul acela al meu, la distanţă de ea, ca un spectator neputincios...

Argeanu părea din nou că nu-l mai ascultă. La un moment dat, bătrînul se ridică şi, cu un aer ca şi cum atunci s-ar fi trezit, îi spuse : Te rog să mai treci cînd şi cînd pe la Natalia. Mihai şi cu nora mea vor pleca în concediu într-o staţiune de munte şi mă iau şi pe mine cu ei. Crede-mă, nu mă gîndesc la comoditatea să călătoresc cu autoturismul lor şi nici nu-mi fac ei o deosebită plăcere. Nici el şi nici ea. Sper însă că, stînd alături de Mihai, poate nu va mai bea atît de mult... Dar eu mă duc acolo şi pentru altceva. An de an, cînd trăia soţia mea, ne petreceam acolo concediul, iar după moartea ei n-am mai fost niciodată... Mă duc s-o mai întîlnesc acolo...

Sînt sigur că o veţi întîlni, domnule judecător, spuse Ieronim, şi Argeanu mai adăuga : De asta te rog să mai treci pe la Natalia. Rămîne singură... îmi promiţi ?

Da, mă voi duce, spuse Ieronim. Ori de cîte ori mă va primi. Cînd plecaţi ?

Probabil săptămîna viitoare, răspunse Argeanu îndreptîn- du-se spre uşă. Trebuie să plec, afară se încălzeşte prea tare şi pe arşiţă îmi tîrîi bătrîneţea mai greu.

Ieronim încercă să-l mai reţină. Deşi se simţea stînjenit faţă de Argeanu pentru explicaţiile date în privinţa relaţiilor lui cu Natalia, ar fi dorit ca bătrînul să mai rămînă şi el să-i poată vorbi acum despre ce înţelegea prin adoraţie. Chiar pronunţă cuvîntul, însă Argeanu îl opri ridicînd o mînă spre el, în semn că nu mai vroia sau nu mai avea timp să asculte, şi Ieronim, nemaigăsind destul curaj să continue, îl conduse în tăcere pînă la poarta micului parc. După ce îşi luă rămas bun, Argeanu nu-şi mai întoarse capul în urmă. Păşea rar, drept, şi Ieronim, urmărindu-i din poartă silueta neagră, care se îndepărta pe sub crengile aplecate ale teilor, era uimit cît de sprinten îşi putea menţine acest om trupul, ca şi mintea. Dar dacă l-ar fi putut vedea atunci din faţă, şi-ar fi dat seama că fostul judecător pleca mai îmbătrînit de cum venise. în staţia de tramvai, după aproape un kilometru de mers pe jos, bătrînul trebui să se aşeze pe o bancă şi să se odihnească mai multă vreme. O ameţeală ciudată, venită parcă de nicăieri, îi împăienjenise ochii de cîteva ori. în tramvai îşi reveni complet şi nici nu i se mai păru că pălăria îi strînge tîmplele şi ceafa. Coborî nu departe de debitul de tutun şi, în drum spre casă, intră acolo. Vînzătorul se ridică imediat de pe scaun, scîrţîindu-şi proteza, şi îl salută ca întotdeauna : Bună dimineaţa, domnule judecător- Cam tîrziu... V-am pregătit porţia, şi-i puse în faţă, pe tejgheaua lui, ziarul judeţean şi pachetul de Carpaţi fără filtru.

Bătrînul nu-i răspunse. împături ziarul, îl băgă în buzunar odată cu pachetul de ţigări şi, săltîndu-şi puţin pălăria de pe cap, ieşi păşind tot rar şi drept, cum intrase.

în urma lui, vînzătorul nu era surprins că fostul judecător nu-i adresase nici o vorbă. Asta nu se întîmplase acum pentru prima dată şi el ştia că a doua zi, cînd va veni să-şi ia ziarul şi ţigările, îşi va cere scuze şi-i va spune că a avut o mare supărare.

6

muţiseră, muriseră, veniseră alţii în locul lor, dar pe Ierony nim nu-l interesase niciodată cine erau ei, cu ce se ocupau, dacă erau buni sau răi. îi vedea coborînd sau urcînd scările, închizîndu-şi sau deschizîndu-şi uşile de la apartamentele ori garsonierele lor, se întîlnea cu ei cînd pleca sau se întorcea acasă, cînd îşi ducea resturile menajere Ia punctul de depozitare, însă, în afară de faptul că îi saluta primul, indiferent de vîrsta lor, şi le făcea totdeauna loc să treacă înaintea lui, aceştia nu erau pentru el mai mult decît oamenii de pe stradă. Totuşi, ştiuse de la început că în apartamentul din dreapta garsonierei sale locuia o pereche tînără, iar în stingă, într-o garsonieră, ca şi el, un bătrîn. însă dacă i-ar fi cerut cineva să-i descrie, n-ar fi reuşit asta cu nici unul dintre ei. între timp, perechea cea tînără nu mai arăta chiar tînără, iar bătrînul devenise şi mai bătrîn. Uneori, cît răsucea cheia în yala de la uşă, s-o închidă sau s-o deschidă, vedea pe uşa bătrînului numele acestuia, iar noaptea îi auzea paşii rari, apăsaţi, scîrţîitul patului ori tuşea hîrîită, şi-l imagina du- cîndu-se la baie sau intrînd în bucătărie, luînd cine ştie ce medicamente, învîrtindu-se fără rost în jurul unei mese sau moţăind într-un fotoliu, şi se gîndea că asta îl aştepta în curînd şi pe el. Zgomotele acelea, venite din garsoniera bătrînului, intraseră în orele lui de noapte, în insomniile sale, se stabiliseră definitiv în ele şi, cînd se întîmplă să nu le mai audă, le simţea lipsa. Dar într-o zi toate fuseseră schimbate, în locul lor răsuna uneori vreo melodie transmisă la radio, redată la casetofon sau la pik-up, ajungeau pînă la el rîsete, zgomote de tacîmuri, alteori auzea o voce de femeie vorbind la telefon sau fredonînd vreun cîntec, ţăcănitul unei maşini de scris ori clinchetul unor pahare. Lui Ieronim îi trebuiseră cîteva zile să descopere că pe uşa garsonierei din stîngă numele bătrînului dispăruse şi o plăcuţă de alamă, cu litere negre, alcătuind un alt nume — Maria Popescu — înlocuise pe cea din plastic. Nu se întrebase cînd şi de unde venise vecina sa, dacă era tînără sau bătrînă sau ce profesie avea ea. Pe el nu-l interesase atunci decît dispariţia fostului locatar. Nopţi în şir, iritat de noile zgomote cu care nu se obişnuise încă, fusese chinuit de gîndul că omul zăcuse cine ştie cît dincolo de peretele ce-i

amintise atunci adesea de priciul de la închisoare, împărţit mai multe luni cu un ins gras, astmatic, pînă ce-l simţise pe omul acela răcindu-se la spatele său, şi de fiecare dată îşi imaginase că blocul în care locuia nu era altceva decît un uriaş cavou, iar propria garsonieră — o criptă repartizată pentru trupul lui. Apoi, tocmai noile zgomote îl ajutaseră să se elibereze de asemenea imagini şi să le uite. Ceva mai tîrziu, o întîlni şi pe fiinţa care le producea. Ziua de luni era liberă pentru el şi toată dimineaţa aceea se învîrtise prin casă, băuse mai multe cafele, îşi spălase cîteva perechi de ciorapi şi nişte batiste, încercase să înainteze cu lucrul la manuscrisul său, pe urmă lăsase totul baltă şi coborîse la un magazin alimentar să-şi cumpere ceva pentru prînz. Cînd, cu plasa plină, urcase apoi scara, o ajunse din urmă. O blondă înaltă, cu un trup atletic, îmbrăcată în pantaloni şi pulover, căreia nu-i dăduse nici o atenţie. Dar cînd ea se oprise în faţa uşii sale, căutîndu-şi cheia în poşeta atîmată pe umăr, şi-i văzuse faţa alungită, ochii care îl cercetau cu impertinenţă, începutul unui zîmbet pe nişte buze întredeschise, prea pline, aplecase puţin capul şi-i spusese un lung bună ziua. După acea dimineaţă se întîlniseră destul de des pe scară, pe palier sau în faţa blocului, şi el o salutase Ia fel de ceremonios şi de absent. într-o seară, femeia îi bătuse în uşă, rugîndu-l să-i repare siguranţa de la tabloul electric, şi, cît băuseră apoi împreună un păhărel de coniac şi o cafea la care îl invitase insistent, bănuise că totul fusese un pretext şi că ea însăşi arovocase defecţiunea, ca să-l atragă în garsoniera sa. Se îotărîse s-o evite. însă, în pofida acestei hotărîri, întîlnirile or deveniseră şi mai frecvente. Aproape o lună de zile, Ieronim se simţise în propria sa locuinţă ca un animal urmărit să fie vînat. Descoperise că ea îi pîndea venirile şi plecările, că îşi schimbase programul zilnic după al său şi născocea tot felul de pretexte pentru a-i ieşi în faţă. De aceea începuse să plece mai dimineaţă la muzeu şi să se întoarcă seara, uneori pe înoptate, urcînd cu teamă scările ca nu cumva s-o întîlnească.

Acum nu mai putea s-o evite, o zărise chiar din hol, venindu-i în întîmpinare. Era destul de tîrziu, aproape de

unde băuse mai mult decît ar fi trebuit. Ca de obicei, îşi plecă puţin capul, mormăi un bună seara, încercînd să se strecoare pe lîngă ea, să urce pînă la garsoniera lui. Dar se clătină o clipă şi ea observă clătinarea şi ezitarea lui şi-l prinse de mînă : Vai, vă este rău, domnule Masaru...

De unde îi aflase numele ? se întrebă el mirat, fiindcă pe uşa lui nu scria nimic. Nu-şi mai aducea aminte acum de cutia poştală, de listele cu plata chiriei şi a întreţinerii, unde numele lui putea fi citit de oricine, continua să se întrebe mereu — de unde ? — şi, la un moment dat, îi spuse şi ei : îmi ştiţi şi numele ?

O, ce mai secret! făcu ea şi rîse încetişor. Totuşi, vă este rău.

Nu, răspunse el. Puţin ameţit, aiurit, cum doriţi dumneavoastră să mă vedeţi... Am băut cam mult... Cu un prieten, un fost coleg pe care nu l-am mai întîlnit de vreo douăzeci de ani...

îmi închipui că a /ost plăcut, şi ea rîse din nou.

A fost un chin, răspunse el. Să stai la masă, să bei şi să vorbeşti cu un turnător odios nu-i deloc plăcut. în sfîrşit...

Şi eu, care îmi închipuiam că vreo femeie, ha, ha...

Pe Ieronim rîsul ei, ca un gîlgîit înăbuşit, îl înfioră mai tare decît cuvintele,, decît privirea aceea care i se plimba obraznică pe faţă. Nu-i răspunse. Nu făcut nici un gest, parcă ar fi trebuit să rămînă încremenit acolo, pe ultima treaptă a scării. Ea coborî şi celelalte trei trepte, care îi despărţeau, luîndu-l apoi de braţ : Atunci să vă conduc...

Nu-i nevoie, răspunse el. De ce vă întoarceţi din drum ? Cine ştie unde doreaţi să vă duceţi la ora asta. Poate la gară... E singurul loc unde aţi putea merge. Trenurile pleacă şi sosesc şi noaptea, încolo e pustiu...

Haideţi, doar n-o să stăm aici pe scară, spuse ea şi el i se supuse de îndată. Ce vroia femeia asta, care îi strîngea acum braţul mai sus de cot, cu degetele ei puternice ?... Nu putu s-o întrebe asta nici în faţa uşii ei. Văzu uşa deschizîn- du-se şi intră la fel de tăcut, cum urcase scările. Tăcea şi ea. Se mişca pe lîngă el calmă, stăpînă pe sine. îi vedea acum spatele, şoldurile înguste, fundul bombat, pulpele picioarelor încordate, îi vedea mîinile întinzînd în grabă pe canapea o pătură pufoasă. Cum de ajunsese el

Acum luaţi loc ! şi iaT îl luă de braţ, aşezîndu-l ca pe un bolnav. Vă fac o cafea. Trebuie să beţi o cafea...

Ar fi vrut să-i sipună că era mult prea tîrziu pentru cafea şi ca dorea să plece la el> să adoarmă imediat, însă rămase s-o aştepte, îşi rezemă mai bine spatele şi încercă să fumeze o ţigara. După primul fum o strivi în scrumiera de pe măsuţa din faţa lui. De undeva se auzea ^fluieratul unui tren şi el îşi ridică ochii spre fereastră. Era deschisă. Adierea vîn- tului umfla <cînd ,şi cînd perdeaua. Pe pereţi atîrnau cîteva tablouri care i se păruseră frumoase, iar de lîngă televizor, dintr-o ramă roşcată, îl priveau ochii unei femei. îi .recunoscu repede, erau ai ei şi îi veni să rîdă. Ce idee să-ţi aşezi prin cameră fotografii cu propria ta figură !... Cînd ea se întoarse, fu gata s-o întrebe ce era ,cu fotografia aceea, dar faptul .că ea îşi schimbase între timp rochia cu un halat lung, destul de .transparent, şi începu să vorbească de cum intra în cameră, îl făcu să renunţe. Bău cafeaua acompaniat numai de vorbele ei, de rîsul ei, de gesturile ei. în ţdipa în care ea tăcu şi nu se mai mişcă, observînd, probabil, că el nu era atent, ar fi putut să se ridice şi să .plece. însă ţaierdu momentul, ea îi umplu din nou ceaşca şi îl întreba : Vă doare capul ? Să vă dau un calmant ?

Nu, spuse el. Nu-i nevoie. Cried că mi-a şi trecut.

Vedeţi, vedeţi cum pregătesc eu cafeaua, ia toate dure- rile, şi iar ajunse pînă la el gîlgîitul din gîtul ei, care îl tulbura, care îl ţintuia acolo, pe canapeaua bej, pe pătura verzuie, pufoasă, din păr de cămilă sau din ceva asemănă- tor. Şi atunci el o întrebă : Ce credeţi despre mine ?

Vai, ce întrebare ! sie mira ea. Numai lucruri bune, domnule Masaru. Bune... O fostă colegă de-a dumneavoastră, de la facultate, mi-a vorbit cu un fel de adoraţie despre persoana de faţă. Domnul Ieronim Masaru e ca un sfînt, zicea ea... N-am luat în seamă misticism'ul ei... ea, ştiţi, se duce săptămînal la biserică... Totuşi, i-am dat dreptate. Cum să vă explic ?... ha, ha... Nu găsesc cuvintele... acum, dar am să le găsesc, fiţi sigur, ha, ha... Un sfînt...

Nu-l interesă cine era colega aceea, ce vorbise despre el. îşi dădu seama că întrebarea lui fusese prostească,

biata muscă ce stătea pe canapea, dînd încet din cap. Pufni în rîs şi ea atît aşteptă : înseamnă că v-aţi revenit, domnule Masaru...

Da, mi-am revenit, vă mulţumesc, acum trebuie să plec, spiuse el, însă ea se ridică de pe fotoliul ei, înaltă, mare, puternică, mîinile îi ieşeau din mînecile largi ale capotului ca nişte tentacule albe, îi căutau faţa, umerii. El i le sărută, mai mulţumi o dată, se ridică de pe canapea, încercînd s-o ocolească, dar una dintre tentaculele acelea îl opri, i se strecură pe sub bărbie, îi prinse umărul : Mai staţi, domnule Masaru ! Cred că nu v-am plictisit...

Nu, spuse el. A fost foarte plăcut, foarte, plăcut, şi se aşează la loc, iar ea, ca din întîmplare, nu se mai duse la fotoliu, ci se lăsă încet pe canapea, în stingă lui, aproape lipită de el. îi simţi răsuflarea fierbinte, parfumata, căldura care emana din trupul ei mare, care îl învăluia încet, perfid. O auzi ca printr-un fidtru de vată : Iată-mă... asta sînt... Vrei ?

Ce să vrea el ? Doar să plece, să se întindă în patul lui, să adoarmă şi să nu mai ştie nimic. Se răsuci spre ea şi se trezi zîmbindu-i... Halatul i .se desfăcuse, genunchii i se rotunjeau mari sub ochii lui, cu pielea lucind mătăsos, bronzată puţin, şi ea se mişcă anume ca deschizătura aceea a halatului să se desfacă mai tare. Nu avea nici chiloţii, nici sutienul. Sînii i se uneau greoi, pîntecul se întindea neted musculos, sfîrşea printr-un triunghi de păr arămiu, parcă înfipt acolo între coapsele ei, să i le desfacă... Mai tîrziu nu avea cum să-şi mai amintească, dacă el se dezbrăcase sau ea, cu furie, îi .smulse bluza, cămaşa, panta'onii. Se zvârcolea deasupra lui, alături de el, sub el, cu o forţă care reuşi să-l trezească, să-i alunge somnul, oboseala, mişcările ei erau ale unui animal tînăr, .suplu, numai muşchi şi putere, şi prea ample pentru canapeaua îngustă. Auzi apoi un zăngănit de pahare, ceva căzu de pe măsuţa împinsă de uicioarele sau de mîinile ei. Cu ea în braţe, căzu pe covor. Faţa femeii .se prefăcu într-o pată gălbuie, părul blond începu să ,se liche- fieze, să curgă, era o baltă aurie cu gust acrişor, care creştea, îi învăluia capul din toate părţile, în vreme ce trupul ei, dezlănţuit ca o vietate sălbatică, prinsă în capcană, con-

care nu mai lăsa în urma lui decît o unduire înceată, apoi o vibrare, apoi o pîlpîire de flacără gata de stingere. Cînd se desprinse de el şi se ridică de jos, nu mai era a'tît de mare ca la început, spre uşa băii porni o fiinţă delicată, aproape fragilă, cu părul răvăşit şi faţa iluminată de o bucurie neruşinată. Cel puţin aşa o văzu el în clipele acelea, în care îndrăzni să deschidă ochii şi s-o asemene cu Natalia. De fapt, Ieronim trăise din primul moment senzaţia că Natalia îl reţinuse acolo, pe canapeaua bej şi numai cu ea se rostogolise pe covor, trăgînd după ei pernele şi pătura pufoasă. Acum nici măcar nu era decepţionat, acceptă totul cu bună ştiinţă, aşteptînd-o să se întoarcă. Ceva mai tîrziu, ea intră aşa cum plecase, în pielea goală, şi lui i se păru că sînii ei începuseră iar să se umfle, fesele să i se bombeze, picioarele şi braţele să i se lungească. De frică, închise ochii. O auzi apoi cum turna în pahare, simţi mirosul de coniac şi degetele care îi mîngîiau fruntea : O, diar nu eşti bătrîn deloc...

Nu, sînt chiar bătrîn, spuse el deschizînd ochii. Tu cîţi ani ai ?

Treizeci şi... răspunse ea rîzînd. Atunci şi eu sînt aproape bătrînă. Vrei o ţigară ?

Dă-mi, spuse el mirat nu atît de ceea ce se întîmpla între ei, ci de faptul că acum se tutui'au de parcă ar fi fost vechi cunoştinţe. îi luă ţigara aprinsă dintre degete, trase un fum şi o întrebă : Cred că am uitat cum te numeşti, deşi mă întî'lnesc zilnic cu numele tău.

Spune-mi Maria şi voi fi mulţumită. Stătea cu paharele în mînă şi ţigara aprinsă în gură, aşteptînd ca el să se salte într-un cot şi să-i dea paharul său. Ciocniră şi ea mai adăugă : Pentru noaptea» asta !

Pentru noaptea asta, Natalia ! răspunse el.

Maria, omule, spuse ea. Ma-ri-a...

Da, Maria te numeşti, continuă Ieronim după ce bău o înghiţitură şi puse paharul lîngă piciorul canapelei. Frumos nume. Şi dincolo de el ?...

Chiar vrei să ştii ? întrebă ea. Te interesează ?

Sigur, răspunse el. Dacă tot mă aflu aici... Şi din gîtul sau de undeva, de .sub sîniii ei care tremurau uşor, se auzi acelaşi gîlgîit înfundat. Era un rîs greoi, tărănesc, ce con

trasta izbitor cu înfăţişarea ,sa. Dădu capul fpe spate şi începu rar, ca şi cum ar fi numărat: Un soţ, doi amanţi, patru chiuretaje... E puţin, e mult, e trist, e vesel ? Nu ştiu, nu îmi dau seama... întîi a fost soţul, pe urmă au venit şi aman- ţii... Au venit din cauza soţului... înţelegi ? El dădu din cap prin fumul expirat de ea odată cu vorbele, devenite tot mai Erecipitate : Nu, nu-i bine să cunoşti numai un singur băr- at şi cu acela să te măriţi. Unele, pînă ce se mărită, nu ştiu ce-i aceea să-ţi închizi fermoarul, îl uită de la început tras în jos şi au mai mult noroc... L-am cunoscut de cînd eram copil, mă lua pe genunchi, îmi dădea bomboane, îmi spunea poveşti... O făcea pe bunicul, ha, ha... Era doar cu şase ani mai mare ca mine... La terminarea liceului ne-am căsătorit... Trăiam împreună cu părinţii într-o casă oare s-a demolat demult... Tînărul inginer, adică soţul meu, era numai atenţii faţă de mine... Dar, încet-încet, mi-am dat seama că mă trata tot ca pe un copil... M-am răzvrătit puţin şi atunci au început certurile... N-am mai îndrăznit să dau un examen de admitere la facultate, deşi nu sînt chiar atît de proastă, şi am urmat o şcoală sanitară, care mi-a dat profesia, de tehnician farmacist... Tu ai adormit ?

Nu, nu, făcu Ieronim. Ascult. Dar în realitate el se gîndea cum îi va povesti Nataliei această întîmplare şi înregistra cuvintele ei foarte vag. Totuşi, se răsuci spre ea mai mult: Şi fostul tău soţ unde este ?

Aici, în oraş, răspunse ea. Mare director de fabrică... De fapt, cred că asta ne-a despărţit, funcţia lui. A descoperit dintr-o dată că e prea înailt şi eu prea mică, ha, ha... Un tîmpit... Dacă ai şti... El m-a împins să fac şi chiuretajele acelea. Mai tîrziiu copiii, zicea, să ne trăim mai întîi viaţa... Cît au trăit părinţii mei, i-a fost teamă pentru cariera lui şi n-a încercat nimic. Tata a fost muncitor ilegalist, a avut tot felul de relaţii... La urma urmelor, inginerul meu lui îi datorează ascensiunea... Apoi părinţii au murit, el a început să lipsească cu zilele de acasă, să-şi petreacă toate concediile fără mine... Şi-atunci am încercat să mă răzbun. Mai întîi a fost un farmacist, de la unitatea unde lucrez, pe urmă un pictor... Tu eşti al treilea, ha, ha... Dacă aş fi ştiut...

vată... Ne-am despărţit foarte civilizat, recunosc, s-a purtat ca un domn, mi-a cumpărat garsoniera asta, mi-a idat maşina... într-un cuvînt, m-a plătit ca pe o curvuliţă cu care a petrecut peste zece ani... Şi poate sînt ceea ce-ai auzit... Mai bine aşa decît 'să-ţi fie sufletul curvuliţă aceea... O, dacă ar fi s-o iau de la capăt...

Ieronim îi văzu deodată faţa urîţindu-i-se. Izbucnise în plîns. îi spuse : Dacă poţi să plîngi, e bine, te vei linişti.

Du-te şi tu dracului, răspunse ea, ştergîndu-şi ochii. îmi vorbeşti ca un popă. Nu cumva nu eşti 'întreg la minte ?

Poate, răspunse el. Unii se agaţă de alcool, de droguri, de sex, ca isă-şi redea sentimentul importanţei lor, al puterii pe care realitatea le-o refuză... Eu, poate, m-am agăţat de asta... Aş fi fericit să fiu nebun...

Hai, te rog, îl opri ea, nu mă lua pe mine cu astfel de speculaţii. Sînt o femeie întreagă, vie, nu o idee neputincioasă, pe care tu o sugi ca pe o ibomboană. Eu vreau să trăiesc, să trăiesc...

Cine nu te lasă ? întrebă el.

Tu, răspunse ea. Voi, toţi bărbaţii, nişte cîini intraţi în călduri. Impotenţi, schilodiţi la suflet, monştri, piepturi bombate de orgolii, funduri lăţite de stat prin şedinţe, de băutură, de... Dară aş mai putea naşte un copil, m-aş răzbuna. El însă mi-a răpit şi această măruntă satisfacţie. Numai el, cu chiuretajele lui... Aşa că va trebui să îmbătrînesc, singură, să găsesc uneori pe unul ca tine, cu care să-mi descarc dracii şi, într-o bună zi, să descopăr în oglindă o hîrcă... Mă asculţi ? Doamna, cucoana, curvuliţă asta de lîngă tine nu-i decît un deşeu, fierul vechi al unei foste maşini de lux... Şi tu eşti la fel, tot un fier vechi.Chiar dacă n-aş fi aflat nimic despre tine, aş fi ştiut, ţi-aş fi simţit mirosul de fier vechi. Ce-ai fost, un camion, o trăsură, o căruţă ?... Ce mai contează ce-am fo!st, ice ar fi trebuit să fim ?! Două rămăşiţe de oameni, fiare vechi, făcînd dragoste, ha, ha... Ce mai vrei să ştii ? Mă priveşti atît de ciudat, încît am momente de teamă...

Cred că n-am omorît nici o muscă în viaţa mea, spuse Ieronim.

Cine ştie, răspunse ea, răsucindu-se spre el. îl sărută

Dă-le dracului pe toate ! Alai vrei ? Eşti chiar atît de obosit, să nu mai...

Nu-i răspunse. Se lăsă în voia manilor ei. Dincolo de perdea încetase orice zgomot. Oraşul părea încremenit, mort. Cu ochii închişi, strîngînd din dinţi, pătrunse iarăşi în ea. Se cufundă tot mai adînc, ca într-o apă tulbure, în mîlul unei mlaştini producătoare de moarte...

CAPITOLUL V

1

Fără să ridice privirea spre ea, Matei o întrebă : îmi mai faci o cafea ?

Imediat, îi răspunse desenatoarea, ca şi cum tocmai asta ar fi aşteptat să-i ceară arhitectul. Se îndepărtă puţin de planşetă, cu faţa la ea, de parcă şi-ar fi admirat propria lucrare, apoi se răsuci ţăcănind cu tocurile înalte pe parchetul gol, spre colţul unde avea dulapul cu cele necesare de pregătit cafeaua. Ţăcănitul acela îl făcu pe Matei să ridice capul. Picioarele înalte ale desenatoarei, fusta ei strimtă, cu şliţ la spate, bluza care îi lăsa braţele descoperite, legănarea capului cu părul adunat într-un coc, îi amintiră că de trei ore, de cînd lucrau amîndoi în atelier, nu schimbaseră alte vorbe decît acelea cînd îi ceruse cafea. îşi aprinse ţigara şi se ridică de pe scaun. De nemişcare, îi amorţiseră genunchii. Şi-i frecă îndelung, apoi se îndreptă spre ea, cu gîndul să-i spună ceva. Niciodată nu se purtase cu subalternii lui ca acum şi ei nu erau obişnuiţi să-l vadă morocănos şi tăcut. Dar, după cîţiva paşi, se întoarse la masa sa de lucru şi ridică receptorul telefonului. Era mort. Uitase că în afara programului centrala telefonică din institut nu mai funcţiona.

Mă duc să dau un telefon, spuse el. Cum nu-i răspunse, o porni spre uşă. în holul de la intrare erau două telefoane publice, unul pentru convorbiri locale, celălalt pentru interurbane. Desprinse receptorul din furca primului telefon şi introduse fisa. Formă numărul şi aşteptă. Nu auzi decît succedarea stridentă a apelurilor. Apăsă pe furcă, recupera fisa şi repetă totul de la început. Nici acum nu i se răspunse. Asta însemna că ea plecase

tate şi dimineaţa îi spusese că va sta toată ziua acasă. Fisa căzu din nou şi el o introduse în aparat. Cînd veni tonul, oscilă cîteva clipe între a forma numărul socrului său sau pe cel al lui Vlad Popescu. Pînă la urmă se hotărî pentru ultimul. Aşteptă destul de mult ca să-i audă glasul. Atunci şi-l imagină pe cel de la capătul firului în pielea goală, lîngă aparat, o văzu pe Cristina privindu-l din pat, fără pic de ruşine, şi o durere surdă îi fulgeră pieptul. Primi înjurătura fără nici o surprindere. Paradoxal, efectul ei fu unul calmant. Fără să rostească o vorbă, agăţă receptorul în furcă. Da, se purta prosteşte. îşi pierduse oare într-atît cumpătul încît să ajungă să-i telefoneze celuilalt, numai ca să-i audă glasul ?... Aruncă ţigara într-o scuipătoare şi se întoarse în atelier. Cafeaua aburea în ceaşca aşezată la marginea mesei, lîngă scrumiera plină de capete de ţigări. îi mulţumi desenatoarei, sorbi o înghiţitură de cafea şi încercă să-şi continue lucrul. Era proiectul unui castel de apă, care trebuia predat conducerii institutului a doua zi. De fapt, proiectul fusese terminat încă de dimineaţă, însă el ţinuse să mai verifice o dată toate amănuntele şi să mai adauge cîteva schiţe suplimentare, cu dependinţele acelei construcţii. Pentru schiţele respective, venise desenatoarea, oferindu-se singură. După ce calculă mai multe cote şi le confruntă cu cele înscrise în proiect, îşi aprinse altă ţigară. Făcuse gestul automat, ca şi cel de acum, cînd întinse mîna să ia ceaşca. La un moment dat, se trezi întrebîndu-se: Şi, totuşi, ce-i de făcut ?... îşi dădu de îndată seama că întrebarea venea numai de la imaginea aceea, care îi stăruise în minte cît auzise la telefon glasul rivalului său. Ce rival ? îşi spuse enervat deodată. El nu era rivalul nimănui, mai ales în dragoste. Odată ce femeia a făcut alegerea, orice gest de împotrivire al bărbatului frustrat era fără rost. Atunci care era răspunsul ?... Obişnuinţa ? Cafeaua de dimineaţă, prînzul, cina, toate în bucătăria lor, la masa lor, faţă-n faţă, în fiecare zi... Iar noaptea, noaptea pe canapeaua lui, pretinzînd că avea de lucru sau, mai rău, în patul comun, întins alături de un trup pe care nu-l mai cunoştea, care nu mai era al său... Şi, din cînd în cînd, în amăgire, în scîrbă, în silă, v*or încerca să facă şi dragoste, să mimeze toate gesturile

imbecili stăpîniţi de laşitate, de lene şi de teamă. Le era frică ce va zice lumea, dacă ei ar fi încercat să divorţeze, se întrebau ca tîmpiţii cum aveau să primească vestea şefii lor, ca şi cum s-ar fi culcat în pat cu lumea şi cu şefii aceia... Sigur, un divorţ nu era o treaba plăcută, nu se putea obţine cît ai bate din palme, fără clevetirile veşnicilor curioşi, cei ce ar fi vrut să te desfacă, să te dezbrace la piele şi să te examineze pe îndelete cu ochii lor lacomi, cu lentilele lor aburite de excitaţii. La rîndul ei, şi legea punea şi ea tot felul de piedici, pentru protejarea familiei... Dar ce fel de familie se mai putea numi aceea în care el, sau ea, ori amîn- doi deodată înşelau ?... Nu, îl durea-n cot de lume, de .şefii şi de legile care ar fi încercat să pună ordine în viaţa Iui strict personală, să-i pipăie cearşafurile şi să-l oblige la astfel de compromisuri... Acum nu mai avea ce aştepta, ce verifica... Să se mai ducă încă o dată să-şi vadă maşina la parcarea aceea, s-o aştepte din nou pe Cristina, ascuns după cine ştie ce boschet, pînă ce ea va ieşi din blocul amantului ? Se umilise destul... se umilise faţă de el însuşi... De fiecare dată, în clipa în care ea se uita în ochii lui, ca cea mai curată fiinţă de pe pămînt, şi el nu îndrăznea să-i spună adevărul, se simţea umilit. Ea învinsese totdeauna şi îl va învinge şi acum, în momentul în care se vor întîlni din nou la cină. El o va privi şi de astă dată tot ca un vinovat, singurul care purta vina pentru tot ce se petrecea între ei. Pînă cînd ?... Pînă ce va jntra definitiv în pielea acelor imbecili, bărbaţi sau femei, care, din la,şitate ori teamă, îndeplinesc zilnic un fel de ritual al minciunii ?...

Tocurile desenatoarei îl scoaseră brusc din hăţişul de întrebări. O auzi spunînd : Am terminat.

Bine, şi se ridică şi el. Mergem împreună.

Strînse toate dosarele, le băgă în fişet şi porni în urma ei. Portarul îi salută ,zîmbindu-Ie cu anume înţeles, de parcă ar fi fost gata să-i întrebe : Ce-aţi făcut voi acolo, frumoşilor, aţi lucrat, hai ?... îi răspunse numai desenatoarea. în stradă, merseră o vreme tăcuţi, după care el îi spuse : Nu vrei să bem ceva ?

Unde ? întrebă ea, mirată de propunerea arhitectului. Intrăm într-un restaurant, îi răspunse Matei. Sau îţi este

Nu-mi este teamă de asta, răspunse ea, dar nu sînt îmbrăcată pentru restaurant. Şi, după o scurtă pauză, întoarse privirea spre el adăugind : Putem merge la mine. Am un vin bun... Nici nu locuiesc departe, chiar aici, în apropiere.

Şi .vecinii ? o mai întrebă el.

Ce-mi pasă mie de vecini ? spuse ea. Dacă vreţi...

Eşti curajoasă, spuse Matei. Fiecare bloc îşi are informatorii lui şi, fii sigură, îi vor raporta soţului tău că soţia sa, cu un tip etc. etc...

O, făcu ea rîzînd, îi voi aduce la cunoştinţă înaintea lor. Numai dumneavoastră, dacă nu vă este teamă... Rîse iar şi Matei intră în jocul ei : S-ar putea... Şi zici ,că vinul tău este chiar bun ?

Vă veţi convinge, spuse ea.

Pe urmă tăcură. Ţăcănitul des al tocurilor ei se amesteca întruna cu zgomotul paşilor săi ,rari, apăsaţi, şi el se gîndi că femeia din stînga lui ar fi putut să fie Cristina. La fel se .întorcea cu ea acasă, acompaniaţi de aceleaşi zgomote, dar nici cînd era obosită ea nu tăcea, găsea totdeauna vreun subiect de discuţie. în holul blocului şi apoi în lift se gîndi că nu făcea bine că intra în apartamentul acestei femei. Dacă soţul ei ar fi fost acasă, n-ar fi avut nici o reţinere. însă acum nu se mai putea întoarce, ea deja descuiase uşa. Trecu, în urma ei, printr-un hol mic şi ajunse în sufragerie. O auzi spunînd : Poftiţi, luaţi loc !

Canapeaua era lîngă el şi se aşează : E frumos la tine. Simplu, cu gust, nimic de prisos. Tot te-ai ales cu ceva din meseria noastră...

Cît ea lipsi, să aducă vinul de la frigider, zări telefonul aşezat pe o măsuţă lipită de bufet. Formă în grabă numărul, cu ochii spre uşă, aşteptă mai multe minute, ascultînd apelurile de la capătul celălalt al firului. Nici de astă dată Cristina nu-i răspunse. Puse receptorul în furcă, luă de pe masă o scrumieră şi îşi ocupă din nou locul pe canapea. îşi terminase de fumat ţigara cînd ea intră cu o tavă plină de saleuri şi pateuri. Aduse apoi, pe o altă tavă, sticla cu vin şi două pahare. Vinul avea o culoare de vişină prea coaptă şi un gust de nucă verde şi busuioc. Excelent,

doar pîine, lapte... Dar aş prefera sâ fie altfel.... Poftiţi, mai adăugă, aratînd .spre cealaltă tavă. Sînt făcute de mine...

Ea se aşezase într-un fotoliu puţin depărtat de măsuţa pe care pusese cele două tăvi. Matei o privea oarecum mirat, de parcă atunci ar fi văzut-o pentru prima oară. Mesteca încet un pateu cu brînză, o asculta în timp ce ea continua să-i vorbească despre lungile absenţe ale soţului ei şi se gîn- dea că desenatoarea lui era o femeie chiar frumoasă. Pentru înălţimea ei ar fi putut să se mai îngraşe, dar şi aşa era destul de atrăgătoare. Şi-o închipui apoi alături de soţul $ău, un tip ţigănos, cu faţa vulgară, cu care ea îi făcuse odată cunoştinţă într-un magazin, unde se întîlniseră întâmplător. Nu, nu se prea potriveau, îşi spuse el, amintindu-şi că atunci era şi Cristina şi ea îl întrebase, după ce soţul desenatoarei îi sărutase mîna : Cine, dragă, mai e şi bruta asta care mi-a îmbăiat mîna ? La un moment dat, desenatoarea tăcu, îi umplu din nou paharul, băură amîndoi şi el se gîndi că trebuia să schimbe discuţia, tot vorbind despre soţul ei cine ştie unde aveau să ajungă. Spuse : S-ar părea că voi fi nevoit să iau şi eu mai mult contactul cu satul...

De ce ? întrebă ea şi el începu să-i explice, simţind ne- voia să vorbească, să spună orice : Aproape fără să bag de seamă, iubitul nostru director, doctorul nostru, a manevrat atît de abil lucrurile, încît mie mi-au mai rămas de pro- iectat doar nişte grajduri, sediile cîtorva primării... Da, ,da- că-mi aduc bine aminte, este şi un dispensar, extinderea unei şcoli... Dar ştii ,şi tu ce sînt astea.

Nu se poate, spuse ea. Dumneavoastră, care...

Ba se poate, o întrerupse el. Pur şi simplu, doctorul nostru a descoperit că eu nu mai am cine ştie ce talent, că mi-a secat dintr-o dată fantezia şi, gata, a hotărît...

îmi pare rău, spuse ea aproape în şoaptă. Poate, totuşi...

Sigur, continuă el, nu vom sta nici noi cu braţele încru- cişate. Dar cîtă energie, risipită aiurea, nervi, frecuşuri, dureri de cap... Asta-i situaţia, omul vrea să conducă numai cum îl duce tărtăcuţa lui... şi, din păcate, nu-l duce prea departe... Vorbesc de meserie, că alt fel, oho...

le mergea, avea el alte defecte, dar nu Înghiţea mediocritatea, prostia, nu făcea nici un compromis cu ele. Paradoxal, un ins ca el, în esenţă mediocru, avea totuşi un simţ formidabil, cînd era vorba să aprecieze valoarea unui om. Pentru asta l-am admirat şi i-am înghiţit unele mofturi. La urma urmelor, calitatea unui conducător nu este ceea ce ştie să dea din gură, să-şi păzească scaunul şi să strângă şurubul sub el, ci să sesizeze din timp valoarea oamenilor, să-i apropie şi să le dea mînă liberă celor mai buni, fără teama că într-o zi unul dintre ei îi va lua locul. Din nefericire, sîntem copleşiţi de prostie... Am dreptate ? o mai întrebă el, privind-o în ochi. Ea îşi feri privirea şi dădu din cap în semn că îl aproba, însă Matei începuse deja să se neliniştească. Ce o interesau pe ea toate problemele astea ? îşi făcea corect serviciul, venea acasă, se ocupa de bucătărie, de curăţenie, agronomul îi aducea tot ce avea nevoie şi era fericită. Absenţele bărbatului puteau fi chiar salutare, asemenea despărţiri făceau întâlnirile mai pline de farmec, partenerii simţindu-se veşnic îndrăgostiţi... Pe naiba, îşi mai spuse el, căutîndu-i din nou privirea, teoretic totul poate fi perfect, însă primul pas făcut în realitate îţi dezvăluie destulă murdărie... Cînd, în sfîrşit, reuşi să-i întâlnească ochii, o întrebă : Tu eşti fericită, Gina ?

De ce mă întrebaţi ? răspunse ea.

Aşa, vreau să mă verific pe mine însumi, spuse el.

Dumneavoastră, cu o soţie atît de minunată, nu aveţi voie să vă gîndiţi la nefericire...

Matei protestă în silă. Nu, nu... nici un sentiment nu trebuie să ne fie străin şi nici nu ne este... însă nu mi-ai răspuns la întrebare... •

Ce să răspund ? spuse ea, evident încurcată. îşi puse /nîi- nile pe genunchi şi începu să-şi netezească încet fusta : Să mint ?

De ce să minţi ? insistă el.

Ca să mă credeţi fericită, să... şi nu-şi mai termină cuvîntul. îşi plecă fruntea spre genunchi şi, acoperindu-şi faţa cu mîinile, izbucni într-un plîr» violent. Surprins, arhitectul rămase nemişcat, fără replică, neştiind ce să facă. Pînă la urmă îl ajută chiar ea. Ştergîndu-şi faţa cu

în sfîrşit, aţi descoperit că în fericitul dumneavoastră colectiv există şi o nefericită, o oaie neagră...

Ce vrei să spui ? întrebă el, intrigat de brusca ei schimbare şi de ceea ce auzise. în afară de rîs, nu primi alt răspuns. Ea turnă apoi în pahare, îi ceru o ţigară şi, după ce şi-o aprinse cu bricheta lui, îi spuse : Cuvîntul ăsta, fericire, nu-mi place... Este prea obosit, prea .întrebuinţat... îl aud la radio, îl întîlnesc în ziare, dar ceea ce vrea el să însemne nu e nicăieri... Sau eu sînt mioapă, nu ştiu să văd, 'să simt... Ar trebui să găsim un alt cuvînt, nu ?... Dar ce contează cuvintele, cînd viaţa este aşa cum este ?... Oricum, colectivul nostru e bun, e unit... Doar eu, după cum aţi văzut, pe undeva, pe la margine, îi stric fasonul, mai dau apă la şoareci... Sînt slabă, prea slabă să...

Nu cred, o întrerupse Matei. Poate tocmai în marginea aceea, a ta, eşti mai puternică decît noi toţi...

Mă faceţi să rîd, spuse ea oftînd. Mi-ar fi plăcut să fiu puternică... De cînd mă ştiu mi-am regretat sexul, am vrut să fiu bărbat...

Şi, şi... dacă ai fi fost ? ricană el..

Mi-aş pune mai puţine întrebări şi aş lua mai multe hotărîri, răspunse ea. De exemplu, acum, în institutul nostru, aţi avea în mine un adevărat sprijin... Ceea ce nu îndrăznesc bărbaţii noştri aş îndrăzni eu... Nu mai ştiu cum să vă explic... Iar acasă... acasă nu m-aş despărţi nici o clipă de soţie, aş întreţine mereu dragostea... Se opri, privindu-l insistent în ochi : Prostii. Vă plictisesc, simt că n-am reuşit decît ,să vă plictisesc...

Vorbea tot mai agitată, mai nesigură pe ea. Arhitectul tocmai se gîndea să plece, întîrziase prea mult acolo, cînd desenatoarea începu să-i spună cum soţul ei o înşela, trăia la ferma aceea, unde lucra el, cu o contabilă, o femeie mult mai în vîrstă decît ea şi urîtă, o hîdă, şi nu era în stare să înţeleagă de ce un bărbat putea să-şi înşele soţia cu o asemenea fiinţă, evident inferioară celeilalte...

Sau soţia pe soţ, se trezi Matei spunîndu-i.

Sigur, spuse desenatoarea, sînt destule cazuri cînd femeia se îndreaptă spre ce-i mai rău şi mai urît... Un fost coleg de-al meu de şcoală, un băiat deştept, drăguţ,

ea drăguţă, cochetă... formau amîndoi o pereche ce nu putea fi trecută cu vederea oriunde s-ar fi aflat... Şi soţul acesta fericit şi-a surprins .soţia în pat cu un depanator de televizoare, un babalîc chel, fleşcăit, de vîrsta tatălui ei. Bineînţeles, el a divorţat imediat, a părăsit oraşul, ,dar rana a rămas, probabil ,că va sîngera în sufletul lui toată viaţa...

Şi ea ? întrebă Matei. Soţia lui s-a căsătorii cu depanatorul acela...

Nu cred, răspunse desenatoarea. Am văzut-o o dată pe stradă cu un alt bărbat. Sau cine ştie, poate chiar s-a căsătorit cu babalîcul ei şi acum îl înşeală cu altul... Nu mai beţi ? Nu vreţi să mai serviţi un pateu ?

Nu, mulţumesc, trebuie să plec, răspunse el şi se .ridică de pe canapea. Povestea acelui coleg, al femeii din faţa Iui, îl amărî şi mai mult. Am stat destul...

Da, trebuie să plecaţi,, spuse ea aproape în şoaptă, cu un aer de parcă ar fi vorbit singură. Vă aşteaptă soţia... şi eu... eu v-am plictisit cu prostiile mele... v-am dat un spectacol de prost gust... O, doamne, şi am dorit să...

Ce se îritîmpla cu desenatoarea Jui ? gîndi Matei. Niciodată n-o mai văzuse într-o astfel de stare. Iată ce poate ascunde omul... O fiinţă veselă, hotărîtă, stăpînită totdeauna de un optimism sănătos, şi, în realitate, sub această crustă, altceva, cu totul altceva. Se apropie de ea, îi luă mîna şi i-o sărută. Femeia nu-i mai spuse nimic. Rămase acolo, lîngă fotoliul din care se sculase şi se uita la el cu un fel de disperare furioasă. Cînd se îndreptă spre uşă, o auzi în spatele lui : Da, da, trebuie să plecaţi, domnule arhitect... Grăbi- ţi-vă...

îl conduse pe palier. Cît aşteptară să vină liftul, tăcură amîndoi. Matei ar fi vrut să-i mai spună ceva, s-o încurajeze, dar nu găsi nimic potrivit. Se simţea obosit, o durere surdă îi zvîcnea în tîmple şi nu mai dorea altceva decît să se vadă în camera lui, întins pe canapea. Deschise ea uşa liftului. El îi spuse : Noapte bună. Poate mîine vom vedea cu alţi ochi toate lucrurile.

Evident, rostise o tîmpenie. îşi dăduse seama de aSta chiar în clipa în care o formulase. Ar fi vrut să mai adauge cîteva cuvinte. Nu mai avu timp, gestul ei îl luă prin sur-

pe colţul gurii... Se răsuci spre lift şi trase uşa după el, fără să-i mai spună o vorbă. Cînd .începu să coboare, îşi întîlni ochii în oglinda prinsă de pere'tele metalic. Se privi în silă, ca şi cum ar fi văzut pe cineva vag cunoscut, ce nu-i făcea nici o plăcere. îşi scoase batista din buzunar şi îşi şterse gura. Afară, răcoarea nopţii mirosea a petrol şi era plină ,de zgomote mărunte, înăbuşite, venind din toate părţile oraşului. Peste ele se aşează repede şi cel abpaşilor săi...

2

Intră sub duş. Ceva în el mai continua să doarmă. Era trează numai bucuria că, în sfîrşit, fusese o dimineaţă cu apă caldă. Ca de obicei, se mişca mecanic, ca un manechin, o păpuşă trasă de sforile ţinute de o mână nevăzută. Apoi începură să i se mişte şi visele, să se trezească şi ele. Jetul de apă le spăla, le subţia, le făcea transparente. Pînă la urmă nu le mai văzu ca pe nişte vise, ci amintiri, sedimente ale experienţei sale, zgura ei, mormanele de zgură prin a căror crustă încerca să-şi scoată capul tot felul de ierburi. Bălării de pe maidanele de gunoi, tremurînd la fiecare mişcare a şobolanilor de sub ele... Se freca îndîrjit, spuma săpunului i se umfla pe piept, pe şolduri, luneca pe spate, dar albeaţa ei nu putea să acopere bălăriile acelea... Ca să scape de ele, ca nu cumva să vorbească, fiindu-i teamă că îşi va spune cine ştie ce grozăvie, începu să fluiere. Nu era pici o melodie, auzea doar un fel de piuit de pasăre, care îi ,ieşea continuu dintre buze... La un moment dat, chiar văzu pasărea aceea, o mierlă mare, neagră, ţopăind sub un tufiş. ÎI privea cu ochii ei ca două biluţe aurii. Nu, nu era mierlă, era o cioară, un corb împuţit, ridicat în zbor de pe cine ştie ce hoit... Aruncă în el cu un pumn de spumă, reuşi să-l alunge sau să-l acopere cu spuma aceea, sub un munte de spumă... Din vîrful muntelui alb cobora acum Maria, vecina lui, luneca spre el goală din cap pînă în picioare, cu sînii ei mari, tari ca de marmură, şi între ei

neaţa, cînd te scoli din pat ? răspunse el. Te duci la closet **ca** să te încredinţezi că eşti viu, că organele îşi continuă fără ştirea ta bunul lor mers fiziologic. Pe urmă intri sub duş, mai lepezi aici o noapte de pe tine... Se freca, mereu şi fluiera şi vorbea, le făcea pe toate în acelaşi timp, se auzea şi vorbind, şi fluierînd, îşi vedea şi mîinile mişcîndu-i-se, mîinile lui mici, fragile, cu care şterse dintr-un singur gest trupul Măriei. Pe pînza aceea de apă sau pe ecranul acela curgător au mai rămas numai ochii Nataliei, larg deschişi, îndureraţi, întrebători, privindu-l fix... Se ruşina. Iartă-mă, Natalia, n-am ştiut... eu, eu tocmai fac duşul acesta, am avut noroc, curge apa caldă... E o fericire ! Seara nu am chef de baie, parcă nu mă pot dezlipi de ziua care a murit în mine, însă dimineaţa e altceva, cu totul altceva... De ce mă priveşti atît de ciudat ? Ieronim, netrebnicul, păcătosul... îţi cade în genunchi, se tîrăşte la picioarele tale, mătură pămîntul cu barba lui de călugăr, cu rasa sa de scrib... iată-l, întinde gîtul pe trunchi şi nu cere iertare, aşteaptă doar să ridici barda şi să loveşti, să i se desprindă capul ca la găină, iar trupul să î se ridice, să meargă pe picioare fără cap... să-şi caute capul... Ai auzit ? Să-şi caute capul, dragă... Cu o mînă răsuci robinetul. Totul dispăru. în jurul lui, faianţa lucea albă, stropită cu apă, în vana căzii se auzea bolborosind, pe oglinda aburită se făcuseră dîre lungi, argintii. Luă prosopul şi începu să se şteargă. La un moment dat, se întrebă cum avea să-şi umple ziua aceea, de început de săptămînă, cînd toate muzeele oraşului erau închise. Sau, mai bine spus, cum va trece prin ea. Lunea era duminica lui, punctul spre care toate grijile şi spaimele se adunau parcă anume să-l doboare. Prinsese teamă de ziua aceasta... Nu putu trece mai departe cu gîndul de bărbierit şi de cafeaua pe care nici n-o băuse. Oricum, nu va deschide vecinei sale, o va lăsa să bată la uşă, în perete, pînă ce se va sătura. .Nu va răspunde nici la telefon, radioul şi telefonul vor sta închise, va fi o linişte perfectă, şi el, închis în liniştea asta, ascuns în ea, va medita la soarta Marelui Cronicar... Cît îşi întinse pe faţă spuma de bărbierit, se trezi fluierînd din nou. Acum da, era o melodie dintr-un film sau dintr-o operă... Nu ştia sigur de unde era, însă suna ca ceva prea cunoscut. Uneori

întoarcă măcar pentru cîteva clipe acolo, unde ea fredona melodia aceea... De sub spuma cu miros de brad, aparatul de ras scotea încet la iveală un obraz brăzdat de riduri mărunte, de cute adînci, o bărbie care se mai ascuţise, colţul flasc al unei (guri nesigure şi gîtul lung, ca o tulpină firavă, cu nodul lui Adam proeminent. Nu, nu se îndoia, era chiar el, îşi recunoştea pielea, buzele, nasul drept, ochii nesiguri ca şi gura... De ce naiba se grăbea cînd nu-l aştepta nimic ? Totdeauna se grăbise în prima oră a dimineţii, mereu îşi începuse ziua cu un fel de panică stupidă, ca şi cum. ar fi simţit că undeva i se hotăra soarta şi trebuia să fie acolo cît mai repede... încetă brusc să mai fluiere. Rămase cu mîna ridicată, strîngînd între degete aparatul de ras şi uitîndu-se la cel din oglindă. îi veni să rîdă de statuia caraghioasă pe care o vedea... Da, dincolo de perete fredona Maria. Probabil îşi făcea şi ea duşul. Vocea răzbătea pînă la el, mai puternică decît însăşi imaginea trupului ei mare, atletic... Treaba ei, putea să cînte cît o ţinea gura, să urle, să geamă... Ce îl interesa pe el ?... în garsoniera lui încă nu intrase, nu avea curaj, îi explicase ea o dată. Altă dată îi spusese că îl dorea numai acolo unde începuse totul, adică pe canapeaua ei bej... Femeia asta avea prea mult temperament şi izbucnirile ei îl găseau mai totdeauna nepregătit. Se pasionase pentru pasivitatea lui, pentru veşnica lui moleşeală ? Oricum, ea avea mereu iniţiativa, îl domina din prima clipă, îi confisca toată puterea, toate gîndurile, amintirile, în braţele ei nu mai rămînea decît o păpuşă neînsufleţită şi moale ca o cîrpă... La naiba, îşi spuse el. Nu trebuia să se mai întîmple. Niciodată, niciodată... Chiar dacă ea nu-i pretindea nimic, nu-i crea nici un fel de obligaţii, cum îi precizase ,de prima dată. Şi, totuşi, curiozitatea ei nesătulă îl neliniştea, femeia asta parcă ar fi vrut să-i răscolească tot trecutul, să nu-i mai rămînă nici o amintire nepipăită de degetele ei încordate...

Vocea Măriei rămase în baie, sub 'duş sau în faţa chiuvetei. iar el, în pijama şi papuci, trecu prin cameră, văzu din fugă patul desfăcut, ziarele şi revistele citite aseară, căzute alături, pe covor, şi intră în bucătărie. Nu-i era foame. Dorea doar să bea o cafea, să-şi clătească gura cu

resturi de pîine. Cu ceaşca plină de cafea, se întoarse in camera sa. Uşa de la terasă era deschisă şi adia ,o ,boare de vînt, legănînd încet perdeaua afumată. Puse ceaşca pe masă să se mai răcească puţin şi se apucă în grabă de strîns patul. Cînd termină, se aşeză în fotoliul de lîngă uşă, ju scrumiera pe genunchi. Cafeaua era amară, aşa cum îi plăcea lui, însă se simţea un uşor iz de rînced. Se gîndi că ar fi putut să nu mai iasă din casă toată ziua. Mai avea o jumătate de franzelă, nişte ouă şi, în frigider, cîteva felii de salam şi o bucată de slănină... Nici nu-i trebuia mai mult. Scribii din mănăstiri, ofticoşi, cu oasele măcinate de reumatisme, pînă la urmă orbi, mîncau poate mai puţin decît el... E îngrozitor ce gînduri se pot învîrti în capul tău, Ieronim !... Maria sau Natalia îi spusese asta ?... Nu mai ştia, nu mai putea să gîn- dească acum la singular. Era fericire sau decădere ?... Să nu mai fii în stare să-ţi închipui o singură femeie, unica... şi s-o amesteci cu alta, cu .altele, cu toate semenele ei. Da, se agăţa acum de toate numai să scape de vecina sa, şi le imagina pînă şi pe cele pe care nu Je cunoscuse, iar creierul lui formula cuvinte ce trezeau obscenităţi care îl îngreţoşau. Sau era de vină numai cafeaua rîncedă, tutunul mucegăit al ţi- gării ?... Totuşi se oprea la ele, adică la sîni, la coapse, la buze, la păr, la ochii dilataţi, la gemete... Nu, cu asemenea cuvinte se puteau scrie romane, nu cărţi de istorie... Se .ri- dică şi răscoli maldărul de ziare ,şi reviste de pe masă. Nu ştia ce anume căuta. Nici nu se uită la data ziarului cu ,care se întoarse înapoi la fotoliu. îl desfăcu, citi mai multe titluri ce anunţau articole pe probleme de agricultură, industrie, construcţii, privi îndelung fotografia unor mineri aşezaţi pe băncile unui fel de decovil, care îi scosese la suprafaţă, apoi la o alta, cu o combină la geamul căreia un bărbat cu şapcă zîmbea mulţumit de sine, şi se opri la notele cu faptul divers. O delapidare, nişte copii nesupravegheaţi, care au dat foc casei, o moaşă făcînd ilegal chiuretaje într-un orăşel de munte, sărbătorirea unor feroviari ieşiţi la pensie, un măcelar sustrăgînd carne .şi vînzînd-o la suprapreţ, doi elevi care au găsit o importantă sumă de bani şi au depus-o la miliţie, o nuntă terminată cu bătaie şi cu victime internate

gătoare decît cine ştie ce eseuri docte, simpozioane cu mari pretenţii ori mese rotunde învăluite de plictiseală... Şi prin asta greşise Marele Cronicar, gîndi Ieronim, scrierea lui era plină de ceea ce se numea astăzi faptul divers. Invazii de lăcuste, de şobolani, inundaţii, cutremure, prunci cu două capete, judecăţi între boieri şi ţărani, tîlhari la drumul mare, boieroaice schimbîndu-şi ibovnicii precum cămeşile, vrăjitoare, sinucigaşi, leproşi, aventurieri, măscărici pripăşiţi la curte, chiolhanuri, spînzurări, execuţii cu tăierea capului, sperjuri, înfometaţi, băjenari, furturi de bijuterii, leacuri miraculoase, maici violate de oşteni, rugăciuni obligatorii... Ciocănitul în uşă se repetă pentru a doua oară. Ieronim era sigur că nu putea fi altcineva .decît vecina sa. Nu-i spusese ea că îşi schimbase în aşa fel programul la farmacie, să aibă lunea liber ? Se apropie de uşă enervat de faptul că nu-şi montase un ochi de pisică. Acum ar fi văzut cine apăsa atît de în- dîrjit pe soneria lui. Pînă la urmă, cedă .şi deschise. Matei aştepta sprijifnit de bara scării. ,

Tu ! se miră Ieronim. Hai, intră, ce mai aştepţi ?

Cred că nu te-am trezit din somn, spuse Matei şi Ieronim, încuind uşa în urma lui, îi răspunse cu oarecare veselie: O, sînt treaz de mult, .tocmai îmi beam cafeaua. Voi mai bea una şi cu tine... Du-te, aşază-te unde vrei, o reîncălzesc repede, şi dispăru pe uşa de la bucătărie.

Matei .ocoli masa ovală, plină de ziare şi reviste, cuprinse în fugă cu ochii rafturile de cărţi, şifonierul cu furnirul crăpat, patul îngust, acoperit ,cu o pătură cenuşie, roasă la mijloc, covorul de iută verzui, întins pe parchetul prăfuit, scaunul pe al cărui spătar atîrna o cămaşă, şi se opri în faţa unei reproduceri pe pînză, prea mari pentru încăperea aceea. Dintre două corpuri de rafturi, pline de cărţi, de 'la tavan şi pînă la parchet, ocupînd aproape o treime din suprafaţa peretelui, Madona Sixtina privea undeva peste capul său. Era singurul lucru pe care .arhitectul nu-l mai văzuse niciodată în garsoniera lui Ieronim. Reproducerea îi aminti de zilele petrecute cu soţia sa la Dresda, de sala imensă, dominată de lucrarea lui Rafael, unde ei, obosiţi, se aşezaseră pe o banchetă să-

de cafea şi o ceaşcă. Turnînd cafeaua, îl ^întrebă : îţi place, aşa-i ?

De unde o ai ? îl întrebă Matei.

Mi-a adus-o cineva din D.D.R., răspunse Ieronim. Un cercetător din Berlin, bun cunoscător al limbii şi istoriei noastre, căruia i-am trimis mai multe cărţi româneşti ce-l interesau. Cînd a venit _în ţară, mi-a adus şi el Madona... Sul, într-un tub de carton... Săptămîna trecută, încercînd să pun puţină ordine aici, în spatele şifonierului am dat peste ea. Am înrămat-o, am mutat rafturile şi i-am făcut loc acolo... Este pictura care m-a obsedat de cînd am pus prima dată mîna pe un allbum de artă... Acum, divinul Raffailo Sanzio din Urbino se numără printre prietenii mei... Dar nu te aşezi? mai adăugă el. Uite şi cafeaua. Luă ceaşca de pe masă şi i-o dădu.

Matei se instala comod în fotoliul de lîngă uşă şi începu să bea. îşi auzi prietenul: Şi cărui fapt i se datorează vizita ta atît de matinală ? Ai cumva şi tu zi 'liberă ?

Nu, răspunse arhitectul. Am nişte treburi pe un şantier de aici, din apropiere, şi, în trecere, mi s-a făcut poftă de o cafea...

O, numai pentru cafea ai catadixit să-mi calci pragul, spuse Ieronim în glumă. Altfel, numele tovarăşului Masaru s-a cam decolorat pe agenda[1] domnului arhitect...

Tu vorbeşti ? întrebă Matei. Au trecut două săptămîni de cînd n-ai mai dat nici un semn de viaţă... Ei, ce se mai întîmplă cu tine ?

Mai nimic, spuse Ieronim. Doar că mi-au mai murit în creier nu ştiu cîte zeci de cellule nervoase... încolo, la total general, fericire, ha, ha...

Aşa ai dorit, sfpuse Matei cu un ton de reproş în glas. Ţi-a fost lene să aşezi pe hîrtie povestea transferului tău la muzeu şi s-o trimiţi .celor în drept, s-o clarifice.

Lene ! se miră Ieronim. Clarificare !... Să le lăsăm naibii... Tu ? îţi mai face directorul ăla mizerii ?

Destule, răspunse Matei. Cîteva zile m-am mai aerisit şi eu, am fost în capitală. E vorba să particip la un concurs internaţional pentru proiectarea unui oraş dintr-o ţară arabă.

ţigării, îl întrebă : Ieronim, dacă atunci cînd te-ai întors de la puşcărie a'i £i găsit-o pe fosta soţie acasă şi ai fi aflat că în absenţa ta te-a înşelat, ce-ai fi făcut ? Ai fi continuat să convieţuieşti cu ea ?

Numai surprize! se miră Ieronim, aşezîndu-se şi el pe scaun. îşi turnă puţină cafea din ibric şi ridică privirea spre arhitect: Nu înţeleg rostul întrebării. Dacă... Cum ştii, la mine n-a fost nici un dacă. A venit Ia proces, m-a batjocorit şi m-a anunţat că îşi va reface viaţa distrusă de subsemnatul...

Şi, totuşi, dacă ar fi fost aşa cum am spus, insistă Matei, ai fi rămas să trăieşti cu ea ?

Nu ştiu, Matei, răspunse Ieronim. Serios, nu mi-am pus niciodată o astfel de problemă. Acolo, ca şă poţi rezista, îţi inventezi o lume care nu există... Ei bine, în lumea aceea, inventată de mine, ea nu era, plecase, se retrăsese singură şi eu n-o mai puteam aduce înapoi. Acolo îţi pierzi orice personalitate, nu mai rămîne din tine decît un număr înscris într-un registru şi care trebuie să răspundă în fiecare zi la apel... Nimănui nu-i pasă ce-ai făcut pînă atunci în viaţa ta, dacă eşti aşteptat, dacă cineva îţi plînge absenţa... Un număr... Şi număriil acela, care am .fost eu, a izgonit atunci toate femeile din lumea închipuită de el. Gîndea ca un castrat... Altfel ar fi murit... .Dar să mă întorc la ce m-ai întrebat. De ce te interesează ce-aş fi făcut eu ?...

Era laş ca şi el, gîndi Matei. Nu era în stare nici lui, care se dovedise cu adevărat prieten, să-i dezvăluie situaţia ce-l copleşise. Pînă la urmă, totdeauna omul rămîne singur cu sine. Şi cine era vinovat pentru asta ?... îşi aprinse altă ţigară, încercînd să-şi stăpînească .agitaţia care îl cuprinsese : Uite, am un om în atelierul meu, un subinginer căruia i s-a întîmplat o astfell de poveste. Mi-a cerut sfatul şi eu am ridicat din umeri... Continuă să vorbească, mirîndu-se de vocea sa calmă şi mai ales de minciuna în jurul căreia îşi aduna încet toate cele petrecute între el şi Cristina. La sfîrşit, mai întrebă : Ce zici ? Ridici şi tu din umeri ca mine ?

Păi ce altceva pot să fac? răspunse Ieronim. Ştiu eu, există şi compromisuri utile şi minciuni salvatoare... Viaţa

poate da nici un sfat, numai el singur, care îşi trăieşte drama, va putea hotărî pe ce drum să apuce... îmi aduc am'inte că, în puşcărie, am cunoscut un ofiţer care îşi .împuşcase soţia, surprinsă cu amantul în pat. Degradat, condamnat la ani grei... avea o figură atît de tînără şi de inocentă, încît, dacă n-ai fi ştiut, nu ţi-ai fi putut închipui că omorîse... Oricui îi cerea, povestea cum făcuse crima cu un .calm neobişnuit, indiferent, ca şi cum ar fi fost vorba despre altcineva. Ţinea minte toate amănuntele, cum se salvase amantul, .sărind pe geam, cum el se uitase apoi în ochii femeii şi ochise acolo, exact între ei, deşi pînă atunci Jusese cel mai slab trăgător din şcoala pe care o absolvise... Dar în afară de povestea crimei nu mai ştia , altceva. znimic. Crima aceea îi golise creierul, să aibă numai ea loc... în privinţa asta lucrurile s-au mai schimbat, Matei, bărbaţii înşelaţi, ca ,şi femeile, s-au mai moleşit, închid ochii şi trag la carul familiei lor de parcă totul ar merge uns, nu s-ar auzi nici un scîrţîit...

Se bălăcesc în minciună, îşi beau propriile zoaie, spuse Matei şi începu să rîdă. Se ascundea cu bună ştiinţă în spatele rîsului .său. Apoi schimbă discuţia : Şi proiectul tău în ce stare se mai află ?

Ce proiect ? întrebă Ieronim.

Cartea, spuse Matei şi celălalt se săltă în scaun, aşezîn- du-se mai bine : în faza tatonărilor, dragă, a acumulărilor, a bîjbîitului... Ca orice început. Totul gravitează, .să zic aşa, în jurul trunchiului pe care Marele Cronicar îşi întinde gîtul, aşteptînd să primească (tăişul uriaşei bărzi. Ea taie nu numai capul unui om în care trăia cu adevărat timpul său, ci şi nodurile întregii istorii, acele noduri ce se repetă mereu... îţi poţi imagina ?... Ieronim se însufleţise, acum îşi trăia fiecare cuvînt, vorbea ca într-un fel de transă : închipuieşte-ţi piaţa cetăţii, cu .uliţele ce se desprind din ea barate de lanţuri de oşteni înarmaţi... O dimineaţă umedă, liniştită, soarele încă n-a răsărit... Se aud doar «nişte zgomote surde, de scîndură lovită, venite de undeva din careul oştenilor. Le aud toţi, şi demnitarii, şi militarii, şi negustorii, şi slugile... încet-încet, ele adună acolo un întreg popor, fiindcă înalţă un alt eşafod. Se văd mişunînd nişte călugări, nişte curieri, apar şi scribii, cei ce

bine ascuţite... Pentru că... oho, va fi de scris... Apoi cineva strigă sosirea Domnului, şi acesta apare urmat ,de toate mărimile curţii... Şi, în sfîrşit, este adus condamnatul. Un bărbat slab, cu o înfăţişare fragilă, mai înalt decît fusese înainte de a fi băgat în temniţă şi mai frumos, cu ochii înnobilaţi de suferinţă, care îşi spune ultimele vorbe ca pe o rugăciune : Nu abjur, Doamne, mă duc să mă întîlnesc bucuros cu nefiinţa fiinţei inelie... Şi prima rază de soare aprinde tăişul bărzii şi cade ca un fulger asupra nenorocitului. Pleoapele încă se mai zbat pe ochii .capului fără trup, se mai zvîrcolleşte şi trupul... Istoria a murit acolo, pe trunchi, pe butuc, dar mulţimea o învie deodată zgomotoasă — trăiască istoria !... Ce contează pentru mulţime că omul al cărui sînge, spălat acum cu căldări de apă şi împrăştiat de măturoaie, a înroşit răsăritul 'soarelui numai în folosul ei ?... Aşa a fost, mulţimea s-a înşelat pe sine şi...

Matei nu-l mai asculta de mult. Se uitase la ceasul de mînă şi aştepta un prilej să se ridice şi să plece. Cînd Ieronim se opri, îi spuse : Ce ai tu de gînd să faci cu cartea asta nu-i istorie, Ieronim, e altceva, poate literatură...

Nu, pentru literatură trebuie talent, "Matei, îl contrazise Ieronim. Ţi-am mai spus, eu nu fac decît să transcriu amintirile unora către alţii. Un fel de scrib, un mărunt scrib... Pricepi ?

Exagerezi, făcu Matei, ridicîndu-se din fotoliu. Mai vorbim noi. 'Acum trebuie să plec. Mai vin ,şi alţii acolo, pe şantier, şi nu vreau să fie nevoiţi să piardă timpul din cauza mea.

îi strînse mîna, îi mai spuse că îl aşteaptă să treacă în zilele următoare pe la el şi ieşi în grabă. Ie'ronim rămase descumpănit de plecarea precipitată a lui Matei. Trăia senzaţia că fusese frustrat, că acesta îi luase ceva din fiinţa sa, ceva deosebit de important, cu care nu avea să se mai întîlnească niciodată. Obosit de cît vorbise, se întinse pe pat. De pe peretele ei, Madona lui Rafael clipea cu înţelegere din ochi. Se răsuci mai tare spre ea şi-i spuse :

3

Spre sea'ră începuse să plouă. De aproape o oră, Matei lîncezea pe canapeaua sa. încercase să citească o carte, răsfoise cîteva reviste, apoi se gîndise să doarmă. Nu reuşise nici asta. O săptămînă întreagă, ,zi de zi, fusese nevoît să-şi petreacă timpul prin mai multe sate, unde proiectase nişte construcţii. Trebuise să meargă la faţa locului, fiindcă echipele ce lucrau la ele, cu maiştrii lor, se abătuseră de la schiţele sale. Dacă nu s-ar fi deplasat acolo, ar fi ieşit de-a cfreptul nişte monstruozităţi, aşa cum ,i se mai .întîmplase şi fusese aspru mustrat de Donişan. Dar Matei nu se mai gîndea acum la acesta, la faptul că tocmai directorul îi împiedicase atunci deplasarea în comuna aceea, unde, în loc de ceea ce proiectase cil, fusese înălţat un sediu de primărie mai urît decît un grajd. Nu se gîndea nici la proiectarea aceluji oraş arab, la concursul căruia reuşise să se înscrie. Pînă spre sfîrşitul ,anului, cînd era termenul de predare a tuturor schiţelor, mai era destul timp. Se agăţase de lucrarea aceasta numai să nu plece în concediu cu soţia sa. Spera că o despărţire de aproape o lună îl va ajuta să-şi clarifice lucrurile, să pună ordine în ele şi să ia hotărîrea ce se impunea. Acum însă, în ajunul plecării ei la mare, era derutat. în urmă .cu cîteva zile, fusese pe punctul să cedeze şi să plece împreună. Ar fi găsit destule justificări ca să-şi explice în faţa ei schimbarea, însă tocmai Cristina îl ajutase şi de astă dată să rămînă la prima hotărîre a sa. Cînd o anunţase că el nu putea să-şi ia concediu decît în toamnă, reacţia ei se concretizase într-o singură întrebare : Şi eu ce fac ?... îi răspunsese, urmărindu-i atent faţa : Te duci singură sau cu părinţii tăi. Oricum, în perioada respectivă merg şi ei la mare... O, de ce nu mi-ai spus ,din vreme, să aranjez şi eu lucrurile ? mai întrebase ea şi el fusese gata să-i spună : Ce lucruri să-ţi aranjezi, să-ţi întîlneşti acolo amantul ! dar, se auzise pronunţînd cu totul altceva : Nu ai ce aranja, Cristina. Ai maşină, au şi părinţii tăi, unchiul tău de la Constanţa vă va pune ca de obicei jumătate din vila sa la dispoziţie... De ce te neliniştesti ? Se mai întîmplă... Pierdem ai-ci şi, poate,

cînd plec fără tine, Matei... Ei şi ? continuase el. N-am ce face, dragă, nu pot să ratez o asemenea şansă. Dacă voi cîştiga concursul, s-ar putea să plecăm pentru o perioadă acolo, printre arabi... Vezi, n-ai mare motiv de supărare. Te vei odihni, poate, mai bine fără mine... Apoi, despărţirile acutizează dragostea celor care se iubesc, nu ?... Cristina se lipise <ie el ca o pisică, îl mîngîiase pe faţă, repetase de mai multe ori : Cum vrei tu, Matei, mă supun..., dar nici o clipă gîndul acela din el nu amorţise, în fiecare gest al ei descoperise noi semne de minciună şi prefăcătorie.

Se uită la ceas. Erau aproape orele douăzeci. Intră în bucătărie, bău un pahar cu apă şi, cînd ,ieşi de acolo, văzu pe hol cele două geamantane pregătite de plecare. îşi aminti că ea îi propusese să-i lasîe maşina şi să călătorească în cea a părinţilor ei. Atunci acceptase, însă acum nu-l mai interesa nici asta. La ce-i trebuia lui maşina, cînd pînă la institut nu avea nici un kilometru de mers ? Să plece şi el cîteva zile la maică-sa ? Nu, era imposibil, bătrînă, sora şi cumnatul lui, toţi l-ar fi întrebat de Cristina. De cînd se căsătoriseră, nu fusese niciodată la ei fără ea. Şi mai ales acum, în plin concediu... Nu, nu putea, în faţa lor s-ar fi trădat, şi-ar fi neliniştit mama, care şi aşa n-o ducea prea bine cu sănătatea...

Tocmai în clipa în care vroia să se ducă spre camera Iui, să-şi ia ţigările, auzi telefonul sunînd în dormitor. Se întoarse în silă, gîndindu-se că era căutat iar de vreunul dintre subalternii săi, care-l va ruga să intervină pentru el cine ştie unde. Mai înainte îl sunase un subinginer, căruia îi promisese să-l ajute în schimbarea locuinţei. Ridicînd receptorul, auzi glasul Cristinei : Sînt la coafor, Matei, şi am plecat fără maşină, fără umbrelă... Aproape uitase că ea îi spusese că se va duce acolo. Plouă, iubitule, şi-mi strică pieptănătura... Aşteaptă-mă, vin îndată, răspunse el şi închise telefonul. Cît îşi lepădă pijamaua şi se îmbrăcă, îşi aminti că în primii ani o luase <de multe ori cu maşina de la coafor. Uneori nici nu era gata şi el intra în salon, printre cucoanele ciufulite de acolo, întreba pe vreo coafeză de ea, descoperin- d-o apoi sub vreo cască de uscat părul sau aplecată asupra unei chiuvete... Ieşea

cînd o viedea ieşind, trăia un sentiment de mare satisfacţie, ca şi cum lumea de pe stradă s-ar fi oprit să-i spună că el, arhitectul Hermeziu, ştiuse ce isă aleagă... De obicei, asta se în- tîmpla în după-amiezile în care seara mergeau la teatru sau la vreo petrecere, unde totdeauna erau întîmpinaţi de priviri[1] admirative, geloase pe cuplul lor perfect, strălucitor...

În maşină îşi aprinse ţigara, conducînd atent, aproape încordat. De luni die zile nu se mai urcase la volan, şi acum îl încerca teama să nu facă pine ştie ce greşeală. O zări de departe, cum îi făcea semn cu mîna. Opri lîngă bordură, ignorînd semnul care indica oprirea interzisă şi, fără să deschidă umbrela, fugi spre ea prin rafailele de ploaie. Cristina îl luă de braţ, se lipi de el sub umbrelă. Ea se aşează apoi pe bancheta din spate şi, după ce porni maşina, Matei o auzi : Nici nu-mi spui dacă îţi place noua mea pieptănătură ? Ridică ochii spre oglinda retrovizoare şi-i răspunse : Da, îmi place, e frumoasă...

Observase că îşi .mai scurtase părul, şi şuviţele groase, răsucite de la tîmple spre ochi, îi lăţeau parcă faţa şi îi dădeau un aer de cocotă. Probabil că aerul acesta îl avusese întotdeauna, dar nu-l văzuse el, gîndi Matei... Iată, e de ajuns ca ceva, cît de neînsemnat ar fi, să fie schimbat în înfăţişarea cuiva, şi acel om pare dintr-o dată altul, ca şi cum i s-ar fi smuls masca ce a purtat-o pînă atunci. Dar nu rămîne în loc tot o mască ?... O auzi iar : 'A telefonat cumva mama ?

Nu, răspunse Matei. Dialogul nu se mai înfiripa între ei ca altădată. Fiecare cu gîndurile lui, îşi spuse el. Bărbatul nu găsea nimic de luat în seamă a fi rostit, iar femeia, probabil, îşi imagina încă de pe acum plăcerile ce-o aşteptau pe litoral. îşi aminti de mama lui, cînd a văzut-o pentru prima dată pe Cristina. Bătrîna nu-şi putuse stăpîni bucuria şi uimirea în faţa viitoarei lui soţii. Frumuseţea acesteia o uluise. Să ai grijă de Cristina, Matei, îi spusese ea atunci, între patru ochi. Ai făcut o alegere minunată, sînteţi amîndoi potriviţi, însă, oricît ar fi de perfectă această potrivire, în căsnicie tot se .mai ivesc şi clipele grele, necazurile... îi văd pe unii tineri, abia s-au căsătorit şi, gata, încep să se certe, ba se şi bat, ajung la divorţ, .se

Asta-i lumea... O vezi ? Crezi' că va ofta cineva din lumea asta pentru mine ? Nu, nu, prejudecăţi, mentalităţi învechite. La urma urmelor, trebuie să înţelegi şi mata, mamă, aproape că nu mai contează adulterul ca atare, infidelitatea... poate sînt ,şi ele tot vechituri, deşi există, se perpetuează, proliferează ca nişte celule bolnave... Ci numai faptul că am trăit cu gîndul că soţia mea ieşea din seria celorlalte femei, că făcea excepţie... Tocmai acest gînd, această credinţă, Ca o coloană a vieţii mele, s-a frînt dintr-o dată, s-a prăbuşit şi, fără ea, întregul edificiu nu poate să mai reziste... -

Acasă, în bucătărie, aşezaţi faţă-n faţă, mîncară omletă cu şuncă, friptură de pui şi salată de roşii. Cristina ţinuse să desfunde o sticlă de vin şi, ciocnind cu , el paharul, îi spusese că bea pentru succesul lui la concursul internaţional de arhitectură. Apoi, ,cu aceeaşi veselie cu care intrase în apartament şi se schimbase, îmbrăcînd un halat subţire, aşa cum sporovăise toată vremea cît pregătise omleta şi încălzise friptura, îi dădu fel de fel de sfaturi. Cum să se .gospodărească cu dejunul şi cina, fiindcă prînzul avea să-l ja la Casa universitarilor, ce trebuia să spele şi să calce Zinaida, cît să-i plătească, să nu se surmeneze lucrînd prea mult... Matei o privea atent, îi urmărea gesturile, uneori rîdea şi el şi, deodată, ca un val fierbinte, îl invadă ,o milă ciudată, sfîşietoare. Nu-şi dădea seama dacă îi era milă de ea sau de el însuşi, ori de ei amîndoi. La un moment dat, ar fi vrut să-i spună ceva frumos, tandru, care s-o mîngîie, însă nu reuşi. Totuşi, începu să vorbească şi el. Şi, dumnezeule, despre ce ? se întreba el însuşi, auzindu-şi cuvintele. Despre blestematele lui de proiecte, mereu încurcate, barate, aruncate la coş de birocratism, de prostie, de laşitatea unor indivizi care nu făceau altceva decît să-şi păzească scaunul de sub fund.

Dacă nu m-ai ascultat, Matei, spuse Cristina într-un tîrziu. Acum n-ai fi mai depins de un Donişan, să-i ceri lui aprobare pentru concediu şi el să ţi-l dea cînd doreşte dumnealui...

Aş fi depins de alţii, la fel ca Donişan, îi răspunse Matei. Cred că lucrul cel mai îngrozitor este invidia acestor

moştenire biologică... care, în loc să dea înapoi, se umflă ,ca un aluat pus la dospit. Peste trei /sferturi şau poate /nai mult din ceea oe este omul ca spirit stăpîneşte invidia, şe adună acolo orgoliile de tot felul... Idioţii mă invidiază teribil, ,mă cred sufocat de fericire, îngropat în ea...

Exagerezi, Matei, spuse Cristina cu obrajii înfierbîntaţi de vin. Poţi să afirmi tu că eşti nefericit ? Cînd mă ai pe mine, cînd ai o profesie atît de frumoasă... Ai întîlnit în cale cîteva piedici, şi, gata, dezarmezi ? Hai, fii serios, capul sus, dragul meu ! Sau boala prietenului tău te-a molipsit de tot ?...

Lasă-l pe Ieronim, Cristina, răspunse el. Nu-i vorba de nici o boală, e doar realitatea care mi se impune... şi, în acelaşi timp, cît continua să-i aducă alte argumente, se ,gîn- dea că acum ar fi trebuit să-i spună. Era momentul cel mai potrivit. Exagerezi, dragă ! Cînd piă ai pe mine, cînd... Dar o mai avea, mai era ea a lui ?... Continuă să vorbească pînă ce Cristina termină de strîms masa, spălă farfuriile şi îl luă de mînă, trăgîndu-l să se ridice de pe scaun : Gata, stinge ■ţigara, lasă gîndurile aici în bucătărie, să se aerisească, şi vino cu mine. Eşti sechestrat, eşti al meu...

Se lipi de el, îl sărută pe gură, continuînd să-l tragă spre dormitor. Cînd se întinse în pat şi ea se ridică într-un cot să-l privească, avea ochii umezi. Matei o contemplă cu tristeţe, simţind cum creşte în el o durere surdă, ca un abces ce zvîcnea undeva, acumulînd infecţia. Braţele lui o cuprin- seră încet, o răsuciră spre el.

De cînd te aştept, Matei, oftă ea lung, ca un geamăt, îşi scosese singură halatul de pe ea şi el o privea calm, abia excitat, (se uita la trupul ei ca şi cum ar fi fost o> statuie, o formă dintr-o marmură ciudată sau dintr-un cristal prea fragil, gata să se sfărîme. Da, îl recunoşteau buzele ei tremurătoare acum, umerii înguşti, sînii drepţi, orgolioşi, pîntecul rotund şi întins ,ca un scut, coapsele, muşchii lor încordaţi, picioarele lungi cu glezne delicate, braţele care i se plimbau orbite pe spate : De cînd te aştept, Matei...

O sărută cu atîta violenţă, încît ea trebui să-şi înăbuşe un ţipăt. Apoi nu mai rămase în el decît plăcerea

o asemenea luptă nu era laşitatea cea mai scîrboasă, compromisul cel mai oribil cu putinţă ?... Să aştepţi ? Ce ?... Ca ei să se sature unul de altul, şi ela, îndurerată, .spăşită, să se întoarcă la el, La soţul înşeilat, care îi oferă siguranţă, obişnuinţa de a trăi ocrotită de cineva ? Totul se vindecă, totul se cicatrizează, Matei, viaţa reintră totdeauna în normal, spunea de multe ori mama lui. Da, ea avea dreptate, credinţa ei, coloana aceea de care se sprijinise nu se prăbuşise niciodată, chiar dacă soţul îi murise... Atunci ? Să plece împreună cu ea din acest oraş, să părăsească totul, prieteni, cunoştinţe, şi s-o ia de la capăt amîndoi ? Prostii, îşi spuse el tresărind. îl cuprinse frigul. Abia acum îşi dădea seama că uşa de la terasă era deschisă şi curentul rece năvălea peste patul lor. Se acoperi cu pătura.

4

Nu p'utea să jnai .creadă că nu va reuşi. în privinţa relaţiilor ei cu Masaru se clarificase complet. După ultima întâlnire cu Ieronim, nu mai iavea nici un dubiu că cele ce se petreceau între acesta şi doctoriţă nu meritau isă fie luate în seamă. Apă de ploaie, îşi spuse el atunci, ascultîndu-l pe aiuritul de muzeograf care, -cherchelit binişor, îi vorbise despre marea sa adoraţie nutrită faţă de Natalia Jl Un neisprăvit, asta era Masaru, o fiinţă neterminată pe care ar fi putut-o trimite la colţ cu un singur bobîrnac. Şi ce vorbărie la gura lui! Din toată bălmăjeala aceea despre curăţenie sufletească reieşise limpede că, pentru ea, fostul său coleg era asemenea unui căţeluş pe care doamna, ca să nu fie văzută mereu .singură pe stradă, îl punea cînd şi cînd în zgardă şi-l lua s-o însoţească. Apoi bănuise că în spatele acestui paravan caraghios, numit Masaru, exista un alt bărbat. Dar, făcînd o sumară investigaţie printre cîţiva medici, foşti colegi de-ai săi de liceu, constatase cu surprindere că doctoriţa Natalia Argeanu era cum ar ,fi dorit el ssă fie, adică o femeie care, deşi singură, frumoasă, în jurul căreia

singurătatea ce de obicei degrada şi înrăia omul, pe ea o făcuse exemplară în toate privinţele. Mai aflase de la aceştia că, lipsită de relaţiile fără de care nu puteai faceprea mulţi paşi în nicii o .carieră, fusese de multe ori nedreptăţită. Toate acestea treziseră în el noi speranţe. Şi-o imagina soţia lui, protejată de un /om puternic încă, într-o lume plină de complicaţii şi nesiguranţă. Cariera lui aproape nu mai con'ta, trecuse pe pianul al doilea, întreaga sa forţă trebuia să slujească deplinei realizări a Nataliei. în sfîrşit, după atîta zbucium, găsise existenţei .sale o axă, un .ţel menit nu numai să-l salveze de la prăbuşire, ,ci să-l facă şi mai puternic. Sigur, îşi spunea el acum, plimb?ndu-se pe aleea unui mic parc din preajma policlinicii cu plată, nu era uşor s-o recîştige pe Natalia, însă pentru asta >se hotărîse .definitiv să nu dea înapoi de la orice sacrificiu. Fără ea nimic n-ar mai fi avut rost, însăşi soarta sa ca, 'om ar fi fost pusă sub semnul întrebării. în închipuirile lui, Natalia deja ajunsese de multe ori să-l ridice de la picioarele ei, u'nde el căzuse în genunchi, cerîndu-i iertare, şi-i mîngîia cu tandreţe obrajii...

Zile în şir, Dugan se frămîntase cum s-o întîtnească din nou. înlăturase de la bun început posibilitatea să se ducă la ea acasă sau la clinică. Acasă l-ar fii întîlnit pe bătrînul Argeanu, care îi era total potrivnic, iar la clinică n-ar fi reuşit să stea de vorbă cu ea intre patru ochi. O asemenea în- tîlnire, după părerea lui, nu se plutea petrece nici pe stradă sau în vreun parc. De aceea, alesese policlinica cu plată, unde Natalia dădea consultaţii după-amiaza, de două ori pe săp- tămîna. încă de dimineaţă plătise un bon de consultaţii, se interesase de ora începerii programului Nataliei şi îşi făcuse socoteala că cel mai bine era să aştepte pînă la urmă, să intre ultimul în, Cabinetul ei. îşi cercetă ceasul *de la mînă. Mai era destul timp. Pe lista ţde consultaţii văzuse vreo cincisprezece nume înscrise, şi asta însemna cel puţin patru ore. Două deja trecuseră. Se aşeză pe o bancă. într-un tîrziu, încercă să pună ordine în cele ce ,îi veniseră în minte să i le spună Nataliei. Fără îndoială că ea se va interesa ce se în- tîmplase cu fosta lui .soţie, de ce divorţaseră... Ce avea să-i răspundă ?

rase viaţa. O greşeală parcă o ceruse pe cealaltă, şi mereu aşa, pînă acum, pînă cînd ţicnită aia de balerină îl pusese la pamînt. O gâsculiţă, ar fi trebuit să se ,aŞtepte— Oase, muşchi programaţi să răspundă perfect la comenzile date... iar în rest... în irest, aiureală, prostie, mofturi... Cam astea se învîrteau în capul unor asemenea fiinţe... Brusc, se imagină intrînd în holul larg al apartamentului său din capitală, cu pereţii lambrisaţi, luminaţi de becurile montate în cîteva firide, pe nişte sfeşnice vechi de alamă. Pe măsură ce înainta, călcînd pe covorul moale, i se înmulţeau şi înjurăturile. Nenorocita de balerină îi transformase toată casa într-o adevărată biserica. Unde te întorceai, nu dădeai cu ochii decît de sfeşnice, de luminări, de candelabre, de icoane vechi scoase de prin cine ştie ce poduri de case ţărăneşti de negustoraşii ei dubioşi, care îi Sunau toată ziua la uşă. Doar în baie mai rămăsese să atîrne luminări şi să înşire pe pereţi sfinţi şi sfinte, ca să nu se plictisească în minutele în care trebuia să Stea aşezată pe colacul closetului... Săptămîni de-a. rîndul, după ce primise scrisoarea ei, numai aşa intrase în apartamentul acdla, înjurînd de toţi sfinţii care, cu ochii lor îngheţaţi pe lemn ori pe sticlă, sau în orbitele unor .feţe de argint şi de alamă, îi urmăreau orice mişcare. Pînă într-o seară, cînd, beat şi furios, le smulsese din cuiele şi 'suporturile lor şi le aruncase claie peste grămadă în dormitorul încă îmbibat de parfumurile .balerinei. A doua *zi* primise vestea că maică-sa murise... Nu, nu putea fi nici o legă'tură între icoanele nebunei şi moartea 'marnei sale, îşi spunea el acum, uitîn-du-se la un bătrîn care tocmai atunci se aşezase vizavi de el, pe altă bancă. Bătrînul părea că nu se uita |la el sau nici nu jutea să-l vadă. Se rezemase de spătarul băncii, cu braţele . arg desfăcute, într-un gest caraghios, ca şi cum cineva l-ar i somat să se scoale sau să se predea şi el nu reuşea să mai facă nici o mişcare. Doar bororile pălăriei îi tremurau uşor, odată cu capul. Tot privindu-l, Dugan se gîndi că nu mai era mult şi avea să arate ca neputinciosul din faţa lui. Scrrbit, se ridică de pe bancă şi pomi încet către .policlinică.

Pe scaunele înşirate de o parte şi de ia'lta a uşii de la

intre, şi femeia îi răspunse doar dînd din cap şi măsurîndu-l cu nişte .ochi verzui, plini de suspiciune. Se laşează şi el pe un scaun. După puţin timp, din cabinetul Nataliei ieşi un tînăr, tot pacient, care îi făcu semn femeii să intre. Dugan trebui să aştepte mai mult de un sfert de ceas. Cînd femeia .ieşi, se ridică >în grabă şi, fără să mai ciocănească jn uşă, o deschise. Teama lui că în cabinet s-ar mai fi putut afla ,şi vreo soră se dovedi neîntemeiată. Natalia era singură ,şi totul avea să ise întîmple cum îşi închipuise el. Trase încet uşa în urma lui şi aşteptă. Doctoriţa, aşezată ,1'a io masă, scria ceva într-un registru. Dugan cuprinse în .ftţgă cu ochii micul cabinet, a cărui culoare predominantă, albă, îi dădu o .senzaţie de frig. în clipa în care Natalia ridică privirea spre el, simţea cum transpiraţia rece i se scurge pe spate.

Dumneata ? întrebă doctoriţa.

Cum mă vezi, spuse'Dugan, încercînd să dea de la început discuţiei un ton cît mai intim posibil. N-am avut încotro, a trebuit să cumpăr un bon de .consultaţie, ca să te pot vedea. îmi dai voie să mă aşez şi eu pe scaun ?

Natfalia nu-i răspunse, ,şi el luă tăcerea ei dreplt încuviinţare. Se aşează încet, ca şi (cum i-ar fi fost teamă că scaunul s-ar fi putut sfărîma sub el. Natalia îi părea acum o altă femeie decît aceea care îi întorsese spatele în holul hotelului. Faţa ei nu trăda nici tin >semn de tulburare. O urmări atent, cît ea îşi aprinse ţigara, cît îşi băgă apoi pachdtul de ţigări şi bricheta în poşetă, sperînd că de astă dată va avea mai mult noroc.

Ce mai doreşti ? întrebă ea. Pentru ce ai venit aici ?

Sînt bolnav, Natalia, spuse el. Vorbesc serios.

De ce suferi ? mai întrebă ea. Oricum, aici sînt obligată să te ascult. Ai plătit, nu-i aşa... Repet, ce te supără ?

Nu ca medic îmi poţi trata suferinţa, spuse el, ci ca femeie. Numai de tine depinde să ia sfîrşit...

Te ştiam un actor desăvîrşit, spuse ea. Acum eşti prea daraghios. Un cabotin... un actoraş cu glume de prost gust. Totuşi, ce mai vrei de la mine ?

Eu îţi vorbesc serios... eu nu fac glume, răspunse ei, ridi- cînduHse de pe scaun. Crede-mă, Natalia ! începuse să se ajute cu mîinile, gesticulând, să-şi întărească astfel

ţigara, pînă ce îi văzu degetele ei lungi, calme, relaxate, stri- vind-o încet în scrumieră. Atunci se opri brusc, parcă sleit dintr-o 'dată de vlagă şi ,se aşează la Joc pe scaun.

Mă întreb din nou, spuse ea, de ce îmi înşiri mie toate astea ? Cred că eşti convins că nu mă interesează.

Ba nu, te va interesa, replică el. Pentru că te iubesc, Natalia, te iubesc mai mult decît îţi închipui tu. Un singur cu- vînt, şi mă poţi distruge definitiv sau îmi vei reda întreaga forţă... înţelegi ? O putem lua de la început, amîndoi... oriunde... Da, în capitală, Natalia, acolo e mai bine. Nu aici... Aici e şi tatăl tău, care nu mă va ierta niciodată... Ştiu, şînt convins că el... Dar tu eşti altceva, Natalia... îţi voi obţine transferul ex'act pe acelaşi post... Am încă destule relaţii, voi reuşi... Vom trăi împreună şi, pînă la sfîrşit, totul va fi perfect, îţi jur, vom împărţi bucuriile şi necazurile... Mai sîntem, totuşi, tineri, dragă, mai e posibil să întemeiem o familie trainică, sănătoasă, să auzim rîsul copilului nostru... al unui copil care...

Ajunge ! îl opri Natalia. Bîiguiala asta 'a ta n-are nici un rost... Şi rîsul unui copil ? Nu se va mai auzi .niciodată, domnule director general... Tu l-ai ucis, ai sugrumat rîsul acela înainte de a fi auzit...

Dugan simţi că începuse din nou să piardă terenul. Calmul ei îl zăpăcise complet. Ar fi preferat acum să fie furioasă, ar fi făcut faţă chiar la o criză de isterie. Balerina îl obişnuise de mult cu astfel de scene, şi el ar fi ştiut cum să procedeze, ar fi fost mai în largul său să găsească o ieşire. însă cum să lupte el împotriva calmului acesta, pe care mintea lui nud prevăzuse ? Era neputincios, dezarmat, fără replică, .fără cuvîntul acela care ar fi putut înlătura distanta dintre ei. Reuşi să spună : Eu n-am ucis nimic, Natalia. Dacă am ucis ceva, acesta este sufletul meu.

Tu vorbeşti de suflet ? îl întrebă ea. Cred că nici n-ai dreptul să pronunţi un asemenea cuvînt. în tine nu există aşa ceva... Mă miră însă faptul că stai prost şi cu memoria. Cum- de te-a cuprins deodată 'amnezia asta, încît, înainte de a fi intrat aici, să nu te fi gîndit la cele întîmplate între noi. Cum, domnule... sau tovarăşe director general ?

Dă-l dracului de director! răspunse el. în .fata ta nu-i

Daaa... un om ! făcu ea. Un oom... Ei bine, omule, ai fi putut să-ţi aminteşti de sfîrşitul căsătoriei noastre. Măcar de asta... Eram gravida, aşteptam un copii, iar tu, în loc sa mă fi protejat, cum era firesc, cum se întîmplă şi între animale, tu, omule, ai început să mă chinui, să mă baţi... Uite, ai aceleaşi mîini, care m-au lovit atunci de nenumărate ori, şi aceiaşi ochi, care mă priveau fioroşi, cu răutate... Nu te mai poţi schimba, răul de atunci zace şi acum în tine, sînt sigură... Şi eu, ce proastă, doream' să reţin lîngă mine răul acela, îmi închipuiam că mai era posibil... Mă gîndeam şi la copil, în primul rînd la el, cînd te rugam să nu pleci... îţi devenisem o povară, *p* piedică de care trebuia să te desfaci imediat, pentru a nu-ţi periclita cariera. Eu îţi compromiteam visurile cu scaune tot mai înalte... Şi te-ai desfăcut, ai plecat... Ascultă, dacă tot ai venit aici, să-ţi împrospătez memoria numai cu o singură zi, cu o după-amiază de toamnă... Deşi în oraş erau cîteva taxiuri, probabil că mam'a n-a putut reţine pe nici unul dintre ele şi a apelat la o trăsură... Nu poţi să nu ţi le mai aminteşti cît de hîrbuite şi de infecte erau... Alături de mama, mergeam în ziua aceea într-o astfel de trăsură. Mă întorceam de la spital, unde, cu puţin mai înainte, întinsă pe masa de operaţie, auzisem ceva căzînd în vasul de sub picioarele mele... Ceva ce fusese viu, ce ar fi putut să rămînă în viaţă... Pricepi ?... Legănată de trăsură, mă uitam la oamenii de pe stradă, la copacii încă înverziţi... Toţi, absolut toţi aveau aceeaşi culoare, pînă şi feţele oamenilor la fel... Guloarea pielii badijonate cu iod... Nu doar vedeam, simţeam culoarea asta... o simţeam lichidă, scurgîn- du-mi-se pe picioare, şi în urechi se repeta mereu bufnitura aceea îngrozitoare, ca o halcă de carne aruncată pe tejgheaua măcelarului... La o întretăiere de străzi, birjarul a fost nevoit să oprească, trecea o coloană militară... Şi acolo, în clipele acelea, te-am văzut. Erai singur, aveai un aer de om ieşit la plimbare... Ştiai prea bine de unde mă întorceam, dimineaţă discutasem. împreună şi hotărîrea mea te bucurase, ai fost gata chiar să mă săruţi... Ţi-am făcut semn, dar nu te-ai oprit. Cum ai dat cu ochii de mine, ai întors capul şi ţi-ai continuat drumul...

nu mi-a mai părut rău pentru ceea ce făcusem, am înţeles cu toată fiinţa mea că chiureta medicului fusese necesară, că mă eliberase de un cumplit coşmar, că tu, soţul meu, nu mai existai, că te omorîse şi pe tine bufnitura din vas... sau de pe tejgheaua măcelarului... Trebuise să se întîmple aşa... Da, n-am sperat să fiu vreodată răzbunată, dar se pare că există o 'lege, dincolo de toate legile, care pînă ,1a urmă repune dreptatea în drepturi şi dă fiecăruia ce i se cuvine, ca o compensaţie fie pentru suferinţă, fie pentru ticăloşie. Şi acum, de ce ţi-aş ascunde, de ce nu ţi-aş spune că am o mare satisfacţie... Atît. Te rog ,să pleci.

Natalia, nu se poate aşa, spuse el. Te rog...

Nu se mai poate în nici un fel, răspunse ea,, ridicîndu-se de pe scaun. Am fost clară, nu ? Pentru mine ,nu exişti, eşti un cadavru de care .nici nu vreau să-mi mai amintesc. Hai, pleacă ! Dacă nu părăseşti camera în clipa asta, voi anunţa personalul policlinicii. Cred că nu doreşti un spectacol, domnule director general...

Dugan mormăi ceva şi se retrase spre uşă cu spatele. O mai văzu deschizînd fereastra, apoi puse mîna pe mînerul uşii. Afară, mormăiala lui se prefăcu treptat în înjurături. Un bărbat care îl ajunse din urmă se uită la el evident mustrător. Dar Dugan nu-I luă în seamă, continuă să înjure, călcînd apăsat şi strîngîndu-şi pumnii vîrîţi adînc în buzunare. Nici nu mai era sigur dacă înjurăturile lui se

CAPITOLUL VI

1

La cîteva zile după .plecarea Cristinei la mare, într-o dimineaţă, Matei telefonă la redacţia unde lucra Vlad Popescu. Se prezentă drept rudă a acestuia şi rugă pe femeia care îi răspunse la aparat să-i facă legătură cu el. Astfel află <ă cel despre care se interesa plecase chiar în ajun în concediu. Femeia, probabil o secretară, deosebit de amabilă, îl mai informase că redactorul lor se afla la mare, dar unde anume nu ştia. Oricum, dacă ar fi revenit jcu un telefon spre sfîrşitul săptămîni'i, i-ar fi putut spune şi adresa, fiindcă, în eventualitatea că ar fi trebuit să fie chemaţi pentru cine ştie ce probleme urgente, redactorii erau obligaţi să comunice conducerii lor unde se găseau în concediu. După această convorbire, simţind că n-ar fi putut lucra în atelier, sub privirile o'amenilor săi, îl anunţă pe adjunctul lui Donişan că pleca la biblioteca universitară. Forul lor tutelar le anunţase deja oficial concursul internaţional şi, pes'te papul directorului, indicase ca singur participant pe arhitectul Hermeziu. Matei nu se prea bucurase de o asemenea victorie obţinută în .faţa lui Donişan, însăşi şansa sa la acest concurs n-o mai privea cu entuziasmul de la început. Totuşi începuse documentarea în vederea conceperii proiectului. Şi, cum fotografiile şi hărţile primite de la beneficiar le considera cu totul insuficiente, apelase la fondurile de carte de la bibliotecă. Pînă la prînz, răsfoi zeci de albume cu imagini ale unor oraşe din ţările arabe şi nu luă în seamă faptul că secretara lui Donişan îl chemă de cîteva ori la telefonul directorului bibliotecii, ce- rîndu-i explicaţii la nişte adrese

zile, încredinţîndu-J pe deplin că Donişan îl urmărea pas cu pas. Dar Matei privea acum toată disputa cu omul acesta ca pe un 'lucru prea puţin însemnat să-i mai dea atenţie. Trăia un sentiment de nepăsare şi chinuitoare nehotărîre. Aproape că se obişnuise cu noua lui stare, Văzută ca o fatalitate, ca o etapă a vieţii sale de la care nu se putea sustrage, n-o mai putea ocoli, ci trebuia să treacă oricum prin ea, aşa cum trecuse prin copilărie, prin prima tinereţe. Sau printr-o boală, căreia îi cunoştea încă de pe acum evoluţia, cel puţin în linii generale, sperînd că, la capătul ei, îl 'aştepta odihna, o convalescenţă însetată de viaţă. .Mîncă la Casa universitarilor, la o masă cu cîţiva necunoscuţi, şi apoi se întoarse la institu't. încercînd să lucreze, adormi la birou,, cu fruntea rezemată de nişte mape de carton. în scurtul lui somn îl visă pe Donişan ministru sau ceva în genul ăsta, care îi înmîna o înaltă decoraţie pentru meritele deosebite. Se trezi în timp ce-i mulţumea acestuia, -strîngîndu'-i prieteneşte mîna. îşi făcu o cafea şi, amintindu-şi ceea ce visase, începu să rîdă. Ca un ecou venit din cine ştie ce depărtare, rîsul lui îl trezi de-a binelea, readucîndu-l la realitatea trăirilor sale de mai înainte. Cît se mai răci cafeaua, se duse la toaletă şi se spălă pe faţă. Ceva mai tîrziu, îi veni ideea. să-i telefoneze Ginei, desenatoarea, şi s-o cheme la institut.. Renunţă repede '.la asemenea gînd şi se puse să facă ordine în notiţele luate la bibliotecă. Lucră fără întrerupere aproape două ore, dar şi fără prea multă stăruinţă şi plăcere, aşa cum, pe vremea cînd era .student, îşi pregătea examenele la unele discipline spre care nu simţea nici o chemare. La un moment dat, îşi adună hîrtiile de pe birou, le băgă în fişer şi părăsi institutul. Soarele 'încă măi aurea ferestrele de sus ale unor blocuri ş'i cupolele .bisericilor, întinzînd pe asfaltul înfierbîntat lungi umbre în urma trecătorilor. La vremea asta, de vacanţă, Matei nu mai rămăsese niciodată în oraş. Fără studenţi, i ,se părea că totul luase o înfăţişare vădit provincială, s'trăzile arătau .ca încremenite într-un fel de somnolenţă, tramvaiele -şi autobuzele circulau aproape goale. Se opri puţin la un magazin alimentar, să-şi cumpere ceva pentru, cină, dar înghesuiala şi cozile de acolo îl făcură să-şi continue drumul. Acasă, la bucătărie,

să adoarmă. Se simţea obosit, oarecum iritat, ca în toate sfîrşiturile de ziuă, cînd îl cuprindea un sentiment că fusese frustrat, irosindu^şi timpul numai cu mărunţişuri. începuse să se dezbrace şi atunci auzi sunînd telefonul. îi recunoscu imediat vocea fostului său director. Acesta îl întrebă ce mai era niou prin institut, în ce stadiu se mai aflau relaţiile lui cu Donişan şi, aflînd de concursul internaţional, îl felicită, ară- tîndu-şi deplina încredere în succesul arhitectului. Tot acest ocol de vorbe Mariciuc îl făcu pentru o rugăminte. Mică, preciză el. Era vorba de un bun prieten de-al său, pe care de altfel Matei îl cunoscuse în casa sa. Batrîn, omul hotarîse să-şi aranjeze, cît mai avea timp, ş!i situaţia pentru lumea cealaltă, adică dorea să construiască un cavou. Fu gata să-l refuze, însă auzind că bătrînul respectiv nu era altul decît tatăl Nataliei, acceptă, asigurîndu-l pe Mariciuc că va face tot ce-i va sta în putinţă. Fostul director îi mai spuse că prietenul său îl va căuta cu telefonul de îndată ce el îl va anunţa. Nu aşteptă prea mult şi primi telefonul lui Argeanu. Matei asculta repetatele scuze ale bătrînului şi de ce acesta dorea să-l întîlnească înainte de a pleca Ia 'tratament, într-o staţiune de munte. Nu înţelesese mare lucru din explicaţiile lui Argeanu, dar îi propuse cia întâlnirea lor să aibă loc chiar în aceeaşi seară. Abia după ce auzi încuviinţarea celuilalt şi puse receptorul în furcă, îşi dădu seama că voia s-o vadă şii pe Natalia. Mai înainte nu se gîndiise nici o clipă la asta sau, poate, o asemenea posibilitate i se conturase în subconştient încă din timpul discuţiei cu Mariciuc, şi acum îi ieşise în cale sub forma ochilor acelei femei, de a căror privire nu mai putea să facă abstracţie, nu mai era în stare să-i ocolească. Cît se îmbrăcă, simţŞ că ochii ei îi urmăreau parcă fiecare mişcare. Vezi, domnule arhitect, o auzi el apoi, în vreme ce se pieptăna în faţa oglinzii din baie, vezi, oricît ne-am sustrage unul celuilalt, pînă la urmă tot ne întîlnim, sîntem asemenea unui copac, a unui mesteacăn rătăcit printre fagi şi stejari, şi a unei iederi încolăcită pe trunchiul său alb. Nu mai. rămîne decît să stabilim cine-i mesteacănul, şi cine-i iedera... Nu mă interesează, cucoană, se trezi el spunîndu-i celui din oglindă, care îl imita conştiincios. Nu,

De aŞtă dată era Cristina. De cînd plecase, îi telefona mai în fiecare seară, repetîndu-i mereu aceleaşi cuvinte. Matei îi răspunse prompt, mirîndu-se şi acum de sine, că le rostea şi el da fel, de parcă iar fi fost un ecou al ei. îşi vorbeau ca şi cum nu i-ar fi despărţit sute de kilometri, ci amîndoi, în pat, şi-ar fi pregătit grijulii clipele de dragoste. Pa, pa, iubitele, o mai auzi la sfirşit... La naiba ! gîndi apoi /furios. Număr de circ, jonglerii de cuvinte. Devenise şi asta o modă... îi era silă de propria lui fiinţă. Ajunsese mai rău ca Ieronim. Lumea i se ară'ta tot mai des ca o uriaşă »saJă de aşteptare, cu busculade, cu picioare călcate, cu ovarele femeilor, cu orgoliile (prosteşti ale bărbaţilor, cu coate înfipte în coaste, cu lovituri pe la spate, cu înjurături, cu insinuări veninoase şi mai ades c!u făţărnicie, cu minciuna care falsifica totul, degrada, murdărea... Unde era locul lui acolo, în această aglomerare de trupuri transpirate, agitate, puse pe harţă ?... Sigur, îşi răspundea şi acum, ca întotdeauna, printre mincinoşi, în mijlocul laşilor, cot la cot cu ei, atent să întreţină atmosfera, nu-i aşa, de bună-cuviinţă, de o.amenibine-crescuţi, în- rînd-cu-ilumea... Nu pentru asta se duce el acum; la Argeanu ?... Nu în vederea acestui scop îşi schimbase cămaşa, bluza, pantalonii ?... Dorea să-i impresioneze, să facă figură bună chiar şi prin îmbrăcăminte, să le impună .alura lui de artist, de clovn, de căţeluş cu zgardă, de încornorat... Prostii, îşi spuse el răsucind che'ia în yala uşii. întrebări fără rost. Nu se ducea la Argeanu decît să scape de sîcîiala lor, să umple într-un fel timpul. Apoi, după o zi întreagă de singurătate, simţea nevoia unei destinderi, a unei iconversaţii cu cineva, indiferent cît de interesantă sau de plictisitoare ar fi fost...

Ajunse la Argeanu liniştit. Drumul pe jos îi făcuse bine, se simţea ca şi cînd ar fi lepădat pe stradă, ca pe nişte haine, toate sau partea cea mai importantă dintre gîndurile care îl chinuiseră pînă atunci. îi deschise fostul judecător şi îl conduse deosebit de amabil în sufrageria aceea imensă, deja cunoscută lui. Nimic nu se schimbase acolo de cînd fusese ultima oară. Doar interlocutorul era ai tul. Un bă'trîn manierat, plăcut la înfăţişare, ce îşi cîntărea

sosise, însăşi răposata lui soţie l-ar fi îndemnat să desfunde sticla. După ce ciocniră paharele şi băură primele .sorbituri, bătrînul continuă să-i vorbească despre soţia sa, mărturisin- du-i că tde zece ani, de cînd murise, el o visase aproape în toate nopţile, dar ultima dată, înainte de a lua hotărîrea în privinţa cavoului, ea îl rugase însă nu mai întîrzie cu ridicarea acelei construcţii, pentru că viaţa lui se putea sfîrşi în orice clipă. La o asemenea vîrstă, depindeai de cea mai mică accelerare a cordului, de un vas mai fragil de undeva, din creier...

Nu am dreptate, domnule arhitect ? îl întrebă la sfîrşit. După şaptezeci de ani te poţi aştepta la orice... Iar în privinţa viselor, .să mă înţelegeţi, nu sînt un mistic, dar cred că există ceva dincolo de fiinţele noastre... ceva pe care îl simţim doar la bătrîneţe, ca o ultimă încercare, fiindcă, înainte de etapa asta, nu avem timp, viaţa e prea trepidantă, prea acaparatoare. Poate tocmai în asta constă şi frumuseţea **ei.** La bătrîneţe însă e altceva, toate îşi încetinesc ritmul, lucrurile capătă alte dimensiuni, vin alte întrebări...

Matei îşi aprinse ţigara şi 'îl urmărea atent. în sinea lui era dezamăgit că Natalia lipsea, dar nu putea să întrebe dacă ea era sau nu acasă. îi spuse : Vă înţeleg perfect...

Mă bucur, domnule arhitect, îi răspunse Argeanu. Şi vă mărturisesc sincer, mi-aţi făcut o impresie foarte bună cînd v-am întîlnit la prietenul meu, inginerul Mariciuc. Cît despre părerile lui, ce să mai vorbesc ? Mi-aţi fost descris numai cu superlative... Nu, nu mă refer la profesia dumneavoastră, nu mă pricep, ci la omul pe care îl am în faţă.

O, mă copleşiţi, spuse Matei, şi Argeanu, ridicînd o mînă spre el, îi replică imediat: Nu, nu greşesc... în meseria pe care am făcut-o, de altfel destul de ingrată, am învăţat unele lucruri şi .în primul rînd să intuiesc ce se ascunde în omul cu care stau de vorbă, chiar dacă acesta îmi este străin. Rareori m-am înşelat... Dar să nu mă m.ai laud... Ce să fac, uite, sînt ca toţi bătrînii, cu pretenţii de atotcunoscător... Să trecem, totuşi, la scopul vizitei dumneavoastră... Nu vreau ceva mare, greoi... îmi repugnă masivitatea, opulenţa... Să rămîn aşa şi dincolo de această

Mă jigniţi, spuse Matei. In afară de institut, n-am făcut niciodată nimic pentru bani. A fost numai plăcerea.

Dar munca dumneavoastră ? îl întrerupse Argeanu.

Precizez, numai din plăcere, din pasiune, dacă doriţi, continuă Matei. Dumneavoastră aţi iapelat la un prieten, iar acesta la alt prieten... E firesc, nu ? Apoi mai este ceva... Un arhitect, într-o viaţă, trebuie să proiecteze de toate, şi un gard frumos, şi o casă ţărănească, o biserică... Recunosc, pînă acum n-am avut prilejul să concep şi un cavou, însă sper că veţi fi mulţumit... Deci, să nu m<ai discutăm nictodată despre bani...

Bătrînul se arătă intrigat, însă dădu din cap, în semn că era de acord. Cînd Matei îşi termina vorba, stpuse : Nu cred că e firesc aşa, dar, mă rog... Oricum, vă mulţumesc mult că aţi venit, mi-aţi luat o greutate de pe inimă. Ştiţi, n^am vrut să plec la tratament... Nişte vechi reumatisme... N-am vrut să mă duc înainte de a începe lucrul acesta măcar aşa, ca idee. Nu mi-ar fi tihnit acolo... Pînă la moartea ei în staţiunea aceea ne-am petrecut cea mai mare parte a concediilor. De atunci n-lam mai fost, n-am mai îndrăznit... Acum, întîlnindu-mă cu locurile acelea, mă voi întî'ni şi cu ea... Şi ce i-aş fi spus, dacă noi amîndoi nu ne-am afla acum aici ?... înţelegeţi, domnule arhitect ?... E greu să explic cum vine asta unui tînăr ca dumneata. în sfîrşit, dacă veţi începe cumva lucrul la schiţa pentru cavoul meu, poate ar trebui să mergem la faţa locului, în cimitir, cred că sînt necesare ţi unele măsurători...

In următoarele zile, nu pot, spuse Matei şi Argeanu găsi repede soluţia : Nu-i nimic. Va merge Natalia cu dumneavoastră, fiica mea. Vă va arăta ea mormîntul. Cînd va fi nevoie, îi veţi telefona...

Acum nu-i acasă ? întrebă Matei, simţindu-şi deodată obrajii arzînd. Iată că îndrăznise, gîndi el. Chiar dacă ea nu era acasă, tot avea s-o întîlnească. De acum încolo putea să facă asta oricînd, exista un pretext, un lucru care într-un fel îl justifica faţă de sine. îl auzi pe Argeanu : Este şi fiică-mea acasă, domnule arhitect... Nu s-a arătat la faţă pînă (acum, fiindcă ne pregăteşte ceva la bucătărie. Cred că nu ne veţi refuza invitaţia, să cinaţi împreună cu noi.

Nici o grijă, este obişnuită, răspunse Argeanu. De cînd a murit mama ei, ea are grijă de tot menajul. Eu mai puţin, mai stau la cozi în pieţe sau la magazinele alimentare, mai supraveghez femeia care vine să ne facă de două ori pe «ăptămînă curăţenie... Ne descurcăm cum putem... E greu să mai găseşti astăzi o femeie de serviciu, toate caută slujbe la stat. Cît a trăit soţia mea, totdeauna am avut o asemenea femeie în casă şi, uite, soarta e cam nedreaptă cu Natalia, greul a căzut pe ea. Şi nu numai în această privinţă este nedreptăţită...

Tocmai atunci intră şi Natalia. Tatăl ei se ridică de pe scaun şi astfel fu obligat să se ridice şi Matei : Iată, Natalia, musafirul nostru — domnul arhitect Hermeziu...

Ochii ei erau acum neobişnuiţi de luminoşi, de un verde crud, transparent, emanînd parcă o anume căldură blîndă, odihnitoare, iar bluza albă, cu guler răsfrînt, şi pantalonii de catifea neagra o întinereau, dîndu-i un aer de leje- ritate, de fiinţă aflată în vacanţă... Se apropie de el şi abia cînd îi întinse mîna, zîmbind, privirea ei căpătă acea undă melancolică, dureroasă, pe care Matei o observase şi la prima lui vizită : O, noi ne cunoaştem, tată... Dumnealui este prietenul lui Ieronim...

Şi tu de ce nu mi-ai amintit, Natalia, interveni Argeanu, aşezîndu-se la loc în scaun. Aş fi vorbit cu Ieronim şi nu l-aş mai fi deranjat şi pe Mariciuc. Nu-mi place să deranjez prea multă lume. Uituc, asta sînt, pentru că acum îmi amintesc perfect, Ieronim mi te-a lăudat de multe ori, domnule arhitect. Dar ce să faci, e tocmai ce-ţi spuneam mai înainte, toate şi-au încetinit în mine ritmul...

Se aşezase pe scaun şi Matei, numai Natalia rămăsese în picioare, lîngă masă. îşi turnă puţin whisky şi ciocni paharul cu ei, spunîndu-le că mai trebuiau să aştepte puţin, abia băgase o ruladă în cuptor, ceva care se mînca numai fierbinte...

Dar nu trebuia să vă deranjaţi, spuse Matei, eu... eu... şi Natalia nu-l mai lăsă să vorbească : Nu-mi închipui că vreţi să ne refuzaţi. Sau poate vă aşteaptă soţia ?... Un telefon, nu-i aşa... Ce ar fi s-o invităm şi pe dînsa ? N-am pregătit cine ştie ce, însă pentru o cină în patru va fi suficient. Mi-ar face plăcere să o cunosc, să

Matei îi întîlni din nou ochii. Deveniseră albaştri, probabil fiindcă lumina îi căzuse acum pe faţă, gîndi el. Răspunse abia după ce Natalia repetă din nou că ar fi fost bucuroasă să-i cunoască soţia : Sînt singur, soţia mea a plecat la mare...

Fără dumneavoastră ? se miră ea.

După cum vedeţi, răspunse Matei, şi iarăşi simţi năvălindu-i sîngele în obraji. Eu n-am putut pleca, m-au oprit nişte lucrări foarte urgente...

Şi nu vă e teamă, domnule arhitect ? mai întrebă ea. Din cîte mi-a povestit Ieronim, se pare că aveţi o soţie foarte frumoasă...

De ce să mă tem ? spuse el, silindu-se să rîdă. Dacă e să-ţi pierzi capul pentru cineva, ţi-l pierzi chiar fiind la braţ cu partenerul de cuplu, fie în cazul bărbatului, fie în cel al femeii... Nu am dreptate ?

Nu vă contrazic, răspunse ea, şi lui Matei i se păru că zîmbetul ei, pentru o fracţiune de secundă, fu întrerupt de o grimasă de silă. Nu îndrăznesc să nu fiu de acord cu dumneavoastră. Ştiţi mai bine ca mine de ce să vă fie sau nu teamă... Scuzaţi-mă puţin, nu vreau să mi se ardă opera culinară... ,

Rămas numai cu bătrînul, acesta întrebă de unde era de loc, adică unde se născuse, şi Matei îi răspunse că avea acelaşi sat natal ca şi Ieronim. Argeanu îl mai întrebă despre părinţi şi, cînd Matei începu să-i vorbească despre tatăl său, pe care nici nu-l cunoscuse, fiindcă la moartea lui el avea doar doi ani, Argeanu clătină din cap : Da, da, ultimul război l-au dus mai mult ţăranii şi învăţătorii. Mă refer la ţara noastră. Aceştia au dat cele mai multe jertfe... Şi mama, care îmi închipui că era destul de tînără pe atunci, nu s-a recăsătorit ?

Avea douăzeci şi opt de ani, răspunse Matei. S-a sacrificat pentru mine, pentru sora mea, şi a rămas singură... I-a fost destul de greu ca, numai cu leafa ei de învăţătoare, de cîteva sute de lei, să poarte prin şcoli doi copii, şi aceştia privaţi de pensia de orfani.

Cum ? se încruntă deodată Argeanu. Nu înţeleg... Şi Matei îi explică rar, de parcă interlocutorul său n-ar fi auzit bine : Ni s-a luat pensia, deoarece tatăl meu a căzut

de politică şi nu avea nici un fel de vină că nu ştiu cine începuse războiul. La ordinul primit, trebuise să se prezinte sub arme şi, pe deasupra, să mai aibă şi ghinionul să moară acolo... Dacă n-am înţeles nici acum vina lui, cu atît mai mult n-am înţeles-o pe a mea, pentru care am fost pedepsit... în sfîrşit, trecutul...

Trecutul... repetă şi Argeanu. Trecut plin de nedreptăţi. Şi unde anume a căzut tatăl dumneavoastră ?

într-un sat de lîngă Odesa, răspunse Matei. Chiar în primul an de război... Ca mai toţi învăţătorii, era sublocotenent şi fusese numit şeful unui tren de aprovizionare. Mult mai tîrziu, cînd am citit şi am înţeles scrisorile lui, mi-am dat seama că începuse ca un om norocos. Oricum, nu era în linia întîi... Bineînţeles, n-am putut să aflu din cărţile lui poştale, ştampilate de cenzura militară, decît ce-am fost în stare şi eu să descifrez printre rînduri. De la cîţiva martori oculari s-au mai adunat alte date, esenţiale pentru moartea sa. Tînărul sublocotenent a observat, la un moment dat, că trenul lui mergea mai mult în gol, că mulţi bocanci, mantale, calupuri de unt, conserve etc. se întorceau la casele unor ofiţeri superiori, la traficanţi, la bişniţari, cum îi numim noi astăzi. Şi naivul de sublocotenent a tot făcut ra- f>oarte, sesizînd ce se întîmpla, pînă ce s-a trezit trimis pe inia întîi. Probabil că acolo n-a tras un cartuş...

Trist, domnule arhitect, spuse Argeanu, şi Natalia, care tocmai intrase din nou, cu tava plină de farfurii, întrebă : Ce e trist, tată ?

O poveste din viaţa musafirului nostru, răspunse Argeanu.

Nu cred, spuse ea rîzînd. îmi închipui că în viaţa domnului arhitect nu există asemenea poveşti. îl trădează înfăţişarea, mai adăugă ea dispărînd iar pe uşa dinspre bucătărie.

Puţin mai tîrziu, Argeanu aduse o sticlă cu vin. .Veni şi Natalia. Rulada ei, făcută dintr-un aluat special şi caş-caval, era delicioasă. Matei o lăudă de mai multe ori, mărturisind că pînă atunci nu mai mîncase aşa ceva, şi ea îl mai servi cu o porţie fără să ţină seama de protestele lui. După ruladă, mîncară friptură de pui cu piure şi salată de

diocre, despre programele plictisitoare de televiziune, despre încordarea din Orientul apropiat, ajungînd la urmă la poluarea morală, care, cum susţinea Argeanu, cuprindea tot mai mulţi oameni. Natalia curăţă masa şi aduse pentru fiecare cafea şi coniac. Argeanu le refuză pe amîndouă. îşi mai manifestă încă o dată mulţumirea faţă de arhitect, pentru că acceptase să-l ajute la construirea cavoului, şi se retrase, justificîndu-se că trecuse printr-o zi proastă şi nu se simţea tocmai bine. Rămaşi numai ei doi, Natalia propuse să bea cafeaua şi coniacul pe terasă. Matei acceptă şi amîndoi se aşezară pe cele două fotolii de răchită aflate acolo, lipite unul de altul. Lumina care venea din spatele lor, prin uşa deschisă de la sufragerie, le lăsa feţele în umbră. O vreme tăcură. Peste zgomotele îndepărtate ale oraşului, înăbuşite de întunericul nopţii, răsuna d,e undeva, din iarba din jurul terasei, ţîrîitul greierilor. Matei îşi aprinse o ţigară şi rupse tăcerea : N-am mai auzit de mult greieri... Cînd eram copil, pe lemnele aduse în casă pentru focul sobei, se întîmpla ca, mai în toate iernile, să fie şi cîte un greier. Dezmorţit acolo, în firida de sub sobă, îşi începea ţîrîitul în fiecare seară, şi aşa se porneau şi poveştile din capul meu. Omoram balauri, zmei, vrăjitoare. Mai tîrziu devenisem conducător de oşti, pictor, scriitor celebru, vedetă de cinema... După cum vedeţi, şi poveştile de atunci îmi erau pline de orgolii...

Şi vi le-aţi păstrat ? întrebă Natalia.

Nu ştiu, nu-mi dau seama, răspunse el. Ceea ce ştiu precis este că în poveştile acelea n-am fost niciodată arhitect... Atunci totul era foarte simplu, închideai ochii şi dorinţele începeau să ţi se împlinească... Acum ţîrîitul greierilor nu face altceva decît să adîncească liniştea...

Şi singurătatea, spuse Natalia.

Se răsuci spre ea, simţindu-i ochii aţintiţi asupra lui. Brusc, Natalia îşi dădu puţin capul pe spate şi îşi netezi părul la tîmple, spunînd : Liniştea ? Uneori şi liniştea devine extrem de obositoare, un chin... Nu vi s-a întîmplat niciodată ?

Nu ştiu, răspunse el şi încercă să schimbe discuţia. Dar dumneavoastră nu plecaţi în concediu ?

Matei întinse spre ea pachetul cu ţigări şi aprinse bricheta. La lumina flăcării, faţa ei nu i se mai păru destinsă ca în casă, ci cuprinsă de o mare încordare. Voi pleca şi eu în concediu, mai adăugă ea. Voi pleca după ce se va întoarce tata. Fratele meu şi soţia lui au ţinut mult să-l ia cu ei.

Aţi fi putut pleca cu toţii, spuse Matei. Sau vă este teamă să lăsaţi casa singură ?

Poate e şi asta, răspunse Natalia. Poate e şi altceva, mult mai important decît asta... De fapt, nici nu ştiu unde să mă duc... Cîţiva ani la rînd am călătorit peste hotare, prin oficiul de turism... Mai înainte am avut parte de o specializare la Londra... Acum nu-mi dau seama cum aş face să treacă şi timpul concediului acesta.

Vrem sau nu vrem, tot va trece, replică Matei.

Sigur, spuse ea. De fapt, mă gîndeam că perioada de concediu este cea mai dificilă pentru mine. Cît mă aflu la spital, în faţa studenţilor, acasă, cu treburile ce mai sînt şi aici, totul este în ordine, o monotonie fericită, dacă poate exista aşa ceva...

Lui Matei nu-i plăcea cursul luat de discuţie. O întrebă pe neaşteptate : Dar Ieronim este o companie plăcută...

De astă dată Natalia îi răspunse după o pauză nefiresc de lungă : Ieronim trăieşte în trecut, iar eu în prezent, nu mă pot desprinde de prezentul acesta, oricum ar fi el. Asta ne-a despărţit de la început, fiecare am înţeles că avem concepţii de viaţă cu totul opuse...

Fu gata s-o întrebe dacă înainte de ceea ce numea ea despărţire existase ceva serios între ei. Nu putea să creadă că femeia de lîngă el trăise pînă acum ca o maică habotnică din cine ştie ce mănăstire îndepărtată. O auzi din nou : Mă întrebaţi mereu despre Ieronim, domnule arhitect. S-ar părea că pentru dumneavoastră, în tot ce discutăm, numai el contează...

O, nu, nu, se apără Matei. Greşiţi. Aş asculta cu interes orice mi-aţi spune despre dumneavoastră. Eu n-am îndrăznit să...

Să ce ? întreba ea. Să vă atingeţi de persoana mea... începuse să rîdă. Probabil că Ieronim mi-a înălţat în faţa dumneavoastră un soclu prea înalt... Sînt o femeie

Ultimele ei cuvinte îl neliniştiră. De ce îi făcea ea asemenea mărturisiri tocmai lui ? Ce interes să fi avut ? Evident, ţinea să se distanţeze în faţa lui de Ieronim. Acum nu mai avea nici o îndoială, pentru ea Ieronim devenise o cunoştinţă oarecare. Poate niciodată nu fusese mai mult decît atîta... Dar, la urma urmelor, ce îl priveau pe el relaţiile dintre cei doi ? Şi chiar doctoriţa asta... Nu, nu-i era indiferentă, nu se mai putea amăgi, şi orice act necugetat ar fi făcut, cineva îl absolvise deja de eventualele vinovăţii. Ieronim dispăruse acum din gîndurile lui, rămăsese numai Cristina, ea îl împinsese spre femeia aceasta şi tot ea îl forţa să rămînă acolo, cu mîna întinsă pe braţele fotoliului de răchită, foarte aproape de mîna celeilalte... Ciudat, îşi mai spuse el, continuînd să o asculte, foarte ciudat, neştiind la ce anume se referea, ce lucru devenise dintr-o dată atît de ciudat pentru el. Şi, aproape fără să-şi prevadă gestul, se aplecă spre ea, îi luă mîna între mîinile lui şi i-o sărută. Simţi o adiere de parfum necunoscut şi încordarea bruscă a mîinii ei. O auzi spunînd : Vreţi să plecaţi ?

Nu, spuse el, şi abia atunci îşi retrase mîna. O mîna cu pielea moale, elastică, cu degete osoase, puternice, a cărei formă precisă încă mai rămăsese cîteva clipe între palmele sale, conturată parcă de căldura şi încordarea ei, pînă ce amîndouă dispărură în rîsul înăbuşit al Nataliei : Linişte şi singurătate, domnule arhitect, aşa-i ?

Nu-i răspunse. Atingerea acelei mîini îl electrizase, întreaga prezenţă a Nataliei, atît de vie lîngă el, îl învăluise cu totul. O întrebă : De ce rîzi ? şi în acelaşi timp îşi dădu seama că acea limită între ei, cuvîntul care îi despărţise pînă atunci îl înlăturase inconştient, Natalia devenise dintr-o dată tu, ca şi cînd, deşi ea existase, el abia acum o recunoscuse cu adevărat, ca într-o transă de deja vu, şi o simţise în ceea ce era fiinţa sa... De ce rîzi ? o întrebă din nou.

Mi-am amintit fuga ta în seara aceea, la bar, răspunse Natalia, şi Matei aproape că nu-i înţelese vorbele, cuvîntul tu, repetat acum şi de ea, îl încordase ca un arc, se înălţase în el precum un val la malul mării, spălîndu-l de toate gîndurile de pînă atunci. O întrebă : Despre ce fugă

împreună, iar tu ai fugit. Nu, nu găsesc alt cuvînt decît acesta, fugă...

Să-i povestească despre nenorocitul cu care băuse la bar, ■chelul ce-i spusese atunci că mirosea a nefericire ? Da, el îi povestise despre o fugă a unui om în pielea goală... Nu, nu avea nici un rost, gîndi Matei. O aiureală de beţivan, nimic mai mult. îşi aprinse altă ţigară : Nu, n-am fugit. Pur şi simplu am uitat, eram obosit, zăpăcit, avusesem o zi infernală.

Chiar atît de infernală ? mai întrebă ea. Ai şi asemenea zile ?... Nu cred. Povesteşte-mi ce ţi s-a întîmplat în ziua aceea, ca să mă convingi, să...

N-o mai asculta. întrebarea ei căzuse ca o palmă, dezme- ticindu-1. Şi dacă i-ar spune că în ziua respectivă aflase că soţia lui îl înşela ? Nu, nu era posibil, ar începe şi el, ca Ieronim, cu mila ei, cu bărbatul care trebuia consolat, vindecat de ciudata lui boală. Dar ce să înceapă, ce era de început... O auzi, simţindu-i mîna pe braţul său : Nu vrei să-mi povesteşti ? Atunci mă laşi să cred că ai fugit de mine, ţi-a fost teamă, aşa-i ?...

Nu, ce teamă ? întrebă el. Repet, eram extenuat... La institutul unde lucrez am un director care şi-a pus, probabil, în gînd să mă desfiinţeze...

Un om ca tine nu cred că poate fi desfiinţat oricum, spuse ea.

Cine ştie, îi replică el. Am destule puncte vulnerabile...

Nu, nu m-ai convins, domnule arhitect, răspunse ea. Vocea ei devenise iar protocolară, distantă, prin vorbele ei trecea mereu o undă de glumă ironică. Şi atunci, cînd ai venit prima dată la mine, trimis de Ieronim, am avut senzaţia că, tot timpul cît ai stat, nu te-ai gîndit decît la modul cum să pleci, să dispari cît mai repede fără să mă superi.

Probabil că ţi-am lăsat o impresie detestabilă, spuse el. Şi a fost firesc... Mă prezentam în faţa ta ca un fel de peţitoare întîrziată, un mijlocitor, un mesager caraghios. Şi, în timp ce vorbea, îl încerca mereu gîndul să se oprească, mărturisile lui părîndu-i-se de-a dreptul inutile. Totuşi, continuă : Recunosc, fiinţa ta m-a cam intimidat. N-aş putea «explica de ce... Mereu îi spusesem lui Ieronim că

că există cu adevărat... Uitasem de el, vizita mea trebuia să se soldeze cu descoperirea unei taine, a unui secret ce mă privea personal, care, într-un fel sau altul, ar fi putut să-mi schimbe viaţa...

Dar nu ascund nici un secret, domnule arhitect, îl întrerupse Natalia, şi Matei o rugă : Mai ascultă-mă puţin ! Poate... poate nu există nici un secret, n-a existat nici atunci, însă aşa mi-am imaginat eu în momentul în care mi-ai deschis uşa şi ţi-am sărutat mîna. Cît am discutat împreună, am ajuns la concluzia că o fiinţă ca tine nu poate avea prieteni bărbaţi sau femei... Şi ştii de ce ? Din cauza momentelor tale de absenţă, de îndepărtare de cei din jur. Chiar cînd te afli în mijlocul lor, cînd vorbeşti cu ei, cînd rîzi, cînd eşti tristă ceva din tine se sustrage, este absent, probabil îţi trăieşti o altă viaţă acolo, undeva... Vreau să spun că şi atunci cînd eşti cu alţii reuşeşti să rămîi singură... Te-am observat şi acum, cît am stat la masă. Aceeaşi sustragere, absenţă, aceeaşi trăire altundeva... Poate tocmai aces- ta-i secretul pe care dorisem atunci să-l descopăr, care a rămas şi acum închis în tine...

Deşi mirată, Natalia nu-l asculta decît pe jumătate. în mintea ei îşi făcuseră loc tot felul de întrebări, care începuseră s-o sîcîie. Bărbatul din faţa ei era un necunoscut, un om cu care se întîlnise doar de trei ori, fără să depăşească limitele unei discuţii obişnuite, chiar banale, şi iată-l că începuse să i se adreseze familiar, cu tu, îndrăznise să-i vorbească despre ea ca şi cum ar fi fost vechi şi intime cunoştinţe. Ce sc întîmpla cu el ? Plecase soţia la mare şi, rămas singur, liber pentru cîteva săptămîni, bărbatul căuta acum o mică aventură, ceva fără nici o repercusiune... O găsise pe ea, femeie singură, şi spera să profite, să se distreze, ca apoi, la sosirea soţiei, să se întoarcă acasă, în patul conjugal, ca şi cum nimic nu s-ar fi întîmplat. întîlnise destui inşi ca el, îi simţise ea de multe ori în preajma ei, cu poftele lor lacome, cu prejudecăţile lor despre femeile singure. Da, era momentul să pună capăt discuţiei, şi aşa era destul de tîrziu.* îi spuse : Domnule arhitect, greşiţi. Vă repet, sînt o femeie obişnuită, fără nici o taină care v-ar putea interesa.

veşti. Poate am simţit nevoia să discut cu cineva despre alte lucruri, nu despre acelea care ne umplu zilele cu monotonia, cu apăsarea lor. Se ridicase deja în picioare : Vă mulţumesc.. Şi, oricum, va trebui să ne mai întîlnim, veţi fi nevoită să mă mai suportaţi măcar o singură dată, pentru cavoul tatălui dumneavoastă este necesar să mergem la cimitir, să văd totul la faţa locului.

Sigur, sigur, răspunse Natalia, ridicîndu-se şi ea de pe fotoliu, stînd acum în faţa lui de parcă ar fi aşteptat să mai audă ceva de la el sau să-l vadă plecat. Oricînd, domnule arhitect, de mîine intru şi eu în concediu. Telefonaţi-mi, stabilim o oră... Să vă conduc, mai adăugă ea. Putem să coborîm treptele terasei, se poate ajunge la poartă şi pe aici. E mai plăcut prin grădină...

înainte de a deschide poarta, Matei îi sărută mîna. Simţi aceeaşi mînă fierbinte, care se retrase din mîna lui cu un fel de încordare silnică. O mai auzi spunîndu-i : Noapte bună. Aştept telefonul dumneavoastră...

Coborînd strada spre centrul oraşului, se gîndi să se oprească la bar. Dar imaginea chelului, apărută brusc în minte, îl făcu să renunţe. într-un tîrziu, cînd străbătea piaţa centrală, pustie la acea oră, se trezi întrebîndu-se : Fugă ? Fugise de doctoriţa aceea ? Nu, nu era nimic adevărat, dacă avea să se întîmple asta vreodată, ar fi fugit numai de el însuşi...

2

Acum tăceau. Obosiseră amîndoi să se mai certe. Ion, cufundat în fotoliul de lîngă uşa deschisă de la terasă, fuma şi părea să-şi examineze pantofii prăfuiţi, cu bombeurile roase, iar Ieronim, aşezat pe scaun, bătea încet cu degetele în coperta cartonată a unei cărţi. Pe masă, alături de maldărele de ziare, reviste şi cărţi, paharele pline cu votcă rămăseseră nebăute şi ceapa tocată într-o conservă de peşte, din farfuriile lor, începuse să-şi schimbe culoarea.

Ion sosise în oraş pe la cinci după-amiază, îi trebuise

fratele său şi încă o oră mai aşteptase în faţa blocului, pînă ce acesta venise de la muzeu. Pentru Ieronim, întîlnirea cu Ion fusese o mare bucurie. II îmbrăţişase acolo, afară, unde îl întîlnise, îl mai îmbrăţişase o dată după ce intraseră în garsonieră, singur desfăcuse cutia de conserve, tocase ceapă, tăiase în felii pîinea, desfundase unica lui sticlă de votcă, păstrată pentru cine ştie ce împrejurare deosebită, dar, înainte de a se aşeza la masă, celălalt, nerăbdător, începuse să-i spună povestea cu vinderea casei părinteşti. Din clipa aceea uitase de mîncare şi de băutură, că fratele lui era musafir şi venise prima oară în locuinţa lui. îl cuprinsese o mare agitaţie, strigînd la Ion că era un nemernic, care nu mai avea nimic sfînt în el. La rîndul său, Ion îi vorbise mai calm, mai mult ascultase, însă, spre sfîrşit, ridicase şi el tonul, întrebîndu-şi mereu fratele ce mare brînză făcuse acesta la viaţa lui.

Intr-un tîrziu, Ieronim spuse : Ai început cu vinderea casei, dar de mama n-ai rostit o vorbuliţă, de parcă ea n-ar mai conta. Ce face bătrîna, cum se simte cu sănătatea ?

Bine, răspunse Ion morocănos. După ce ai plecat tu, a dat o gripă peste ea, dar şi-a revenit repede.

Cu ea ai stat de vorbă ? mai întrebă Ieronim. Ea ce zice ? Eu nu-mi închipui că mama vrea să vîndă casa. Ultima dată am văzut-o tare chinuită din cauza ta, că ai părăsit gospodăria părintească. Răspunde, ai discutat cu ea ?

Nu, spuse Ion. De aceea am venit la tine, ca mai întîi tu să fii de acord. Dacă ai să înţelegi că eu am dreptate, apoi mergi acum cu mine acasă şi o convingem şi pe ea. Ai auzit, o sută de mii, asta ni se oferă... Pleaşcă, frăţioare... Pe o casă mai bătrînă decît bunicii noştri, cu pereţii găunoşi, cu lemnul putred... încolo, grajdul şi acareturile celelalte nu fac doi bani. Doar locul mai are preţ, că e Ia şoseaua mare...

Ieronim îl asculta, amintindu-şi cum înhăţa fratele său pompa de stropit la vie, numai cu o singură mînă, şi şi-o aşeza la spate fără nici un ajutor. Ar fi putut fugi aşa, cu greutatea aceea, sute de metri şi nu s-ar fi cunoscut pe faţa lui prea multe semne de efort. Aşa se întîmpla şi cu sacii de grîu sau de porumb, fratele său ar fi fost în stare

bejit, cu cearcăne mari în jurul ochilor, umerii îi erau căzuţi, ca şi cum haina costumului său maro, din stofă ieftină, l-ar şi apăsat şi i-ar fi dat şi mîinilor lui mari, ciolănoase, un fel de nesiguranţă ca la cei atinşi de vreo boală de nervi. Celălalt continua să vorbească : Am găsit să fac schimb de apartamente, ăla care mi-ar ceda mie trei camere şi el să vină în locul meu pretinde cincisprezece mii... Poate o să mai scadă el ceva din preţ, dar se grăbeşte, asta-i... Dacă nu fac treaba asta într-o săptămînă, cel mult două, îl pierd şi pe el şi pe cumpărătorul casei... Ăsta-i un agronom de la ferma de stat... Ce mai, frăţioare, chilipir, cum ţi-am zis... împreună cu noi ar trăi şi mama mai uşor... Nici tu grijă de lemne pentru foc, nici tu trudă cu grădina, cu orătăniile... Ar mai face şi ea ceva pe la bucătărie, dar în rest n-are decît să se plimbe prin oraş...

Şi, cînd va veni băiatul din armată, ai s-o înghesui pe bătrînă în bucătărie, spuse Ieronim.

De ce s-o înghesui acolo ? întrebă Ion. De ce ?... Băiatul îşi va avea rostul lui. Am şi vorbit cu un mahăr de la personal, să-l angajez la combinat... îşi face calificarea, se însoară şi, gata, ăia trebuie să-i dea şi locuinţă... Ascultă-mă pe mine, bătrîna va trăi mai bine aşa...

S-o crezi tu, spuse Ieronim. Am omorî-o cu bună ştiinţă, noi, fiii ei. Trebuie să înţelegi, Ioane, că dacă tu te-ai lepădat de toate, ea nu se va putea despărţi de casa ei. Fiecare colţ din casa aceea, fiecare piatră, lemn, toate, toate... înseamnă viaţa ei, amintirile ei...

Dă-le dracului de amintiri, răbufni celălalt. Amintirile nici nu-ţi dau de mîncare şi. nici nu te încălzesc cînd e ger afară. Tot îi tragi cu amintirile, cu sufletul... Prostii... Lumea nu mai ţine seamă de astea, îs nişte fleacuri. Ai o leafă, ai ce pune pe masă, ai calorifer şi closet în casă, ce naiba mai vrei, frăţioare ?... Sănătos să fii...

Judeci strîmb, Ioane, în tine n-a mai rămas cine ştie ce omenie, spuse Ieronim. Fericirea mamei, atîta cîtă i-a mai rămas, atîta cît se mai poate numi fericire, este acolo, în casa aceea în care s-a născut ea şi ne-a născut şi pe noi, şi nevastă-ta l-a născut pe fiul tău... Altă fericire, cum o vrei, cum încerci tu să i-o bagi pe gît, pentru ea ar fi o nenoro-

Ar fi vrut să-i mai spună că nenorocirea asta nu s-ar fi abătut numai asupra maică-si, ci şi asupra sa, că el, Ieronim, ■dacă ar fi acceptat propunerea fratelui său şi ea s-ar fi împlinit, n-ar mai fi avut casă, n-ar mai fi putut gîndi niciodată aşa, iată, am să mă duc şi eu acasă, sau am fost acasă... Amintirile lui ar fi sărăcit, o parte din trecut s-ar fi prăbuşit. Şi ce mai era omul acela, dacă în sufletul lui nu exista o casă, o anume casă, care nu putea fi schimbată de nici unul dintre noile blocuri, chiar palate să fi fost acestea ?...

Judec strîmb ? întrebă Ion. Bine că ai tu mintea limpede.

Nu ştiu cît e de limpede, răspunse Ieronim, dar ştiu că, după ce ai făcut primul pas nenorocit, părăsind casa părintească, nu-l mai încerca şi pe al doilea, dă-i pace mamei...

Pas nenorocit, hai ? îl întrerupse Ion. Ce-ai fi vrut tu, să fi rămas acolo în sat, să crap de foame şi de umilinţă, să mă războiesc aşa, în dorul lelii, cu nebunii şi proştii ăia, ştiind de la început că tot ei or să cîştige. Asta ai fi vrut ? Păi de ce n-ai rămas tu acolo, eroule, de ce nu te-ai întors, ca profesor, la şcoala din sat... Să ai tu grijă acum de mama... Crezi că cele cîteva sute de lei pe care i le trimiţi repară ele gardurile, taie lemnele pentru foc, îi cumpără pîinea, îi duc sacul de porumb la moară, îi sapă grădina... Aşa îţi închipui ?... Gata, domnul intelectual s-a achitat de datorie faţă de mama lui, îi aruncă nişte bani şi îşi freacă mîinile mulţumit, iar baba trebuie să fie fericită, ha, ha... Uite, mă faci să rîd, frăţioare...

Rîzi tu, spuse Ieronim, dar casa părintească n-o putem înstrăina.

De ce, mă. oamenii nu-şi mai vînd casele ? întrebă Ion. Numai acolo, la noi, cîţi n-au făcut pasul ăsta rău, cum zici tu. Casa noastră părintească ! Rahat... că doar n-o fi catedrală, să plîngem după ea...

Da, e catedrala sufletului mamei şi al meu, răspunse Ieronim.

Tu eşti nebun, frăţioare, continuă Ion. Catedrala sufletului tău, hă, hă... Ar rîde şi curcile, dacă te-ar auzi. Catedrală...

Taci ! strigă Ieronim. Taci şi ascultă-mă !...

3a ţară, vînduse totul acolo şi se stabilise aici, în oraş. **Ca** şi rine... Avea copii la o şcoală şi se gîndise că aşa putea să-i fie mai uşor. Cînd l-am cunoscut eu, omul acela era bolnav, Ioane... îl măcina dorul de casa lui, de locurile părăsite... Stătea în gheretă la intrarea de la Universitate şi, deodată, **i** se năzărea casa lui intrînd acolo, pe hol... Alteori, îmi povestea el, se întîlnea cu ea pe stradă sau, trecînd prin piaţa **de** zarzavaturi, îl copleşeau aromele din fosta lui grădină, din sat. Dar cel mai rău era noaptea, ori dormea în pat, ori veghea în ghereta lui, casa se prefăcea într-o umbră, se aşeza **ca** o fiinţă omenească lîngă el şi începea să i se jeluiască, plîngea întruna, ba după un nuc tăiat, ba după nişte pereţi transformaţi... înţelegi, Ioane, poţi tu pricepe asta ?...

Pe lume sînt tot felul de nebuni, răspunse Ion. Dacă te **iei** după ei, nu ajungi prea departe...

Tu ai şi ajuns, spuse Ieronim şi fratele său se săltă în fotoliu furios : Să nu-mi mai vorbeşti mie ce-am ajuns eu. Vezi-ţi bîrna din ochiul tău, frăţioare. De bine, de rău, eu am o nevastă, am un băiat şi, pe deasupra, mai am şi o leafă mai mare ca a ta. Cu ce te-ai ales tu, care ai trecut prin atîta şcoală şi care ai pretenţii de om învăţat ? Uită-te în jur !... Cîteva ţoale, cîteva cărţi, terfeloage... Nu vezi, nici măcar un pat nu ai ca lumea... Cît despre rest, nu mai discut... Aşa că nu-mi da tu mie lecţii de viaţă, sînt sătul eu de bombănitorii ăia de la combinat, care numai asta au în gură pe la şedinţe, cum trebuie să se comporte alţii... cînd **ei** sînt plini de fel de fel de păcate... Aşa n-o scoatem la capăt. Eu am venit la tine cu o treabă serioasă, iar tu mă ţii cu poveşti...

Vorbele fratelui său îl descumpăniseră. Ce i-ar fi putut răspunde ? Auzise un adevăr pe care îl cunoştea şi el, şi încă demult, însă, rostit acum de Ion, căpătase o amploare neobişnuită, fiecare cuvînt al celuilalt i se răsucise în piept **ca** un cuţit. Oricine i-ar fi putut vorbi astfel despre ratarea vieţii lui, însă nu Ion, nu mama sa. Cuvintele altora ar fi trecut pe lîngă el fără urme, dar ale lor îi apăsau sufletul... Sigur, tot la asta se oprise şi bătrînă, cînd fusese acasă. Şi chiar dacă ea fusese mai blîndă, realitatea rămînea aceeasi, el **au** era decît un ratat notoriu. Se ridică de pe

taburet. într-un tîrziu, spuse : Hai să mîncăm, cred că îţi este foame...

Ion se aşează pe taburetul adus de fratele său şi luă paharul în mînă. Nu ciocni cu Ieronim, îl dădu de duşcă dintr-o dată, fără ca pe faţa lui să tresară măcar un munşchi. Mîncară în tăcere şi, aproape de sfîrşit, Ieronim îi umplu din nou paharul. Atunci auziră soneria de la uşă şi Ion spuse : Trebuie să fie a lui Hermeziu.

Nu cred, răspunse Ieronim, gîndindu-se la vecina sa.

Păi ce ţi-a spus cînd ai vorbit la telefon ? întrebă Ion. Că vine, nu ?

Dar n-a trecut nici jumătate de oră, spuse Ieronim, ridi — cîndu-se de pe scaun cu un fel de nehotărîre în mişcări. Mă duc să văd cine este...

Era Matei. Le spuse că venise cu maşina şi că nu putea sta prea mult. Ieronim îl forţă, totuşi, să se aşeze în locul lui, pe scaun, şi aduse un pahar să-l servească şi pe el cu votcă. Arhitectul refuză, justifieîndu-se că nu se urcă niciodată la volan după ce bea alcool.

Nu mai am altceva, Matei, se scuză Ieronim. Doar nişte prune...

Nici nu-i nevoie, mulţumesc, răspunse arhitectul. îşi aprinsese o ţigară şi se uita la Ion, comparîndu-I în gînd cu fratele său. Nu găsea nici o asemănare între ei, doar ochii erau comuni, privirea lor prudentă şi oarecum temătoare. I se adresă lui Ion : Şi pe acasă ce mai este ?

Celălalt ridică ochii spre arhitect, silindu-se să-şi stăpî — nească gîndurile. însă privirea lui nu părea să-i spună decît atît: Iată, domnule, şi ăsta tot cu casa începe ! Răspunse, evident stînjenit de prezenţa lui Hermeziu : Ce să fie, nu mare lucru... Vorbesc aşa, în general, despre sat... Ai dumneavoastră sînt toţi sănătoşi. Doamna învăţătoare v-a trimis cîteva borcane cu dulceaţă de trandafiri şi căpşune, zicea că dulceaţa de trandafiri şi căpşune vă place cel mai mult...

Mama niciodată nu uită ce le place copiilor ei, chiar dacă, aceştia au tîmplele cărunte, spuse Ieronim.

Să vă dau pachetul, mai spuse Ion şi se duse în bucătărie, unde îşi lăsase geamantanul.

în urma lui, Matei îl întrebă pe Ieronim : Si tu ce mai

Am lucrat mult, răspunse Ieronim. Cred că o dată, totuşi, ţi-am telefonat şi nu mi-a răspuns nimeni. Mi-am închipuit că eşti plecat în concediu.

După cum vezi, n-am plecat, spuse Matei. S-a dus numai Cristina.

Singură ? se miră Ieronim, şi Matei, ca şi cum ar fi vrut să prevină alte întrebări, îi răspunse : Nu, cu părinţii ei. La mare... Probabil am să plec şi eu, dacă îmi va da drumul de la institut.

S-au mai împăcat lucrurile între tine şi directorul acela ? întrebă Ieronim.

împăcat ? se întrebă Matei, de parcă ar fi vorbit singur. S-au mai înăsprit... Treaba lui, dă-l dracului, nu mă mai interesează, îmi văd de colţul meu, şi atît.

Numai că oameni ca ăştia nu te lasă nici acolo, spuse Ieronim.

Am să-i dau peste bot, dacă va îndrăzni să înainteze prea mult, răspunse Matei, dîndu-şi seama că celălalt nu era în apele lui. Nici el nu se găsea într-o stare tocmai bună şi discuţia dintre ei nu se mai închega ca de obicei. între timp, se întorsese şi Ion, şi acum punea pe masă, în faţa arhitectului, cutia de carton plină cu borcanele de dulceaţă.

Aveţi şi o scrisoare în pachet, mai spuse Ion. Doamna a ţinut să precizeze totul. Eu am uitat ceva... Sînt şi două borcane de miere de albine, pentru soţia dumneavoastră. De floare de salcîm, asta zicea doamna că îi place soţiei...

Te-a încărcat serios, spuse Matei şi Ion, cu rîsul lui ca un rînjet, răspunse : Doar nu le-am dus în spate, le-a dus trenul...

Apoi Matei îi mulţumi şi se ridică să plece. Ieronim îl conduse pînă la uşă, repetîndu-i de mai multe ori că a doua zi va veni la el, trebuia neapărat să discute cu arhitectul o problemă foarte delicată... Cînd se întoarse apoi, la Ion, începu să-I mustre minciuna spusă prietenului său. El şi probleme delicate ! Păi el niciodată nu avusese asemenea probleme... Totul fusese clar, prea clar, şi tocmai în asta consta eşecul său... Bău puţină votcă şi-l întrebă pe fratele său, care părea încremenit în fotoliu : Cred că-ţi este somn, aşa-i ? Pregătesc acum patul.

îl acoperi cu o pătură, apoi desfăcu celălalt pat, unde trebuia să doarmă Ion. Aceştia mai bău un pahar de votcă şi începu să se dezbrace în tăcere. Abia după ce se întinse în pat întrebă, arătînd spre reproducerea' Madonei Sixtina : Şi cu icoana asta ce-i ? Aşa de mare numai la biserică se poate vedea...

Nici acolo, Ioane, răspunse el şi se apucă să explice ce era cu icoana aceea, cum o numise fratele său. La un moment dat, observă că celălalt nu-l mai asculta. închisese ochii, deşi ţigara îi mai ardea între degete. Crezînd că adormise, încercă să i-o ia, d'ar Ion deschise repede ochii, se uită la el, apoi se răsuci cu fa'ţa 'la masă, se aplecă spre covorul de iută pe care se afla scrumiera şi strivi capătul ţigării. Tăcu şi Ieronim. S'trînse farfuriile, resturile de pe masă, şi le duse la bucătărie. Apoi se dezbrăcă. Stinse lumina şi se întinse pe patul sport, cît mai atent să nu scîrţîie prea dare. Rămase nemişcat, privind umbrele de pe tavan, întinse acolo de cine ştie ce lumină venită de afară. Ceva mai tîrziu, îl auzi pe Ion oftînd şi îl îjutrebă dacă doarme. Fratele său nu-i răspunse. Pe urmă, prin peretele care îi despărţea de garsoniera Măriei, ajunse pînă la el melodia unui şlagăr ce i se părea cunoscut. Abia putea desluşi modulaţiile vocii unui cîntăreţ engflez sau francez, după cum bănuia el, şi acompaniamentul instrumentiştilor. Şi-o imagină pe Maria întinsă pe canapeaua ei bej, cu faţa în sus, ca şi el, privind alte umbre pe tavan. Ar fi putut să se ducă atum lia ea, să se îmbete, să facă dragoste şi să uite de muzeu, de Marele Cronicar, de fratele său care vroia să vîndă casa părintească, să se lepede de toate şi mai ales de el însuşi... închise ochii şi imaginea Măriei dispăru brusc. Dar în aceeaşi clipă pe obraz începu să i se fjrelinşă, spre colţurile gurii, ceva fierbinte. înţelese că erau acrimi, însă nu ştia pentru ce anume veniseră ele. Adormi amintindu-şi-o pe maică-sa. Bătrîna stătea pe un scăunel în ceardacul casei şi-i spunea lui, care venea ispre ea pe şosea : Fum, Ieronim, fum, băiatul mamei... Vezi bine, da sa noastră a luat foc, va arde pînă în temelii, un morman de scrum va fi îndată, un mormînt de cenuşă numai potrivit pentru noi toţi... Bătrîna vorbea greu, o înecau hohotele de rîs şi

mînă şi ţigara aprinsă, intră în baie şi se aşează pe colacul de la W.C. Acolo îşi bea de obicei prima ceaşcă de cafea şi îşi fuma întîia ţigară...

Cînd ieşi din baie, îl găsi pe Ion îmbrăcat, strînsese patul şi îl aştepta. îl întrebă : De ce te-ai sculat atît de dimineaţă ?

Plec, răspunse celălalt. La şapte şi ceva am un tren direct.

Cum să pleci aşa, fără să vezi şi tu oraşul ? mai întrebă Ieronim. .

Ce să văd ? întrebă Ion. Blocuri de astea sînt şi la noi. A'poi, nu m-am învoi't decît pentru o zi şi cu ăia de la combinat nu te poţi juca, te şi ard la leafă, mai adăugă el îndreptîndu-se spre baie. Nici nu terminase Ieronim a doua ţigară, şi Ion şi apăru. Refuză cafeaua, în schimb bău un pahar de votcă şi apă. îşi sărută în grabă fratele, fără să se ■uite în ochii lui, şi-i spuse să se mai gîndească, şi cît mai repede.

Ieronim nu mai apucă să-i răspundă că hotărîrea lui era definitivă. Rămase în uşă pînă ce paşii fratelui său, care făcură să răsune întreaga scară, dispărură în bufnitul unei uşi trîntîte cu furie.

3

Trecuse o săptămînă şi Matei nu-i telefonase Nataliei, aşa cum îi promisese. Nu-'l căutase nici ea. Chiar din noaptea aceea, după discuţia de pe terasa ei, se hotărîse să-l aştepte pe Argeanu şi să rezolve numai cu el problemele în privinţa cavoului. Ea nu avea ce căuta între ei, în treburile lor bărbăteşti. îi explicase doar bătrînului Argeanu, îl ajuta la construcţia aceea, o bagatelă pentru un arhitect ca el, fără însă să pretindă vreo recompensă. Rugămintea tatălui Nataliei ajunsese la el printr-un prieten comun, Mariciuc, şi el dorea s-o onoreze numai din respect pentru fostul său director. La urma urmelor, nu avea nici un fel de obligaţie faţă de familia Argeanu, bătrînul acela şi fiica lui erau nişte cunoştinţe ca oricare altele. De

exista undeva, în subconştientul său, şi se numea Natalia. Mai ales asta şi nu atît felul în care ea îl expediase atunci îl determinase să nu-i telefoneze. Deşi îşi dăduse de la început seama că un asemenea gînd era de-a dreptul absurd, se încă- păţînase, revenind mereu la el. La institut se achita conştiincios de sarcinile curente, pentru acel proiect din cadrul concursului internaţional ajunsese la unele idei demne de a fi luate în seamă, îşi începea ziua cu obişnuitul lui duş rece, cu o simplă cafea băută în fugă în bucătărie, la prînz mînca **la** Casa universitarilor, iar seara se mulţumea cu cîteva fructe şi nişte tartine. Cristina continua să-l cheme cu regularitate la telefon şi să-i povestească în cîteva minute cum îşi petrecuse ziua respectivă, terminînd mereu cu .acelaşi dor pentru iubitul ei soţ. Se obişnuise cu aceste zile şi nopţi, cu monotonia lor, însă în permanenţă era stăpînit de o nemulţumire surdă, căreia nu-i mai putea localiza cauza. Nu era numai Cristina sau nu era numai ea ori mizeriile zilnice pe care i le făcea Donişan. Ceva dincolo de toate acestea, de trecutul şi de prezentul prin care trecea, provoca acea nemulţumire şi iritare. Era ca un adolescent în pragul depăşirii pubertăţii, însă criza lui apărea incomparabil mai acută, ca şi cum cineva i-ar fi tăiat dintr-o dată existenţa în două şi ceea ce lăsase în urmă murise definitiv, iar ceea ce purta în el nu mai avea nici o legătură cu cel care fusese, totul devenind de nerecunoscut, înspăimîntîndu-1.

într-o seară veni la el Ieronim- îl găsi în faţa televizorului bînd bere. Deschisese aparatul mai înainte de filmul anunţat în program şi acum, pe micul ecran, se înşiruiau nişte imagini' de la o mare expoziţie de artă p'lastică, deschisă în capitală.

Văd că te culturalizezi, îi spuse Ieronim în glumă, aşezîndu-se alături de Matei. Acesta mai aduse un pahar şi o sticlă de bere. Băură amîndoi şi cîteva minute priviră în tăcere imaginile de pe mi'cul ecran. La un moment dat, Ieronim îi spuse : Ştii, tocmai vin de la Natalia. N-am înţeles prea bine ce i-ai promis tatălui ei şi nu ţi-ai ţinut promisiunea... A, da, mi-am adus aminte, bătrînul vrea să-şi construiască un cavou... Mă mir, mai adăugă el.

De ce te miri ? întrebă Matei în silă.

astfel de treburi ? Cavourile, panteoanele, monumentele funerare, toate astea sînt înălţate numai pe orgoliile celor care zac în ele, orgoliile din viaţa lor, ca o sfidare asupra celorlalţi, ce n-au lăsat nici o urmă. Pînă şi-n moarte inegalităţile se păstrează intacte. Unul intră într-un mausoleu, iar altul n-are nici o cruce sau o piatră pe mormînt... Dar bătrînul Argeanu ? !... Nu, nu, a început să facă surprize... Chiar Natalia este cam intrigată de hotărîrea lui...

Intrigată ? întrebă aproape absent Matei. De ce ? Poate în privinţa banilor...

O, cum vorbeşti tu, Matei, despre ea ! exclamă Ieronim. Natalia să se neliniştească din cauza banilor ? N-o cunoşti, dragă. în privinţa asta, puţine fiinţe dezinteresate sînt ca ea...

Numai în privinţa asta ? mai întrebă Matei, şi Ieronim, vădit nemulţumit, spuse : La ce te gîndeşti ?

La nimic, răspunse Matei. Am întrebat şi eu aşa...

Natalia e o sfîntă, dragul meu, începu Ieronim, dar Matei îl opri imediat: Lasă, lasă, ai poleit-'o destul... Mai bine să ascultăm ce are de gînd să zică scriitorul ăsta.

Pe micul ecran apăruse figura unui ins gras, cu părul puţin zburlit, care, cînd îşi ţuguia buzele, amintea de o babă răutăcioasă, pusă pe scandal. Ochii nu i se vedeau, fiind aco- periţi de ochelarii fumurii, probabil omul nu suporta lumina reflectoarelor sau îşi pusese ochelarii aceia să nu se observe că cele ce spunea el le avea scrise pe foile de hîrtie dintre mîinile sale. Oricum, vorbea foarte degajat, depăna nişte amintiri despre satul său natal. La un moment dat, începu să polemizeze cu un interlocutor nevăzut, repetînd mereu, unii spun, unii susţin, sînt de părere unii... îneît Ieronim şopti : Iată-l, iată-l cum bîjbîie... Pînă aici a fost bine, chiar interesant...

Spun unii, continuă cel de pe ecran, că ţăranii noştri ar fi dispărut. Nimic mai neadevărat. Ţăranii n-au dispărut, nu puteau >să dispară, ei sînt astăzi muncitori, scriitori, ar- hitecţi, profesori...

Acum a dat-o în bară, spuse Ieronim. Cît mai este el, care se bărbiereşte cu lame suedeze şi-şi spală mîinile cu săpun Rexona, ţăran ? Sau nevastă-sa, care, probabil,

nu-l mai interesează, nici nu mi-a putut preciza dacă recoltele pe acolo, în satul nostru, sînt bune sau proaste... O minciună, stimate domn, mai adăugă Ieronim înfierbîntat deodată. O minciună atît de mincinoasă, încît nici contrariul ei nu poate fi crezut...

Lasă-l naibii ! spuse Matei. Doar nu te aude. Şi enervat de vorbăria prietenului său, se ridică de pe scaun şi închise televizorul. Şi zi-i aşa, continuă el după ce reveni la masă, nu mi-am ţinut promisiunea...

Cel puţin asta m-a rugat Natalia să-ţi comunic, răspunse Ieronim.

Altfel nici n-ai fi venit la mine, continuă Matei. Sila lui era acum zeflemea. Eşti prea ocupat, prea acaparat de problemele grave ale lumii...

De problemele grave ale lumii sînt destui care se ocupă, răspunse Ieronim. Eu abia îmi pot acoperi măruntele mele necazuri... Sînt într-un mare impas...

Cînd n-ai fost tu în im'pas ? fu gata Matei să-l întrebe. Atît de mare ? spuse el. în legătură cu slujba ?

Ieronim nu-i răspunse imediat. în mintea lui îşi făcuse deja loc povestea ou vecina sa. Şi Nataliei încercase să i-o spună, oprindu-se în ultimul moment, ca apoi să-i vorbească despre obsesia lui, Marele Cronicar. Acum, în faţa lui Matei, nu găsi altceva care să-l scape de imaginea acelei femei şi începu cu Ion : Matei, ştii de ce a venit fratele meu la mine? Să-mi ceară consimţămîntul să vindem casa părintească...

Şi ţi l-ai dat ? întrebă Matei.

Ar fi o crimă, spuse Ieronim. Mama trăieşte, aşa cum ştii, şi ea nu s-ar muta niciodată de-acolo. Ne-am ucide mama, dacă am vinde casa, şi noi înşine n-am mai avea nici o legătură cu trecutul familiei, ne-ar dispărea copilăria, am rămîne ca nişte copaci fără rădăcini... Ion e nebun, el crede că mama ar fi fericită să-şi încălzească oasele la calorifer sau să se aşeze pe colacul de plastic de la closet... Nu înţelege că fericirea nu i se poate băga omului pe gît... Adică, ce-ai cu mine, domnule, dacă eu vreau să trăiesc nefericit sau consider că tocmai nefericirea mea e fericire, şi a ta, pentru care te baţi cu pumnii în piept, este o pacoste ?... Uite, cam aşa văd eu

sigur, răspunse Ieronim. Mai limpede la minte şi mai dreaptă la suflet. Eu... eu..., de exemplu, am făcut tot felul de greşeli... Uneori îmi este mie însumi ruşine să mi 'le amintesc. Odată am să ţi le înşirui pe toate, ca să-ţi dai seama că nu exagerez. Ca la un duhovnic... Vei fi confesorul meu unic... Sigur, altădată, într-o zi sau într-o noapte, cînd nu vom fi obosiţi... Acum te-am plictisit, dragul meu. Gata, plec... Sînt şi eu tare obosit, iar mîine trebuie s-o luăm de la capăt, să ne cîştigăm pîinița cea de toate zilele...

Matei nu-l mai reţinu. La despărţire, Ieronim îi mai-aminti încă o dată de Natalia. După plecarea lui, se hotărî să-i telefoneze. Ea îl recunoscu imediat : M-aţi uitat, domnule arhitect... Ştiu, îi răspunse el, am fost nepoliticos, dar, pur şi simplu, luat cu treburile... Nu dorea s-o mintă, trebuia să-i spună adevărul. O auzi : Nu, n-aţi fast defel nepoliticos, e în firea lucrurilor ca omul să se ocupe mai întîi de ceea ce-i în centrul preocupărilor sale şi pe urmă de lucrurile de la periferie, nu ? Şi el protestă : Nu, nu aveţi dreptate, nici o clipă gîndurile mele nu v-au împins la periferie... Poate ar trebui să nu mă grăbesc şi să-l aştept pe tatăl dumneavoastră... Cum vreţi, cum vreţi, îi răspunse ea. Nu, se răz- gîndi el precipitat. E mai bine acum, în toamnă s-ar putea; să fiu presat de cine ştie ce lucrări... Deci, cînd doriţi să mergem la cimitir ? Răspunsul veni cu oarecare întîrziere : Oricînd, domnule arhitect, ştiţi că eu sînt liberă, în concediu... Să zicem mîine, spuse el. Mîine la orele optsprezece?... Nu-i prea tîrziu ? întrebă ea. Nu, răspunse el. La ora fixată, dacă vă convine, vin şi vă iau cu maşina... O, exclamă ea, atîta deranj pentru mine... în sfîrşit, vă aştept, şi închise- brusc telefonul. Matei avu impresia că vreo defecţiune pe linie le întrerupse convorbirea şi o sună din nou. Ea însă nu mai răspunse. Mai făcu o dată numărul, apoi renunţă. Convorbirea cu Natalia nu numai că îi alungase oboseala, dar îl adusese într-o stare de agitaţie neobişnuită, cu totul alta decît cele prin care trecuse pînă atunci. Fiindcă, la un moment dat, fu gata să se îmbrace, să ia maşina şi să se ducă la ea. Apoi se gîndi să meargă la bar, să-l întîlnească iar pe bărbatul acela chel şi să-i asculte poveştile. Puţin mai

-acolo, pe canapeaua a cărei arcuri începuseră să spargă salteaua. Cu ochii închişi, o văzu pe Natalia şi îi luă mîna să i-o sărute. De astă dată nu-şi mai lăsă privirea pe .mîna aceea fierbinte, cu degetele parcă străbătute de încordare, ci i-o ridică în aşa fel, încît să-i poată vedea ochii. Nu era nimic de văzut în ei. îi dădu drumul şi o apucă cu amîndouă mîinile de umeri, trăgînd-o spre el. Dar trupul femeii începu să se risipească încet, ca şi cum ar fi fost o statuie de nisip şi undeva plesnise crusta care îi dăduse forma...

Adormi îmbrăcat în vechiul lui trening, cu geamul deschis, cu foşnetele unor fluturi de noapte prinşi în capcana pereţilor de care se izbeau.

4

Urcau agale panta aleii principale, însoţiţi de umbrele lor întinse pe pavajul de piatră cubică şi de zumzetul cleios al insectelor, venit de peste tot, de prin ierburile grase şi ■din mulţimea florilor parcă sălbăticite deasupra mormintelor. Matei îi vorbea despre arhitectura cimitirelor, argumentîndu-i că aceste mici construcţii, adunate de-a lungul timpului, erau un fel de hartă în timp a gustului de frumos al oamenilor, a orgoliilor sau modestiei lor, chiar a stării lor materiale. Fiindcă ce erau cimitirele, dacă nu oraşul sau satul mutate într-un alt oraş sau alt sat în miniatură ?... Natalia aproape nu-l asculta. De cîte ori intra în cimitir, îşi aducea aminte de consideraţiile lui Ieronim despre aceste locuri. Matei mergea în stînga sa, continuînd să vorbească, dar, din dreapta, îi auzea parcă şi vocea uşor tremurată a lui Ieronim : Vezi tu, Natalia, toate cimitirele din oraşul nostru poartă nume de sfinţi, numai acesta a fost botezat altfel — Eternitate... Cine ştie ce primar influenţat de secretarul lui — poet în orele libere — sau el însuşi cu asemenea veleităţi s-a oprit la acest cuvînt, cînd a semnat actul de naştere al cimitirului... Oricum, unul dintre cele mai amăgitoare .cuvinte, ca o ironie, o glumă neagră pe care oamenii ţin să şi-o servească singuri, ca pe o ultimă recompensă îngăduită de viaţă... în fiecare zi, aici ca aiurea, pămîntul se desface, Natalia, să

unele-ntr-altele, aşezlncfu-se unele peste altele, amestecîndu-se pînă la urmă între ele, bărbaţi şi femei, copii şi bătrîni, cu toţii de-a valma, ca într-o groapă comună, într-un uriaş osuar... Şi mereu, şi mereu, de ani, de decenii, de secole.... Şi, în disperarea lor, oamenii se agaţă de-o piatră, de-un grilaj, de-o cruce, dorindtu-şi-ile cît mai solide, cît mai trainice să înfrunte veşnicia... N-am dreptate, Natalia? Dacă ar fi cu putinţă, puţini dintre ei nu şi-ar ridica cine ştie ce monştri ca piramidele din Egipt, iar presupuşii lor vizitatori, cei de cîndva, n-au decît să scuipe pe lespezile de piatră, să strivească sub tălpi, pe .luciul marmurei, capetele ţigărilor fumate, să urineze pe ziduri, să-i înjure pe cei care i-au adus acolo, stricîndu-le ziua, pot să facă orice, numai să-şi amintească de ei că au existat, că au lăsat nişte urme eterne... Eterne faţă de ce, Natalia ? Poate de cîteva cincinale sau decenii, ori de vreun secol... Dar ce contează un secol aruncat în hăurile mileniilor, ce contur îşi mai poate păstra asemenea secol în furtunile acelea de fumuri şi ceţuri, care acoperă totul, absolut totul ?... Şi, ca şi cînd i-ar fi dat dreptate lui Ieronim, se trezi spunînd : Ce amăgire, domnule arhitect !...

La ce vă referiţi ? întrebă Matei, şi ea se grăbi să-i explice, dorind parcă să se desprindă cît mai repede de vorbele lui Ieronim : Mă gîndeam la tatăl meu. El, care toată viaţa i-a ironizat pe cei ce şi-au construit cavouri încă în viaţă fiind, sau şi-au împopoţonat cu grilajuri şi cruci costisitoare morminte goale, tocmai el s-a agăţat acum de o asemenea, amăgire.

Toţi ne agăţăm de cîte ceva, răspunse Matei. Uite, chiar acum, ca să nu vă spun cine ştie ce lucruri supărătoare, am început să vorbesc despre arhitectura cimitirelor, m-am agăţat, ca să zic aşa de asta...

Ciudat, gîndi Natalia, şi lui şi mie mi se întîmplă la fel, el s-a agăţat de arhitectura cimitirelor, eu de umbra lui Ieronim. Spuse : Oare ce cuvinte supărătoare pentru mine aţi putea pronunţa dumneavoastră ?...

Ştiu eu... ştiu eu... spuse Matei cu un ton de glumă. Nu bănuiesc nici ce v-ar face plăcere şi nici ce v-ar supăra...

Ea nu-i răspunse. Tocmai atunci trecură pe lîngă ei doi bătrîni, probabil soţ şi soţie, amîndoi îmbrăcaţi în negru.

tul cărui fiu sau fiică se întorcea perechea aceea cu feţele îndurerate ca ale unor oameni care nu mai aşteptau nimic de la viaţă. Apoi îi depăşi o femeie solidă, cu o stropitoare în mînă. Mai zăriră un cerşetor, care însă nu îndrăzni să se apropie de ei. Ocoliră mica biserică şi, după alte sute de metri, pe o alee îngustă, acoperită cu prundiş, Natalia se •opri : Acesta-i mormîntul mamei...

Dintr-o fotografie ovală, încastrată în mijlocul crucii, privea o femeie cam de vîrsta Nataliei. Nu era frumoasă ori fotograful o surprinsese din unghiul cel mai puţin favorabil ■ei, însă ochii îndulceau parcă toate trăsăturile aspre, greoaie, ale acelui chip. Matei îşi dădu seama imediat că erau ochii Nataliei, exista şi în ei aceeaşi undă de dureroasă melancolie. îşi luă geanta atîrnată de pe umăr, o aşeză pe băncuţa de lîngă mormînt, scoase o ruletă şi un aparat de fotografiat şi aşteptă pînă ce Natalia înfipse cîteva lumînări în nisipul dintr-un suport metalic şi le aprinse. Cînd ea se răsuci spre el, îi spuse : Vreţi să mă ajutaţi ?

Natalia înţelese despre ce era vorba. Dădu din cap, în semn că da, şi apucă de capătul ruletei. Matei efectuă măsurătorile, le notă într-un carnet, apoi făcu mai multe fotografii. In una dintre ele, fără ca ea să ştie, o surprinsese şi pe Natalia. Pe urmă, fu gata să se aşeze pe băncuţă şi să-şi aprindă o ţigară, însă ea îi spuse, cu o voce schimbată, ca rşi cum ar fi cuprins-o teama de ceva : Hai să mergem !

La întoarcere, tăcură amîndoi. Distanţa dintre ei se mărise din nou, poate acum era mai mare ca la început. Cel puţin aşa o simţea, Matei, păşind alături de ea, gîndindu-se că femeia de lîngă el era sortită să rămînă pentru totdeauna singură. Acum începea să-l înţeleagă pe Ieronim. Răoeala ei trasa o limită, ca un zid, care pe orice bărbat, mai ales pe unul ca Ieronim, îl obosea sau îl plictisea, încercînd să-l depăşească. Probabil că nimeni nu ştia cu adevărat ce se afla în fiinţa ei. Poate ea însăşi se privea ca J>e o necunoscută şi se speria, uneori, devenind dintr-o data rece, rigidă, ca o statuie în care artistul a închis un secret ştiut numai de el. Dar poate tocmai acest fapt, că trăia închisă în ea însăsi, o făcea mai liberă decît

Aceeaşi întrebare v-aş putea-o pune şi eu, răspunse Matei, şi ea, cu vocea mai încălzită acum, îl aprobă imediat: Da, aveţi dreptate. Dar ar fi bine ca în această mică escapadă... O, ce spun, escapadă la cimitir !... în sfîrşit, în această scurtă plimbare, ar fi bine sau rău ca toate gîndurile noastre să se întîlnească, să se cunoască, noi înşine să le putem citi pe un fel de ecrane, de oglinzi...

Nu, o întrerupse Matei, ridicînd uşor piciorul de pe pedala de acceleraţie, nu, ar fi o nenorocire, ar fi mai rău decît dacă ne-am dezbrăca unul în faţa celuilalt, în pielea goală...

Ce prostie îi ieşise din gură ! îşi spuse apoi, auzind-o rîzînd. Da, făcea numai gafe, se purta ca un idiot. Altul în locul lui ar opri acum maşina şi i-ar înăbuşi cu gura rîsul ei atît de ironic, de zeflemitor. Apăsă pe acceleraţie, spunîndu-i: De ce să ştiţi gîndurile mele, cînd cred că nici pe-ale dumneavoastră nu vi le cunoaşteţi în întregime... Cred că totdeauna o parte... cea mai mare parte dintre ele vă rămîn necunoscute... E ca un gol, un vid... este rezerva fiinţei dumneavoastră, mult mai puternică decît însăşi voinţa care vă determină toate actele ce le săvîrşiţi... Şi de rezerva aceea vă temeţi cumplit, din cauza ei nici rîsul dumneavoastră nu-i rîs, e ca şi cum aţi face o concesie celor din jur... Se opri, privind-o în oglinda retrovizoare. Chipul ei era liniştit, aproape inexpresiv, şi el, mirat de propriul său glas şi de ceea ce-i spusese pînă atunci, continuă : Poate greşesc... îmi imaginez persoana dumneavoastră acolo, în clinică, sau, ştiu eu, la o petrecere... Răspundeţi la întrebările ce vi se pun, discutaţi cu cei din jur, rîdeţi, rîdeţi, vă înveseliţi, însă partea aceea despre care vorbeam vă însingurează, vă desparte de toţi, deşi vă aflaţi în mijlocul lor... Sînteţi o fiinţă solitară, prea solitară... şi mă întreb dacă asta nu se poate numi nefericire... Sigur, vă judec subiectiv, într-un fel privind în mine însumi, descoperind şi eu acel gol, al meu, sau acea rezervă... Rezervă, de ce ? Nu, n-aş putea preciza, nu găsesc acum cuvîntul... Dar şi pe mine mă sperie uneori acea parte din sufletul meu, pe care n-o pot controla şi care îmi joacă destule feste... Chiar în clipa de faţă... fiindcă simt că ceea ce aţi auzit nu vă bucură... Să fii

Aşa s-ar părea, răspunse Natalia şi iar se închise în ea. Nu mai vorbi nici el. Parcă spusese tot ce gîndise despre el şi despre femeia de pe bancheta din spate, practic o necunoscută, şi, eliberîndu-se astfel de cuvintele acelea rostite mai înainte, se simţea mulţumit, îi dispăruse agitaţia sîcîitoare de pîna atunci, trecuse într-o altă stare, de calm şi de siguranţă. Ştia acum că, în faţa casei ei, ea nu se va coborî din maşina ca o oarecare cunoştinţă, întinzîndu-i mîna să i-o sărute şi astfel să se despartă. De aceea, cînd opri maşina în dreptul porţii de fier forjat, coborî mai întîi el din maşină, încuind portiera, şi apoi i-o deschise pe a ei. Coborî şi ea, cu poşeta atîrnată de braţ, cu aceeaşi faţă liniştită, inexpresivă. Doar cînd el trînti şi ultima portieră faţa ei tresări, tot trupul îi fu scuturat ca de un frison, ca şi cum deodată i se făcuse frig. Apoi Matei împinse poarta şi o urmă tăcut, aşteptînd ca ea să vorbească, să-şi ia la revedere sau să-l invite înăuntru. Dar cum ea nu spuse nici una, nici alta, el intră în hol, o văzu cum răsucea rozeta yalei, pe urmă cum deschide uşa de la sufragerie. în oglinda mare, dp deasupra şemineului, apăru mai întîi bustul ei, apoi, din spate, se ivi şi al lui şi, privindu-le pe amîndouă, nu se mai miră de nimic, totul i se păru firesc. Se aşează într-un fotoliu. Trecură astfel mai multe clipe în care ea nu se mişcă din locul în care se oprise, rămînînd acolo înaremenită, cu poşeta atîrnată de braţ şi uitîndu-se la el de parcă ar fi fost gata să-l întrebe pe unde intrase.

La un moment dat, îl întrebă : Vrei să bei ceva ?

Lui Matei nu-i veni să creadă, auzind acel vrei în loc de vreţi. Se gîndi că era cu maşina şi n-ar trebui să bea, însă n-o refuză : Nu mă opun, şi rîse, încercînd să-i întîl- nească privirea. Dar Natalia deja îşi părăsise locul, atîmase poşeta de spătarul unui scaun şi acum era în faţa bufetului, cu două pahare în mînă. Se întoarse la el cu aceeaşi sticlă de whisky, destupată de Argeanu, din care nu se băuse nici un sfert în seara cînd el rămăsese să cineze cu ei. Turnă puţin în pahare şi, fără să-I invite şi pe el, Natalia îşi muie buzele în lichidul arămiu, punînd apoi paharul pe măsuţă. Nu mai spuse nimic şi îl lăsă singur, dispărînd pe una dintre uşi, iar Matei, în urma ei, îşi

care nu o putea localiza, se auzea curgînd apa. Bău din nou şi abia acum simţi căldura care i se împrăştia în corp, odată cu sîngele. într-un tîrziu, închizînd ochii, se simţi ca într-o sală de aşteptare, într-o gară în care nu mai fusese niciodată. Nu se auzea nici un tren, nu făcea manevre nici o locomotiva, nu răsunau paşii sau vorbele nici unui călător, nu bocăneau cizmele nici unui miliţian, nu hîrşcîia nici o mătură, să adune hîrtiile şi capetele de ţigări... Cum de ajunsese acolo, singur, în gara aceea pustie ? Pe cine aştepta ?... în loc să-şi răspundă, avu impresia că, în celălalt fotoliu, se aşezase Cristina, şi ea îl privea, punîndu-i aceeaşi întrebare. Nici ei nu-i răspunse. Cînd deschise ochii, Cristina dispăru. îşi mai aminti, totuşi, că ea purtase pijamaua ei roşie şi papucii negri cu pompon auriu... în faţa lui, în picioare, oprită în colţul măsuţei, Natalia îi surîdea. îşi schimbase rochia cu aceeaşi bluză albă şi cu aceiaşi pantaloni negri de catifea, cu care o văzuse cînd tatăl ei îl oprise la cină.

Vrei să mîncăm ceva ? îl întrebă Natalia şi el îşi lăsă privirea spre picioarele ei, observînd că şi ea purta aceiaşi papuci negrii, ca ai Cristinei, şi pomponul lor era tot auriu. Răspunse : Nu, nu-mi este foame. Şi în clipa aceea văzu piciorul ei drept mişcîndu-se, făcînd un pas spre el, şi mîna ei într-un gest ca şi cum şi-ar fi mîngîiat genunchiul, după o uşoară lovitură. Pe urmă rămase încremenită în această poziţie, şi Matei ridică ochii spre ea. Stătea cu mîna întinsă, aşteptînd ca el să i-o sărute. Asta gîndise, simţind că după aceea va trebui să plece, aşa cum plecase de fiecare dată din casa ei. Se săltă din fotoliu, îi apucă mîna, dar cînd să-şi aplece faţa asupra ei, Natalia şi-o retrase brusc şi, în clipa următoare, el simţi mîna aceea lipindu-i-se de umăr, de ceafă, îndoindu-se, trăgîndu-l cu putere spre ea. Sărutul căzu mai întîi pe ochi, pe obraji, pe gît, pe bărbie, ca, la sfîrşit, buzele lor să se întâlnească, să se recunoască, să fie buzele unei singure guri, să sîngereze acelaşi sînge, să zvîcnească în ele numai un singur cuvînt...

Nu, nu aici, spuse gura aceea, a ei sau a lui, nu aici, şi picioarele lui sau ale ei îi duseră în dormitor, unde lumina era cît putea să intre pe uşa sufrageriei, şi acolo mîinile ei

cum ar fi ţipat, să se unească din nou cu partea lui şi să devină iar un singur trup...

Matei, şopti ea cînd amîndoi reveniră în trupurile lor. Şi el nu mai apucă să răspundă, ea îi închise gura cu palma, apăsîndu-i-o uşor: Taci, acum nu vorbi, acum trebuie să tăcem, te rog !...

Stăteau întinşi unul lîngă altul şi îşi ascultau respiraţiile şi gîndurile. Respiraţiile erau aceleaşi, se potriveau una cu cealaltă, aveau acelaşi ritm, însă gîndurile lor deja se des- părţiseră. Ale bărbatului, aproape amorţite, mai mîngîiau încă papucii negri cu pompon auriu şi nu ştiau sigur dacă picioarele care îi încălţaseră erau ale Nataliei sau ale Cristinei. Erau încă nehotărîte să decidă, bîjbîiau ca orbii, cu un fel de teamă, ca jucătorii de ruletă, rămaşi cu ultimele monezi în faţă, neştiind dacă să le mai arunce în joc sau să le bage în buzunar, să aibă cu ce îşi bea a doua zi cafeaua... şi ale ei se mirau de femeia care le dăduse naştere, de puterea sa, ce spărsese oglinda în care se văzuse pînă atunci. Acum nu mai erau nici umilite şi nici speriate, ci îşi trăiau adevăratul lor triumf. Gîndurile ei mai spuseră : Matei, acolo, în cimitir, mi-a fost o teamă cumplită, niciodată n-am... şi de astă dată gîndurile lui le opriră pe ale ei, ridicîndu-l într-un cot, răsucindu-l spre ea s-o privească : Numai teama aceea... numai din cauza ei ai...

Palma ei iar îi închise gura, adică i-o închiseseră tot gîndurile sale, şi tot ele îi lipiră trupul de trupul lui. Şi cînd din nou nu mai rămase din ei amîndoi decît un singur trup, gîndurile acelea începură să facă ţăndări întregul trecut al femeii, în depărtări se auzeau explozii, se ridicau nori de fum, şi ele aici, în pat, între cei patru pereţi, tresăltau de bucurie. Era bucuria naşterii unei noi femei, care, la rîndul ei, cu gura, cu mîinile, cu picioarele, cu părul, cu răsuflarea ei năştea un alt bărbat...

Cînd se desprinse din îmbrăţişarea lui, întinse mîna şi aprinse veioza. îi spuse încet, aproape silabisind cuvintele : M-am temut că n-ai să mai vii, Matei. Cuvintele

să tresară, Natalia rostise un adevăr dincolo de orice îndoială. Lui însuşi i se întîmplase la fel, toată ziua fusese cuprins de o senzaţie ciudată, ca şi cum ar fi săvîrşit cine ştie ce crimă şi i-ar fi fost teamă că va fi descoperit. Indiferent de cauzele închipuite de fiecare dintre ei, sentimentul acesta de teamă le unise, fără ştirea lor, şi ziua prin care trecuseră. Ii răspunse calm : Nu mai există nici un motiv de care să ne fie frică. Nici înainte n-a existat, în afară, poate, de noi înşine... Nu eşti convinsă ?

Natalia nu-i răspunse. De la ultima întîlnire, lui Matei i se părea schimbată. îi dispăruse unda aceea de melancolie dureroasă, cum o numise el de la început, iar faţa ei parcă adunase o oboseală plăcută, relaxantă, ca după un mare efort la capătul căruia se împlinise scopul dorit. O întrebă din nou: Tot nu crezi că nu există nici un motiv de care să ne mai temem ?

Ne amăgim, Matei, îi răspunse ea. De la început am înţeles asta, de cînd ai intrat prima dată în casa mea, încă de atunci mi-am dat seama că nu va fi decît o aventură măruntă pentru amîndoi... escapada unui bărbat căsătorit, surprins într-un moment critic, şi a unei femei singure, exasperată de monotonia existenţei sale... Recunosc, m-am gîndit mai mult la mine, la soarta care mă aşteaptă după această evadare din banal... Ce va fi ?... Nu văd decît întoarcerea la starea de mai înainte... De aceea te-am ţinut la distanţă, poate te-am chinuit, fiindcă mi-a fost o cumplită teamă că, odată ieşită din obişnuinţele monotoniei mele, n-am să mai pot reintra în ea, şi tot precarul meu echilibru se va deregla.

Nu, nu va fi aşa, Natalia, răspunse Matei, dar nici el nu era prea convins de propriile lui vorbe. Ea sesiză această nuanţă în glasul lui şi continuă : Nu va fi aşa ? O, Matei, uiţi că între noi este o diferenţă de aproape cinci ani ?

Ei şi ? întrebă el.

în curînd voi avea patruzeci de ani, pe urmă cincizeci, pe urmă... Tu vei fi încă tînăr, iar eu bătrînă. Asta înspăimîntă pe toate femeile, viitorul ior chip de babă...

Eu am să-ţi spulber asemenea spaimă, răspunse Matei. Atîta timp cît exist, tu, Natalia, nu ai de ce să te temi de baba aceea. Ea apare numai cînd a încetat dragostea, iar

mea, te-aş fi urît toată viaţa... Să ne bucurăm de noi înşine, draga mea, ca în prima noapte...

Dar noaptea aceea a trecut, Matei, spuse ea. S-a dus, şi el îi replică grăbit, ca şi cînd i-ar fi fost teamă să nu uite ce avea în gînd : O vom întoarce mereu înapoi, vom transforma toate nopţile ce vor urma în prima noastră noapte... Mereu...

Mereu, repetă ea ca un ecou. Şi cînd se va întoarce soţia ta ?... Ai .tăcut, acum nu mai ai ce răspunde. Vrei să uiţi sau nici n-ai uitat o clipă că ea există... Ştiu de la Ieronim că este foarte frumoasă, deşteaptă... Ea are, să zic aşa, toţi aşii în mînă, şi în special pe cel al vîrstei. Răspunde-mi, cum mi-aş putea închipui că ai să renunţi la ea ?

Nici nu mai este necesar să renunţ eu, spuse Matei. Ea a avut înaintea mea iniţiativa asta.

Ce vrei să spui ? mai întrebă ea.

Ce-ai auzit, răspunse Matei. Ştiu că greşesc, că în clipa asta ar trebui să tac, dar iată, simt că nu trebuie să-ţi mai ascund nimic. Chiar dacă ai să mă dispreţuieşti... Paradoxal, tocmai Cristina, soţia mea, ne-a favorizat întîlnirea, sau, mai precis, m-a determinat să mă opresc asupra ta şi să te examinez mai atent, să descopăr apoi ceea ce eşti, adică fiinţa de care am nevoie... Ea ? Pentru ea a fost mai simplu, şi-a găsit un alt bărbat şi a început să mă înşele. De cînd ?... Cine ştie... Poate de la început... Poate omul acela îmi este superior sau ea îl vede astfel... Ştii prea bine că, de cele mai multe ori, în această privinţă, nici nu-i vorba de inferioritate sau superioritate, ci de cu totul altceva... ceva ce nici măcar cel care face alegerea nu şi-l poate explica... Dar acum nu mai contează asta, acum nici nu mai admit gîndul că s-ar fi putut să nu te întîlnesc. Oricum, la ea nu mă mai întorc... Acesta sînt, Natalia, un om care a ratat o dată... Ca şi tine... Nu ţi se pare ciudat că ne-am întîlnit sub acelaşi semn al ratării ?... însă şi sub semnul altui început...

Frumos, Matei, spuse ea, cînd el tăcu. Foarte frumos, însă e de ajuns să ne sculăm din pat, să ne îmbrăcăm, să ieşim pe stradă, şi toate cuvintele rostite de tine să dispară sau puţinul ce va rămîne din ele să nu mai aibă nici o

Altfel spus, am vrut ca eu să-mi cîştig bărbatul, nu să mi-l dăruiască allta. înţelegi ?

Ce să înţeleg ? întrebă Matei şi Natalia îi replică scurt, cu o altă voce, de parcă ar fi vorbit singură : Dacă ea nu te-ar fi înşelat sau tu n-ai fi descoperit înşelătoria, n-ai fi ajuns la mine niciodată. Nu-mi mai rămîne decît să-i mulţumesc, nu ?

Dacă... dacă..., făcu el. Hai, Natalia, hai să nu mai despicăm firul în patru. Să ne mulţumim cu ce este, cu ceea ce sîntem noi acum....

Bine, răspunse ea. Să ne mulţumim cu asta, cum zici tu. Dar întoarce-te spre mine, vreau să mă satur privindute... Mi s-a făcut iar frică...

Matei se răsuci spre ea, o cuprinse în braţe şi, într-un tîrziu, veni şi oftatul ei ca un geamăt, ca e jeluire : O, Matei, tu eşti ? Cel aşteptat atît de mult, cel iubit fără să-l fi cunoscut ?... Oare nu mă înşel ?... Cînd mă gîndesc la faptul că am trăit atîta vreme fără tine, mă apucă nebunia, revolta... Pentru ce am trăit eu pînă acum ?... Doar să muncesc, să mă împart zilnic între casă şi clinică, să mă bucur că am mai amînat o moarte sau să ţip în mine de neputinţa mea, în faţa ei... Dar dincolo de asta, eu, eu...

începuse să plîngă. Trupul îi devenise deodată greoi în braţele lui, tremura încet şi lacrimile ei i se prelingeau şi lui pe bărbie, pe gît. Spuse : Natalia, gata, te rog...

Ce mă rogi, Matei, întrebă ea apoi cu un fel de mirare, în timp ce îşi ştergea faţa cu palmele. Fac tot ce mă rogi tu, dar pînă la urmă nu va fi altfel, dragul meu... Va fi un delicat mulţumesc, rostit de amîndoi, pentru că ne-am ţinut unul altuia companie... ca doi călători întîlniţi întîmplător pe puntea unui vapor... Cînd va ancora în port, călătorii se vor despărţi, fiecare îşi va continua drumul, va fi înhăţat de lumea sa, de grijile sale...

Vaporul acela nu va ancora niciodată, Natalia, spuse Matei, va naviga pînă ce se va scufunda cu tot cu cei doi călători, imaginaţi de tine. Deci, nu va exista decît acest sfîrşit... Cum să te conving, cum să te fac să simţi pînă în adîncul fiinţei tale că te iubesc mai mult decît îţi poţi tu închipui...

Iubire, dragoste ! exclamă ea, uşor răguşită, încă ster-

ciorapii mei... Nişte mărunţişuri cu care încercăm să ne înfrumuseţăm existenţa. De fapt, cam toaită viaţa ne-o trăim între asemenea nimicuri, pe care numai noi, numai închipuirile noastre le umflă, le dau sensurile cele mai convenabile, gravitate... Greşesc ?

Matei nu-i răspunse, şi ea se desprinse încet din braţele lui, răsucindu-se spre noptieră. Luă pachetul cu ţigări şi îl întrebă : Vrei şi tu ?

Am fumat prea mult, spuse Matei. Ea nu mai insistă şi îşi aprinse ţigara, apoi coborî din pat şi, fără să-şi mai ia papucii în picioare, se duse în sufragerie. Cînd se întoarse, avea în mînă un pahar mare plin de coniac. Sorbi în faţa lui cîteva înghiţituri, strîmbîndu-se : Nu-mi place să beau, niciodată nu mi-a plăcut, dar acum vreau să mă îmbăt... Pentru a doua oară... Mai sorbi puţin din pahar, continuînd : întîia oară s-a întîmplat cînd fostul meu soţ mi-a adus la cunoştinţă că este nevoit să divorţeze, altfel biografia lui ar fi avut o pată de netrecut cu vederea... El... el era curat, era o apă limpede peste care eu mă întindeam precum o uriaşă pată de petrol, aruncată de un nebun... Comparaţia nu-mi aparţine, e a lui, pe atunci încă se mai credea scriitor sau, mă rog, un viitor scriitor... Nu ştiu de ce mi-a rămas în minte tocmai imaginea asta, pata de petrol neagră, unsuroasă, scîrboasă... plutind peste limpezimea unei ape... Ce proastă eram ! într-atît îmi pierdusem mintea, încît doream să mor... Nu-mi mai amintesc ce-am băut... Nici nu mi-a trebuit prea mult, nu eram obişnuită cu alcoolul... Pur şi simplu, am murit...

Atunci... da, înţeleg, dar acum de ce vrei să te îmbeţi ? întrebă el intrigat.

De bucurie, Matei, răspunse ea. Se aşezase pe marginea patului, pusese paharul pe noptieră şi continua să fumeze. Iartă-mă, mai spuse ea. Ar fi fost mai bine să tac... Acum îmi dau seama că am greşit. Ţi-am amintit de diferenţa de vîrstă, de soţie... ţi-am vorbit de toate acestea ca şi cum tu ai purta vina că eşti căsătorit, că m-am născut înaintea ta... Nu, Matei, n-am vrut asta, probabil partea aceea din mine, golul sau rezerva, cum mi-ai spus tu odată, mi-a luat-o înainte şi am vorbit ceea ce nu trebuia... însă e necesar să clarific încă de pe acum lucrurile dintre noi. Nu

şi simplu, ne-am întîlnit, ne-am culcat împreună, şi atît..- Cît timp se va repeta asta nu ştiu. Nici tu nu ştii... Depinde şi **nu** depinde de noi. Cum să-ţi explic ? Poate chiar eu voi fi prima care se va plictisi...

Natalia, încercă Matei să-i răspundă, dar ea îl opri, ridi- cînd amîndouă mîinile spre el, de parcă s-ar fi apărat de vreo lovitură, continuîndu-şi gîndurile : Să nu ne amăgim, dragul meu, să fim lucizi... De cînd te-am văzut, am ştiut că am să fiu a ta, am simţit asta cu toată fiinţa... şi că tu ai fi putut să fii chiar începutul meu, nici un alt bărbat să nu fi existat pînă la tine... însă am înţeles şi imposibilitatea acestui început... De aceea, îţi repet, nu ai nici un fel de obligaţii, Matei... Vei veni la mine cînd vei dori tu, cînd vei putea, şi, cînd va trebui să mă părăseşti, îţi cer doar un singur lucru, să nu mă minţi, să-mi spui deschis — gata, s-a terminat... îmi promiţi ?

Vocea ei devenise iar rece, distantă, vocea aceasta care îl ţinuse la respect atîta vreme îi cerea acum o promisiune imposibilă pentru el. Se ridică într-un cot şi îşi aprinse o ţigară. Nu ştia ce să-i spună, însă totuşi trebuia să vorbească, ea aştepta, încremenise parcă într-un fel de linişte înfricoşată, şi el niciodată nu o văzuse ca acum, atît de frumoasă, îi mîngîie uşor mîna, zîmbindu-i prietenos : Nu-mi cere asta, Natalia, pentru că niciodată n-am să te părăsesc. Dacă aş promite ceea ce îmi ceri tu, aş accepta că despărţirea noastră se va întîmpla în mod fatal, iar eu, tu... n-am fi decît nişte spectatori ai acestei împliniri. Nu, nu pot, nu vreau, fiindcă nu va fi aşa... Ne putem hotărî singuri soarta, numai de noi depinde...

De noi, îi replică Natalia, de împrejurări, de prejudecăţi, de cuvîntul acesta care înseamnă societate... De ce nu-mi promiţi un lucru atît de simplu ?... Se aplecă spre el şi-i mîngîie ceafa... Nu vrei, nu poţi ?... Acum, însă, sărută-mă... Glasul începuse să-i tremure... Nu-mi mai trebuie nici o promisiune, nimic, nimic...

Matei îi luă ţigara din mînă şi o stinse în scrumieră, odată cu a lui, apoi îi cuprinse faţa între palme, forţînd-o să se uite în ochii săi. Nu mai avea acum nici calmul acela odihnitor şi nici surîsul ivit pe buze cu cîteva clipe mai înainte. Era fără nici o expresie, nu exista măcar o urmă

el că îi ascundea Natalia în momentul acela. Ea închise ochii şi se lăsă în voia mîinilor lui şi i le ajută cînd el o trase spre el, trupul i se făcu dintr-o dată uşor, propriile ei mîini erau acum dirijate de celelalte, ale bărbatului, şi nu-i mai era teamă, frica se topise, se spulberase, ea devenise din nou puternică, din cap pînă în picioare femeie... cea care aşteptase atîţia ani să se trezească la viaţă. Mîinile, picioarele, sînii, pîntecul... erau şi nu mai erau ale ei, îi rămăsese doar gîndul, şi nici el, ci simţurile, unul singur dintre ele, care continua să vegheze ca şi această nouă trezire a sa să fie numai bucurie, o mare bucurie... Şi de aceea îl îmbrăţişa cu milioanele de mîini ale vieţii ei de pînă atunci, cu imensa ei foame adunată în atîţia ani, şi se zvîrcolea sub el, se răsucea toată în jurul trupului de bărbat ca o plantă care, în sfîrşit, găsise de ce să se încolăcească, să urce mereu spre lumina fecundatoare a soarelui... Şi, cînd ajunse sus, în punctul cel mai înalt al urcuşului ei, îşi desfăcu deodată braţele, rămînînd răstignită, încremenită, mulţumită de sine, de rostul ei de femeie, simţindu-se cu adevărat femeie...

6

Au ieşit afară şi s-au aşezat pe una dintre băncile din micul parc al muzeului, la umbra unui stejar gîrbovit parcă de razele necruţătoare ale soarelui de amiază. Dugan îi ceruse să vină acolo pentru cît vor discuta împreună, motivînd că nu mai putea să suporte încăperile mici şi mai ales zidurile răpănoase în care îşi făcea Ieronim slujba. Acesta se uita acum la crengile uscate ale stejarului, ca nişte braţe moarte, scorojite, ce încă îşi mai făceau loc printre cele vii, prin frunzişul lor, şi se întreba de ce venise iar Dugan la el. I se supusese ca de obicei, temător de prezenţa fostului său coleg, simţindu-se aproape constrîns să-i ţină companie... Despre ce naiba îi vorbea oare omul ăsta periculos ca un şarpe ? îşi mai spuse el, auzindu-i vocea groasă, pusă pe glumă — vocea unui chefliu care îşi savura mahmureala de dimineaţă după o

resau părerile lui Dugan despre viaţă... şi, în general, îi erau indiferente toate părerile celorlalţi... El le avea pe ale sale, modeste, sărăcăcioase, poate strîmbe... dar ale lui, neîm- jrumutate de la nimeni, ieşite din el aşa cum iarba din jurul or ieşea din pămînt. Şi, oricum, dacă ar fi trebuit să apeleze a părerile altora, pe Dugan l-ar fi ocolit... La un moment dat, deveni însă atent, fostul său coleg de facultate pronunţase iar un nume, şi Ieronimi înţelese repede că toate cuvintele omului de lîngă el, risipite pînă atunci ca nişte pietricele, nu avuseseră alt scop decît să ajungă la numele respectiv, al Nataliei...

Am impresia, continuă Dugan să vorbească, şi nu impresia, ci convingerea, dragă, că Natalia se îndepărtează de tine... că s-a şi îndepărtat... Ca o planetă rătăcitoare, ca un meteorit vagabond... Nu, nu-i vina ei, pot să-mi închipui asta... Tu aici, la marginea oraşului, fără să ai măcar un telefon, între răpănoasele astea de ziduri, ai început să te stingi, să pîlpîi ca o luminare... iar vagabondul de meteorit a găsit alt soare, a fost atras, absorbit, supt, ha, ha... de puterea de gravitaţie a acelui astru...

Şi ce te interesează pe tine ? întrebă Ieronim tulburat dintr-o dată. Cuvintele lui Dugan fuseseră ca nişte braţe puternice, care îl luaseră pe sus şi-l izbiseră de trunchiul gros al stejarului, iar acum, revenindu-şi, îl privea prosteşte pe celălalt: Ce te interesează pe tine, Eugen ? N-ai viaţa ta, postul tău, lumea ta ?... Nu mai ai cu ce te ocupa ? Stă- pîneşti atît de bine lumea aceea, ca să nu-ţi mai dea ea nici o nelinişte ?... De ce îţi mai bagi nasul în treburile Nataliei ? Ştii prea bine cît a pătimit din cauza ta...

Dugan începuse să rîdă. Ii tremurau fălcile, umerii, şi lui Ieronim i se părea că şi ochii fostului său coleg tremurau în rîsul acela. De ce rîzi ? îl mai întrebă el.

Mă mai şi întrebi ? Ha, ha... Şi Dugan îi puse o mînă pe umăr, clătinîndu-l uşor : Trezeşte-te, Ieronim... Lasă dracului somnul ăsta, aiureala asta... Mişcă-te cît mai ai timp !... îşi bătea joc de el sau avea de-a face cu un nebun ? se întrebă Ieronim, privindu-l atent. Unde să mă mişc, Eugen ? îi spuse. Ce somn, ce aiureală ?...

Dar, mă rog, ca foşti colegi, ca prieteni, am crezut de cuviinţă să vin şi să te înştiinţez... Absolut cu totul întâmplător, am văzut-o de cîteva ori pe stradă împreună cu noul ei soare, ha, ha... Altă dată i-am zărit ieşind de la un concert, la braţ... iar aseară, şi asta m-a determinat să te vizitez, i-am întîlnit într-un restaurant... Sigur, sigur... ei nu m-au văzut, eu îmi aleg totdeauna locurile cu maximă vizibilitate, dar şi cu maximă acoperire... Ha, ha... totul este să ştii de unde să priveşti, fără să fii observat de prea mulţi inşi... Asta-i valabil nu numai pentru restaurant, ci aşa, în general, pentru întreaga noastra viaţă... Ei bine, din locuşorul meu i-am urmărit cum beau, cum mîncau, cum se priveau, le-am observat semnele făcute între ei din ochi, gesturile... ca porumbeii, ha, ha... aşa arătau... Şi tot mi-am bătut capul, cine-i domnul, tipul, cuceritorul ăsta, jigodia care i-a dat un bobîrnac fostului meu coleg, ha, ha... şi l-a trimis la colţul mesei... Pînă la urmă, deşi, recunosc, nu eram prea treaz, mi s-a luminat ceva aici — şi îşi bătu uşurel tîmpla cu degetele — mi-am amintit... II cunoşti şi tu...

Cine-i ? se trezi Ieronim întrebînd, pradă aceleiaşi tulburări de mai înainte.

Mi l-ai prezentat odată, răspunse Dugan. Bunul meu prieten etc., etc. Prieten, ha, ha... Numai de la prieteni ni se trage, frăţioare, numai ei ne aduc toate bucuriile... Sigur, tu ai uitat că mi-ai făcut cunoştinţă cu el, tu ţii minte ce-a mîncat Vlad Ţepeş înainte de a porunci ca turcii veniţi la el să fie traşi în ţeapă, dar nu-ţi mai aduci aminte nici culoarea ciorapilor traşi pe picior azi dimineaţă... Asta eşti... Prin evul mediu sau mai aproape chiar, tu ai fi ajuns un sfînt trecut în toate calendarele bisericeşti, ha, ha... Dar să nu te mai fierb, că deja te văd cam opărit la faţă... Soarele care ţi-a supt, ţi-a înhăţat meteoritul tău drag şi vagabond, nu-i altul decît arhitectul acela... Hermeziu... Matei Hermeziu... I-am greşit cumva numele ?...

Nu, răspunse Ieronim, calmat dintr-o dată, stăpîn pe sine şi în acelaşi timp indiferent de prezenţa celuilalt. Pufni în rîs : Nici nu puteai să-mi aduci o veste mai liniştitoare pentru mine... Şi vesela... Iată, m-a cuprins rîsul... Natalia şi bunul meu prieten Matei... El este într-

nit întîmplător, s-au plimbat, au intrat şi într-un restaurant... Firesc, nu ?

Mă, tu eşti nebun sau te prefaci ? îl opri Dugan, privindu-l acum cu alţi ochi, lucind cenuşiu, rai. Un tip căsătorit, la braţ cu o femeie singură... Se plimbă aşa, în dorul lelii, nu ?... îşi strîng mîinile aşa, ca să fie strînse... Poate, ha, ha... în dorul tău, topiţi de dragoste faţă de tine... Hai, hai, nu vinde castraveţi grădinarului, mai cunosc şi eu cîte ceva în materie de femei... Oricum, Ieronim, cît am stat pe locuşorul meu, privindu-i, m-am gîndit că nu-i dreptate, mă, pe lumea asta... Hermeziu ăsta are o nevastă să pici jos, nu alta... Am văzut-o şi pe ea... Am dreptate ?... Taci, vezi că taci, că nu mai ai ce spune... O ţipă dată-n mă-sa şi masculul ei s-a plictisit de ea, nu ?... sau e prea vînjos şi nu se poate mulţumi numai cu una... Se poate, însă, cum l-am cîntărit eu din ochi, nu-mi prea vine a crede... Auzi ?... Sînt şi de ăştia, Ieronim, bolnavi... daţi dracului... Am fost odată martor la un proces al unuia... o cunoştinţă destul de îndepărtată... El nu dorea să divorţeze, însă ea ţinea morţiş. Nu mă puteţi forţa să trăiesc împreună cu el, domnule judecător etc., etc. Şi judecătorul a insistat, a strîns-o cu uşa, cu tot felul de întrebări, mai rău decît cel mai versat dintre avocaţi, şi pînă Ia urmă, obosită, disperată, femeia a declarat, ha, ha... Ştii ce ? Că motivul real al divorţului consta într-un singur fapt, toată ziua bărbat-su o călărea, şi ea rezistase un an, de cînd se căsătorise cu el, dar acum, chiar nu mai putea să-i facă faţă.. Mamă, ce rîsete au fost, pînă şi judecătorul, om sobru, în pragul pensiei, se ţinea cu mîinile de burtă... Nişte băbătii de lîngă mine mustăceau de plăcere, îşi şopteau, păcătoasele, că de un asemenea bărbat ar fi trebuit ele să aibă noroc... Aşa că, vezi tu...

Ieronim îl mai asculta doar foarte vag, în capul Iui încolţise deja un gînd şi nu ştia cum să şi-l împlinească. Se ridică de pe bancă, făcu vreo cîţiva paşi în faţa lui Dugan, apoi întinse mîna spre el : îţi mulţumesc sincer... Gestul tău ■e de mare domn... Un gest ^prietenesc, pe care n-am să-l uit...

Surprins, Dugan se sălta şi el de pe bancă, îşi trecu palmele de cîteva ori peste fundul pantalonilor, ca şi cum s-ar fi şters de ceva, apoi îşi aprinse ţigara. Nu se

împrejurări, nu şi-ar fi oprit o clipă ochii asupra sa. îi spuse: Vezi, tot îi bine să ai mai mulţi prieteni...

Da, aşa este, răspunse Ieronim. îţi mulţumesc încă o dată şi te-aş ruga ceva. Fac un tratament stomatologic şi e ora cînd ar trebui să plec... N-ai putea să mă duci cu maşina ?

O, ce mai rugăminte ! se miră Dugan. Hai, dragă, hai, te duc unde vrei tu...

Ieronim o chemă pe femeia de serviciu, îi spuse aceeaşi poveste cu dentistul şi-i lăsă bonierul, în eventualitatea unor vizitatori veniţi în lipsa sa. Pe drum, fără ca Ieronim să-l fi întrebat, Dugan îi explică acestuia prelungita sa şedere în oraş, motivînd-o că moartea maică-si îl demontase rău, că simţea că nu ar fi putut să lucreze, şi de aceea îşi luase un concediu fără plată. Cît ? Nici el nu ştia, dar spera să nu dureze prea mult şi să-şi recapete forţele. îi relatase toate acestea aproape aşteptînd compătimirea fostului său coleg, însă Ieronim tăcuse tot timpul, acaparat complet de gîndul său. Deschise gura doar cînd îi spuse să oprească. Coborî din maşină la cîteva sute de metri de institutul unde lucra Matei, şi îşi luă în grabă rămas bun de la Dugan. La institut, portarul îi ceru buletinul de identitate sau altă legitimaţie şi lui i se făcu deodată frică, începu să transpire, crezînd că nu avea nici un act la el. în sfîrşit, îşi găsi buletinul, i-l prezentă portarului, înveselindu-se singur, încercînd chiar să glumească şi îl rugă stăruitor să-l cheme pe arhitectul Hermeziu. Apoi, cît aşteptă pe holul enorm, cu pereţii de sticlă mată, aşezat pe o banchetă, fuma tot timpul şi îşi frămîntă mîinile. Cînd îl văzu venind spre el pe Hermeziu, se ridică încet şi începu să zîmbească blînd, cu un aer de totală eliberare de cine ştie ce greutăţi, care îi apăsaseră pînă atunci sufletul.

Tu, Ieronim ? întrebă arhitectul mirat, fiindcă niciodată prietenul său nu venise acolo, la institut, să-l caute.

După cum vezi, răspunse încet, aprinzîndu-şi altă ţigară. Ai timp ? Doar cîteva minute... Să ne aşezăm aici... Sînt foarte obosit...

Se aşezară amîndoi pe banchetă şi, cum Ieronim tăcu, Matei îl întrebă : Ţi s-a întîmplat ceva neplăcut ? Ai primit

şi bucura... Ceva ce nu mi-aş fi putut închipui niciodată, dar uite, se pare că... Sau poate ticălosul acela a venit la mine cu o născocire... Te rog să mă ierţi dacă... Eu am subliniat, mă şi bucură, Matei...

Ce ticălos, ce bucurie ? întrebă Matei, puţin iritat. Nu poţi să fii mai clar ? Şi Ieronim, dînd din cap, ca şi cum l-ar fi aprobat întru totul, începu să-i povestească ce aflase de la Dugan. Matei asculta atent, urmărind mişcarea buzelor celuilalt, expresia feţei, şi înţelese treptat că Natalia nu-i putea despărţi, că ei aveau să rămînă prieteni, şi pentru Ieronim faptul în sine reprezenta un fel de sustragere din faţa unei mari griji. Grija aceea, care era Natalia, îi revenea acum lui, şi Ieronim aproape că se bucura. La sfîrşit, întrebă : Iar omul acesta ? O pîndeşte ca o umbră...

Ţi-am spus, continuă Ieronim. De cînd te-am avertizat... Şi Nataliei i-am atras atenţia asupra şarpelui... Dar nu-i va mai putea face nici un rău fiind alături de tine... De aceea, Matei, o parte din mine, bună sau rea... nu ştiu, n-o înţeleg... partea asta din fiinţa mea se bucură că eşti tu şi nu altul. înţelegi ?...

Nu înţelegea. Matei nu era în stare să creadă că poate ■exista şi un asemenea bărbat, ca Ieronim, care, deşi îşi iubea femeia pe care o pierduse, se simţea mulţumit, aproape bucu- TOS, cum spunea el. Doar dacă cele auzite de la Ieronim despre Natalia, toată iubirea şi adoraţia lui nu fuseseră nişte minciuni sau închipuiri de-ale sale. îl asculta tot mai uluit şi, în sinea sa, cînd îl aprecia pentru sufletul lui neobişnuit de bun, cînd îl dispreţuia tocmai pentru acest suflet. Şi, pentru prima dată, arhitectul fu gata să-i dea crezare Cris- tinei, că Ieronim nu era tocmai sănătos la minte. Un bărbat obişnuit, adică întreg, nu ar fi alergat la el nerăbdător, să se bucure în faţa lui că îi luase femeia şi să mulţumească întîmplării că nu îl înlocuise altul, ci chiar prietenul său... Apoi i se făcu milă de el, respingînd gîndul acela şi imaginea Cristinei venită în mintea lui pe neaşteptate. Nu, era incredibil, şi, totuşi, asemenea oameni, ca Ieronim, existau, unul dintre ei se afla lîngă el, continuînd să-i vorbească. Oameni sortiţi eşecului prin naştere, complet neajutoraţi printre semenii lor... Iată-l cît de senin renunţa iar... Şi acum nu la un post

nuse singur atîta vreme... Aşteptă pînă ce Ieronim tăcu şi atunci îi spuse : Cred că mă deteşti, Ieronim... Taci, ascultă!... Ai dreptate să mă urăşti, e firesc... N-am cum să mă justifia faţă de tine...

Nu, îi replică grăbit Ieronim. înseamnă că nu mă cunoşti. Crede-mă, cum să-ţi dovedesc acest lucru, că sînt incapabil de ură ? Niciodată, nici chiar acolo, la închisoare, sau cine ştie în ce alt moment în care am fost cumplit de umilit, eu n-am putut să urăsc, deşi aş fi dorit... aş fi fost îndreptăţit... Sentimentul urii niciodată nu mi-a răspuns la apel, Matei... Dar să nu mai vorbim despre asta... Acum trebuie să plec, am lăsat muzeul pe mîna îngrijitoarei şi nu-i permis... Vreau doar să mai adaug ceva foarte important, de fapt la asta am vrut să ajung... Să ai grijă de ea, Matei, nu merită să sufere iar...

Matei nu-i răspunse. Se ridicase de pe banchetă şi, cu mîinile în buzunar, îşi privi prietenul în ochi. Celălalt, după o scurtă pauză, întrebă de parcă şi-ar fi amintit de ceva : Şi Cristina ? Cu ea ce se va întîmpla ?

Nu ştiu, nu pot hotărî acum, aici, răspunse Matei.

Da, e greu ele luat o astfel de hotărîre, mai spuse Ieronim. Se sculă şi el de pe banchetă şi-i strînse mîna arhitectului. Acesta rămase acolo cîteva clipe, privindu-l cum se îndrepta spre masa portarului. Apoi se răsuci brusc şi o porni grăbit către atelierul său. Pînă la terminarea programului nu mai putu să lucreze nimic. Şi asta numai din cauza ultimei întrebări a lui Ieronim...

7

Scumpă Natalia, scria Ieronim. Acum, cînd am aflat, cînd însuşi Matei mi-a mărturisit, ar trebui să tac. Să-ţi scriu şi, totuşi, să nu-ţi scriu, să primeşti doar o foaie de hîrtie pe care să nu fie decît începutul — Scumpă Natalia — şi sfîr- şitul, numele meu. Aşa s-ar cuveni, tăcerea sau golul acela sau amîndouă la un loc ar vorbi cu siguranţă mult mai bine ca mine. Dar ce valoare mai au aceste considerații, gîndite puțin înainte de a începe scrisoarea

ceva, şi pe hîrtie, vezi bine, s-au şi adunat destule cuvinte.- în unii oameni există mai mulţi inşi, care veşnic se luptă între ei şi, din învălmăşeala aceea permanentă, omul respectiv mai iese şi în cîştig. Eu am ieşi totdeauna în pierdere, fiindcă în mine nu sînt decît doi, absolut despărţiţi unul de altul, fără să vorbească între ei, fără să se audă şi să se vadă, **fiecare lucrînd pe cont propriu şi în dauna vieţii mele. Ca** doi surdo-muţi, tot îmi bat drumurile şi cărările sufletului, îi aud uneori gîfîind, le simt efortul, dar nu-i încurajez niciodată, fiindcă, oricum, rezultatul efortului lor este nul... Nefericirea mea este că n-am depins niciodată de nimeni şi de nimic, sentimentul acesta — ca multe altele — mi-a fost necunoscut, în locul lui, ca o povară enormă, am simţit numai răspunderea personală faţă de mine însumi. Vai, Natalia, cît de grea este o asemenea boală, să ştii că în tot ce faci depinzi numai de fiinţa ta şi să-ţi cunoşti mai dinainte rezultatul, adică eşecul. Iată de ce cred că Isus, ca şi Sisif, ca şi alţii ca ei, au rămas celibatari pentru ca şi în asta să nu depindă de nimeni şi să-şi poarte singuri crucile şi pietrele lor, aşa cum atîţia alţi nefericiţi, înainte şi după ei, le-au purtat şi le poartă, ştiind prea bine că drumul ales nu a dus şi nu va duce niciodată nicăieri. Aş fi vrut ca şi personajul care mă obsedează acum — Marele Cronicar — să fi fost tot celibatar. Mi-ar fi venit mai uşor să scriu cartea despre el, dacă ar fi fost aşa. Nu, el a avut familie, o soţie, mai mulţi copii şi, ciudat, tocmai de acest fapt m-am izbit, m-am poticnit. Cine ştie dacă am să mai ies vreodată din groapa asta, pe care mi-am săpat-o şi încă mi-o mai sap singur... Poate sînt cam confuz, dar aşa cum ştii, asta este starea mea firească şi totdeauna mi-a fost teamă de minţile prea clare... Nu, nu condamn nimic, nu urăsc nimic. Văd că totul este frumos — vorbesc despre viaţă —, dar şi simt că asta nu este pentru fiinţa mea, nu mie mi se cuvine... Eu sînt cel mai umil din cohorta celor cu stîncile în spate... Nici nu mă plîng de greutatea stîncii şi nici nu vreau să mi-o schimb cu alta mai uşoară, ci doar să-mi continui drumul acesta spre nicăieri. Am spus umil şi mă grăbesc să adaug şi jalnic. Pentru că, chiar dacă nu mi-am recunoscut slăbiciunea jalnică a fiinţei mele, ea a existat de la început

sau trasă la rindea. Altfel spus, mi-au perfecţionat-o. Deci, poveştile acelea prin care am trecut au şi ele un merit... Constat acum că în mine nu mai există nimic în plus — probabil, nici n-a fost —, în afară de cei doi nebuni, surzi şi muţi de care am amintit şi care se folosesc de mine cum le este voia... Cînd te-am cunoscut pe tine, i-am auzit şi pe ei bucurîndu-se, în sfîrşit, li se împlinise şi lor o dorinţă, ajunseseră undeva, sperînd că vor ajunge apoi şi altundeva... Şi iată că ajung la o altă nefericire a mea. Tocmai atunci eram ceva mai puternic, îi mai puteam încă stăpîni pe nebunii mei şi am început să-i descurajez, treptat-treptat le-am spulberat toată bucuria mult entuziastă. Şi ştii de ce ? O, doar ţi-am mai spus... Ca să nu te molipsesc de nefericirile mele. Eu şi în asta — poţi, oare, înţelege ? — am găsit o fericire, m-am agăţat de ea, de păstrarea fericirii tale aşa cum mi-am închipuit-o eu... Acum sînt şi mai fericit, Natalia, crede-mă !... Fiindcă ştiu că Matei este singurul om care te-ar putea face cu adevărat fericită. Acesta este, de fapt, rostul scrisorii mele, în care n-ai să găseşti, chiar dacă tu însăţi ai încerca s-o inventezi, nici o umbră de reproş. înainte de a începe să-ţi scriu, m-am gîndit la ceea ce ai însemnat şi la ceea ce rămîi tu pentru mine. Exact ca atunci, cînd ţi-am sărutat mîna ca un tăietor de lemne, care şi-a terminat treaba şi stăpîna i-a dat să mănînce, — îţi mai aminteşti de insul acela cu capul tuns la piele, de ochii lui speriaţi, de mîinile sale pe care nu ştia parcă cum să le mişte, de gura aceea nesigură, hlizin- du-se prosteşte, de bocancii grosolani călcînd pe covorul scump ? — mă aflu în acelaşi spaţiu de trăire şi gîndire atît de mult lărgit de fiinţa ta. între noi doi s-a stabilit o comuniune *j>e* care numai sfîrşitul nostru ar mai putea-o desface. lata şi un argument, poate cel mai mărunt: am scris mai multe pagini despre soţia Marelui Cronicar. Nu mai ştiu cînd, poate în urmă cu o lună, poate două luni... şi astă seară am dat peste ele... Şi, recitindu-le, am descoperit, uimit, că în realitate n-am făcut portretul ei, ci pe al tău, şi asta fără voia mea. Am trăit după aceea nişte clipe pe care nu ţi le descriu aici, doar aşa, în treacăt, îţi spun că m-am închipuit pe mine însumi întinzînd capul pe butucul călăului şi am simtit tăietura

stare... Eu nu sînt un scriitor, un poet, ci, aşa cum ţi-am mai spus, un umil scrib care transcrie amintirile unor oameni pentru alţi oameni, din alte vremuri. De aceea să nu-mi mai reproşezi că trăiesc numai în trecut. Trăiesc aşa fiindcă altfel nu pot. Poetul dezvăluie frumosul prezentului, atît cît este el frumos... iar eu mă agăţ de timp, scriitorul şi poetul tuturor oamenilor, cel care dezvăluie frumosul acolo unde el nu mai există, ca o dovadă că a existat... Recunosc, sînt copleşit de amintiri şi nu doar numai de-ale mele... Dar unde,. Natalia, dacă nu în amintiri, dacă nu întorcîndu-te cu faţa spre trecut, poţi să desparţi binele de rău ?... Toate amintirile lumii, adică istoria, atît cît am putut eu aduna în mine, m-a învăţat mai multe lucruri, şi în primul rînd. acesta : să nu vorbesc prea mult despre bine, ci eu însumi să-l fac mereu. M-a învăţat ce înseamnă a trăi pentru alţii, a iubi pentru alţii... Ştiu, simt că n-am ajuns niciodată măcar la poalele acelor munţi care se înalţă pe astfel de cuvinte, cu toate că mi-am dus conştiincios stînca spre vîrfu- rile lor... Şi acum, după ce te-am plictisit atîta, mai adaug doar cîteva rînduri, desigur, plictisitoare şi ele. Ca să-ţi spun ca mi-a venit mult mai uşor să adun pe această hîrtie toate cuvintele mele, care, oricum, trebuiau să ajungă Ia tine, decît să le auzi din gura mea. Şi, în sfîrşit, oricînd, în orice clipă de necazuri şi durere, dacă ai să crezi că îţi pot fi de vreun folos, cheamă-mă, voi veni cît mai repede. Ieronim...

Terminînd de citit, Natalia băgă scrisoarea în plic şi aruncă plicul în sertarul noptierei. Nu se întreba de unde-aflase Ieronim, nici cum de putuse Matei să-i mărturisească despre ceea ce se întîmplase între ei. Primise scrisoarea la prînz şi abia acum o desfăcuse, după ce se culcase în pat şi o descoperise acolo, pe noptieră. Lectura ei o lăsase aproape- indiferentă, parcursese scrisoarea ca pe o pagină dintr-un roman oarecare, ştiind prea bine că ceea ce citea nu era decît o lume închipuită de autorul lui. Obosită după atîtea nopţi de dragoste, aştepta liniştită să-i vină somnul. Era prima noapte cînd

CAPITOLUL VII

1

Matei întîmpină calm ziua pe care o aştepta. Şi această zi nu începu dimineaţă, cu răsăritul soarelui, ci cu apusul lui. Fiindcă atunci se întorsese şi Cristina de la mare. Ea îi telefonase din ajun, stabilind cu aproximaţie ora sosirii, şi Matei aproape se bucurase că, în sfîrşit, venise şi clipa în care se vor clarifica toate problemele dintre ei. Dar cînd ea intră zgomotoasă în apartament şi i se agăţă cu braţele de gît, sărutîndu-l cu un fel de furie, ca şi cum ar fi fost cuprinsă de o criză de isterie, fără să ia în seamă prezenţa părinţilor ei, Matei începu să se neliniştească, lucrurile nu-i mai păreau atît de simple cum şi le închipuise el. Abia după ce fu sărutat şi de socri, văzu cu adevarat cum arăta Cristina. Se mai îngrăşase puţin, rochia albă, dintr-o ţesătură uşoară, îi punea şi mai mult în lumină luciul pielii bronzate, care i se potrivea perfect, făcînd-o şi mai atrăgătoare. însă ceea ce observă el în mod deosebit schimbat la ea era neliniştea şi nerăbdarea ochilor ei, transmise parcă întregului său corp. Cristina trecu prin toate camerele, îşi deschise geamantanele, scoase cîteva rochii din ele, le aruncă pe scaun, neîncetînd o clipă să vorbească, apoi intră în dormitor, se dezbrăcă în mare grabă şi, numai în halat, se duse la baie, repetînd de mai multe ori că dorea să-şi lepede cît mai repede praful, murdăria adunată pe trupul ei în călătoria din ziua aceea. Rămas numai cu părinţii Cristinei, Matei îi servi cu bere, îi întrebă cum călătoriseră, iar aceştia, la rîndul lor, îşi manifestaseră regretul că nu putuse şi el să meargă la mare, unde ei avuseseră o vreme frumoasă, nu plouase

deget un mare inel de aur. Era gestul ei, ca un tic, care întotdeauna îl enervase pe Matei. Cuvintele sale, rostite la repezeală, erau cînd şi cînd aprobate de tuşea soţului ei, care parcă îşi dregea glasul să spună şi el ceva, de cele mai multe ori fără să reuşească. Amîndoi nu erau chiar bătrîni- bătrîni, şi Matei, silindu-se să fie cît mai amabil, se întreba, ca şi altădată, cum de ieşise din aceşti oameni urîţi un exemplar atît de reuşit ca fiica lor. Cînd Cristina apăru din nou, spunîndu-le că, în sfîrşit, reintrase în pielea ei curată şi că îi era foame, tatăl său se ridică să plece. Greoaie, se ridică de pe scaun şi mama sa, amîndoi le urară noapte bună şi se îndreptară spre uşă. îi conduse numai Matei, Cristina intrase deja în bucătărie şi, din hol, el o auzi cum scotea farfuriile din dulap, să le aşeze pe masă, în timp ce soacră- sa mai găsise de cuviinţă să povestească, în uşa deschisă, cît de bine îi primiseră rudele lor de la mare. în urma lor, răsuci rozeta de la yală şi, cîteva clipe, rămase acolo nemişcat, gîndindu-se dacă trebuia să-i spună Criştineî chiar în acea seară sau să lase discuţia pe a doua zi. Intră în bucătărie nehotărît, şi ea îi arătă o conservă de peşte şi alta de ananas, rugîndu-I să le deschidă.

Ai văzut pungile acelea de pe hol ? spuse ea. Sînt pline de conserve, iubitule. Conserve de peşte din Grecia, ananas din China... Pe litoral se găsesc la discreţie... Şi tu... cum ai dus-o fără mine ?

Am lucrat, răspunse el, dar nu cu prea mare spor şi ea îi replică, rîzînd : Vezi, dacă n-am fost lîngă tine, nici lucrul nu ţi-a mers cum trebuie... O, Matei, cît am regretat că m-am dus singură... Sigur, a fost foarte frumos, un timp splendid, dar mereu ţi-am simţit lipsa... Niciodată n-am sa mai plec aşa, şi nici tu n-ai să pleci fără mine... Parcă abia acum, în concediul acesta, mi-am dat seama cu adevărat ce sîntem noi amîndoi...

Acum va trebui să-i spună, gîndi el, în vreme ce ea continua să vorbească. Rămase însă tăcut şi deschise conservele. Cristina răsturnă conţinutul celei de peşte într-o farfurie, iar cu ananasul umplu două cești mari. începură să mănînce. La un moment dat, ea îl întrebă dacă mai avea bere, si el scoase din frigider ultimele două sticle. Le

El mormăi ceva, şi ea, printre înghiţituri, îi povesti apoi cum îşi petrecuse cele aproape treizeci de zile la mare. Dimineaţa făcuse plajă, iar spre seară, mai în fiecare zi, plecase în lungi plimbări pe faleză sau vizitase, cu maşina, celelalte staţiuni. Observînd că el aproape n-o asculta sau îi urmărea vorbele dintr-un fel de depărtare, îl întrebă, uitîndu-i-se în ochi: Eşti cam urîcios, iubitule... Aşa, morocănos şi cam silnic... aşa îţi primeşti tu soţia după atîta absenţă ? întinse mîna spre mîna lui şi i-o mîngîie uşor. Hai, nu-mi spui nimic ?... Ce-mi ascunzi, Matei ?... Ce ţi s-a întîmplat ?... Am observat de cum te-am văzut, dragul meu... Tu nu te poţi preface, la tine totul este... cum să spun, ca şi cum te-ai uita printr-un geam de sticlă... Dincolo se vede tot, iubitule... Hai, vorbeşte, te rog !...

Dacă nu-i voi spune acum, gîndi el, nu voi mai avea curajul niciodată şi voi continua să mă bălăcesc în minciună. Se uită la ea şi o văzu pe Natalia. Ochii ei erau acum îngăduitori, blînzi, fără obişnuita lor undă de durere şi melancolie, şi ei nu-l mai lăsară să-şi ducă gîndurile pînă la capăt: Trebuie să-mi dai dreptate, Matei, eu nu-mi pot închipui că ai să-ţi părăseşti soţia... Ea are toţi aşii în mînă, şi mai ales pe cel al vîrstei... îţi repet, nici măcar să nu-ţi imaginezi că ai avea vreo obligaţie faţă de mine...

Tu dormi, Matei ? întrebă Cristina.

Natalia dispăruse. în faţa lui lucea părul negru al Cristinei, ochii ei ce nu-l slăbeau din privire, buzele care parcă îi tremurau de nerăbdare. Nu, nu dorm, spuse el. Mă gîndeam cum să încep...

Ce să începi, iubitule ? mai întrebă ea rîzînd. O, nehotărîtule, ce mă fac eu cu tine ?... De ce nu mă iei acum în braţe, pe sus, să mă duci în dormitor... sau aici... urîciosule, şi se ridică de pe scaun, întinzînd mîinile spre el.

Matei o prinse de umeri, împingînd-o uşor la loc, pe scaun: Ascultă-mă, Cristina, va trebui să ne despărţim ...

Ce glumă mai e şi asta ? întrebă ea pe acelaşi ton de bună dispoziţie. Nu, astfel de glume să nu mai faci.

Din păcate nu-i glumă, răspunse el. Vorbesc foarte serios. Nici ţie şi nici mie nu ne va fi deloc uşor să divorţăm. Chiar dacă n-am ţine seamă de bîrfa din jurul

nele acelea de la orice astfel de proces, cumplit de jenante. Dar trebuie...

Faţa ei încremenise, şi Matei, privind-o, îşi dădu seama că pe ea apăruseră unele trăsături ale mamei sale. Mai ales ochii şi gura parcă i se urîţiseră dintr-o dată. Trebuie, repetă el din nou.

Tu ţi-ai pierdut minţile, Matei ? reuşi ea să spună, înghiţind des, ca şi cum s-ar fi înecat cu ceva. îşi aprinse în grabă o ţigară şi continuă : Ţi-ai pierdut minţile, dragul meu... Să divorţăm ? Şi de ce ?... Dumnezeule, care-i motivul ?... De unde...

Nu-şi mai putu continua vorba, începînd să tuşească. Bău puţină bere şi, cînd se linişti, Matei îi spuse : Există un motiv serios, ştiut prea bine de tine. E motivul tău, pe care nici măcar nu cer să mi-l explici... La rîndul meu, trebuie să-ţi comunic că am şi eu un motiv exact ca al tău...

Te rog, fii mai clar! spuse Cristina, încercînd să se stăpînească, dar ochii o trădau, nu i se putea citi în ei altceva decît o mare spaimă, o frică aproape animalică. Eu n-am nici un motiv să mă despart de tine... De ce mă chinui, Matei ? Ce-i aiureala asta ?...

Nu, Cristina, răspunse el. Chiar dacă nu vrei să recunoşti, motivul acela există. Lucidă sau inconştientă... nu ştiu, nu pot pătrunde în miezul lucrurilor... dar asta nici nu mai contează... tu însuţi i-ai dat naştere. Tu ai fost prima, Cristina, tu ai început...

Dumnezeule, ce am început ? întrebă ea, ridicînd deodată tonul, şi el, calm, mirîndu-se de propria lui stăpînire de sine continuă : Cît am trăit împreună, măcar acest lucru l-ai fi putut înţelege, că nu mă împac în nici un fel cu minciuna, chiar dacă e vorba de ceva mărunt, neînsemnat, peste care alţii trec uşor... Aceştia închid ochii chiar şi atunci cînd descoperă că soţiile lor îi mai înşeală... sau invers, înşeală soţii... Eu n-am putut trece, Cristina...

Pretinzi că eu te-am înşelat cu altul ? întrebă ea. Acesta-i motivul ?... O închipuire... o bîrfă infernală... o murdărie, Matei... Dă-ţi seama !...

Tu crezi că mi-a fost usor să-mi dau seama, cum zici ?

propria mea fiinţă. Mi-am închipuit că măcar acum n-ai să mai minţi... Oricum, chiar dacă ai recunoaşte, că, săptămîni de-a rîndul, te-ai întîlnit cu un bărbat în garsoniera Iui, tot n-aş putea ierta. Vrei şi numele lui ? Ei bine, se numeşte Vlad Popescu... Şi ţi-am precizat, Cristina, nu-ţi cer nici un fel de explicaţii... Poate nici nu mi le-ai putea da... Este un bărbat mai bun decît mine, mai deştept, mai puternic ? Nu ştiu... Gusturile nu se discută şi, aş adăuga eu, nici nu se explică... Mai ales în privinţa asta... Aşa ai crezut tu de cuviinţă, aşa ai făcut, draga mea... Mi-ai spus mai înainte că nu sînt în stare să mă prefac, să-mi ascund stările sufleteşti prin care trec... Ei bine, aceeaşi neputinţă este şi la tine... Seara, cînd te întorceai de la el, cînd încercai să-ţi joci rolul unei femei credincioase, totul îţi ieşea pe dos, jalnic... Să fii convinsă de ce auzi... şi, pe viitor, lîngă alt bărbat să ţii seama de acest lucru... Şi-acum să-ţi dezvălui şi motivul meu, dacă se poate numi aşa, dacă nici n-ar exista celălalt, despre care am vorbit pînă acum. Şi eu te-am înşelat... Nu vreau să mă justific astfel, spunîndu-ţi că întîi a fost înşelarea ta... Deşi aceasta este realitatea şi, într-un anume fel, tu m-ai împins spre altcineva...

Pot să ştiu spre cine ? întrebă ea.

întrebarea nu-l surprinse pe Matei. îl mira doar faptul că ea părea să accepte cele ce auzise, dezarmată, complet epuizata. Aştepta acum răspunsul lui, privindu-l ca şi cînd nu s-ar fi uitat la el, ca un animal rănit, simţindu-şi moartea care îl îndepărta treptat de toate şi îl umplea de indiferenţă. Pentru că asta vedea acum Matei în ochii soţiei sale, pe faţa ei, o mare şi ciudată indiferenţă. Atunci de ce o mai interesa cine era cealaltă femeie ? Gîndise mai înainte, de la început, şi abia acum gîndul i se întruchipase în cuvinte ? Spuse : Da, Cristina. Este o doctoriţă. Se numeşte Natalia Argeanu... Iată, acum ştii tot... După cum vezi, de ambele părţi există motive mai mult decît serioase pentru un divorţ. Nu ne mai rămîne nimic de făcut... doar să ne înţelegem împreună asupra mijloacelor de a ieşi cît mai uşor, într-un mod civilizat, din situaţia dată...

Cristina îşi aprinsese altă ţigară şi, rezemîndu-şi coatele de masă, continua să se uite la el cu aceiaşi ochi

greşit şi tu. Nu se poate să ştergem totul, să uităm şi s-o luăm de la capăt ? Nimeni nu va şti ce-a fost...

Nimeni ? se miră el. Dar noi sîntem nimeni ? Nu, Cristina, este imposibil. Tu poate eşti în stare să ştergi, să uiţi... eu însă sînt neputincios... în fiecare clipă aş trăi cu senzaţia că mă înşel pe mine însumi şi îi înşel pe cei din jur. Ar fi îngrozitor...

Există şi iertare, mai spuse ea. Dacă n-ai iubi-o pe femeia aceea, iertarea ar veni şi între noi.

Nu-i chiar neadevărat ceea ce spui, îi replică el. Recunosc, o iubesc... dar chiar dacă ea n-ar exista, tot n-aş mai putea convieţui cu tine.

Pleoapele ei se zbătură un moment, ca şi cum i-ar fi intrat ceva în ochi, apoi ochii ei rămaseră larg deschişi, înremeniţi ca şi faţa, numai lacrimile începură să-i curgă, se adunau la pragul genelor ca nişte boabe de sticlă şi se spărgeau repede, odată ce treceau pragul acela, prelingîndu-se apoi pe obraz, pe la colţurile gurii, spre bărbie, şi căzînd printre mîinile ei pe muşamaua care acoperea masa. Matei n-o văzuse niciodată plîngînd aşa, cu faţa ca împietrită, fără ca măcar un muşchi să tresară sub pielea ei, şi i se făcu milă, încercă s-o încurajeze : Hai, Cristina, să ne stăpînim, vom judeca mîine mai calm cum să ieşim din impasul acesta...

Drept răspuns, ea îi spuse : Chiar cu femeia aceea, Matei... După Ieronim....

La asta nu se aşteptase. Cuvintele îi ieşiră din gură aproape fără voia lui : Şi dacă eu am fost primul tău bărbat, am putut să evit eşecul căsătoriei noastre ? Sau, poate, ştiu eu, nici n-am fost primul... Nu dorise să fie cinic, s-o rănească, şi iată că reuşise. Brusc, Cristina se ridică de pe scaun, luă farfuria din faţa ei şi o izbi pe podeaua de gresie. Ţăndările se împrăştiară peste tot şi, mai înainte ca Matei să realizeze ce se întîmplă, ea aruncă alte farfurii, sticlele, ceştile pline de compot de ananas, pînă ce el îi prinse mîinile şi o trase afară din bucătărie, pe hol, apoi o împinse repede spre dormitor : Liniştează-te, Cristina !... Trezeşti vecinii ... încetează odată ! ... Dar ea continua să se zbată cu atîta furie, încît fu nevoit s-o întindă pe pat şi s-o ţină strîns, cu amîndouă braţele. Cînd

răsuci în aceeaşi clipă, sări în picioare în faţa lui şi îl lovi pesre gură cu dosul palmei. Matei rămase un moment năucit, şi ea începu să bată în pieptul lui cu pumnii strînşi, ca într-un perete, dar fără forţa cu care îl pălmuise, repetînd în- tr-una : Tu eşti vinovat, numai tu eşti vinovat...

El nu se mişcă, nu făcu nici un gest de apărare. Simţi în gură gustul sărat al sîngelui, însă nici măcar nu-şi trecu buzele una peste alta ca să-şi dea seama unde îi sîngerau. Stătu aşa, pînă ce ea, obosită, se potoli şi se aşeză pe marginea patului : Iartă-mă, Matei, mi-am pierdut minţile, sînt o nebună... Dar tu, numai tu eşti vinovat... Blestematele tale de proiecte, orgoliile tale nemăsurate... M-ai tratat ca pe o femeiuşcă oarecare, ca pe ceva frumos, interesant, ca un decor care să te acompanieze peste tot, să le arăţi celor din jur cu ce femeie te culci, să te mîndreşti cu ea... dar numai atît... a fost ca şi cum ai fi avut un cîine de rasă, cu care ai ieşit uneori pe stradă, în văzul tuturor, sau un cal pur-sînge, ce ţi-ar fi putut aduce premii la vreun concurs... Doamne, ce prostii spun, ce învălmăşeală de gînduri!... Du-te, pleacă !... Vreau să mă liniştesc, să dorm, să mă ia dracu... Ce mai aştepţi ?...

Matei nu-i răspunse. Porni spre uşă fără să o mai privească. Ea îl urmări ca prin ceaţă cum deschise uşa, cum o trase apoi după el şi, cînd îl auzi adunînd cioburile în bucătărie, se prăbuşi pe pat şi izbucni din nou în plîns. într-un tîrziu, îşi dădu seama că stătea în întuneric. Ea stinsese ve- ioza sau Matei ? îşi amintea precis că atunci, cînd îl pălmuise, în jurul lor era lumină. Dar ce mai conta acum dacă asta se petrecuse pe întuneric sau pe lumină ?... întinse mîna spre noptieră, unde îşi ţinea de obicei ţigările şi, pipăind cu degetele, găsi pachetul şi bricheta. Le lăsase pe masa, în bucătărie... Cine i le adusese acolo ? Nu mai ştia, nu-şi mai aducea aminte de nimic, în mintea ei nu mai exista decît plesnitura palmei peste gura lui Matei... Doamne, ce făcuse ? Ce putere din ea îi întinsese braţul să lovească ?... Da, va înnebuni, dacă nu cumva chiar înnebunise... îşi aprinse ţigara şi, după primul fum, se întrebă : Ce să fac eu acum, ce mai pot face ?... Repetă automat, în gînd, de mai multe ori această întrebare, se

crice-aş face, amîndoi nu mai putem convieţui... Avea senzaţia că Matei se aşezase lîngă ea, pe marginea patului, şi întinse mîna spre locul acela. Locul era gol şi degetele i se înfipseră în cearşaf, în saltea, şi începu să strîngă cu disperare. Pe urmă se descleştară singure şi ea, cu ochii acum deschişi, le văzu retrăgîndu-se, îşi privi propria mînă ca pe ceva străin, o vietate marină, un animal scîrbos, ca un crab, care se retrăgea încet spre şoldul ei. Abia mai avu timp să se răsucească cu faţa spre pernă, să muşte din ea, ca ţipătul să nu-i răbufnească... Tot trupul îi tremura, vibra uşor, în- sa-şi răsuflarea ei căpătase acea vibrare, ca a unei ape dintr-un lac peste care trecea o adiere de vînt... Trecuseră zeci de minute sau poate ore — nici timpul nu mai avea acum nici o însemnătate — cînd îşi ridică faţa din pernă, înfierbîntată, simţind că se sufocă. în locul frisoanelor de mai înainte, venise acum căldura, jilavă, usturătoare, şi Cristina se dezmetici încet, se ridică din pat, întrebîndu-se dacă dormise. Se duse şi deschise larg fereastra şi, în momentul în care se răsuci să se întoarcă în pat, se descoperi în oglindă. De sus pînă jos, capotul îi era desfăcut şi prin deschizătura aceea îşi văzu sînii drepţi, potrivit de mari, ieşiţi parcă dintr-o altă piele, lucioasă, aramie, pielea ei bronzată, pe care sînii o perforaseră cine ştie cînd, în adolescenţă, şi îşi făcuseră loc prin spărturile rotunde, să se reverse în afară, cu vîrfurile drepte şi tari... Şi ea îi privea acum uimită de umilinţa acelor sîni, ce altădată o umpleau de mîndrie... Da, şi pîntecul ei era umil, mai gîndi ea, şi coapsele, şi picioarele sale lungi, ea întreagă nu mai era decît un morman de umilinţă... îşi luă de pe noptieră altă ţigară, şi-o aprinse şi, încet-încet, gîndul îşi făcu loc în mintea ei. Un gînd care i se păru la început imposibil, care apoi o înfioră, o ridică din pat, o forţă să deschidă uşa şi să intre pe hol, să treacă prin sufragerie, printr-un alt mic hol, şi să se oprească în camera lui Matei. Nu aprinse becul. Lumina venită de undeva, de afară, umplea încăperea de umbre. Se aplecă asupra canapelei, fiind sigură că Matei dormea. Dar mîinile ei, la început mişcîn- du-se încet, prudente, începură să se agite pipăind pătura întinsă peste canapea. Acum, ca trezită dintr-un coşmar, înţelese că îşi pierduse

CîtVa timp se gîndi la părinţii ei, la reacţia pe care ei o vor avea faţă de ceea ce vor afla, la cunoştinţele sale de la Universitate, apoi îi îndepărtă pe toţi, rămînînd din nou singură. Singură cu trupul ei, lipsit acum de spiritualitatea şi puterea lui de altădată, izgonite sau ucise de el însuşi, cu trupul acela care nu-i mai provoca decît scîrbă şi ură. Se despărţi şi de el, strîngîndu-se mai tare în ea însăşi, ascunsă ca o larvă în gogoaşa ei de mătase. Adormi în timp ce Matei îi spunea : Chiar dacă ea n-ar exista, tot n-aş mai putea convietui cu tine...

2

Matei mai intră în cimitir de două ori împreună cu Tiberiu Argeanu, al cărui cavou începuse să prindă contur. Ultima dată, arhitectul dorea să vadă dacă maistrul care supraveghea lucrarea respectase în amănunte proiectul. Făcu drumul cu maşina fratelui Nataliei, care, după dezintoxicarea în spital şi concediul petrecut împreună cu soţia şi tatăl său, părea să fi renunţat la alcool. Matei fu mulţumit de felul cum lucraseră pînă atunci cei cîţiva oameni de la o întreprindere locală de construcţii, cu care Argeanu făcuse contract. Peste uşile cavoului, ce aveau să se deschidă amîndouă, trebuia să se înalţe, din beton armat, o mică spirală, despărţită în părţi egale, ca şi uşile ce-i formau soclul. De la început, grija lui Matei fusese ca totul să fie uşor de manevrat şi doi oameni să fie în stare să deschidă uşile cavoului şi să le sprijine apoi pe segmentele egale ale spiralei. Cum uşile fuseseră turnate deja, muncitorii făcură mai multe probe în faţa arhitectului. Mulţumit, Matei nu mai avu nimic de corectat. La plecare, cînd se urcau toţi trei în maşină, fiul lui Argeanu îi spuse tatălui său că îl zărise în cimitir pe Dugan. Bătrînul nu-i răspunse, continuînd să-i vorbească arhitectului, care tocmai îl întrebase cît avea să-l coste cavoul. Apoi, tot drumul, discutară despre frumuseţea acelei staţiuni de odihnă şi tratament, unde Argeanu petrecuse aproape o lună. Acasă, arhitectul fu din nou

toarcerea sa din staţiune, relaţiile Iui cu Natalia. Totuşi, în prezenţa lui Argeanu se simţea stînjenit. Uneori îi surprindea privirea aţintită asupra sa şi nu mai avea nici o îndoială că ochii acestuia îl mustrau.

Ca de obicei, şi în seara aceea, Argeanu, credincios tabieturilor sale, se retrăsese în camera lui imediat după terminarea cinei. Matei o ajută pe Natalia să strîngă masa, spălară împreună vasele la bucătărie şi apoi se duseră pe terasă, aşezîndu-se în cele două fotolii de răchită. Afară era destul de frig, deşi toamna abia începuse. îşi fumară în tăcere ţigările şi, într-un tîrziu, ea îl întrebă, strîngîndu-şi umerii cu şalul gros din lînă albă : Rămîi la mine sau te duci acasă ?

Cum vrei tu, răspunse Matei.

Asta înseamnă că nu vrei, mai spuse ea şi el întinse mîna şi-i cuprinse umerii : Tot mai ai îndoieli în privinţa mea ?

Nu, acum nu, răspunse Natalia. Dar ele pot să apară ori- cînd. Am dreptate ?

Matei nu-i răspunse. îi venise deodată în minte un lucru de care încerca mereu» să scape. Trecuseră mai bine de trei săptămîni şi el nu întreprinsese nimic în privinţa divorţului. Uneori dormea acasă, erau perioade cînd se întîlnea destul de des cu soţia sa, şi atunci între ei îşi făceau loc clipe în care, cel puţin el, trăia senzaţia că nimic nu se întîmplase cu ei. Alteori mîncau împreună, discutau ca şi înainte despre lumea din jurul lor, ajungînd mereu la aceleaşi păreri. Totuşi, starea asta de provizorat începuse să-l agaseze tot mai mult şi, după fiecare întîlnire cu soţia sa, lua hotărîrea ca imediat, în ziua următoare, să meargă la un avocat şi să perfecteze actele pentru deschiderea procesului de divorţ. Dar îndată ce se trezea din somn şi îşi aducea aminte, îl cuprindea groaza numai şi la gîndul cu avocatul. Ca să-şi poata face meseria, ca în orice proces, acesta avea nevoie de argumente furnizate de client, de tot felul de explicaţii. Ce i-ar fi putut el relata ? Că ea trăia cu un alt bărbat sau el, la rîndul său, o înşelase cu o altă femeie ? Era peste putinţa lui să-i povestească acelui om de ce vroia să se despartă de soţia sa. Sigur, faptul că dragostea dispăruse dintre ei ar fi fost argu-

colegi de-ai săi, nevrînd să se umilească unul pe altul, aduseseră acolo chiar acest argument. Avocaţii ambelor părţi vorbiseră în silă, judecătorul strîmbase din nas, replicîndule me- reu, ca o mustrare pentru îndrăzneala lor de a invoca tocmai iubirea, că absenţa acestui sentiment nu era un motiv destul de serios, că trebuiau aduse fapte concrete, ca surprinderea unuia dintre ei în situaţia de adulter, eventuale certificate medicale, care să dovedească cine ştie ce loviri corporale sau boli incurabile, încît acţiunea lor fusese respinsă. La reluarea procesului, cei doi, exasperaţi, au adus în instanţă altfel de dovezi, mai multe decît ar fi trebuit, împroşcîndu-se cu noroi unul pe altul, numai ca toate actele să fie perfecte şi divorţul pronunţat... Nu, el n-ar fi fost în stare să o denigreze pe Cristina acolo, în faţa unor oameni străini, ce nu aveau nimic comun cu viaţa sa. Cu atît mai mult ea, care mai spera într-o împăcare, nu numai că n-ar fi comis o asemenea faptă, dar nici măcar n-ar fi îndrăznit să deschidă acţiunea de divorţ. Prins în capcana propriilor lui întrebări şi a ororii ca partea cea mai intimă a existenţei sale să devină publică, renunţa repede de fiecare dată, împingînd totul într-un viitor mai plin de incertitudini ca oricînd. O auzi din nou pe Natalia : Nu am dreptate, Matei ?

Nu mai ştia sigur la ce se referea întrebarea ei şi-i spuse : Pînă la aranjarea situaţiei noastre, ştii tu, Natalia, de cine mă jenez cel mai mult. în faţa lui aproape că îmi este ruşine...

De cine, Matei ? întrebă ea curioasă, şi el îi răspunse cu o voce nesigură, uscată : De tatăl tău. O singură dată l-am simţit atît de aproape, încît am fost gata să încerc să mă sfătuiesc cu el, ca specialist, în privinţa divorţului. De atunci, nu ştiu de ce, îl simt mereu de parcă m-ar mustra pentru dragostea care ţi-o port.

O, nu-l cunoşti, îi răspunse ea. Tata este un om neobişnuit de discret şi tolerant. Mai ales cînd în joc este fiica lui, ar accepta orice, chiar ceva considerat de el ca dăunător... Nu, cred că nici n-a băgat de seamă că uneori dormi la mine. Are camera lui, toaleta lui... într-un fel, dar numai acum, în ultimii ani, a început să semene cu Ieronim. Este copleşit de amintiri şi prezentul aproape că

Te rog, se grăbi el să-i spună. La momentul potrivit îi voi aduce chiar eu la cunoştinţă. Nu-i bine aşa ?

Răspunsul ei fu un oftat, înţeles de Matei ca o întrebare prea sceptică, pe care Natalia nu îndrăznise s-o rostească : Cine îmi poate preciza cînd va mai fi şi momentul acela ?... O trase şi mai mult spre el şi ea îşi rezemă tîmpla de umărul lui. în întunericul liniştit al nopţii se auzeau cînd şi cînd foşnetele frunzelor desprinse de pe ramurile copacilor din jur. într-un tîrziu, ea îi spuse : Greierii noştri au tăcut. Toamna, ca un fel de moarte, probabil că îi înspăimîntă şi pe ei... Matei ar fi vrut s-o întrebe pe cine mai înspăimîntă felul acela de moarte, însă ea se desprinse încet din strînsoarea braţului său, spunînd că vrea să se culce.

în pat, întinşi unul lîngă altul, Natalia începu să-i mîngîie faţa cu vîrful degetelor, îşi plimba încet degetele pe obrazul, pe fruntea, pe tîmpla, pe ochii şi buzele bărbatului care respira liniştit alături de ea, lipit de trupul ei, ca şi cum ar fi vrut să se încredinţeze că el era acolo. După exuberanţa începutului dragostei lor, plină de bucurie, dar şi de ameninţările necunoscutului, treceau acum amîndoi, de cîte ori se întîlneau în pat, printr-o stare de mare linişte, de o totală detaşare de ceea ce îi aştepta dincolo de uşă, cînd trebuiau să se trezească. în astfel de clipe, nostalgiile şi neîmplinirile dispăreau, amîndoi nu mai aveau trecut, nici o urmă de identitate, însuşi oraşul care îi înconjura, cu întreaga lui lume, părea că murise sau trebuia să se nască prin ei, prin dragostea lor, singura ce mai rămînea să-l însufleţească, şi să le poarte viaţa pe umerii ei, ca pe o dulce şi nepreţuită povară. Ei înşişi nu puteau să mai adauge, să mai modifice ceva la chipul acestei iubiri, născută ca un fenomen natural, asemenea ţîşnirii izvorului din stîncă, a ploilor, a zăpezilor, a rotirii anotimpurilor, a încolţirii seminţelor, a zborului păsărilor, a zilelor care urmau nopţilor... La fel cu ele erau acum şi trupurile lor. Care, din aceleaşi instincte ce puneau în

3

Prima scrisoare o primi Cristina. Era semnată — un prieten al familiei. Pe mai multe pagini, anonimul expeditor îi aducea la cunoştinţă, simţindu-se sufleteşte dator să facă aceasta, cum mărturisea singur, că familia ei se afla în pragul destrămării. Cauza era pe de o parte, bărbatul, adică soţul ei, un om nestatornic, orgolios, cu un psihic foarte labil, iar pe de altă parte femeia cu care el se încurcase, o fiinţă însingurată, ciudată şi, probabil, plină de vicii. Ea îşi schimba amanţii după imprevizibile capricii, şi aici autorul scrisorii îl amintea pe Ieronim Masaru, fiinţă delicată, un cărturar adevărat, pe care această doctoriţă nimfomană îl trimisese la plimbare, pălmuindu-I în repetate rînduri, numai pentru vina că nefericitul nu doar o iubea, aşa cum iubeşte un bărbat o femeie, ci o venera. După stabilirea cauzelor care făceau ca familia Cristinei să fie împinsă la distrugere, binevoitorul informator înşira mai multe escapade, cuvînt pe care îl şi subliniase, ca să-i întărească parcă semnificaţia, ale arhitectului Hermeziu cu doctoriţa Natalia Argeanu. El însuşi îi văzuse într-o pădure, unde întîmplător venise să inspire aer proaspăt şi să se deconecteze de grijile zilnice, şi, cum pasiunea sa, în asemenea plimbări, era binoclul, avusese nefericitul prilej să-i descopere pe amîndoi întinşi pe o pătură, îmbrăţişaţi pînă la extaz, să le urmărească orice mişcare fără să fie observat. îi descria Cristinei cu un cinism grosolan, de-a dreptul obscen, scena, după cum pretindea anonimul, în care soţul ei o posedase pe femeia aceea acolo, aşa cum făceau ţăranii altădată, cînd îşi răsturnau nevestele sau ibovnicele direct pe pămînt, pe unde îi apuca amorul. îi mai întîlnise apoi la concerte, la teatru, în sălile cinematografelor, pe stradă, şi putea să o încredinţeze pe nedreptăţita soţie de un adevăr ca lumina soarelui, anume că soţul ei îşi petrecuse destule nopţi în casa femeii aceleia, care, după părerea lui, de om cu o înaltă conştiinţă, păta nu numai onoarea profesiei ce o avea, dar şi onoarea femeii în genere.

Cristina nu îndrăznise să-i arate scrisoarea lui Matei

rostite în silă : Nu mă priveşte, n-am timp să iau în seamă murdăriile unor fiinţe abjecte — şi în cîteva ridicări din umeri a lehamite.

Dar într-o dimineaţă, cînd fu convocat de secretara lui Donişan, şi, intrînd în biroul acestuia, dădu cu ochii de aproape toată conducerea institutului, care îl aştepta să-i dea explicaţii asupra comportamentului său, înţelese că era nevoit să ia în seamă şi să încerce să se apere de anonimele ce îl urmăreau. Directorul îi preciză chiar de la început rostul prezenţei lui acolo : V-am chemat, tovarăşe arhitect, aici, în faţa întregii conduceri a institutului nostru, să lămurim o chestiune destul de delicată, care vă priveşte personal.

Despre ce este vorba ? întrebă Matei, uitîndu-se la faţa celuilalt, care arăta proaspătă, odihnită, sigură pe ea, satisfăcută parcă de permanentul ei zîmbet. Vreau nişte precizări. Şi Donişan îi privi circular pe toţi ceilalţi aşezaţi la masa prezidată de el, ca şi cum ar fi spus : Să i le dăm, totuşi, dacă omul vrea precizări. îşi drese glasul, tuşind de cîteva ori şi expirînd zgomotos aerul pe nas, apoi începu : Iată precizările... fiindcă, nu-i aşa, aveţi dreptate, de la ele trebuie să pornim. Pur şi simplu, este vorba despre o anonimă, pe care am verificat-a, dovedindu-se că cele semnalate în ea sînt cu totul reale. O realitate care nu vă face deloc cinste şi care, măcar în parte, explică şi alte manifestări ale dumneavoastră...

Dacă ar fi fost între patru ochi, gîndi Matei, Donişan, ca de obicei, ar fi oscilat voit între tu şi dumneavoastră, asta fiind una dintre formele lui de manifestare cu care îi plăcea cel mai mult să-şi umilească subalternii. începea cu dumneavoastră, ca imediat, după două-trei fraze, ca din greşeală, să treacă la tu, altemînd mereu aceste pronume, încît interlocutorul nu mai ştia precis cînd şeful i se adresa mai intim sau mai dispreţuitor, ori, dimpotrivă, grav, oficial, rămî- nînd totdeauna în faţa unui pericol necunoscut. Acest sentiment îl trăise şi Matei în primele convorbiri cu Donişan, dar pe urmă îşi dăduse seama de mărunta tactică a directorului, atrăgîndu-i de fiecare dată atenţia ca să nu i se mai adreseze decît cu aceeaşi formulă de politeţe întrebuinţată de el arhitectul Hermeziu

de nimic, doar pufăitul zgomotos al nasului ar fi putut să fie un semn al fierberii din lăuntrul său. Cînd şi cînd, printre vorbe, se auzea şi acum pufăitul nasului său, însă, sigur, era de satisfacţie, că, în sfîrşit, hahalera asta de Hermeziu îi căzuse în mînă... în mîna lui, nu-i aşa, puternică, autoritară, cu care îşi sublinia unele cuvinte, lovind în masă : Nu, tocmai spunea el acum, nu poate să ne fie indiferentă comportarea subalternilor noştri în afara institutului... Şi Matei începuse aproape să nu-l mai asculte, îşi plimba privirea pe haina lui de croială foarte modernă, dintr-o stofă fină, subţire, pe cravata cu nodul legat impecabil, pe mîinile sale neverosimil de îngrijite pentru un fost inginer de şantiere, gîn- dindu-se că, în momentul în care Donişan va pronunţa numele Nataliei, avea să se ridice de pe scaun şi să le trîntească uşa în nas. Nu mai exista nici o îndoială că pe hîrtia dintre mîinile directorului existau aceleaşi informaţii, ca în scrisoarea primită de Cristina.

Dar, puţin mai înainte ca Donişan să pronunţe într-adevăr şi numele ei, Matei simţi deodată că ceva ciudat se întîmplă cu el. Fără nici un semn prealabil, tot corpul îi fu invadat de valuri succesive de frig, care lăsau în urma lor, în oase sau în muşchi, nişte dureri surde. Nevoit ca să nu i se observe cumva tremuratul mîinilor, le retrase de pe masă, punîndu-şi-le pe genunchi. Am răcit sau fac vreo gripă, îşi spuse el, încercînd să se stăpînească. Şi atunci veni întrebarea lui Donişan : Acestea sînt faptele, tovarăşe arhitect... Acum ne-aţi putea da şi nouă nişte explicaţii ?

Nu le consider necesare, răspunse Matei. Am crezut că aveţi să-mi reproşaţi ceva cu privire la activitatea mea în institut... Şi Donişan îi replică imediat: Am avea destule şi în privinţa asta, însă acum să rezolvăm povestea de faţă... Faptul că dumneavoastră, care vă pretindeţi un om integru, vă înşelaţi soţia, trăiţi în văzul lumii cu altă femeie... şi ne daţi bătăi de cap, ne creaţi probleme. La hîrtia asta trebuie răspuns... nu-i aşa, cu măsurile ce ni se impun să le luăm.

Cine le impune ? întrebă Matei, oarecum bucuros că frigul din el începuse parcă să se retragă. Abjectul care n-a avut curajul să-şi pună numele pe scrisoare ?

tunzi, absolut nepotriviţi pentru greoaia sa înfăţişare. Era şi el arhitect, în pragul pensiei, şi, pînă la venirea lui Donişan în institut, Matei nu i-ar fi putut reproşa nimic, în afară doar de faptul că ieşise demult din profesie sau nu intrase cu adevărat niciodată în ea. De multe ori încercase faţă de acel om un sentiment de compasiune, punîndu-i ratarea ca arhitect pe seama opreliştilor ce le avusese la începutul carierei sale, din cauza originii sociale. Părinţii săi stăpîniseră o moşie sau, oricum, fuseseră oameni foarte înstăriţi şi, după război, întreaga familie trecuse prin tot felul de privaţiuni şi mizerii, tatăl lui chiar prin puşcărie. Acest Petrescu — aşa se numea, Gigi Petrescu — îi povestise odată lui Matei despre calvarul familiei sale şi cum el însuşi, în anii aceia, fusese nevoit să-şi întrerupă de cîteva ori studiile, eliminat din cauza situaţiei părinţilor, şi să facă fel de fel de munci manuale, chiar şi aceea de hamal în gară. Se pregătise pentru medicină, unde urmase un an de stud’i, alt an îl petrecuse ca student la conservator, şi abia tîrzit, aproape de treizeci de ani, ajunsese la facultatea de arhitectură. De la început, chiar compăti- mindu-l, Matei îl considerase un om slab, pentru că alţii, care suferiseră cu mult mai mult decît el, se realizaseră apoi complet, fiind personalităţi de referinţă într-un domeniu sau altul. Oricum, Matei îl cunoscuse ca pe o fiinţă retrasă în sine, temătoare să nu jignească sau să nedreptăţească pe cineva din jurul său, dispreţuindu-i sau chiar urîndu-i pe intriganţi şi turnători. Şi iată că acest om scosese capul din cochilia lui şi se dovedea la fel de lunecos ca şi Donişan. Nu avea copii sau nepoţi ca să fie obligat să se gîndească la viitorul lor, peste un an devenea pensionar, îşi spunea Matei, atunci de ce se metamorfozase în aşa hal, de îi face jocul lui Donişan ? Nu-şi putea explica, doar constata cu uimire că era mai insinuant şi mai veninos ca însuşi directorul. Nu vă ju- caţi cu vorbele, tovarăşe arhitect, mai repetă acesta, încu- rajîndu-se parcă singur să fie cît mai combativ. Abject ?... Dar autorul anonimei poate fi chiar soţia dumneavoastră...

Exact, îl aprobă femeia din stînga lui Petrescu, dînd din capul şi părul ei tăiat foarte scurt şi surîzînd cu un fel de compătimire mustrătoare spre Matei. Soţia îşi apără

Cuvintele ei nu erau o surpriză pentru Matei. Ştia că ea îl urăşte. în primul an, cînd el venise în institut, această ingineră, Sidonia Pristavu, îi făcuse o curte asiduă şi, dacă în viaţa lui n-ar fi apărut chiar atunci Cristina, s-ar fi căsătorit sigur cu ea. Era tipul de femeie sportivă, deşi nu făcea nici un fel de sport, cu toate formele împlinite, rotunjite într-o piele sănătoasă, mereu bronzată, cu un luciu ce sugera o anume duritate, ca să poată parcă rezista presiunii oaselor şi muşchilor săi puternici. Purta totdeauna pantofi şi sandale cu tocuri neobişnuit de înalte şi ascuţite, care îi puneau în evidenţă picioarele alungite frumos, ce ieşeau de sub nelipsitele ei fuste strîmte, trei-sferturi, cu mari şliţuri la spate, strînse în cordoane late, să-i cuprindă întreaga talie şi, într-un anume fel, să-i susţină sînii prea mari, ascunşi în bluze din ţesături lucioase. Legănîndu-şi şoldurile, la fiecare pas şi surîzînd provocător, se apropiase atunci de el, spunîndu-i : Să facem cunoştinţă cu noii veniţi în institutul nostru, şi îi întinsese mîna, o mînă prea lungă, care lui Matei îi dăduse senzaţia că vrea să-l cuprindă. Nu, el nu avea nici o vină că ea rămăsese nemăritată pînă la treizeci şi cinci de ani sau, poate, chiar mai mult... Acum se pregătea sau, mai bine zis, Donişan o pregătea să-i ia locul lui Petrescu, cînd acesta avea să iasă la pensie. Nici un om din institut nu se mai îndoia că inginera va deveni primul ajutor al directorului, dacă nu cumva şi devenise, şi încă mai mult decît un simplu ajutor, cum ziceau gurile rele, fiindcă ea deja începuse să se poarte ca o şefă. Dumneavoastră, tovarăşe Hermeziu, continua ea să vorbească, aţi fost destul de darnic în a da altora lecţii de comportament, însă, după cum se vede, lecţiile dumneavoastră sînt valabile numai pentru ei...

Nu mai trebuia, nu mai putea să tacă : N-am dat nici o lecţie nimănui şi eu însumi nu suport să mi se administreze asemenea lecţii. Ceea ce vă pot dovedi, dacă doriţi, este faptul că nu soţia mea se află în spatele acestei anonime... în rest, nu dau nici un fel de explicaţii. Nu aveţi nici un drept să mi le cereţi...

O, făcu Donişan, bătînd uşurel cu pixul în masă, să nu ne înfierbîntăm mai mult decît trebuie ! Vocea îi devenise

cuvîntul, ridicînd puţin tonul, spuse : Sînt lucruri intime, prea intime... ale vieţii mele şi nu permit nimănui, oricine ar fi el, să-şi bage nasul între ele... încurc eu prin asta producţia institutului, nu m-am achitat în termenii stabiliţi de sarcinile ce mi-au revenit ? Despre munca mea din institut vă dau orice explicaţii, vă stau cu totul la dispoziţie, sînt, nu-i aşa, obligat... însă, în rest, mă priveşte numai pe mine. Precizez că, din clipa de faţă, dacă mai continuă discuţia pe marginea anonimei, eu refuz să mai vorbesc sau să vă mai ascult...

Pauza ce urmă imediat, mult prea lungă, fu umplută numai de pufăiturile nasului lui Donişan. Acesta îi răspunse zîmbind ca de obicei : Sigur, nu vreau să mai lungim pelteaua asta... De fapt, v-am chemat ca să vă avertizez, la modul cel mai serios, că trebuie să vă rezolvaţi problemele de familie. Şi, repet, avem acest drept... Celelalte lucruri, care vă privesc tot pe dumneavoastră, le vom discuta cu altă ocazie... Sînteţi liber...

Matei părăsi încăperea fără să se grăbească. Ostentativ, reuşi să se stăpînească, să se ridice cît mai degajat de pe scaun şi chiar să-i privească o clipă pe toţi din jurul său. Ceva mai tîrziu, coborînd pe treptele scării, spre atelier, înţelese că Donişan nu încheiase această problemă a anonimei, că era vorba numai de o tactică de moment, chiar dacă vocea lui, la sfîrşit, devenise mai caldă, aproape îngăduitoare, el avea s-o readucă sigur în discuţie cu un alt prilej mai convenabil, legînd-o de cine ştie ce lucruri din institut. Atunci va putea să-şi atingă mai bine scopurile, cu mai multe argumente, ştiind să aştepte, să-şi pregătească temeinic loviturile. Pentru că, sub aparenţa de calm şi îngăduinţă, Donişan lăsase intactă ameninţarea...

în atelier nu era nimeni şi, mirat, se uită la ceas. Programul se sfîrşise de peste o jumătate de oră. îşi strînse hîr- tiile de pe masă, o parte le băgă în fişet, o altă parte în geanta sa şi ieşi pe hol. Tocmai atunci cobora scara şi Donişan, însoţit de cei care fuseseră chemaţi acolo, în biroul său, să le aducă la cunoştinţă anonima primită. Matei grăbi pasul. Afară, deşi era soare, bătea un vînt rece,

seră nu mai prezentau interes, îl chinuia tăcerea celorlalţi colegi ai săi. Fiecare dintre ei avea mici interese, temeri de tot felul şi, poate, chiar păcatele pentru care el fusese chemat să dea explicaţii şi preferase să tacă, să se gîndească la altceva sau să mîzgălească vreun petic de hîntie, simţindu-se în sinea lor bucuroşi că nu erau decît martori, spectatori pasivi ai unei mărunte scenete, însă periculoasă prin semnificaţia sa. Inculpatul nu avea decît să se apere singur, pe ei nu-i interesa viaţa acestuia, ci doar viaţa lor... Şi Matei, ajungînd aici cu gîndul, se îngrozi. Asta însemna că oricînd el putea fi călcat în picioare, lovit pe nedrept şi nici unul dintre ei nu i-ar fi întins nici o mînă în aparare. Cît de singuri sîn- tem ! se trezi el spunîndu-şi. Cît de singuri ajungem totdeauna, mai ales atunci cînd avem nevoie de ajutorul altora... Dar Donişan i-ar fi putut răspunde acum că tocmai ăsta fusese rostul discuţiei, ca el să fie ajutat... Cum ? Prin absurd, dacă ar fi dezvăluit acolo, în faţa lor, întreaga lui poveste, ar fi înţeles ei cu adevărat nevinovăţia sa ?... Mai ales Donişan, mai cu seamă inginera aceea, cu înfăţişare de cocotă, care, cîndva, aproape se dezbrăcase în faţa lui şi el o refuzase. Ce s-ar mai fi bucurat, auzind că bărbatul ce o respinsese, împingînd-o atunci uşor de umeri, tocmai în momentul în care ea era sigură că nu-l va mai scăpa din braţele ei, tocmai acest bărbat fusese înşelat de soţie... Nu, nici unul dintre ei n-ar fi fost în stare să se aşeze în locul lui şi să-l judece privindu-l dintr-un astfel de unghi. Dar asemenea lucruri nici nu puteau fi judecate de alţii, în fiecare caz rămîneau numai cei doi, partenerii, să-şi explice singuri actele lor... Abia cînd zări poarta înaltă de fier forjat îşi dădu seama că tot timpul numai Natalia fusese în gîndurile sale şi numai pe ea încercase să o apere...

Ea tocmai stătuse la masă şi acum, întinsă în pat, răsfoia o revistă de medicină. îl primi ca de obicei, cu un fel de blîndeţe rece, severă, ca a unor părinţi faţă de copiii lor. Matei refuză să mănînce ceva, minţind că deja luase jprînzul, în schimb îi ceru o cafea şi o băutură tare, să se încălzească. Cît ea pregăti cafeaua, nu se întinse în pat, ci rămase aşezat într-un mic fotoliu de lîngă noptieră,

reuşi să-i stăvilească valurile de frig din el, ci doar să le mai calmeze. Natalia îl asculta, aşezată pe pat, cu picioarele strînse sub ea, atentă, şi în ochii ei, cînd ş^ cînd, apărea neliniştea. La sfîrşit, îi spuse calmă : Au sosit şi la adresa mea astfel de anonime. Cred că a trecut mai mult de o săptămînă.

Şi de ce nu mi-ai spus ? o întrebă el.

De ce te-aş mai fi supărat degeaba, răspunse ea. Am ştiut de la început, am simţit, Matei, că aşa se va întîmplă... Da, a fost expediată o anonimă profesorului, şefului meu de clinică, alta la rectoratul institutului... Şi cine ştie unde au mai fost trimise... Oricum, profesorul s-a dovedit un caracter de o rară fineţe... I-a trebuit mult pînă să se hotărască să-mi aducă la cunoştinţă. Stînjenit, cum nu-mi amintesc să-l mai fi văzut, mi-a dat să citesc anonima aceea, apoi a rupt-o fără s-o comenteze în nici un fel. I-am spus că eram chemată la institut şi el mi-a răspuns să nu mă duc, să aştept mai întîi să se intereseze pentru ce eram convocată. De la el am aflat, a doua zi, despre cealaltă anonimă, de la rectorat, asigurîndu-mă că nu mai trebuia să dau acolo nici un fel de explicaţii, pusese lucrurile la punct şi fără mine... Oare cine ne poartă nouă o astfel de grijă, Matei ?

Nu ştiu, răspunse el. Coniacul îl amorţise. Nu pot, Natalia, să-mi închipui cine este ticălosul sau ticăloasa, fiinţa asta care ne urmăreşte atît de aproape cu murdăriile ei... De un lucru poţi fi sigură, nu e9te Cristina... Cristina este incapabilă de aşa ceva. Apoi, se pare că ea s-a şi împăcat în sinea ei cu situaţia... Chiar ieri mi-a dat să înţeleg destul de clar că nu va pune nici un fel de piedici divorţului...

Nu m-am gîndit la ea, continuă Natalia. în privinţa asta nu mă pot gîndi Ia nimeni... Noi însă să fim calmi, dragul meu... să încercăm să ne desprindem de asemenea murdării, îşi aprinse o ţigară, puse scrumiera alături, pe revista din care citise pînă la venirea lui, şi adăugă : Avem de rezolvat o problemă cu mult mai însemnată... într-un anume fel, e însăşi viaţa noastră...

Divorţul, spuse Matei, şi ea îi replică în grabă : Nu, nici divorţul nu mai are atîta importanţă pentru mine...

plauzibil, îşi făcuse loc gîndul că ea încerca să se despartă de el. După o pauză lungă, îi auzi glasul, la fel de blînd, calm cum îi vorbise pînă atunci : Sînt gravidă, Matei... Va trebui să hotărîm amîndoi dacă lăsăm sau nu copilul.

în locul valurilor de frig, veniră dintr-o dată în el altele, de căldură intensă, umedă, de parcă ar fi intrat într-o baie de aburi. Cuvintele ei îl scoaseră complet din amorţeală, însă nu fu în stare să rostească nici o vorbă. Se ridică din fotoliu, se aplecă asupra sa şi, îngenunchind lîngă pat, începu să-i sărute picioarele. Natalia nu-l mai întrebă nimic, aflase răspunsul său mai convingător decît dacă el ar fi vorbit. îi cuprinse capul în braţe şi îşi afundă faţa în părul lui.

4

Acum, dimineaţa, sub duşul rece, ştia că valurile acelea de frig nu fuseseră nici răceală, nici gripă. Totul se terminase aşa cum venise, fără nici un semn. Atunci ce **se** întîmplase cu el ? Niciodată nu mai trecuse printr-o asemenea stare. Dacă în clipele acelea şi-ar fi pus termometrul, probabil că ar fi descoperit că avea o temperatură foarte ridicată... Era posibil aşa ceva ? Ciudat puseu, îşi spuse el, începînd să se frece cu prosopul. Ca de Ia o infecţie care ar fi cotropit întregul trup, un abces enorm, apărut undeva, în adîncurile lui, şi dintr-o dată spart, eliberîndu-l de frig şi durerile surde, lăsîndu-i doar o uşoară senzaţie de slăbiciune... Da, poate şi petele de la umăr şi de la şold, descoperite cînd şi-a dezbrăcat pijamaua... Nu, ele n-aveau nici o legătură cu frigul, cu abcesul acela sau cu ce-o fi fost... Cu slăbiciunea, cu oboseala, da... Aruncă prosopul pe maşina de spălat rufe şi îmbrăcă în grabă pijamaua, ca şi cum ar fi vrut să scape de imaginea acelor pete, ca nişte vînătăi cu marginile colorate mai intens. Asta însemna existenţa edemului, că petele se vor întinde, indicînd cine ştie ce boală... Nu, nu era nici o boală, pur şi simplu se lovise aseară de colţurile mesei sau ale vreunui scaun, ori Cristina îl zgîriase, îşi înfipsese dinţii... La naiba, trebuie să se gîndească la altceva.

scuze în faţa acestuia, să-şi inventeze şi alte vinovăţii în afara celor deja adunate prin hîrtiile şi capul directorului... Iar o iei razna, domnule arhitect, iar îţi pierzi cumpătul, îşi mai spuse el intrînd încet în bucătărie, să n-o trezească pe Cristina. Cît fierse cafeaua, reuşi să nu se mai gîndească Ia petele de pe trupul lui, dar, cum se întoarse în camera sa, cu ceaşca plină, ele îi apărură din nou în minte. Cu sila, cu scîrba care îl cuprinsese noaptea trecută, la sfîrşit, cînd ea se desprinsese de el... Şi scena dintre ei reînvie exact cum se petrecuse sau chiar mai vie, iar el nu mai avu putere s-o înlăture, îşi justifica neputinţa faţă de sine cu ideea că, tot rememorînd un lucru de care vrei să scapi, la un moment dat lucrul acela dispare sau nu mai prezintă nici o însemnătate... Şi se văzu sculîndu-se de la masa din bucătărie, atent să nu hîrşcîie scaunul pe duşumeaua de gresie, o văzu pe Cristina strîngîndu-şi cordonul halatului, spunîndu-i că îi era frig...

Acum nu-l mai interesează frigul, cordonul ei, gesturile ei, privirea cu care îl urmăreşte... Se duce în camera lui, lăsînd toate uşile deschise. Ce greşeală !... Pentru că şi **ea** a lăsat uşa deschisă la dormitor şi, de pe canapea, îi zăreşte patul. încă nu s-a culcat, nu o vede. Cînd apare în spaţiul marcat de uşă, începe să se dezbrace şi nu mai ştie dacă e uşa de la dormitorul ei sau de la camera în care el se află. Ea ridică braţele şi îşi scoate o bluză sau maiou. Poate nu el îi spune să rămînă acolo, în poziţia aceea, cu capul acoperit, cu braţele goale ridicate deasupra capului, cu sînii tre- murînd de impulsurile ultimului gest, poate numai ea zice asta şi încremeneşte aşa, ca o statuie, un nud al cărui cap e acoperit de ceva albastru. Nudul, nu gura ei îi spune acum cu adevărat, cu glasul înăbuşit: Eu niciodată nu voi lua în seamă uşile şi pragurile astea care ne despart, ele vor fi inexistente chiar şi după divorţul nostru... El se preface că n-a auzit, se răsuceşte cu faţa în sus, apoi cu spatele spre dormitorul ei, este aproape gata să strige : Voi avea un copil, Cristina, înţelegi ?... Dar nu strigă, nici măcar nu şopteşte aceste cuvinte. Stă încremenit şi aşteaptă ghemuit sub pătură, cu genunchii înfipţi în arcurile canapelei. Aşteaptă ca ea să se culce, să audă pocnetul şalterului şi atunci să se ridice imediat, să

zeci de minute... sau s-a şi produs, şi el, adormit, nu l-a mai simţit. în schimb, simte acum mîinile ei reci, cu palmele fierbinţi şi nu se mai miră de prezenţa lor pe gîtul şi pe fruntea lui, ci numai de faptul cum de pot palmele acelea să ardă .şi restul braţelor să fie ca de gheaţă. Cînd o aude rugîndu-l : Hai, te rog, întoarce-te spre mine !, se răsuceşte supus şi întreabă : De ce ?... Măcar acum, pentru ultima dată, înainte de despărţire, primeşte-mă, Matei, şi îl mîngîie la întîmplare, îşi face loc lîngă el, sub pătura lui, o simte că e în pielea goală şi întinsă ca un arc sau cabrată ca un animal suplu, un cal frumos... Exact asta-i imaginea care i se fixează în minte, a unei perechi de cai, mascul şi femelă, care se unesc pe un cîmp pustiu, sub un cer plin de nori grei, în mijlocul unor ierburi înalte, de nu li se zăresc decît capetele, unul deasupra celuilalt... şi o clipă îl supără că vechea lui canapea scîrţîie, că vor fi auziţi de vecinii de sub ei... Cînd vrea apoi să mai spună ceva, ea lunecă de sub el, cade în genunchi alături de canapea şi se ridică în grabă. Şi atunci o aude rîzînd : Ai fost drăguţ, ar trebui să-ţi mulţumesc... Vrei să deschid eu divorţul ?... Cum doreşti, răspunde el. Ar fi mai bine. Oricum, eu sînt vinovatul. Chiar şi acum', tot eu am greşit. Şi ea rîde din nou, o simte cu ochii în întuneric, strîngîndu-şi halatul în jurul trupului : Va fi frumos, Matei... Hîrtia aceea, adresată pîrîtului, va veni aici, pe adresa noastră... Poate şi atunci ai să fii din nou drăguţ... Ce zici ?... Oricum, fă-o, spune el. Dacă tu mă rogi n-am să te refuz şi nici tu n-ai să mă refuzi pe mine, mai adăugă ea. Va fi un joc, ne vom juca de-a divorţul... Cine ar fi crezut !...

Şi dispăru rîzînd, îi auzi rîsul şi, pentru un moment, fu convins că ea se trezise şi intrase în baie. Aşteptă mai multe clipe, apoi se îmbrăcă în grabă, îşi luă geanta şi se îndreptă spre uşă, atent să nu facă vreun zgomot. Imaginea cailor din ierburile înalte îl însoţi pînă la institut. Dar, odată intrat în atelier, dispăru complet. Avea să înceapă o zi de lucru deosebit de grea. Cîţiva reprezentanţi din minister veniseră încă din ajun să discute stadiul proiectului pentru concursul internaţional şi schiţele care fuseseră terminate pînă la acea dată. Cum

repede : Bine, şi se retrase grăbită. Uitîndu-se în urma ei, Matei înţelesese că auzise şi desenatoarea despre povestea anonimei. Acum nu mai avea nici un fel de îndoială, situaţia lui era cunoscută de întregul institut...

5

Ideea unei adunări cu întregul personal îi aparţinea arhitectului Petrescu. Donişan nu o acceptase decît în ultimul moment. La început o respinsese — de şedinţe ducea el lipsă ? —, susţinînd că nu era oportună mai ales că, imediat după sfîrşitul anului, trebuia să aibă loc obişnuita adunare a oamenilor muncii, cu analiza activităţii lor de ansamblu, cu lansarea cifrelor de plan şi confirmarea în funcţie a celor din conducerea institutului, însă Petrescu ţinuse cu orice preţ să-i dovedească şefului său că el nu pierdea acolo vremea, îi argumentase că tocmai acea adunare, care se apropia, o impunea ca necesară pe aceasta de acum, ca o repetiţie generală. Nu era mai bine să-şi spele rufele mai întîi în familie, ca atunci, cînd vor fi şi străini de faţă, reprezentanţi ai unor organe de conducere şi îndrumare, rufele lor să fie fără nici o pată ? Adunarea aceea trebuia să fie lină, netulburată de nimic, la urma urmelor era în joc şi prestigiul conducerii institutului, al directorului, ce avea să fie reconfirmat în funcţie... Donişan, care în sinea lui îl dispreţuia, îşi privise atunci, pentru prima oară, mai atent adjunctul, sub aparenţa neutralităţii lui placide descoperea un vulpoi bătrîn, oricînd un eventual focar de pericol pentru autoritatea sa. De aceea acceptase toate propunerile lui, el însuşi le dezvoltase, mai adăugase altele noi, în vreme ce Petrescu, rugat mai înainte să întocmească referatul, luase note pe nelipsitul lui caiet mototolit şi unsuros. Totul decursese normal, pînă ce Petrescu, întrebînd cine va prezenta referatul, îşi auzise directorul hotărînd sec : Dumneata. Atunci adjunctul se speriase, umezeala de pe buze i se albise, începuse să vorbească dezlînat, nervos, pretextînd chiar o amigdalită acută, numai să scape de o asemenea sarcină. Donişan

ce intrase acolo şi se zbatea neputincios. Se linguşise destul pe lîngă el ca o slugă, acceptase fără împotrivire orice măsură a lui numai să rămînă în umbră, să nu-şi ia nici o răspundere... De ce să apar numai eu zbir, îşi spusese Donişan, iar mătăluţă să fii combativ doar în mici şedinţe, şi acolo fiindcă eşti nevoit, mă simţi în spatele tău... îşi frecase în gînd mîinile şi fusese gata să-i declare că el, Gigi Petrescu, nu se trăgea din neam de boieri, ci din cine ştie ce slugi nenorocite ale acestora. Arhitectul nu mai putea să se sustragă. întocmise referatul, îl refăcuse de cîteva ori după observaţiile lui Donişan, şi acum, aşezat pe scaun, în faţa biroului acestuia, aştepta să fie amîndoi anunţaţi să meargă la şedinţă. Răsfoia referatul, citea la întîmplare unele fraze, încercînd să-şi facă puţin curaj, însă, cum ajungea la pasajele despre Hermeziu, se pierdea cu totul. La un moment dat, întoarse capul spre Donişan, care citea ziarul judeţean din ziua aceea, gîndindu-se să-i propună ca unele fraze, privitoare la Hermeziu, să fie scoase sau măcar mai îndulcite. Cel mai mult îl speria propunerea, dictată de Donişan, ca arhitectul Hermeziu să fie anchetat de organele în drept, adică de miliţie, pentru încasarea de sume substanţiale, ca plată a unor proiecte oferite unor particulari. în povestea asta, Donişan se sprijinea pe două anonime, sosite în urmă cu o săptămînă pe numele său, anonime pe care Petrescu nici măcar nu le văzuse. îşi dădea acum perfect seama în ce cursă căzuse. Una era să muştruluieşti pe cineva că îşi înşela nevasta sau pentru cine ştie ce mărunte nereguli în muncă, şi alta să-l dai pe mîna miliţiei. Răsfoi de la capăt referatul, regăsi cu greu pasajele despre Hermeziu, le citi disperat şi se trezi întrebîndu-şi şeful: Oare n-ar fi mai bine să eliminăm propunerea cu ancheta ?

De ce ? spuse Donişan, pufăind silnic pe nas. Sesizările pe care le avem impun verificarea totală a adevărului despre acest Hermeziu, şi ştii bine cine poate să facă asemenea anchete.

Petrescu, parcă în mod ciudat prinzînd curaj tocmai din ceea ce auzise, adăugă : Şi anonimele astea, tovarăşe director... zău, nu prea miros a bine... Eu nu susţin că Hermeziu ar fi uşă de biserică... nu, dar nici aşa, una după

născut arhitect, tovarăşe director, nu făcut... Şi... şi, personal, recunosc deschis, mie îmi vine greaţă numai cît aud de anonime...

De ce ? întrebă Donişan distrat, abia privindu-1.

Mîine, poimîine, răspunse el, oricînd ne putem trezi şi noi cu astfel de bube pe cap. Nu, nu, duhnesc urît... şi Donişan, ridicînd ochii din ziar, gîndi în sinea sa : Probabil că tu, licheluţă bătrînă, ţi-ai simţit toată viaţa bubele astea în creştet şi mirosul lor, ca un atavism al lumii din care ai ieşit. Apoi îi spuse, evident ironic : Fără foc, domnule, nu iese fum. Se ştie, nu ?... Eu nu sînt împotriva anonimelor, le consider chiar necesare, contribuie la reglarea relaţiilor dintre oameni, le fac să nu lîncezească... Cînd eşti curat, ţi se pot arunca în spate tone de anonime şi sesizări, nu te ating...

Nu mă convingeţi, îndrăzni Petrescu să mai spună. Fiecare om are măcar un loc vulnerabil, un fel de călcîi al lui Ahile... mărunt, neînsemnat, inofensiv pentru societate, şi ar rămîne acolo, necunoscut, dacă n-ar fi unii care să zgîndărcască, să reclame. Şi ăştia nu pot fi luaţi de guler, ştiu, nici chiar dacă ar semna, ei înşiruind pe hîrtiile lor o sută de calomnii, alături de pata aceea minusculă, care se adevereşte...

O concepţie cam ciudată, îi replică Donişan, ca şi cum ar fi vorbit singur. Dar, mă rog... asta-i situaţia... Cît despre referat, rămîne cum a fost întocmit... Să aşteptăm părerea oamenilor...

Petrescu nu mai avu ce să mai spună. Acum îşi regreta ideea cu adunarea întregului personal. îngîmfatul de Donişan îl împinsese în gura tunului, vroia să-l murdărească chiar acum, cînd nu mai avea nici un an pînă la pensie. Ce-I interesa pe el toată sforăria acestui om ? De ce naiba nu-l lăsa în pace, pe el, care nu mai dorea nimic altceva, decît să ajungă la pensie şi să dea dracului întreaga viaţă prin care trecuse...

Puteţi să veniţi, tovarăşi directori, toată lumea e adunată, vă aşteaptă, şi Petrescu, smuls din gîndurile sale, se ridică brusc de pe scaun, uitîndu-se furios la inginera Pristavu, care acum, după ce îi anunţase, stătea sprijinită de uşă, căutîndu-l cu ochii pe Donişan. Acesta se ridică

voltă atît de mane împotriva lui Donişan, încît fu gata să-i strige : Mă, băieţel, licheluţă, femeia asta o să te facă praf, ascultă-mă pe mine, încă un hop, şi te-a halit cu oase cu tot... mîine, poimîine ai să o vezi că îşi aşază fesele şi ovarele pe scaunul tău de director...

îi urmă pe cei doi, aşa, cătrănit, hărţuit de gîndurile lui, şi în sală, aşezîndu-se la masa de pe mica estradă, în stînga lui Donişan, îşi roti privirea prin tot amfiteatrul, să-l vadă pe Hermeziu. îl descoperi chiar în primele rînduri de bănci, între oamenii din atelierul său şi, privindu-l mai atent, i se păru neobişnuit de palid şi tras la faţă. Omul ăsta, gîndi el, ori e bolnav de ceva ori femeia aceea l-a stors de tot... Naiba sănl ia şi pe Hermeziu, dacă n-ar fi fost cu nasul pe sus, nici el n-ar trebui acum să intre cu nasul în rahat.. Şi dacă tocmai el, care întocmise referatul, după ce îi va da citire, va adăuga, pur şi simplu, că nu este de acord cu ceea ce a citit, că totul îi aparţine numai lui Donişan... Ce mai putea el să piardă ? Boii de la bicicletă, şi se ridică încet de pe scaun, fiindcă directorul îi dăduse deja cuvîntul. Se încurcă în primele fraze, îşi drese glasul, tuşind şi bînd apă din paharul luat din faţa lui, apoi continuă să citească fără nici o intonaţie, ca şi cum s-ar fi înstrăinat dintr-o dată de textul de pe hârtiile ţinute de mîinile sale, de adunarea aceea de oameni din jurul său şi nu-i mai păsa în nici un fel ce-i ieşea din gură. Dacă n-ar fi citit aşa, referatul poate ar fi captat adunarea. Foarte sintetic şi pertinent, erau abordate toate obiectivele principale ale activităţii din institut, su- gerîndu-se şi soluţii interesante pentru generalizarea a ceea ce fusese bun şi înlăturarea unor neajunsuri. Abia spre final, ca într-un fel de periferie a referatului, se amintea despre cîteva acte de indisciplină, menţionîndu-se numele celor în cauză, adică un portar care adormise în post, o subingineră ce lipsise două zile nemotivat şi un conducător de atelier, acuzat de obrăznicie faţă de arhitectul sub a cărui şefie se afla. Dar, citind numele acelora, Petrescu se poticni iar în ele, începu să se bîlbîie, făcînd pauze tot mai lungi, de parcă ar fi vrut să tragă de timp. Apoi, glasul lui, ca un dangăt de clopot dogit, începu să curgă la fel de monoton peste capetele oamenilor de

Hermeziu. Indisciplinat, comtestatar al măsurilor sănătoase luate de conducere, mereu în opoziţie cu aceasta, plin de orgolii nocive, ins care îşi persifla colegii şi le administra iezuite lecţii de morală... însă portretul arhitectului nu rămase la aceste trăsături generale şi destul de ambigue, uşor de contestat, pietrele care cădeau acum în mormanul acela erau toate grele şi negre, îngroşau monstruos chipul lui Hermeziu, faţa lui devenea din ce în ce mai mult una a unui om imoral cu familia şi profesia sa. Sesizările — Petrescu preciză de cîteva ori că despre ele era vorba — fură citate pe larg, ajungîndu-se repede la propunerea că, asupra problemei banilor încasaţi ilicit de Hermeziu, să facă lumină cei în drept...

Ascultînd, Matei avu la început impulsul să părăsească amfiteatrul, însă îşi dădu seama că asta ar fi însemnat un fel de fugă şi, în acest caz, o recunoaştere a acuzaţiilor ce i se aduceau. Rămase pe loc, în scaunul său, încercînd să-şi învingă emoţiile. îşi şterse îndelung palmele umede de pantaloni, le cerceta cu atenţie, de parcă ar fi sperat să găsească pe ele înscrise răspunsurile şi abia după aceea îşi scoase o foaie de hîrtie din geantă, notînd pe ea cîteva cuvinte. Nu ştia cum avea să le lege între ele, nici măcar dacă va reuşi să le rostească. Valurile acelea ciudate, de frig dureros, îl cuprinseseră din nou, sleindu-l de puteri. Le simţea venind de undeva, din lăuntrul lui, să se reverse apoi peste tot, de la cap şi pînă la vîrfurile picioarelor," însă nu-l mai speriau, nu ele contau acum, ci numai răspunsurile pe care trebuia să le dea. Auzi vorbind, pe rînd, ca dintr-o depărtare, pe doi colegi, arhitecţi ca şi el. Aceştia ocoliră elegant, ca nişte patinatori versaţi, făcînd tot felul de piruete fără nici un pericol să atingă mantinela, adică numele şi cazul său. Pe urmă luă cuvîntul inginera Pristavu, care, dorind parcă să le dea o lecţie de combativitate nu numai antevorbitorilor săi, ci întregii săli, se ocupă aproape numai de el. Cu o vehemenţă ce îl surprinse chiar pe Donişan, care încetă deodată să mai bată cu pixul în caietul dintre mîinile lui şi să se uite atent la ea, inginera duse acuzaţiile atît de departe, încît, după cele spuse, nu mai rămînea decît să fie convocată de urgenţă organizaţia de partid şi Hermeziu exclus din rîn-

Forţat de această împrejurare şi intuind că dezbaterea lor intrase într-un punct mort, directorul i se adresă lui Matei : Nici tovarăşul arhitect Hermeziu n-are nimic de spus ?

Matei se ridică, sprijinindu-şi mîinile de spătarul scaunului din faţa sa. Acum, însemnările făcute mai înainte nu mai aveau nici o valoare. Nici nu ştia dacă hîrtia era în vreun buzunar sau o scăpase pe jos. Simţea toţi ochii aţintiţi asupra sa, însă, paradoxal, încetaseră în el şi valurile de frig şi emoţiile. începu calm : N-am să vă reţin atenţia prea mult şi, încă de pe acum, precizez că la unele acuzaţii voi răspunde deschis, la altele nu, ele ţin de fiinţa mea intimă şi, aşa cum am mai spus într-o împrejurare aproape similară, nimeni nu are voie să-mi bage mîna în suflet şi să mi-l răscolească după dorinţa stăpînului acelei mîini... Ca atare, nu pot să vă vorbesc despre situaţia mea familială, cît sînt sau nu eu de amoral, ce exemplu prost dau pentru alţii, cîte prejudecăţi aduce asta activităţii din institutul nostru şi aşa mai departe... Mă veţi considera arogant şi obraznic, cum s-a afirmat aici, sau mai rău ? Las totul la voia dumneavoastră... Nu pot lăsa însă restul de acuzaţii... în sesizările... în anonimele... în murdăriile acelea amintite de referat se susţine că, în lăcomia mea, am făcut numeroase proiecte unor particulari, pentru care am încasat sume fabuloase... N-am luat nici un ban de la nimeni şi nimeni nu va putea niciodată dovedi asta...

Se va vedea, îl întrerupse Donişan. Cei puşi să facă lumină o vor face, fiţi sigur...

Sînt sigur şi chiar din clipa de faţă stau la dispoziţia oricărui organ de anchetă, replică Matei. Dar vă rog un lucru, tovarăşe director, să nu mă mai întrerupeţi. Daţi măcar acum dovadă de o elementară politeţe... în pauza pe care o făcu Matei, după aceste cuvinte, se auziră clar, în toată sala, pufăiturile nasului lui Donişan, care se făcuse la faţă mai negru decît era în realitate, chinuindu-şi pe buze obişnuitul său zîmbet. De cînd profesez arhitectura, am proiectat, în afara sarcinilor ce îmi reveneau, o casă ţărănească într-un sat de munte, două garduri de fier forjat, un cavou şi refacerea bisericii din comuna natală. Probabil că e mai mult decît este scris în acele anonime.

ca să nu mai lungesc vorba, repet, sînt gata să mă prezint în faţa oricărui anchetator, spunînd că întregul adevăr este de partea mea... Nu aveam voie să fac nici gratis aceste proiecte ? Ba da, beneficiarii respectivi le-au trecut prin comisiile de sistematizări, prin întreprinderile ce au realizat construcţiile acelea, plătind integral hîrtiile mele unor oameni care n-au tras o linie măcar pe ele. Asta-i situaţia mea ilicită în care mă aflu...

Chiar ilicită, se auzi din cealaltă parte a amfiteatrului glasul inginerei Pristavu. Ce v-a îndemnat să ajutaţi biserica aceea ? Nu cumva conştiinţa dumneavoastră de comunist ?

Poate şi asta, răspunse Matei, devenind uşor ironic. Dar mai întîi au fost nişte oameni din comună, în frunte cu primarul, comunist şi el... care m-au rugat să-i ajut... Daca mai doriţi alte explicaţii, veniţi în atelierul meu... să nu plictisim toată lumea asta cu ele... Aşa, între patru ochi... Şi acum, cîteva cuvinte despre atitudinea mea faţă de conducere... Nu sînteţi primul meu şef, tovarăşe Donişan... Toţi profesorii mei mi-au fost şefi, ca şi directorii sub care am lucrat pînă acum. Dacă toţi ar fi aici de faţă, n-ar depune alte mărturii, în ceea ce priveşte persoana mea în muncă, decît cele ce am să spun... De la ei şi de la alţii am învăţat că a păstra ordinea în muncă nu înseamnă a-ţi umili subalternii. Dumneavoastră asta aţi făcut de la început, şi asta continuaţi să faceţi... Aţi văzut că oamenii nu vor să ia cuvîntul. Şi ştiţi de ce ? Pentru că, deşi marea majoritate gîndesc ca mine, le este teamă, s-au retras în ei înşişi, ameninţaţi, plictisiţi, indiferenţi... Institutul ăsta, pînă la venirea dumneavoastră ca director, a fost printre primele institute similare din ţară, şi nimeni n-a pus portarii să cotrobăie prin genţile, servietele şi sacoşele angajaţilor, fără nici un discernămînt. Şi n-a explodat nici o bombă aici şi nici un secret nu s-a scurs în afară... Dar ăsta este un amănunt mai mult sau mai puţin semnificativ... Umilirea cea mai profundă apasă acum asupra celor mai valoroşi oameni de la noi... Nu pe capacităţile, talentul şi pasiunea lor vă bazaţi, ci tocmai pe cei mai leneşi, mai nepricepuţi, dar care ştiu să vă linguşească, să vă informeze cu tot felul de murdării

să discutaţi cu ei, în vreme ce vă lăfăiţi pe scaun. Şi aveţi datoria măcar să răspundeţi la salutul lor, dacă nu aţi aflat pînă acum că cei mai în vîrstă şi femeile merită ca dumneavoastră să-i salutaţi întîi. Departe de mine să pun sub semnul întrebării titlul de doctor pe care îl aveţi, dar trebuie să ştiţi că el nu vă absolvă de politeţe şi bun-simţ...

Nu-ţi permit! strigă deodată Donişan. Unde crezi dumneata că vorbeşti ?

Ştiu unde vorbesc, tovarăşe director, răspunse calm Hermeziu. Tocmai pentru că ştiu, de aceea vorbesc aşa... Chiar în ieşirea dumneavoastră de acum, în strigătul pe care l-aţi scos din gură, parcă... parcă am desluşit ceva din glasul ciocoilor de altădată...

Donişan se ridică de pe scaun, însă nu scoase o vorbă şi se aşează iar la loc, frămîntîndu-şi mîinile. Mîinile şi culoarea feţei îi trădau furia, pentru că zîmbetul lui rămăsese intact, ca o umbră agăţată de gura sa. Matei continuă să atace, simţind că întreaga sală era de partea lui : Sub pretextul că spargeţi găştile, coteriile, că veţi pune leneşii la treabă, aţi făcut praf toate atelierele, mutînd mereu oamenii de colo-colo... N-aţi învăţat, nu ştiţi că fiecare ins se obişnuieşte cu un anumit loc de muncă, cu un cadru oarecare, cu tovarăşii săi de activitate, cu un şef... Tot mutîndu-i aşa, îi supuneţi unei traume permanente, psihologic vorbind... Cineva, dintre desenatori, chiar mi-a spus că se simte ca un cobai împins din cuşcă în cuşcă... Ei bine, eu refuz să fiu cobaiul dumneavoastră şi, în general, al oricărui şef cum sîn- teţi, cum v-aţi dezvăluit treptat... Nu mai amintesc de faptul că eu, de pildă, şi nu sînt numai eu în această situaţie, am avut perioade, să le numesc aşa, de şomaj... Mi-aţi luat toate lucrările... Şomaj plătit... Cine plăteşte, cine pierde ?... Institutul, oraşul, ţara... Şi cohorta de tergiversări a unor probleme urgente, şicanele de tot felul, de care ne izbim la fiecare pas... Nu, toate acestea nu pot să aducă nimic bun în activitatea noastră... Trebuie să înţelegeţi că aici nu-i un oarecare loc de muncă, ci un anume loc, de creaţie, cu specificul lui bine determinat... Liniştea aparentă din institut e înşelătoare şi păguboasă, tovarăşe Donişan. Este liniştea sub ameninţare... şi odată

Aşezîndu-se la loc, Matei simţi că ameţeşte şi o greaţă cumplită, ca un corp lunecos, i se ridica la gît. îşi plecă fruntea spre genunchi, sprijinind-o cu palmele. Abia acum îşi dădea seama cît de tare îi ardea fruntea. încercă să-şi stă- pînească greaţa, fiindu-i teamă să nu verse acolo. Pînă la sfîrşitul şedinţei, aproape că nu mai înregistră nimic, văzu totul ca prin ceaţă şi cuvintele ajunse la el ca dintr-o mare depărtare. Cu ochii închişi, străduindu-se să reziste, nici nu băgă de seamă cînd cei din jurul lui se ridicară din scaune şi începură să plece. La un moment dat, simţi o mînă pe braţ şi ridică privirea. în faţa lui, cu o figură speriată, aştepta Gina, desenatoarea. îi spuse încet: Mi-e foarte rău... Ceva ciudat se petrece cu mine...

Vă puteţi ridica ? întrebă ea în şoaptă.

Cred că da, răspunse el cu ochii îndreptaţi la ultimii oameni care ieşeau pe uşă.

Sînt cu maşina, îi mai spuse ea. Soţul meu mi-a lăsat-o pentru cîteva zile... să mă plimb... Vă duc eu acasă.

Matei nu-i răspunse. După ce nu mai văzu pe nimeni în sală, se ridică încet, mormăind ca pentru el : O gripă, o viroză cumplită... naiba ştie... După primii paşi, constată totuşi că mai avea destulă energie în el şi greaţa mai cedase. O urmă tăcut. în maşină, cînd ieşeau din parcarea institutului, o întrebă : Ce-a spus Donişan, că eu nu l-am mai putut asculta ?

V-a ameninţat din nou, ca şi ticăloasa aia de Pristavu, răspunse ea. Dar, să ştiţi, toată lumea e de partea dumneavoastră.

E posibil, mai spuse el. Oricum, tăcerea lor e laşă, Gina. E uşor să fii spectator ca la teatru şi să simpatizezi cu un personaj sau altul de pe scenă...

Eu v-am apărat, spuse ea într-un tîrziu. Pentru prima dată am luat cuvîntul într-o asemenea adunare... La sfîrşit, l-am auzit pe Donişan întrebîndu-şi adjunctul despre mine... Cine, dragă, cine mai e şi nenorocita aia ?... Ştiu că nu-mi va fi deloc bine, dar... Şi Matei îi atinse braţul cu degetele : Nu te teme, Gina, mai sînt şi eu, mai sînt şi alţii ca mine... Treaba asta abia a început... Ce păcat că nu te-am putut auzi...

Cum vă simtiti ? mai întrebă ea, oprind în fata blocului

Aşa şi aşa, răspunse el, silindu-se să zîmbească. Iţi mulţumesc, Gina... încă o dată, îmi pare rău că nu te-am auzit vorbind... Parcă am fost mort...

îi sărută mîna şi coborî din maşină. Ea îi ură însănătoşire grabnică, însă nu fu sigură dacă el o mai auzise. Nu {>orni maşina decît după ce îl văzu intrînd în holul blocului. Şi atunci ochii i se împăienjeniră de lacrimi. Plîng ca o proastă, gîndi ea, privind atentă prin parbrizul pe care cădeau acum primii fulgi de zăpadă. Puse ştcrgătoarele în funcţie. Cel puţin aşa n-o mai vedea nimeni că plînge...

6

Nici ceaiurile Cristinei, nici supozitoarele şi tabletele de aspirină nu-i potoliră febra. Matei se supuse complet soţiei sale, se lăsă acoperit de ea cu mai multe pături, mîngîiat, sărutat, trăind o senzaţie cumplită, de sfîrşire totală. Tîrziu, aproape de miezul nopţii, reuşi să adoarmă, dar, după vreo oră, se trezi într-o stare şi mai rea. Cu ultimele puteri, intră în dormitor, aprinse lumina veiozei, ridică receptorul şi formă numărul de telefon al Nataliei. Buimăcită de somn, Cristina înţelese abia la sfîrşitul convorbirii, cînd Matei spuse că se va pregăti, în aşteptarea maşinii de la salvare, cu cine discuta soţul său. ÎI întrebă : Matei, îţi este chiar atît de rău ?

Da, răspunse el, trebuie să mă internez. Ce fel de gripă-i asta, cu asemenea febră şi fără un strănut măcar ? Nu, nu... e altceva.

. Poate ai o infecţie în gît, îşi dădu ea cu părerea, şi el se întrebă singur, de parcă ea n-ar fi fost în faţa lui : Cine ştie ?... Nu te superi dacă tc rog să-mi pregăteşti un geamantan cu cele necesare ?...

Vai, Matei ! făcu ea. Să mă supăr ? îţi pregătesc totul îndată... Te duc eu cu maşina...

Nu, noaptea e greu de intrat în spital, spuse el. E mai bine aşa. Ai să vii acolo mîine, poimîine... cînd ai să poţi...

Cît ea îi pregăti geamantanul, se întinse pe patul din dormitor. Mirosul de parfum al cearşafurilor îi făcu greaţă

o văzu pe Cristina, o întrebă : E atît de frig în apartamentul nostru ?

Caloriferele sînt reci, îi răspunse ea. Probabil că aburii calzi au fost închişi de aseară. Să te ajut să te îmbraci ? Şi, cu mişcări şi gesturi precipitate, ca şi cum n-ar fi ştiut ce să facă mai întîi, aduse din şifonierul dormitorului un costum bleumarin, cămaşă albă, maiou, chiloţi, ciorapi şi cravată. Le aşeză toate pe masă, în faţa lui, şi se întoarse în hol, să-i ia pantofii. Matei îşi aduse brusc aminte de dimineaţa în care refuzase funcţia de director la institut. Tot acolo, pe masa aceea, Cristina îi pusese îmbrăcămintea şi lenjeria. întinse mîna şi pipăi cravata cu ţesătura scorţoasă. Zgarda lui, gîndi el. Zgarda tuturor bărbaţilor... Pe Donişan nu-l văzuse niciodată fără podoaba asta la gît, nici pe Petrescu... Fiinţe cu zgardă, apăsătoare ca un jug... Da, acum ştia precis că desenatoarea lui vorbise, îi urmărise doar primele fraze şi apoi totul se întunecase în mintea lui, de parcă creierul ar fi încetat să-i mai funcţioneze... Nu fusese niciodată bolnav şi nu cunoscuse cu adevărat durerea fizică, provocată de vreo maladie oarecare, şi iată—1 înfricoşat, cuprins de o panică de nestăpînit, care îl aducea cînd şi cînd în sragul delirului... Mîine dimineaţă nu-şi va mai face duşul ui rece, va ieşi din obişnuitul său tabiet, acolo, într-un sa- on de spital, va fi ca la armată sau la puşcărie, despersonalizat dintr-o dată, din clipa cînd va intra pe uşă, fără altă identitate decît foaia de observaţie cu diagnosticul şi curba temperaturii, cu medicamentele administrate... Nu, nu acum trebuia să se îmbolnăvească, acum nu avea voie... Se uită la Cristina, care îl aştepta să se ridice de pe scaun, şi-i spuse : Parcă m-aş pregăti pentru o recepţie sau... Şi arătă costumul de pe masă. Nu am nevoie decît de o pereche de pantaloni şi de puloverul acela negru. E bun, fiindcă e gros... Şi cravata, Cristina ! Ce să fac eu acolo cu cravata ?...

M-am gîndit că nici la spital nu te poţi duce oricum îmbrăcat, spuse ea. Mai ales acolo...

Matei nu-i răspunse. Ştia la ce se gîndise. îşi luă lenjeria în braţe, aproape mototolind-o, şi se duse în camera lui. Nu mai lăsa uşa deschisă. începu să se schimbe, întrebîn- du-se dacă nu cumva exagerase,

virea şi internarea lui nu vor fi considerate ca o fugă de răspundere în faţa elucidării adevărului despre el ?... Nu, la spital nu va sta prea mult, în cîteva zile va fi din nou sănătos şi se va întoarce la lucru, la treburile lui zilnice... va putea să spulbere toate îndoielile celor care încă mai puneau sub semnul întrebării nevinovăţia lui... Şi, cu siguranţă, va recupera şi timpul pierdut, săptămînile de hărţuială prin care trecuse. Mai cu seamă definitivarea proiectului pentru concursul internaţional... Nu, nu era nici o catastrofă, se îmbolnăvise şi el ca atîţia alţi oameni. Nu trebuia să facă din asta o dramă, să se jeluiască precum babele... Nici măcar în sinea lui. Ce naiba, ce fel de bărbat era dacă, la prima îmbolnăvire, îi pierea pînă şi glasul de teamă ?...

Apariţia Cristinei aproape îl înfurie. Se îmbrăcase şi ea. îi vorbi pe un ton repezit: Ţi-am spus că mă voi duce singur la spital. De ce nu înţelegi ?

Mai încet, spuse ea în şoaptă. Au venit cei de la Salvare, aşteaptă în hol.'.. Nu se cuvine, Matei, ca... Şi el o opri la fel de răstit : Lasă, lasă, nu vreau să mai aud nimic !... Mîine, poimîine, ai să vii la mine... îşi legă ultimul şiret de la pantofi şi se ridică de pe scaun. Simţea că îi era ceva mai bine, supozitoarele şi aspirina probabil că avuseseră, totuşi, efect. După cîţiva paşi, se întoarse înapoi, spre ea, de parcă şi-ar fi adus aminte că mai era acolo. îi sărută mîna, ferindu-se să-i mai vadă faţa. în hol, îşi luă paltonul din cuier şi îl îmbrăcă în grabă. în timp ce îşi înfăşură fularul la gît, îi spuse tinerelului ce se rezemase de perete, cu mîinile băgate în buzunarele de la halatul său alb : Eşti bun să-mi iei geamantanul ?...

Omul de la Salvare îl întrebă dacă putea merge singur pînă jos şi îi atrase atenţia că afară se răcise bine şi era cazul să-şi pună o căciulă pe cap. Matei nu-i răspunse. Cuvintele celuilalt începuseră să-l enerveze. Doar nu trebuia să-i explice că el nu mai purta căciulă din adolescenţă şi nici nu avea în casă un asemenea lucru. Automat, îşi aprinse o ţigară. Coborî treptele scării încet, sprijinindu-se cu mîna de balustrada ei. Afară, pînă la maşină, rafalele de vînt îl făcură să tremure iar. Şoferul se uita la el cam mirat. I se comunicase să vină aici la un caz

în gura. îi veni să-l întrebe : în ce încurcătură ai intrat, şefule, că nu eşti tu bolnav cum nu sînt eu popă ?... Cine ştie ce îşi aranja omul, îşi mai spuse el, uitîndu-se la infirmier, care îi aşeza geamantanul. Poate vroia să scape de vreo sarcină neplăcută, de vreo rotire cu postul, să mai tărăgăneze vreo cercetare făcută de miliţie asupra lui, ori, pur şi simplu, se săturase de muncă şi avea chef să doarmă cîteva zile la siptal... Cărase el cu maşina şi de ăştia... Politicos, totuşi, îl rugă să stingă ţigara şi-i arătă locul, pe bancheta din spate, lîngă targa agăţată în curele. Matei se supuse docil şi, ridicîndu-şi gulerul la palton, închise ochii. Auzi pornirea motorului şi întrebarea şoferului: Unde îl ducem ?, apoi răspunsul infirmierului, care îi indică numele spitalului şi clinica...

Unde îl ducem ? repetă ca un ecou şi Matei. Ca pe un sac, îşi răspunse tot el. Un balot, nu-i aşa... un bagaj ce trebuia luat de undeva şi dus în altă parte. Asta erau toţi oamenii, nişte bagaje purtate de colo-colo, potrivit unor ordine venite de cine ştie unde... Şi un bagaj, aflat la volan, îşi cam bătea acum joc de bagajul numit Hermeziu... Nu, nu era nici o miirare... era bătaia de joc a tuturor, împotriva tuturor... o aiureală... ca aiureala lui, pusă în mişcare de febră. Ar fi trebuit să le mulţumească celor doi că nu-i transportau în ţipetele sinerei. Măcar pentru asta...

Fu lăsat lîngă nişte trepte ce duceau Ia o uşă enormă, din sticlă, prinsă în rame metalice, argintii, protejată de o copertină ce i se păru ca un cozoroc de şapcă, aşezat pe ceafă, în hol, îl aştepta o infirmeră blondă, care fuma lîngă o scuipătoare. Cum îl văzu, veni în întîmpinarea sa, şi lui Matei i se păru neverosimil de înaltă şi de slabă. îl întrebă dacă el era arhitectul Hermeziu şi, înăbuşindu-şi cu mîna un căscat, îl rugă s-o urmeze. Străbătură în tăcere culoarul lung, cu un aer stătut, mirosind a iod şi a varză fiartă. Cel puţin aşa îl simţi Matei, cît înregistra în trecere cu privirea numele saloanelor şi ale rezervelor înscrise pe uşile înalte, de un alb obositor. Pe urmă urcară două etaje cu liftul şi mai trecură pe lîngă alte uşi asemănătoare cu cele de la primul culoar, pînă ce infirmiera se opri : Aici, în această rezervă... Un pat este ocupat de un profesor universitar... Vorbea în şoaptă şi faţa ei părea şi mai

vă fac formele de internare... Adeverinţa de la locul de muncă, poate, o va trimite cineva de acolo, mai adăugă ea deschizînd cu atenţie uşa.

O lăsă să intre ea prima. Făcu şi el cîţiva paşi în întunericul din rezervă şi rămase lîngă uşă. Infirmiera aprinse veioza de la patul pe care urma să-l ocupe şi îi mai spuse, în şoaptă, că doctoriţa Argeanu trebuia să sosească de îndată, dar pînă atunci putea să se dezbrace şi să se culce. După ce ea ieşi, celălalt pacient din rezervă se răsuci cu faţa la perete şi începu să sforăie. Se dezbrăcă încet, să nu facă nici un zgomot, îşi îmbrăcă pijamaua, se duse la chiuvetă, pu- nîndu-şi obiectele de toaletă pe suportul de sub oglindă, alături de cele ale profesorului universitar, şi se întoarse la pat. Cearşafurile erau reci, foşneau ca hîrtia şi miroseau a dezinfectant. însă căldura iradiată de calorifer ajungea bine pînă la el. Datorită ei sau scăderii febrei din trupul său, se cuibări în căldura aceea, ca într-un morman de vată, cuprins de o toropeală plăcută. într-un tîrziu, cînd deschise ochii, nu mai ştia dacă dormise şi nici cum ajunsese acolo. O mînă rece îşi plimba palma pe fruntea lui. Ar fi recunoscut-o chiar dacă ar fi rămas cu

CAPITOLUL VIII

1

Acum veni o altă infirmieră să-i ia sînge. Scundă, durdulie, se opri lingă patul lui şi faţa-i somnoroasă, stropită de pistrui mari, roşeaţi, i se încreţi într-un fel de surîs matern : **Nu ne este teamă, aşa-i ?**

Matei se uită o clipă la seringa din mîna ei şi la cutia unde îşi ţinea, etichetate, sticluţele cu sînge şi, întinzînd mîna cu pumnul strîns, întoarse capul spre perete, fără să-i răspundă. Simţi strînsoarea garoului şi acul înfingîndu-i-se dintr-o dată în venă. Oricum, deşi cu mult mai tînără faţă de cealaltă infirmieră, blondă, care îl chinuise cumplit pînă îi găsise vena cu acul, asta era mai pricepută. O auzi din nou : Ce cuminţi sîntem !... încă puţin, şi gata...

De ce mi se ia atîta sînge ? întrebă el Ia sfîrşit. Cu mîna îndoită din cot, strîngînd între braţ şi antebraţ vata îmbibată cu iod, pe locul de unde fusese scos acul, se uita la faţa ei, care se încreţi din nou : Atîta sînge !... Doar cîteva picături, acolo... Şi nu v-am fi lăsat fără ele, dacă n-ar trebui... Repetăm analizele, aşa se cere...

Aproape la fel îi răspunsese şi Natalia, cînd îl anunţase că în dimineaţa aceea să nu mănînce nimic, pînă nu i se va lua sînge. Nu, nu avea nici un rost s-o mai întrebe pe infirmieră, ea poate ştia mai puţin decît el. O aşteptă să plece şi se întinse la loc în pat. Repetarea asta a analizelor îl neliniştise de la început. Rezultatele primelor analize fuseseră greşite, cum îi explicase Natalia ?... Dar ce fel de oameni lucrau în laboratoarele acelea, de se jucau de-a analizele pe pielea bolnavilor ?... Nu, trebuia să fie altceva... un lucru pe care Natalia i-l ascundea. Uneori,

de multe ori pe faţă o spaimă necunoscută... Sigur, şi profesorul se comporta altfel faţă de el, cu glumele pe care le făcea de cîte ori intra în rezerva lui, parcă ar fi vrut să preîntîmpine eventualele întrebări ale pacientului... Şi asupra medicamentelor ce i se administraseră aflase puţine lucruri de la Natalia... într-adevăr, temperatura îi scăzuse, însă totul se stabilise la o stare subfebrilă, mai sîcîitoare decît febra însăşi, care îl epuizase complet. înainte să vină infirmiera, bărbierindu-se, fusese nevoit să se aşeze de cîteva ori pe scaun, să se odihnească. Mai era şi durerea din ceafă, ca un junghi continuu, şi cea din gît, simţită la fiecare înghiţitură... Da, acestea puteau fi semnele unei viroze, încercă el să se încurajeze. La drept vorbind, nici nu se împlinise o săptămînă de la internare...

Uşa se deschise din nou. De astă dată intră vecinul de pat, parcă pierdut în halatul de catifea maro, prea lung şi prea larg pentru trupul său de copil îmbătrînit. îşi făcuse obişnuita plimbare de dimineaţă, şi acum, aşezat pe scaun, va citi ziarul judeţean din ziua aceea, în aşteptarea micului dejun. îl cumpăra de la un chioşc din incinta spitalului, şi arhitectul observase că, de cînd se aflau acolo împreună, ziarele erau singura lectură a profesorului. La un moment dat, îi întîlni privirea lui Matei şi gura i se ţugui caraghios, într-un fel de zîmbet de scuză : Bună dimineaţa... Sper că nu eu v-am trezit...

Nu, răspunse Matei în silă. Nu mai avea nici un chef să stea de vorbă cu el. Din prima zi, strîngîndu-i mîna, acesta se recomandase, înşirîndu-şi titlurile şi funcţiile, ca şi cum ar fi ţinut neapărat ca Matei să ştie că el era doctor docent, că fusese decan şi acum conducea institutul de cercetări istorice. Astfel îl cunoscuse pe fostul şef al lui Ieronim, omul care îl împinsese fără nici un scrupul pe prietenul său la muzeul acela să lîncezească. Mai aflase atunci că ficatul profesorului universitar Titus Constantinescu începuse să funcţioneze prost, iar prostata îi făcea necazuri şi mai mari. O cunoscuse apoi şi pe nevasta sa care, din două în două zile, umplea rezerva cu un parfum greţos şi cu vorba ei piţigăiată, întreruptă doar să-şi sufle nasul mare, vineţiu, mereu inflamat, şi să-şi frece ochii machiaţi cu albastru şi negru, ce îi dădeau o

mulţumea să dea din cap, cu buzele ţuguiate într-un zîmbet prostesc, reuşind foarte rar să scoată vreun cuvînt. La fiecare vizită îi aducea o pungă de plastic plină cu mîncare, îl punea la curent cu tot felul de fleacuri de acasă, dar, ce era mai ciudat, îi făcea totdeauna un fel de raport despre cele întîmplate la institut, în absenţa soţului ei, avînd pentru fiecare om de acolo tot felul de calificative şi sugerîndu-i chiar şi ce măsuri să ia împotriva unor fapte, considerate de ea drept abateri de netolerat. Din discuţia dintre cei doi, Matei a înţeles că ea era soră sau laborantă la un spital şi, enervat de vorbăria ei, de cîteva ori fusese gata s-o întrebe ce îi permitea să toace astfel institutul acela şi să-şi dea cu părerea asupra problemelor lui. Acum ştia că mai avea să-l suporte pînă la prînz, cînd acest profesoraş trebuia să primească formele de externare şi să plece acasă. închise ochii şi, deodată, sub pleoape, printre punctişoarele negre, care pluteau acolo, într-un fel de fum sau într-o apă argintie, apăru chipul mamei sale. îl mustra blînd pentru că nu-i scrisese şi nici nu-i telefonase de aproape trei luni de zile. îi spuse în gînd : Chiar astăzi... astăzi îţi voi scrie, mamă... A venit momentul să nu-ţi mai ascund nimic din toată povestea mea şi a Cristinei, a mea şi a Nataliei... Ştiu că am să te întristez, însă, cunoscînd-o pe Natalia, ai să-mi dai şi mie dreptate... Şi, oricum, nu mai pot da înapoi, există copilul, pentru el...

în Austria sînt viscole mari, tovarăşe arhitect, pe şosele nu se mai poate circula, spuse profesorul. Uite, agenţiile de presă transmit că unele căi de acces, din şi spre Viena, au fost blocate...

Da ? întrebă Matei mirat că totuşi deschisese gura, să-i răspundă celuilalt. îl auzi din nou : Frumos oraş Viena. în primăvara trecută am fost acolo, la un congres... Sigur, au de toate, dar şi ce preţuri !...

Un tîmpit, îşi spuse Matei. Credea că pe el îl puteau interesa acum viscolele din Austria şi preţurile din capitala acestei ţări.

Femeile însă nu mi-au plăcut, mai spuse profesorul, şi Matei fu gata să rîdă. Aprecierea lui Titus Constantinescu sunase ca şi cum ar fi ieşit din gura unui ţăran bătrîn, exasperat că fetele din sat au început să poarte pantaloni

Prea blonde, prea spălăcite, domnule, răspunse profesorul, rîzînd cu toată gura deschisă. I se bulbucaseră ochii şi-i tremura bărbia, figura lui căpătase, gîndea Matei, trăsăturile unui oligofren. Cînd încetă să mai rîdă, bătu cu ochelarii uşor în ziar, adăugînd : O nouă rundă de convorbiri sovieto-americane... Nu mai apucăm noi să-i vedem împăcaţi... Ce ziceţi, domnule arhitect ?

Ca istoric, răspunse Matei, trebuie să ştiţi mai bine ca mine.

Profesorul mai spuse ceva, însă Matei nu mai reţinu vorbele acestuia, pe uşa deschisă apăruse femeia cu micul dejun. Matei refuză restul mîncării, păstrînd numai paharul de lapte fierbinte. începu să-l bea încet, simţind că durerea din gît, în loc să cedeze, devenise şi mai puternică. în schimb, vecinul său mînca absorbit, cu mare poftă, friptura adusă cu o seară în urmă de nevastă-sa, la care adăugase fiertura de orez primită de la spital. Matei nu-şi termină de băut paharul cu lapte, cînd veni Ieronim. Era dezorientat, în panică, din primele lui fraze arhitectul nu înţelese aproape nimic, încît se văzu nevoit să-l roage să se aşeze pe scaun sau pe marginea patului şi să se calmeze.

Abia astăzi am aflat, Matei, de internarea ta, spuse el, respirînd încă precipitat. Am venit pe scară, să fiu mai sigur... Aseară i-am dat telefon Nataliei, şi ea... de la ea... Am venit să te văd, aşa, în fugă, să-mi facă un bilet permanent de intrare... Dar ce ai, dragul meu, ce s-a întîmplat ? Cum te simţi ?

Ceva mai bine, răspunse Matei. Probabil, o gripă, o viroză cu cine ştie ce complicaţii, mai adăugă el, şi Ieronim se ridică în picioare, se aplecă asupra lui, bătîndu-l uşurel pe umăr : Te faci tu repede sănătos, eşti aici pe mîini bune. Cînd se îndreptă de spate, dădu cu ochii de profesorul Con- stantinescu şi exclamă : Şi dumneavoastră... tu, aici ? Se duse spre fostul său director, îi strînse mîna, îl întrebă de ce suferea, încurajîndu-I şi urîndu-i apoi de mai multe ori sănătate, se comporta de parcă îşi descoperise acolo un prieten foarte drag, mult superior lui, sau pe cineva foarte puternic, de care i-ar fi depins soarta, fiindcă nu numai fata, dar si

îi spuse : Trebuie să pleci imediat, să nu te prindă aici vizita...

Ştiu, ştiu, răspunse Ieronim. Mi-a atras atenţia şi portarul, i-am dat zece lei, şi, gata, poftiţi, domnule, vizitaţi spitalul... Rîdea la fel de umil cum îi vorbise lui Constantinescu. Deci, plec, Matei... Mă duc la Natalia, să-mi dea biletul de intrare... Deseară voi fi la tine... Ai nevoie să-ţi aduc ceva ?

Nu, răspunse Matei şi-i făcu semn să plece. în urma lui, îl întrebă pe Constantinescu : Mi se pare că v-a fost coleg, aşa-i ?

Da, răspunse profesorul. Un coleg foarte bun. O vreme l-am avut salariat la institut. Da, da... om deosebit de capabil...

Şi din cauza asta l-aţi dat afară din institut ? mai întrebă Matei.

O, cum puteţi vorbi astfel ? făcu profesorul, vădit încurcat. Deţineţi informaţii eronate, tovarăşe arhitect... Mi-am dat acum seama că vă este prieten, însă cred că v-a explicat chiar Masaru, că el însuşi şi-a cerut transferul... Repet, este foarte capabil, dar puţin cam ciudat...

Cine nu are ciudăţeniile lui ? întrebă Matei. Numai că, spre deosebire de ale altora, ale lui Masaru sînt inofensive, nu fac rău nimănui.

Sînt de acord cu dumneavoastră, se grăbi celălalt să-i dea dreptate. Personal îl apreciez în mod deosebit, îl voi ajuta ca şi pînă acum, voi...

Matei încetă să-l mai asculte. Era scîrbit de nesinceritatea şi cinismul acestui profesor. Apoi, se gîndi că, după felul cum arăta, nu era exclus să fi făcut totul inconştient sau sub presiunea nevesti-si, care, sigur, îl conducea pînă şi în cele mai mici gesturi. Ar fi vrut, totuşi, să-l mai întrebe dacă cel ce luase locul lui Ieronim la institut era nepotul său sau al soţiei, însă nu mai avu timp, începuse deja vizita. Profesorul se opri mai întîi la Titus Constantinescu, atrăgîndu-i atenţia să continue cu stricteţe regimul de viaţă şi după ieşirea din spital, apoi se apropie de patul lui Matei : Dumneavoastră veţi mai rămîne la noi, domnule arhitect...

N-am altceva de făcut decît să fiu la dispoziţia dum-

clipă, surprinse aceeaşi spaimă necunoscută lui, pe care n-o

O, nu ! replică profesorul, nu aveţi dreptate. Nici d aici, în împrejurările deosebite din spital, tot la dispoz dumneavoastră rămîneţi... Ar fi vrut să-i răspundă că toc

el, profesorul, se afla în eroare, admiţînd că omul putea să dispună singur de sine, dar celălalt continuă imediat : în rest, e mai bine, nu ?...

S-a accentuat durerea din gît, răspunse Matei, şi profe-
sorul, aplecîndu-se asupra lui şi punîndu-i o mînă pe frunte,
iar alta pe bărbie, spuse : Să vedem... să vedem... Da, încă nimic grav, mai adăugă după ce se uită în gîtul arhitectu-
lui. O banală inflamaţie... Continuăm tratamentul... Şi, ca şi cum s-ar fi grăbit spre cine ştie ce caz urgent, trecu prin
culoarul făcut de medicii ce-l însoţeau, care se închise re-
pede în urma lui.

Natalia rămase ultima să plece, întrebîndu-l ce mîncase
în dimineaţa aceea. Auzind că băuse doar lapte, îi spuse în şoaptă : De ce mă superi, Matei ? Acum este nevoie să mă-
nînci cît mai consistent, altfel cine ştie ce complicaţii se pot ivi. îmi promiţi ?...

îi răspunse închizînd şi deschizînd repede ochii. în urma
ei, îl rugă pe Constantinescu, care începuse să se îmbrace,
să deschidă fereastra. Avea poftă să fumeze o ţigară. Cînd o aprinse, îl auzi pe celălalt: Cred că nu-i bine să fumaţi acum. Tutunul nu aduce decît rele omului...

Dacă i-ar spune că unul ca el era cu mult mai nociv pentru oameni decît tutunul ? Dă-l naibii, gîndi apoi Matei,
trezindu-se ridicînd din umeri. Ţigara îi dădea o uşoară ameţeală, ca un început de euforie. Continuă să fumeze,
uitîndu-se la crengile desfrunzite din fereastră, care păreau

fi avut alte condiţii materiale acasă, posibilitatea să iau ore de meditaţii, acum v-aş fi fost coleg... Pentru că eu, tovarăşe arhitect, ca mulţi alţii, am dus-o foarte greu la început... Şi de aceea mă supără faptul cînd văd pe cei tineri, de astăzi, că ne cam sfidează, cam uită că datorită nouă, celor ajunşi mai spre capătul vieţii, nu poartă încălţările pe care le purtam eu iarna şi nu fac foame cum am făcut eu... Ei nu înţeleg suferinţele trecute, nu mai respectă pe cei ce au luptat ca să...

De ce trebuie să porniţi de la presupunerea că ei nu înţeleg ? îi replică Matei, iritat de vorbele celuilalt. îl mai auzise în cîteva rînduri vorbind despre tineret cu dispreţ, şi atunci tăcuse. Şi de ce consideraţi că ei, netrăind suferinţele acelea, ar trebui să fie neapărat recunoscători ?... Poate că în locul suferinţelor de atunci au altele, ştiute numai de ei...

Constantinescu îl privi prin oglindă, şi pe chipul lui încruntat era un fel de nedumerire acră, răutăcioasă. Spuse, în- cepînd să se pieptene : Dumneavoastră sînteţi cam între noi şi ei. poate că nu-i înţelegeţi nici pe unii, nici pe alţii.

Asta e chiar idiot, îşi spuse el. Luă romanul pe care i-l adusese Cristina şi începu să citească ostentativ. Celălalt mai continuă să-şi descarce alte ofuri pe tineret, dar, neprimind nici un răspuns, tăcu şi îşi văzu de treburile lui. La un moment dat, Matei închise cartea şi încercă să doarmă. Considera că somnul îl putea restabili mai repede decît o alimentaţie supraîncărcată... îmi promiţi ? o auzi iar pe Natalia. Ce putea face altceva decît să-i promită? Natalia îi spunea mănîncă, Cristina, cînd venea seara la el, îi repeta la fel, profesorul îi vorbise chiar aspru în această privinţă... Să mesteci simţind cum îţi sîngerează gingiile şi limba îţi este umflată, cum gîtul te înjunghie la fiecare înghiţitură de îţi dau lacrimile... Ei, gata, gata cu văicăreala, domnule arhitect... Numai copiii fac aşa... Şi, totuşi, ar mai trebui şi tu să ieşi, să te mai plimbi măcar pe culoarele astea... Nu poţi să întîlneşti feţele gălbejite ale bolnavilor, ochii lor înspăi- mîntaţi ?... Da, Natalia, tu ai dreptate, noi, bărbaţii, sîntem într-adevăr mai slabi, cum ni se întîmplă să răcim puţin sau să ne doară vreun picior,

porţi, penrru mama... Iată, îţi promit din nou şi îmi voi respecta promisiunea... Nu mai auzi ce îi răspunse Natalia. Ţigara sau aerul rece, venit prin fereastra deschisă, sau amîn- două la un loc îl ameţiseră, cufundîndu-l într-un somn mai profund decît cel de noapte.

Se trezi apoi transpirat, aproape de prînz, desprinzîndu-se cu greu de un vis scîrbos. Un animal, un cîine sau o pisică uriaşă, oricum o fiinţă cu trupul moale, abandonat cine ştie cărei boli ce făcea să i se desprindă părul în fîşii lungi, însîngerate, se lipise de el şi îl învăluia în fîşiile acelea. Cînd simţi că se sufocă, deschise ochii, respirînd adînc. Profesorul Constantinescu încă nu plecase. Era în picioare, lîngă fereastra închisă, şi nevastă-sa îi controla lucrurile din geamantan, vorbind întruna : Lasă-mă, Titule, lasă-mă, dragă, să văd eu cu ochii mei... Dacă nu te-aş cunoaşte... Eşti un mototol... un aiurit, îţi uiţi lucrurile pe unde se întîmplă...

Mai încet, îi spuse în şoaptă soţul ei, să nu trezeşti omul... Ea însă nu-l luă în seamă, continuîndu-şi monologul : N-ai uitat tu la mare umbrela aia franţuzească ?... Nu-ţi mai aduci aminte de căciulile de astrahan, schimbate pe la garderobe, cînd te întorceai cu cine ştie ce gioarsă pe cap ?... Gata, am controlat tot... Aşa-i bine, Titule, de ce să pierdem lucrurile, ne dau banii afară din casă ?...

Matei începuse să-l compătimească. După părerea lui, Constantinescu era o păpuşă în mîinile acestei femei, care ori nu era întreagă la minte, ori peste măsură de proastă. în sfîrşit, o văzu închizînd geamantanul, apoi uitîndu-se pe sub pat şi în dulap, să fie sigură că nu avea să uite nimic acolo. După ce se satură de controlat, îi dădu lui Constantinescu o pungă de plastic, în care zăngăniră nişte sticle sau borcane goale şi poşeta ei, iar ea luă geamantanul şi-i porunci s-o pornească înainte. Auzind că închiseseră uşa, Matei se ridică din pat. îşi îmbrăcă halatul peste pijama, puse în buzunar ţigările şi bricheta şi ieşi pe culoar. Nu luă liftul, ci coborî pe scări. în holul mare, unde îl întîmpinase la intrare infirmiera blondă şi slabă, erau mai multe telefoane pentru convorbiri locale şi unul singur pentru cele interurbane. Neavînd destule fise,

să telefoneze, fu nevoit să se odihnească o vreme pe una din băncile de acolo.

Mai întîi îi răspunse centralista, care, auzind cine era la telefon, îi ură grabnică însănătoşire, apoi conducătorul de atelier, precipitat, dornic să-i comunice cît mai multe noutăţi, şi abia la sfîrşit îi auzi glasul desenatoarei. îi spuse : Gina, iată ce te rog, scoate-mi o adeverinţă de salariat, am nevoie aici de ea.

Cînd să v-o aduc ? întrebă desenatoarea şi Matei, după o scurtă pauză, îi răspunse : Mîine poţi ? Este zi de vizită, între orele paisprezece şi şaptesprezece. Ea îi spuse că va veni, întrebîndu-l apoi cum se simte, dar Matei închise în aceeaşi clipă telefonul. Ce ar fi putut să-i răspundă ? Că făcuse cîţiva paşi şi îi tremurau picioarele ? Se aşeză din nou pe banchetă şi îşi aprinse o ţigară. Trebuia să-şi revină cît de cît, cu maică-sa nu putea vorbi oricum. Prin faţa lui trecu un bătrîn, într-un halat de molton, păşind mărunt şi ţitnîndu-se cu amîndouă mîinile de abdomen. Se uita la Matei cu nişte ochi îndureraţi, însă răutăcioşi. Pe urmă, o îngrijitoare cu un balot de cearşafuri în spate. Era ora prînzului, începuse să miroasă a varză sau mazăre şi, probabil, toţi bolnavii aşteptau, fie în saloanele sau rezervele lor, fie în sala de mese, să li se aducă mîncarea. Cînd simţi că îşi recăpătase iar puterile, se duse la telefonul interurban. Făcu de mai multe ori numărul, pînă ce auzi un glas de copil, întrebîndu-l cine era.

Nenea Matei, spuse el, şi copilul izbucni deodată : Tu eşti, nene Matei ?... Eu am venit acum de la şcoală... Sînt numai cu Alina şi bunica...

Era nepoţelul lui. îl lăsă să spună tot ce dorea el, aflînd astfel că sora lui nici nu venise de la şcoală, cumnatul era plecat într-o delegaţie la Bucureşti, iar bunica le pregătea masa, în bucătărie. Pe urmă îl rugă s-o cheme şi pe bunica. Aşteptă un minut, pînă ce vocea maică-si, răguşită, răsună în receptor : Mâţei... o, dragă !... Ţi-am telefonat de cîteva ori, am vorbit cu Cristina... Ce-i cu tine, eşti bolnav ? Am aflat eu ceva de la ea, însă vag, foarte vag, ca şi cum mi-ar fi ascuns ceva... închipuieşte-ţi ce neliniştită am fost... Ce ai, dragul mamei ?...

O gripă, mamă, răspunse el. Aproape mi-a trecut...

Dar ai fost internat, nu ? întrebă ea. Acum de unde vorbeşti ?

De acasă, spuse el şi o auzi răsuflînd uşurată: Bine că-i numai atît, că te-ai întors acasă... Ai grijă de tine, dragă, nu mai umbla cu capul descoperit... Mai lasă naibii şi duşurile alea, cu apă rece... nu mai eşti chiar de douăzeci de ani... Cel puţin poftă de mîncare ai ?

Da, mamă, totul e în regulă, nu te nelinişti, mai spuse el şi ascultă din nou alt rînd de sfaturi, întrebîndu-se mereu de ce o minţea. Iată, gîndea el, urmărindu-i atent cuvintele, sînt şi minciuni necesare, care te scot din astfel de încurcături şi-i fac fericiţi pe cei minţiţi.

Da, mamă, spuse el la sfîrşit, să nu ai nici o grijă... Mata cum te simţi cu sănătatea ?

în privinţa asta n-am de ce mă plînge, Matei, de m-ar ţine dumnezeu aşa cum sînt acum, să-mi văd nepoţii mai măricei... Pe cei care există, nu ?... Că de la tine nu mai sper... Să-ţi pot creşte aici, la aer curat şi lapte proaspăt, măcar un copil...

Nu se ştie, mamă, răspunse el, străduindu-se să fie cît mai vesel în glas. Nu fi aşa sigură. Mai bägă o fisă în aparat, adăugind : Bine, mă bucur că sînteţi toţi sănătoşi. Poate de Anul Nou vom veni şi noi acasă...

O, ce fericită aş fi ! răspunse ea. Hai, Matei, te rog, fă-mi bucuria asta, dragul meu !...

Bine, mamă, îţi promit solemn, mai spuse el. Mai vorbim noi... Te sărut! Acelaşi lucru îl auzi şi de la ea : Te sărut, Matei... îi tremura mîna în care ţinea receptorul. îl atîrnă în furcă şi se îndreptă încet spre lift. Avu norocul să-l găsească liber. în rezervă, îşi dezbrăcă halatul şi se bägă imediat sub pături. îi zvîcneau tîmplele şi ceafa, iar valurile acelea de frig începuseră să-l încerce din nou. închise ochii şi o aşteptă pe Natalia. Ştia că totdeauna, la ora mesei, intra în rezerva lui.

2

Acum se simţea mai bine şi se uita Ia Cristina, care îi spunea că se va muta şi ea acolo, în rezerva lui, în patul

Era ca întotdeauna, proaspătă,, frumoasă, pielea ei sănătoasă încă nu-şi pierduse bronzul din vara trecuta, şi gura îi exprima aceeaşi senzualitate abia masoată de un surîs copilăros. Spre surprinderea lui, de astă dată nu mai trebui ca el s-o roage să plece. După aproape o oră, se ridică de pe scaunul de lîngă patul lui şi-i spuse că nu mai putea să stea, fiindcă avea de lucrat un articol ce trebuia predat chiar a doua zi la o revistă. înţelese că îl minţea, citi asta pe figura ei şi din felul cum pronunţase ultimele cuvinte, din gesturile oarecum neliniştite. Nu-l mai interesa dacă ea se ducea acum la amantul ei sau acesta avea să vină în apartamentul lor. Ar fi vrut s-o întrebe de la cine procurase biletul de intrare în spital, însă nici acest lucru nu i se mai păru important. Acum nu mai era în stare să şi-o închipuie pe Cristina întreţinîndu-se cu Natalia. Se gîndi, totuşi, să rămînă în pat şi să n-o mai conducă pînă la lift, ca de obicei. îi luă mîna, i-o sărută aproape ceremonios şi îi spuse că putea să plece. Abia atunci toată veselia Cristinei, cu care venise acolo, în rezervă, i se topi brusc, şi ochii ei îl priviră cu nelinişte. Se aplecă spre el încet, prudentă, ca şi cum ar fi dorit să nu-l supere sau să nu-şi deranjeze coafura. La asta se gîndi Matei, la coafura ei, cînd simţi sărutul pe colţul gurii. Puţin mai tîrziu, Cristina îi mai făcu din uşă un semn, că îl săruta, şi plecă. Şi atunci, sub cine ştie ce impuls, vru s-o mai reţină lîngă el. Se ridică în grabă din pat, îşi puse halatul pe umeri, îşi băgă picioarele în papuci şi porni în urma ei, sperînd s-o mai găsească în faţa liftului. Rămase dezamăgit, liftul tocmai cobora. Merse pînă la capătul culoarului şi, cînd se întoarse spre rezerva lui, văzu uşa deschisă la antecamera cabinetului Nataliei. Asta însemna că ea încă se mai afla în clinică. Se mai întîmplase şi altă dată ca Natalia să întîrzie în cine ştie -ce salon şi el intrase în cabinet şi aşteptase acolo. Aşa avea de gînd să facă şi acum, dar, îndată ce ajunse în pragul antecamerei, unde lumina cădea prin uşa deschisă de la cabinetul Nataliei, zări umbra cuiva care, cînd şi cînd. se mişca de parcă şi-ar fi schimbat mereu greutatea corpului de pe vin picior pe altul. Probabil era un pacient, îşi spuse el, însă, în clipa următoare, auzi vocea Cristinei : Nu se poate, mă minţiţi...

veţi înţelege. Vă repet, ukima analiză ne-a spulberat orice speranţă... De aceea v-am chemat, să vă aduc la cunoştinţă... Aşa se procedează, rudele...

Matei nu mai avea nici o îndoială, despre el era vorba. Nu credea, i se părea că visează şi, totuşi, marginea uşii îi apăsa umărul şi şoldul stîng, erau o realitate ca şi umbra care încremenise acum şi, mai presus de toate, vocea Nataliei, exasperant de calmă: O hemopatie malignă, leucoză acută—' acesta-i diagnosticul...

Şi nici o speranţă ? întrebă Cristina.

Nu, nu există, răspunse Natalia. Se auzi hîrşcîitul unui chibrit, probabil una dintre ele îşi aprindea ţigara. Mai sigur, Natalia, pentru că umbra Cristinei continua să rămînă încremenită. O auzi repetînd din nou : Nici o speranţă ?

După primul moment de disperare Matei simţi cum, treptat, fu cuprins de o ciudată indiferenţă, de parcă nu el ar fi fost cel care nu mai putea să aibă nici o speranţă sau s-ar fi desprins de trupul lui, devenit străin, şi l-ar fi privit fără nici un interes.

Repet, spuse iar Natalia, nu există nici o speranţă. Totul poate dura cel mult trei luni.

Nu, nu-i adevărat, spuse Cristina şi Natalia îi replică la fel de calm : Din nefericire, aţi auzit adevărul... Nu ne mai putem ascunde de acest adevăr...

Tu l-ai ucis, ridică deodată glasul Cristina. Numai tu, tu... şi acum îmi vorbeşti ca o... ca o... Umbra începuse să tremure, se îndoi, se auzi scîrţîitul unui scaun. Tu l-ai ucis,- dumnezeule, o să moară Matei... va muri dragul meu Matei...

De ce nu intra, de ce nu putea întinde piciorul să păşească spre ele ?... Vei muri, domnule arhitect, înţelegi ? Chiar dacă nu-ţi vine să crezi, tot vei muri, Natalia nu se joacă în vorbe. Hai, curaj, intră !... Nici acum, în ultimul moment, nu eşti în stare să ieşi din tine, din cămaşa asta invizibilă, a fiecărui om... cămaşă de forţă... de laşitate, de minciună, de bună creştere... Pentru că eşti, nu-i aşa, bine crescut, domnule arhitect, civilizat, tu nu poţi să trezeşti spitalul cu urletele tale...

Ştii bine că nu eu l-am ucis, spuse Natalia. Nici dum-

pricepi ? Pentru că nu mai era al tău... De fapt, eu îl pierd acum. Tu l-ai pierdut mai demult...

Vreau să trăiască, ţipă Cristina. Vreau să trăiască...

Linişteşte-te ! spuse Natalia. Vei avea timp acasă să ţipi, să urli, să te dai cu capul de pereţi... Nu, nu aici... Acasă, aşa cum am făcut şi eu... Aici sînt oameni bolnavi, înfricoşaţi deja de moarte. Nu avem dreptul să-i înspăimîntăm mai mult decît sînt...

Ce mă interesează pe mine ceilalţi bolnavi ? răspunse Cristina. Dacă nu mai există Matei, nu mai există nimic... nimic... Nu pot să cred, gemu ea. îl iubesc, totdeauna l-am iubit... Tu nu poţi înţelege... nici eu nu mă mai înţeleg... Remuşcare, suferinţă, durere... toate la un loc, toate într-un singur cuvînt... pe care n-am să-l mai pot rosti niciodată... Am trăit atîţia ani cu el... a fost bun, atent... Dumnezeule, de ce a fost ?... Matei doar trăieşte, va trăi... Numai tu crezi în moartea lui, numai tu vrei să moară, pentru că nu mi-l mai poţi răpi...

Ai terminat ? întrebă Natalia. Glasul ei sună acum uscat, de o asprime nemaiîntîlnită la ea. Ai terminat ? repetă Natalia.

Pauza care urmă i se păru atît de lungă, încît avu senzaţia că cele două femei adormiseră acolo sau muriseră, că el însuşi nu mai exista, doar umărul şi şoldul lui mai rămăseseră să se sprijine de tocul uşii. Un umăr şi un şold... Ce puteau ele să înţeleagă ?... Nu, înnebunise, îşi pierduse minţile... Şoldul şi umărul lui stîng, numai ele văzură apoi cele două umbre ridicîndu-se şi îndreptîndu-se spre uşă. Tot şoldul şi umărul acela îl împinseseră în lift. Nici măcar nu se întreba unde aveau ele de gînd să-l ducă. Afară, pe stradă ?... îi era totuna... Ca şi ţigara pe care i-o aprinseră acum, cînd se rezemase de coloana din holul de la ieşire. Trăgea din ţigară, însă nu el fuma, ci şoldul lui sau umărul lui, unul dintre ele, cel care încă mai simţea muchea tocului de la uşă...

Zgomotul uşilor de la lift îl aduseră brusc la realitate. Ca şi paşii celor două femei, care se îndreptau spre uşa de sticlă. O clipă vru să le strige, chiar deschise gura, dar nu auzi decît pocnetul sec al ramelor metalice şi vibrarea sticlei în care umbrele lor dispărură.

Se întoarse în rezervă şi se îmbrăcă aşa cum venise în spital. Făcu drumul înapoi pe unde plecaseră cele doua femei. Străbătu aleea pînă la poartă, fără să mai simtă nici o slăbiciune sau vreo durere. îi spuse portarului cine este, că trebuie să ajungă urgent acasă, doar pentru o singură oră. după care avea să se întoarcă înapoi. îi dădu o hîrtie de cincizeci de lei, rugîndu-l să cheme un taxi. Omul, la început, refuză, îi aminti că şi în spital existau unele regulamente şi el, dacă le încălca, risca să fie sancţionat. Pînă la urmă se înduplecă, băgă hîrtia în buzunar şi puse mîna pe telefon. Matei aşteptă taxiul aşezat pe o bancheta, privind fix la geamul întunecat, pe care se lipeau fulgii de zăpadă. Imediat ce atingeau sticla, se topeau, deveneau picături mari, care apoi se prelingeau în jos... Şi el nu era decît un fulg de zăpadă... închise ochii. Exact asta era... începuse deja vîntul, care îl mina spre o fereastră oarecare... Nu, nu era nici un vînt, nici o fereastră, nu avea sa moară nimeni, şi cu atît mai puţin el... Visase ceva rău, încă mai visa, era un coşmar din care va ieşi odată ce va deschide ochii... Cum să mori la treizeci şi cinci de ani ?...

Se urcă în taxi alături de un tinerel, care îl întrebă somnoros unde să-l ducă. Matei ezită cîteva clipe, apoi îi răspunse : Restaurantul central... Şoferul îl privi mirat. Pînă acolo nu erau nici cinci sute de metri. Totuşi, porni maşina, şi lui Matei drumul i se păru nespus de lung.

Holul hotelului era plin de lume. De jur-împrejur, numai necunoscuţi. Ce le păsa lor dacă el avea să moară peste trei luni sau chiar în acea seară ? îl cuprinse o revoltă tulbure, împotriva nimănui, fără nici un scop anume. Aşa coborî la bar. Fumul de acolo era acelaşi, în el pluteau aceleaşi vorbe, acelaşi barman îl întâmpină : O, cam demult n-aţi mai trecut pe la noi, domnule arhitect... Tot coniac şi apă minerală, aşa-i ?

Matei dădu din cap, aşezîndu-se pe scaun. Cînd barmanul îl servi, vru să-l întrebe unde era chelul cu care băuse o dată, dar tocmai atunci simţi o mînă pe umăr şi înţelese că întrebarea ar fi fără rost. Chelul purta acum o pălărie neagră, cu boruri mari, ce-i lăsau o umbră pe faţă, despăr- ţindu-i-o parcă în două, de la nas în sus.

cîtelea simţ mi-a şoptit asta. îşi luă ţigara între degete, îşi şterse buzele, mai trase un fum şi continuă : Unde ai dispărut, domnule ?... Zăi, ţi-am dus dorul... Ăştia, din jurul nostru, intră aici, se îmbată, dar nu simt nimic sau naiba ştie ce simt ei, că pe feţele lor nu prea ai ce citi, decît doar o fericire de bovine scăpate în lucernă... Şi tu taci, omule... Ţi-am mai atras atenţia, orice vorbă rămasă acolo, înlăun- tru, ne otrăveşte... Hai, dă-i drumul !...

Ce să-ţi spun ? întrebă Matei.

Ce vrei tu, spuse chelul. De-o pildă, că a venit iarna şi în curînd vom şterge din calendar încă un an... De la moartea ei, e numai jumătate de an, ieri s-a împlinit... Auzi, ce să înţeleagă ăştia, nu-i vezi cum arată ? Ar înţelege ei ceva, dacă eu le-aş vorbi despre moartea ei, mai ales despre faptul că, în toată istoria omenirii, viaţa soţiei mele nu se va mai repeta niciodată... Ca şi a noastră, ca şi a lor... Nici-o-da-tă... ai priceput ? Aici ceva nu-i în regulă. Cine ne-a făcut... ne-a făcut prost, ne-a strecurat în buzunare şi acest nici-o-da-tă... Asta-i spaima noastră, spaima care ne obligă să gîndim... Ştiu eu ?... Dacă am fi nemuritori, poate n-ar exista nici gîndirea, nici o taină, nimic, am paşte iarba... Bun, dar dacă-i aşa, că viaţa nu ni se mai repetă nici-o-da-tă... de ce ne batem, oare, joc de ea ?... Şi, mai ales, de ce îşi bat alţii ioc de viaţa noastră şi noi ne supunem de bună voie acestei bătăi de joc ?... N-am dreptate ? Spune-mi că n-am, con- vinge-mă şi mă declar fericit... Domnule, miroşi ca şi mine a nefericire... Gura-ţi tace, însă ochii nu-i poţi opri. După ochi te-am recunoscut că, în sfîrşit, am şi eu cu cine mă înţelege... Cam asta ar trebui între oameni, înţelegere şi un pic de toleranţă... Acum, din ce în ce mai mult, mă înţeleg cu tot mai puţini oameni. Chiar şi acolo, la fabrica mea, a început să mi se întoarcă spatele, să fiu ocolit... Ce au, oare, cu mine?... Ziua trag ca vita în jug, iar seara... seara dă-mi, domnule, voie să mă întîlnesc cu perechea mea... Dacă aş fi băut acasă... dacă aş fi putut să beau pe ascuns, nimeni n-ar fi strîmbat din nas. Unii beau mai mult ca mine, aşa, din plăcere, din plictis, din aia a mamii lor... şi tocmai ăştia s-au găsit să mă ia de guler, că de ce beau... Să-i dăm în măsa. ha, ha... Ce înţeleg ei ?... Ar fi ca şi cum ai cînta cu

ce ai ? N-am aflat încă nimic despre tine. Poţi să te mărturiseşti fără teamă, nu sînt dintre ăia cu scrisul-facere-de-bine, ha, ha... Te ascult...

Am un prieten care trebuie să moară, spuse Matei. Leucemie...

Ştiu, cunosc boala, răspunse chelul. Cît a stat ea în spital, am cunoscut zeci de boli... le-am studiat chiar în tratate... Leucemie ?... A... da... celula fatală, mieloblastul... Măduva e obligată să fabrice mereu această celulă... Codui de fabricare a sîngelui s-a dereglat... şi sîngele infectează totul, pentru că nu mai e sînge, e altceva... cu totul altceva... Lîngă rezerva soţiei mele a murit atunci o altă femeie..., la fel de tînără ca ea... Exact, leucemie... Slăbiciune mare, scurgere de putere... pînă nu mai rămîne nimic... Dar, după cît mi-aduc aminte, există o mîngîiere...

Care ? întrebă Matei şi chelul răspunse : Moartea este lentă şi aproape fără durere... închizi ochii şi simţi cum te scurgi, cum rămîi tot mai puţin din ce-ai fost... Cel puţin, aşa îmi închipui eu... Dar, în acest caz, e mai bine să fii la ultimul etaj... Auzi, tragi un somn şi, cînd te trezeşti, zăreşti fereastra. O deschizi, te apleci peste pervaz, te salţi de picioare şi plonjezi...

Da, spuse Matei, şi în clipa aceea avu imaginea clară a unuia care nu mai deschide fereastra, ci trece prin ea, după ce mai înainte şi-a descoperit chipul în oglinda sticlei. Trece prin sticla aceea ca un proiectil viu. Cu braţele desfăcute ca nişte aripi neputincioase, cu picioarele arcuite, strînse spre pîntec...

Sau cel mai bine, continuă chelul, ar fi un pistol, dar de unde să ţid procuri ? Tot ceva lent e la îndemîna noastră, ceva din care să simţi şi să nu simţi că mori... şi, totuşi, să mori... înghiţi un flacon sau două de fenobarbital ori de dia- zepam şi nu-ţi mai trebuie nici fereastra şi nici pistolul... Leucemie... Sigur, ţi-e prieten, plînge-l, cinsteste-l cum se cuvine... însă eu, în sufletul meu, nu la asta mă gîndesc, la leucemia ce atinge un om, ci la cealaltă, mai cumplită, care ne cuprinde pe toţi... fără să ştim, fără să bănuim... fără nici un simptom vizibil... Şi deodată, mai repede sau mai tîrziu, ne trezim infectaţi,

Aşa, se opri deodată chelul. Aşa e bine, frăţioare. Te eliberezi... Dar e rău că nu bei. Totul e să plîngi, să vorbeşti, dar să şi bei... Altfel ce ne mai rămîne de făcut ?...

3

Unde vreţi să mergeţi ? întrebarea şoferului veni ca o surpriză. Tocmai la asta nu se gîndise, unde ar fi putut să meargă... Făcu un gest cu mîna de parcă ar fi vrut să cuprindă cît mai mult din oraş.

Şoferul întoarse capul spre el, evident nedumerit: Oriunde nu-i o adresă...

Depinde cum o iei, răspunse Matei. Am voie să fac o plimbare ?

Celălalt ridică din umeri şi porni maşina. Privirea lui, din oglinda retrovizoare, părea să-i spună ceva în genul ăsta : Transport tot felul de nebuni, nu mai contează că am să te duc şi pe tine. Matei n-o luă în seamă. Era mulţumit ca nu-l mai văzuse niciodată pînă atunci. Dacă s-ar fi putut, ar fi fost şi mai bine să nu aibă nevoie de şofer, maşina să fi mers de la sine. Nici măcar omul acesta de la volan, a cărui ceafă, ca un aluat gata să se reverse între marginea roasă a căciulii şi gulerul slinos al şubei, n-ar fi ştiut de plimbarea lui. Bineînţeles, în afară de Natalia. Ea îi semnase biletul de voie. Fără nici o opoziţie... Bine, era necesară prezenţa lui la institut, pentru două-trei ore, să rezolve nişte lucruri lăsate acolo încurcate, însă nu trebuia să abuzeze mai mult decît timpul stabilit... Oare îl crezuse ? Ce mai conta acum ? La rîndul ei, nu-l minţea şi ea ? Cînd îl sfătuise să o cheme pe Cristina şi să nu mai apeleze la taxi, el refuzase categoric, întrebînd-o apoi, dacă, de la internarea sa, se îb- tîlnise vreodată cu soţia lui. Natalia negase, spunîndu-i ca nici nu dorea o astfel de întîlnire. Minciuna ei îl făcuse să zîmbească, şi zîmbetul acela o neliniştise. Cine ştie ce văzuse ea în clipa aceea pe faţa lui, de se ridicase atît de repede de pe marginea patului, spunîndu-i că era aşteptată la profesor... Poate asta descoperise ea, la lumina zilei şi nu pe nişte buletine

ceară bilet de voie, pretextînd urgenţele, de la institut... Probabil, abia acum trăia cu adevărat spaima apropiatei sale morţi şi fugise de lîngă el, să nu4 mai vadă murind... Cine ar fi crezut, în urmă cu două-trei luni, că vor ajunge să se mintă astfel, ascunzîndu-şi unul de altul tocmai moartea care îi va despărţi şi înaintea căreia erau neputincioşi ?... Nu, bărbatul acela chel, de la bar, nu putea să aibă dreptate, trăia doar o închipuire, prin moartea soţiei lui murise definitiv şi dragostea lor. Exitus ! zicea chelul, bătînd cu toată palma în metalul umed al biroului. Am învăţat şi denumirea asta veche a morţii... atît de veche, că pînă şi moartea miroase a moarte, ha, ha... Rahat, eu am învins-o, mi-am reînviat soţia, trăieşte în mine, o port pe unde mă duc şi, crede-mă, nu-i deloc greu să porţi două trupuri într-unul singur... Mai gîfîi, îmi mai tremură picioarele, dar nu mă opresc, alerg, gonesc întruna...

Gonea acum şi maşina. înainte, aşa cum goneau teii desfrunziţi înapoi, casele de după garduri înalte, peste care se revărsau curpeni negri de iederă sau de viţă de vie sălbatică.

Mai mergem ? întrebă şoferul.

Dar ce altceva avem de făcut ? spuse Matei. Zărise deja turnul muzeului în care lucra Ieronim şi nu-şi mai amintea dacă direcţia asta o stabilise el sau şoferul. Intrară pe poarta muzeului, printre mormanele de zăpadă ce străjuiau aleea şi opriră la jumătatea rondului, chiar la intrare. Dintr-un burlan, scos printr-o fereastră ca de biserică ori de cetate, ieşea o şuviţă de fum albăstrui. Probabil, gîndi el, burlanul era de la soba din chicineta lui Ieronim, un godin sau ceva asemănător, în care ardeau nişte vreascuri adunate din parc... Se trezi spunîndu-i şoferului : Puteţi pomi, ne întoarcem spre centrul oraşului...

Da, aşa era mai bine, îşi mai spuse el, cînd maşina începu să ruleze pe asfaltul cu pete mari, umezi. Trebuia s-o asculte pe Natalia. Fără nici un abuz... Dar, după ce îşi aprinse ţigara, înţelese că nu fusese asta, ci propria lui teamă să nu-i fi venit rău acolo, între zidurile acelea, în faţa prietenului său. S-ar fi putut trăda, pînă la urmă ar fi

fost teamă că slăbiciunea lui ar fi putut lua asemenea proporţii, să nu mai fie în stare să-şi mişte picioarele, şi plimbarea aceasta i-ar fi tihnit, s-ar fi putut opri oriunde... Chiar şi la această biserică, ce venea acum spre el prin parbrizul maşinii, pe lingă umărul omului de la volan... De ce nu s-ar opri ? Biserica asta, ca un vapor eşuat cine ştie cînd aici, la capătul liniei de tramvai, printre tei şi stejari, împingîn- du-şi parcă prora înspre trotuar, îl fascinase totdeauna prin simplitatea ei... îi spuse şoferului să oprească şi să-l aştepte. Coborî încet, atent la fiecare pas, să nu-şi irosească forţele. Uşile nu prea mari, din lemn afumat, ferecate cu paftale din fier forjat, reprezentînd capete de îngeri, erau larg deschise. Lumina căzută prin ferestrele înguste, aproape ca nişte creneluri, făcea inutile cele cîteva luminări aprinse în sfeşnicele mari de lîngă icoanele din faţa altarului sau în recipientul de tablă, umplut cu nisip, de la picioarele sfîntului care dădea numele bisericii. Matei înaintă pînă la mijlocul navei, auzin- du-şi paşii răsunînd pe mozaicul gol şi ecoul lor venit din toate zidurile. Apoi se opri, întrebîndu-se ce caută el acolo. Cuprins de panică, se retrase încet, pînă în dreptul unei mese, la care paracliserul sau îngrijitorul bisericii, un bătrîn îmbrăcat pe jumătate ca un călugăr, îşi vindea luminările. Abia atunci desluşi, în penumbra lăsată de zidul dintre ferestre, un mic morman de îmbrăcăminte neagră. Cumpără o luminare, una dintre cele mai groase, aşezate pe masa aceea, şi, ducîndu-se s-o aprindă, băgă de seamă că mormanul acela de haine negre nu era altceva decît o bătrînă, care îşi ridicase fruntea de pe mozaic şi acum stătea încremenită, cu picioarele sub ea... Panica i se mai liniştise. Aprinse lumînarea şi o înfipse în nisip. Era pentru tatăl lui. Nu ştia dacă învăţătorul acela, pe care el nu-l văzuse decît în fotografie, fusese credincios sau nu. Oricum, dacă ar fi intrat acolo, în faţa sa, lîngă icoana din care sfîntul-patron îl privea cu nişte ochi alungiţi şi galbeni, cu siguranţă că gestul lui nu l-ar fi putut supăra. Era doar un fel de reamintire a chipului tatălui său, care, în cea mai bună fotografie a lui, numai în chiloţi, în faţa unui vagon de tren, îşi turna cu găleata apă în cap... Niciodată nu se gîndise la el ca acum, simţindu-l viu, cu

lui, dispărut la o vîrstă mai mică decît cea a fiului său, care privea acum fascinat pîlpîirea luminării, se referise tocmai la acesta din urmă... Vag, foarte vag, speranţa pentru un copil încă nenăscut, neştiut dacă avea să fie fată ori băiat, blond sau brunet, deştept ori prost... Moartea nu-i mai îngăduise nici cele cîteva luni, să-şi poată cunoaşte ultimul copil. Exact cum fiul, la rîndul său, nu-şi va vedea niciodată băiatul sau fata... Revolta lui tulbure, care îl cuprinsese uneori în ultimele zile, găsise acum împotriva cui să se îndrepte... Ce blestem ne urmăreşte !... se trezise murmurînd. Nu e de-ajuns că nu ne putem alege naşterea, dar nici Ia alegerea morţii nu avem dreptul... Vezi că am dreptate, frăţioare... Chelul îi pusese mîna pe umăr, îl simţea acum alături, îi auzea respiraţia şi vorbele : Nu există moarte, nefericitule, asta s-o ştii. Există eu sau tu, numai aceştia vor muri, dar, pînă ne va veni sorocul, să ne împotrivim cu îndîrjire, să ne agăţăm chiar şi de o scamă, de un fir de fum, dacă ele ne dau sentimentul că sîntem vii... Şi saltul pe fereastră sau otrava ori un somnifer puternic pot fi fumul sau scama dumitale, răspunse Matei. Nu, continuă celălalt, în orice împrejurare sinuciderea este un lucru oribil, laşitate, trădare... Vorbe, domnul meu, îl opri Matei. Nu mă poţi numi laş, dacă vreau ca suferinţa celor din jurul meu — suferinţa asta provocată de existenţa mea prezentă — s-o fac să dispară. Şi trădare ? Faţă de cine ? Poate de cei care nu şi-au pus capăt zilelor, continuînd să împrăştie în jurul lor suferinţă... Nu pot să mă înfrăţesc cu aceştia, nu sînt în stare... Ceea ce sînt eu acum, insul acesta, personajul dintr-o piesă proastă, intrat acum într-o biserică, nu mai are prea multă importanţă pentru mine... Şi, la urma urmei, dacă voi ucide trupul meu, numai el va înceta să existe, nu tu sau altul ca tine... Păi, ziceai, replică celălalt, că nu putem să ne alegem moartea... Nimic mai adevărat, răspunse Matei. Moartea mea a fost aleasă de ceva străin fiinţei mele... de altceva, venit de la cine ştie **ce** străbunic sau de Ia o întîmplare ce a făcut să se producă o scînteie, un scurt circuit, o reacţie anapoda şi celula aceea s-o ia razna... Dar e îngrozitor, nefericitule, să mori la o asemenea vîrstă, mai spuse chelul, şi Matei se trezi strîngîn- du-şi pumnii : La naiba cu

mai aud, că suferinţa şi nedreptatea sînt tot ale divinităţii, pentru a-i face pe oameni mai buni. Cel sacrificat dispare aşa cum a fost, rău sau btin, şi nici o schimbare nu mai este posibilă... Sacrificarea este inutilă, orice răstignire e un joc blestemat de-a-lu-mea-de-din-co-lo... menit să ne ţină şi în viaţă legaţi de propriile noastre cadavre... Mîna de pe umăr apăsă din nou şi Matei, ca şi cînd abia acum şi-ar fi dat seama că se afla acolo, se întoarse încet spre ea. în faţa lui era bătrîna, ridicată de jos, de pe mozaic, uitîndu-se la el cu nişte ochi mici, spălăciţi şi înlăcrimaţi, singurii parcă vii de pe tot chipul negricios şi zbîrcit. Molfăi printre buzele sale subţiri şi vinete : Mă bucur că mai văd şi tineri ce n-au uitat de biserică... înspăimîntat, îi întoarse spatele şi o porni spre uşă. Bătrîna mai spuse ceva, dar el nu mai dorea s-o mai audă. Ajunse la maşină tremurînd tot. Se aşează la locul său, pe bancheta din spate, şi încercă să-şi aprindă o ţigară.

Unde mai mergem ? întrebă şoferul.

Spre centrul oraşului, răspunse el, după ce trase primul fum. Şi te-aş ruga să mergi puţin mai încet. Vreau să cunosc şi eu mai multe din oraşul ăsta.

De unde sînteţi ? mai întrebă celălalt.

Fu gata să-i spună că nu mai era, că el, cu maşina lui, transporta un cadavru. Dar răspunsul i se formulă singur, fără voia sa : Am trăit cîndva în acest oraş.

Da, spuse şoferul. E frumos oraşul nostru. S-a construit foarte mult...

Dintre norii sparţi de vînt, apăruse soarele. O lumină dureroasă trecea prin parbriz, şi-i înlăcrima ochii. Dar nu-i închidea. Nu mai putea să-i închidă. Nici măcar nu-şi apropia genele între ele. Larg deschişi, cuprindeau în ei tot ce se putea cuprinde din dimineaţa aceea de iama însoriă, din strada largă ce cobora spre centrul oraşului. Şi, deodată, se văzu întins în sicriu, văzu camionul drapat în pînză roşie, fotografia sa aşezată deasupra capului, convoiul de bărbaţi şi femei veniţi să-l însoţească... Privea înaintarea lentă a acestei lumi şi auzea tînguirile fanfarei, nu din sicriu, ci din fotografia cu chenar negru... Bărbaţii sînt mai slabi ca femeile, Matei, spunea Natalia ghemuită lîngă sicriul lui. Atunci de ce plîngi ? o întrebă el. Aşa se

mereu un mare spaţiu... Dar mama unde era ?... Nici sora şi nici cumnatul său nu veniseră ? Şi Ieronim ! îl uitase şi el ?... Nu, Ieronim apăruse deja în spaţiul gol dintre Cristina şi mulţime. Era îmbrăcat în rasă de călugăr, cu mîinile împreunate în faţă şi, la fiecare pas, pufnea în rîs... De ce o fi rîzînd, oare, aiuritul ăsta ?... De el însuşi, Matei, îi răspunse Natalia. Numai el rîde, toţi ceilalţi plîng... Plîng să poată rîde la masă, la pomană, Natalia, spuse el. Profesorul tău va spune din nou bancul acela cu cîinele care trece frontiera unei ţări, Donişan va zîmbi toată vremea la gîndul că discursul său a fost înălţător...

Am ajuns în centru, îl auzi deodată pe şofer. Acum unde să mă îndrept ? Ce doriţi să mai vedeţi ?

Nu mi-a mai rămas prea mult timp, răspunse Matei. Du-mă pe străzile cele mai frumoase şi, la sfîrşit, mă laşi de unde m-ai luat... Avea destui bani la el, să plătească. Aproape o mie de lei... De ce naiba luase banii ăştia la spital ? Sau îi adusese Cristina ?... Nu, nu mai ştia. Ce importanţă mai avea acum, dacă îi luase el de-acasă ori îi dăduse ieri Cristina ?... I-ar fi putut mototoli, ori face ghem, aruncîndu-i pe fereastra maşinii...

Nu, m-am răzgîndit, îi spuse şoferului. Să ne întoarcem la spital. Am acolo internat un prieten şi vreau ca, pînă la plecare, să mai stau de vorbă cu el...

Cum doriţi, răspunse şoferul.

Ce putea el să mai dorească ? Fiinţa lui era golită chiar şi de spaima fizică ce îl chinuise în toate zilele şi nopţile din urmă. Nu mai dorea decît să treacă timpul mai repede şi să ajungă acolo... Unde ? se întrebă el mirat de propria sa indiferenţă. Cînd se sculase din pat, se gîndise la Donişan. Primul drum, acolo vroise să-l facă. Să intre în cabinetul lui şi să-i spună că el, Matei Hermeziu, pierdea o luptă pe care, dacă n-ar fi trebuit să moară, ar fi cîştigat-o... O, ce prostie îi trecuse prin minte !... îşi spuse acum. La ce ar fi folosit o asemenea explicaţie ?... Da, orgoliile, ultimele lui orgolii, numai ele... Chiar şi în pragul morţii, oamenii nu se pot elibera de boala asta. Se agăţau pînă şi de propria lor înmormîntare, închipuindu-şi-o cu cît mai mare fast... Nu, nu mai era în stare să vadă pe nimeni. Dacă s-ar fi putut termina totul aici, pe bancheta maşinii

nişte mai rămăseseră în sufletul său... Străzile erau pline d« lume. îi vedea prin geamul maşinii pe bărbaţii şi femeile acelea, dar nu le mai invidia mişcarea, gesturile, rîsul, încruntările, nepăsările, paşii lor grăbiţi sau leneşi... Ei nici nu mai existau... Numai timpul care trecea îngrozitor de încet. Şi asta mai era datoria lui, ultima, să accelereze scurgerea timpului, a timpului său... Dar cum ? Era el, oare, omul pregătit pentru moarte ?... Da, nu-i mai era teamă nici chiar atunci cînd se gîndea la .Natalia, la copilul lor... Şi totuşi, ei, aceste două fiinţe, trăind încă într-un singur trup, nu-l lăsau să rostească de fiecare dată, da... întindeau mîinile spre el, îi închideau cu ele gura, îi mîngîiau obrajii, fruntea... le simţea răsuflarea caldă... însă ea şi copilul erau mereu muţi, incapabili să scoată o vorbă, măcar o silabă, care l-ar fi încurajat... Natalia cu o mînă îşi ţinea copilul, cu cealaltă îi strîngea uşor umărul în palmă şi toţi trei ascultau o altă Na- talie, îmbrăcată în alb, calmă, exigentă, ce repeta mereu : Nici o speranţă, dragă doamnă, absolut nici una... Numai la Natalia trebuie să mă gîndesc, îşi mai spuse el, totul, absolut totul va trebui să dispară, ca să rămînă numai ea... Pentru o astfel de femeie poţi muri... Cum, tocmai cînd ai descoperit-o, cînd pînă acum ai căutat-o fără s-o găseşti ?... Tocmai acum ?...

Am ajuns, îl anunţă şoferul oprind maşina lîngă bordură. Poarta spitalului era la cîţiva metri. O arcadă de beton sub care se lăţeau uşile şi ferestrele enorme. Niciodată nu i se păruseră atît de mari şi urîte. Cît plăti şoferului, avu senzaţia că îl aşteptau nerăbdătoare, ca nişte fiinţe vii, să-l îmbrăţişeze, să-l absoarbă, să-l topească în soarele oglindit în ele, care nu avea nici o legătură cu celălalt, strălucind undeva sus, la spatele său...

4

Arhitectul Gigi Petrescu intră greoi, ochii săi mici, ca de rozător, îşi trecură privirea de cîteva ori peste feţele şi capetele oamenilor din atelierul lui Hermeziu. Rămase o clipă lîngă uşă, apoi merse încet, cu obrajii tremurîndu-i

acolo, pe biroul acestuia, pe urmă întrebă : Ei, cum o duceţi ?

Ceilalţi îşi încetară lucrul şi se uitau la el miraţi. Adjunctul lui Donişan nu venise niciodată aşa acolo, să se aşeze pe scaunul şefului lor, ca şi cum ar fi vrut să stea la taclale cu ei.

Cum s-o ducem ? răspunse rîzînd conductorul de atelier. Cum ştiţi. Cu planul...

Cu planul, repetă şi Petrescu. E bine, e foarte bine că faceţi planul. Aşa trebuie... de asta primim o leafă, să muncim cît mai bine.

Conductorul încetă să mai rîdă. Comportarea lui Petrescu i se părea de-a dreptul nefirească. Ori era beat, ori înnebunise, se gîndi el. Spuse : Ne străduim şi noi. Vrem ca atunci cînd se va întoarce de la spital tovarăşul Hermeziu, să nu găsească nereguli prea mari...

El nu va mai găsi niciodată nereguli, răspunse Petrescu.

Nu, n-aveţi dreptate, continuă conductorul. Şeful nostru e mai exigent decît vi-l închipuiţi dumneavoastră.

Nu va mai fi niciodată exigent, dragul meu, mai spuse Petrescu.

Ce vreţi să spuneţi ? întrebă celălalt.

Ce-aţi auzit cu toţii, răspunse Petrescu. Obrajii lui mari începură să-i tremure şi, cînd îşi strînse ochii, prin creţurile pungilor vineţii luciră lacrimile. Şi le şterse încet, cu dosul mîinii, inspiră zgomotos pe nas, înghiţind, apoi adăugă : A trebuit ca tocmai eu să vă aduc această veste nenorocită. Arhitectul Hermeziu a murit noaptea trecută...

Nu se .poate, murmură conductorul. Este imposibil să... Dar Petrescu îl opri ridicînd o mînă : A murit... s-a stins... nu mai este... Am primit un telefon de la spital, de la şeful clinicii... O boală îngrozitoare... Leucemie, oameni buni, asta a avut şi nu şi-a mai putut suporta sfîrşitul... Profesorul mi-a vorbit clar, e vorba de un somnifer puternic... L-a înghiţit şi a adormit...

In atelier încremeniseră toţi acolo unde îi găsise vestea. Nimeni nu putea să scoată o vorbă, doar Petrescu umplu pauza care urmă, suflîndu-şi nasul în batistă. Mai spuse : Ce talent s-a prăpădit... Omul ăsta era făcut pentru

faţa voastră, cîrpa asta de om, am putut face şi citi referatul acela... Să-i fiu pe plac lui Donişan, idiotului ăsta, care ştie numai să-şi rînjească dinţii ca un cal... începu iar să plîngă. Şi, în liniştea aceea apăsătoare, răsună deodată ţipătul unei femei : Dumnezeule, eu l-am ucis... Eu i-am cumpărat feno- barbitalul... două flacoane de fenobarbital... M-a rugat să-i aduc adeverinţa de salariat, şi atunci...

Gina, linişteşte-te ! Conductorul o prinsese în braţe, for- ţînd-o să nu se mai zbată. Se adunaseră toţi în jurul celor doi, uitîndu-l pe Petrescu. O colegă a desenatoarei aduse un pahar cu apă şi încercă s-o facă să-l bea. Conductorul o aşezase pe scaun şi o sprijinea de umeri, dar ea continua să ţipe şi să-şi fluture capul cu .părul despletit : Lăsaţi-mă... Sînt o ucigaşă... El m-a rugat, dar eu trebuia să ştiu... Eu l-am omorît... Mîinile astea, ale mele... Idioată ce sînt, n-am înţeles, n-am fost în stare să simt nenorocirea, cînd mi-a mulţumit, cînd mi-a spus că sînt singurul om pe care îl va mai purta în noaptea aceea în ochii săi...

Nimeni nu înţelegea vorbele ei bolborosite, frînte, sugrumate. Doar arhitectul Petrescu, cu ţigara acum în gură, îşi mai amintea că de multe ori îl văzuse pe

5

Natalia luă ceaşca, se uită în ea şi o puse la loc. Nu mai era decît zaţul de pe fund. Spuse : Am înţeles, domnule profesor. Nu trebuie să-mi mai repetaţi... Şi profesorul, con- tinuînd să-şi frece nasul cărnos, strivit între degetele lui uscate, îi replică scurt : Mie să nu-mi faci mofturi, auzi ? Doi sau trei ani în plus şi ţi-aş putea fi tată. Pleci chiar acum din spital. Te-ai îmbolnăvit, ai înnebunit... ţi s-a întîmplat ceva în familie, orice... Ce, eşti inconştientă ? Dacă nu ţii seama de sănătatea ta, măcar copilul eşti obligat să-l protejezi... Taci !... Nu sînt orb şi nici nu trebuie să văd prea mult. Simt... am simţit de cînd am primit scîrnăvia aceea de anonimă... Natalia, nu ne cunoastem de ieri. de alaltăieri. fato... Hai. curai. uită-te în

Natalia nu se mişcă, rămase la fel ca înainte, privindu-şi mîinile împreunate pe birou. îl auzi din nou : Eşti singura care poate să urmeze în locul meu, înţelegi ? De asta îţi port atîta grijă... Nu... îţi repet, ţi-aş putea fi tată... Ştii că am un fiu, un neisprăvit... Iată, recunosc şi taina... durerea mea, numai să te conving... Ştii de fiul meu, dar nu ştii cît mi-am dorit să am o fată... înţelegi ?... Fata aceea, care ar fi fost a mea, cu siguranţă că ţi-ar fi semănat... Cel puţin ca intelect... Fetele totdeauna seamănă cu tatăl lor, şi eu nu sînt tocmai un tembel... Crezi că bat cîmpii ? Cine ştie ?... Poate îţi zici, iată, fiinţa asta, atît de acră, rece, raţională pînă în vîrful unghiilor, a început să aiureze... Poate, nu-i exclus să fie şi aşa, iraţionalul ne corectează de multe ori frazele cele mai importante pe care le rostim în viaţă, ca să nu mai vorbesc de privirile înlăuntru în sinea noastră... Hai, Natalia, înţelege, du-te acasă !... Te voi ţine eu la curent... Fii calmă, există scrisorile lăsate de el...

Credeţi că asta mă nelinişteşte acum ? întrebă ea ridicînd privirea spre profesor. Că aş putea fi suspectată de moartea lui ?...

Nu, n-am gîndit un asemenea lucru absurd, răspunse profesorul şi Natalia nu-l mai lăsă să vorbească : De ce nu-mi daţi pace ? Nu am nevoie să-mi poarte nimeni de grijă. Vă rog, vreau să fiu singură...

Profesorul nu mai insistă, deja se făcuse ora cînd trebuia să coboare la morga spitalului şi să asiste la autopsie. Cu toate protestele lui, procuratura nu renunţase Ia această verificare. Natalia mai auzi o dată îndemnul să plece acasă, îi mai văzu cîteva clipe nasul roşu şi ţeasta ciupită caraghios de calviţie, ca şi cum cineva i-ar fi smuls la întîmplare părul, apoi se aplecă asupra teancului de foi de observaţie, ce trebuiau închise şi semnate formele de externare. Lucră aşa aproape o jumătate de oră, hărţuită doar de gîndurile ei, care o făceau uneori să se oprească din scris şi să-şi muşte mîinile. La un moment dat, apăru sora şefă, însoţită de un tî- năr, care, legitimîndu-se, se prezentă, locotenent de miliţie. Dorea să stea puţin de vorbă cu ea, să-i ceară nişte informaţii. Sora şefă dispăru repede, închizînd uşa în urma ei, şi Natalia nu mai putu

Fără să ceară voie, locotenentul se aşeză pe singurul scaun din faţa biroului : în legătură cu arhitectul Hermeziu, care este internat la dumneavoastră.

Există aici un şef de clinică, de ce nu-i cereţi lui informaţiile ce vă interesează ? O enervase de la început siguranţa acestui om, felul cum se aşezase pe scaun, cum rostise prima întrebare.

O, dacă mă luaţi aşa ! făcu el rîzînd. Vom vorbi şi cu tovarăşul profesor, dar acum sînt în cabinetul dumneavoastră. Doctoriţa Natalia Argeanu... cred că sora şefă nu m-a dus la altcineva.

Mai explicit! spuse Natalia, stăpînindu-se tot mai greu să nu izbucnească. Fără introduceri...

Asta şi doresc, răspunse el. Avea o faţă uscată, nişte ochi cenuşii, ironici, părea pieptănat înainte să intre acolo, îmbrăcat în pas cu moda, şi Natalia, privindu-l în silă, îl întrebă : Spuneţi odată ce vă interesează ?

De ce s-a internat, spuse locotenentul. De ce suferă ? E atît de grav, că necesita o internare ?

A ! exclamă Natalia fără să vrea. Asta era... îl suspectaţi că s-a internat fără să fie bolnav. Aş putea şti ce importanţă are acest lucru pentru dumneavoastră ?

Are, răspunse el. Arhitectul Hermeziu urmează să fie anchetat de noi în legătură cu nişte treburi nu prea curate...

Matei şi treburi necurate ? gîndi ea. Nu, nu era posibil, o altă murdărie venea în urma lui, şi acum, după moarte. Spuse, şovăind : Şi ce fapte atît de grave a săvîrşit arhitectul Hermeziu, de trebuie anchetat ?

La ce v-ar folosi să aflaţi ? Spuse locotenentul. Nu, de la dumneavoastră trebuie să cunosc, pe bază de documente, că a fost internat pentru o cauză reala... adică o boală sau... Şi Natalia nu-i mai dădu posibilitatea să-şi termine fraza : Eu nu mai pot să vă dau nici o informaţie în privinţa aceasta, nu aveţi decît să vă duceţi la morgă, să asistaţi, împreună cu cei de la procuratură şi colegii dumneavoastră, de la resortul respectiv, la autopsia arhitectului Hermeziu. Acolo veţi afla mai mult decît aşazisele lui treburi necurate...

Faceţi glume, doamnă doctor, spuse el rîzînd din nou.

mai văd !... Să te duci naibii la şefii tăi, care te-au trimis aici fără să se informeze cu adevărat... Pleacă !...

Locotenentul se ridicase de pe scaun, pusese ,mîna pe clanţa uşii, însă mai zăbovi, rînjind la fel, ca şi cum ceea ce auzise îi încremenise faţa în rînjetul acela. Abia după ce ceaşca de pe masa Nataliei se izbi de uşă, împroşcîndu-l cu cioburi şi zaţ de cafea, ieşi în grabă. Infirmiera, care intră în urma lui, o găsi pe Natalia cu mîinile întinse pe tot biroul, sprijinindu-şi fruntea de ele.

Vă este rău, doamnă doctor ? întrebă ea.

Nu, răspunse Natalia. Te rog să ieşi.

Să adun măcar cioburile, mai spuse infirmiera.

Da, da, adună-le, spuse într-un tîrziu Natalia. Şterge tot şi stai la uşă. Nu vreau să mai văd pe nimeni. O oră, o jumătate de oră măcar.

Cît infirmiera curăţă cabinetul, Natalia se întinse pe canapea. închizînd ochii, îşi mîtngîie involuntar pîntecul, de parcă ar fi vrut să mai simtă din nou mişcarea vieţii din el, ca astfel să se încredinţeze că nu era singură. Auzea zgomotele cioburilor adunate de mătură şi, peste ele, vocea lui Matei : Mai vrei alt răspuns, Natalia ? E prea mult, spuse ea, şi el începu să-i sărute picioarele. Se opri deodată, între- bînd-o : Ştii că ţi s-au umflat picioarele ?... Da, răspunse ea. Este aproape normal să se umfle. Dar ce mai contează picioarele mele umflate, dureroase, cînd am toţi aşii în mină ?... Infirmiera închise uşa. Nu mai ai nimic, Natalia, îşi mai spuse ea. Povestea cu aşii a fost o farsă, cea mai cumplită din întreaga ta viaţă... Hai, nu te mai nelinişti pentru asta, fii calmă, însuşi Matei s-ar întrista văzîndu-te aşa... Să fii calmă, să nu te nelinişteşti... Ce baliverne!... Eşti singură, absolut singură, valul se ridică în faţa ta, te înhaţă, te aruncă pe creasta lui, se despică în două, să ajungi la fund, şi iar se uneşte, tună deasupra ta, te înăbuşă, ţi-a pus gheara în gît, şi tu n-ai altceva de făcut decît să fii calmă, să zîm- beşti... Dumnezeule, şi el acolo, pe masa aceea de mozaic, înconjurat de nişte oameni pe care nu-i interesează moartea unui om, ci verificarea unor bănuieli, îndeplinirea unor formalităţi, ca apoi să semneze hîrtiile, să-şi spele mîinile şi să se întoarcă la birourile lor ori acasă, povestind colegilor ori soţiilor un caz din

Ciocănitul din uşă o ridică de pe canapea. Era semnalul sorei şefe. Numai ea bătea în uşă de trei ori, cu unghiile, de parcă ar fi zgrepţănat un cîine sau o pisică. Spuse tare : Intră !

Sora şefă, după ce închise uşa, îi spuse în şoaptă : A venit un tip de la institutul unde a lucrat arhitectul...

Şi ce vrea? întrebă Natalia. De ce nu l-ai dus, la profesor, la morgă ?...

Numai cu dumneavoastră doreşte să vorbească, răspunse sora şefă. Natalia nu mai avu timp să decidă. Gigi Petrescu deschisese deja uşa şi se apropie de pa : Să mă prezint... îi luă aproape cu forţa mîna şi i-o sărută ceremonios: Arhitect Petrescu... directorul adjunct al institutului în care...

Am aflat, îl opri Natalia, în timp ce sora şefă se retrase din cabinet. Cu ce vă .pot fi de folos ?

O, doamne ! făcu el, împreunîndu-şi mîinile ca pentru rugăciune. Mie ?... Păi am venit ca eu să vă întreb cum am putea să vă fim de folos la nenorocirea asta... Vă rog, ascultaţi-mă !... Vreau să ştiu cînd va putea fi luat de la morgă trupul regretatului nostru coleg. Noi, institutul... vă asigurăm că vom da...

Cred că aţi greşit, îl opri din nou Natalia. Arhitectul Hermeziu are o soţie, socrii sînt în acest oraş. De ce nu vă adresaţi lor ?

N-am greşit, doamnă doctor, începu el mai .precipitat decît înainte... Poate n-ar trebui... dar, în sfîrşit... Vă mărturisesc dumneavoastră... numai dumneavoastră... Am citit nişte anonime la adresa lui... O, aşteptaţi, vă rog !... Singurul lucru real din ele era că dumneavoastră i-aţi fost mai mult decît o soţie... Zău, nu vă supăraţi !... Pînă la moarte mă va obseda arhitectul Hermeziu... Cazul Iui... pentru că un tîmpit de la noi l-a transformat pe cel mai talentat om din institut într-un caz... N-ar fi nimic... dacă... dacă eu nu i-aş fi dat ajutor monstrului acela... tot concursul... Un impostor, un parvenit, să murdărească un om curat, jiobil... Vă rog, doamnă... Se aplecă să-i sărute iar mîna, însă Natalia şi-o retrase brusc din mîinile lui,. spunîndu-i : Şi ce vreţi de Ia mine, să vă iert eu ?

Dumnezeule ! făcu el, iertarea asta nimeni nu mi-o va

tele obrajilor săi graşi. Am venit ca să ştiţi totul, să aflaţi astfel şi de mine, ticălosul, laşul, mincinosul din faţa dumneavoastră... Toată dimineaţa m-am chinuit dacă să vin sau nu... Nu ştiam ce fel de femeie sînteţi şi... Acum însă... O, pot să îngenunchez la picioarele dumneavoastră... ^şi să ascultaţi toată povestea mîrşăviei... Nu, n-a avut duşmani, doamnă... sau a avut pe cîţiva, din conducerea institutului şi, nu-i aşa, era de-ajuns, ăştia, cu puterea lor, pot zdrobi pe oricine... Pentru că ceilalţi tac, îşi strîng buzele şi mîinile la piept şi lasă să treacă tăvălugul cînd peste unul, cînd peste altul... Pînă le vine la fiecare rîndul... Numai eu, eu singur m-am zdrobit pe mine însumi, şi tocmai acum, la bătrîneţe, în pragul pensiei... Da, doamnă, mă simt murdar, ticăloşit... Am venit la dumneavoastră să vă mărturisesc asta... şi să vă asigur că vom da tot ajutorul la înmormîntarea.lui...

Natalia se lipise cu spatele de perete. Nu mai era nici înfuriată de prezenţa omului acesta şi nici curioasă să-i mai asculte mărturisirile. Ii spuse : Bine. Despre înmormîntare vorbiţi, totuşi, cu familia lui. ,Şi acum vă rog să plecaţi...

Vă mulţumesc că m-aţi primit, mai spuse el şi îi sărută iar mîna. Omagiile mele, doamnă... Vă implor din suflet, orice necaz aţi avea, eu vă pot ajuta. Aş fi bucuros... Sînt înscris în cartea de telefon... Sigur, la orice oră, oricînd...

Natalia închise uşa în urma lui şi se întoarse la birou. Profesorul avusese dreptate, gîndi ea. Ar fi trebuit să plece acasă. Apoi, aşezîndu-se pe scaun, se întrebă : Fără să-I mai văd măcar o dată ?... îşi aprinse automat ţigara. Nu se putea abţine, deşi ştia că, pentru copil, n-ar fi trebuit să mai fumeze. La ce bun să-l mai vadă ? îşi mai spuse ea. Totdeauna avusese oroare de înmormîntări şi de morţi. Mai ales de cei care îi fuseseră apropiaţi. La moartea cuiva drag era mai bine să nu fii prezent, să-l vezi în sicriu, un cadavru, gata să se descompună, ci să-ţi rămînă imaginea omului viu, cu care uneori te poţi trezi vorbind... Şi, oricum, ea nu se va putea duce la înmormîntarea lui Matei, ar risca să dea un spectacol curioşilor, bîrfitorilor... Nu-i mai rămînea decît, cine ştie cînd, să-i explice copilului de ce .ea n-a fost prezentă la înmormîntarea tatălui său... O,

şi, pentru o clipă, redeveni acea Natalie trezită din somnul ei de femeie însingurată de bărbatul care alergase spre ea atîţia ani s-o găsească — o femeie în plină maturitate şi nesăţioasă de el...

Vocea ridicată a infirmierei, ce se auzea în anticameră, ajunse pînă la ea. Recunoscu însă şi cealaltă voce, care cerea cu încapăţînare să intre. Recunoscînd-o, un moment dori să n-o primească, apoi cedă. Deschise ea însăşi uşa. Cristina. intră atît de grăbită, încît, să nu se lovească de ea, întinse mîinile ca într-o îmbrăţişare. Era îmbrăcată toată în negru şi, ciudat, observă Natalia, culoarea asta o întinerea şi mai mult. Rămăsese în picioare, sprijinindu-se cu o mînă de birou, şi o vreme nu fu în stare să scoată o vorbă. Abia după ce buzele începură să-i tremure şi ochii îi luciră de lacrimi, murmură : S-a întîmplat şi asta...

Natalia se apropie de ea şi, cuprinzînd-o de umeri, o aşează pe scaun. într-un tîrziu, o întrebă: Vrei o cafea ?

Cristina dădu din cap şi lacrimile i se împrăştiară pe pieptul paltonului descheiat: Da, spuneau ochii ei, dacă eşti bună, aş bea o cafea...

Natalia umplu la chiuvetă ibricul cu apă şi băgă plonjorul în el. Puse cafeaua şi zahărul şi, cînd vru să se întoarcă la birou, îşi văzu faţa în oglindă. Alături de ea, capul şi umerii Cristinei. Se întrebă în gînd : Să-i spun, oare ?... Aşa, simplu, ca între două prietene, dragă, sînt gravidă... Pe urmă să-i arate scrisoarea de la Matei. Două fraze de recunoaştere a copilului... Nu, se îngrozi ea deodată, la ce ar folosi ? Tocmai acum...

Cafeaua începuse să fiarbă. Rămase acolo, lîngă chiuvetă, s-o supravegheze. Cristina îşi aprinse ţigara. Cînd o ducea la gură, îi tremurau degtele. La un moment dat, Natalia o auzi : Te rog să vii la înmormîntare...

Erau primele ei cuvinte pronunţate coerent. Natalia nu-i răspunse. Turnă cafeaua în ceşti. După cîteva clipe, aşezată în faţa ei, starea lor, bînd acolo cafeaua, i se păru neverosimilă. Niciodată nu-şi putuse închipui o astfel de scenă — două rivale, una lîngă alta, sorbind paşnice din ceştile pline cu cafea. Cristina repetă din nou rugămintea. Acum nu se mai putea eschiva, trebuia să-i răspundă : Eu n-am să fiu prezentă la înmormîntarea lui Matei. Chiar

Cu tine alături aş suporta mai uşor, spuse Cristina.

De ce ? mai întrebă Natalia.

Nu ştiu, nu-ţi pot explica acum, răspunse Cristina.

Şi iar tăcură. Terminaseră de băut cafeaua şi rămaseră aşa, încremenite în scaun, amîndouă privindu-şi mîinile. Numai ele, mîinile lor, continuau să se mai mişte. Strîngeau ţigările între degete, le duceau la gură, scuturau scrumul, bă- teau uşor cu unghiile în lemnul biroului, îşi frecau palmele şi îşi spuneau unele altora ceea ce nici una din cele două femei nu mai erau în stare să-şi spună.

6

Sfinţii zugrăviţi pe pereţii bisericii sau cei de pe icoane se uitau la Ieronim cu ochii lor ficşi, afumaţi. El le simţea privirea dar nu-şi putea dezlipi ochii de pe faţa încremenită a lui Matei. Când şi cînd, mîna Cristinei, petrecută după braţul său, tresărea sau degetele i se strîngeau uşor. Ochii sfinţilor îl făceau să se gîndească la maică-sa. Ochii ei semănau tot mai mult cu cei de pe pereţi şi din icoane. Pe unde s-o fi înghesuind acum bătaîna lui ? Biserica era atît de plină de oameni, încît nimeni nu se mai putea mişca. Doar în jurul mortului, rudele, colegii şi prietenii acestuia stăteau mai în larg. Comuna nu mai văzuse o asemenea înmormîntare. Fanfara trimisă de autorităţile din capitala judeţului, mulţimea coroanelor, dar mai ales cea a străinilor uluiseră pe localnici. Şi, într-un anume fel, gîndea acum Ieronim, îi jigniseră. Mai toţi morţii lor erau duşi la groapă pe năsălie, cu un singur popă, cu cîteva buchete de flori şi o masă de colaci. La căpătîiul lui Matei slujeau cinci preoţi... Dar nu pentru asta venise acolo atîta suflare de lume, care umplea nu numai biserica, ci şi curtea ei, ci pentru mama mortului. Nu exista familie în sat în care soţii sau copiii lor să nu fi trecut, la şcoală, prin clasa îndrumată de ea. La început, această mulţime de oameni îl însufleţise pe Ieronim. Descoperise că vechea unitate a comunei, de pe

lumea adunată în jurul sicriului şi a bisericii... Veniseră toţi pentru învăţătoare, dar şi pentru fiul ei, unul de-ai lor, plecat dintre ei să le ducă faima. îi văzuseră fotografia în ziare, îl urmăriseră uneori vorbind la televizor sau la radio şi, cînd credeau că se îndepărtase cu totul de ei, iată, el se întorsese în comună, prea grăbit să se .aşeze în cimitir... Acum stătea înconjurat de flori, de luminări, de fumul ieşit din cele cinci cădelniţe, de răsuflările rudelor, ale prietenilor, îmbrăcat în costumul lui bleumarin, cu pantofi noi şi cravata la gît. Unul dintre preoţi începuse o rugăciune şi Ieronim repetă în gînd după el : Ieri eram cu voi, şi iată-mă, astăzi stau în faţa voastră...

Da, Ieronim, îl opri Matei. Stau, dar nu stau bine, bătrîne. Cravata asta, ca o zgardă, cine naiba mi-a pus-o la gît ?

Rabdă, Matei, spuse Ieronim. Nu vezi, sărmana ta mamă abia mai suflă. S-a zbătut cît s-a zbătut şi acum a căzut cu fruntea de marginea sicriului tău. N-o îndurera mai mult decît este. Ce-ai vrea, să stai acum în faţa lor în vreo bluză de-a ta şi pantofii $ă aibă cine ştie ce frunză lipită de talpă ?... Nu se poate decît aşa, curat, elegant, ca la nuntă... Taci, rabdă !...

Eu nu ştiu ce-i răbdarea, Ieronim, spuse Matei. Şi pantofii ăştia care mă strîng... şi costumul cu care era să ajung director... Eliberează-mă măcar de zgardă...

Rabdă şi ascultă, îl îndemnă iar Ieronim. De acum încolo numai răbdarea şi ascultarea îţi sînt date... înţelege că eşti mort !...

înţeleg, dar .nu cred, răspunse Matei. Nu pot crede, fiindcă asta nu se va mai repeta niciodată. Adică viaţa mea, extraordinară pentru mine... Să trăieşti, să te zbaţi, să suferi, să fii fericit şi, deodată, să-ţi laşi o adresă într-un cimitir ? Cum să accept acest lucru ?

Trebuie să acceptăm totul, dragul meu, continuă Ieronim. Moartea, e la fel de misterioasă şi extraordinară ca şi naşterea, pentru că nu ne-o putem noi fixa.

Şi viaţa ? întrebă Matei.

Un fel de plimbare, răspunse Ieronim. O plimbare cu zgarda de gît... Se plictisesc alţii de plimbarea noastră sau noi înşine ne plictisim, şi gata, se sfîrşeşte. Viaţa ca o

Tu eşti un închipuit, Ieronim, mai spuse Matei.

Nu, doar că îmi amintesc mereu de cîte ceva, răspunse Ieronim. Cuvîntul meu de ordine a fost amintirea, încăpăţîna- rea în memorie, mai adăugă el, simţind iar zvîcnirea mîinii Cristinei sub braţul său. Oare pentru că preotul din comuna i se adresase şi ei, începîndu-şi cuvîntarea cu aleasă doamnă ?... Cuvintele lui se înşirau ca mărgelele pe aţă, erau un fel de mătănii pe care Ieronim le tot învîrtea să mai găsească şi altceva pe ele, în afară de iertare, bunătate şi sacrificiu... Preotul termină repede, fiindcă nu avusese nimic scris, frazele lui fuseseră învăţate încă din tinereţe, şi la fiecare în- mormîntare mai adăuga sau mai scădea ceva. După cum era mortul, gîndea Ieronim. în schimb, cel care vorbea acum, venit din capitala judeţului, îşi citea cuvîntarea. Poate treaba asta, să aducă laude unui mort aşezat în faţa lui în sicriu, i se întîmpla pentru prima oară. Oricum, omul era emoţionat, i se aburiseră ochelarii ori îşi pierduse glasul, fiindcă mai toate cuvintele lui răsunau parcă neterminate. Şi Ieronim îşi desprinse privirea de pe faţa palidă a lui Matei şi se uită la orator. Acesta tocmai tuşea, se opintea greu cu fi- nalul : Sîntem tulburaţi, revoltaţi de moartea neaşteptată a strălucitului arhitect Matei Hermeziu, dar şi neputincioşi. în neputinţa noastră, cu sufletul îndurerat, îi spunem acum adio dragă prietene şi coleg...

Hai să bem o bere, Ieronim, spuse Matei. Gata, nu pro- testa, aşază-te aici, în fotoliu, unde ştiu că-ţi place ţie ! Dă naibii trăncăneala ăstora, pierdem timpul cu minciunile lor. Şi Matei umplu paharele, berea făcu repede guler alb, se auzea sfîrîind. Vezi că am dreptate, iată cine s-a apucat să mă înalţe în slăvi acum. Să mori de rîs, nu alta...

îndurerată mamă, îndurerată soţie, îndurerată adunare... Am lucrat puţină vreme cu mult regretatul arhitect Matei Hermeziu, însă am reuşit să-l cunosc. Fotoliul dispăruse, berea nu mai sfîrîia în pahare. Cristina se lăsa tot mai grea pe braţul său. Donişan se opri o clipă, tuşi, apoi îşi reluă discursul : Un rar caracter, apropiat de oameni, înţelegător fată de păsurile lor şi, mai presus de toate, un mare artist. Asta ne-a răpit moartea în persoana lui Matei Hermeziu. Fiecare om tinde, o viaţă întreagă, să

şi talentul său. Chiar biserica în care ne aflăm, se ştie prea bine, a fost refăcută după proiectele sale. Tot fantezia şi mîna lui Hermeziu au trasat modernul oraş, ce este capitala judeţului, iar la noi, în municipiul în care...

Cristina îmbrăcase o rochie roşie,. cu un cordon lat şi negru, Matei o cămaşă bleu de flanel, amîndoi stăteau în picioare lîngă masa încărcată de platouri şi sticle, numai el, aşezat în fotoliu, pe locul lui preferat, bucurîndu-se de frumuseţea şi sănătatea lor : Mulţi ani, Matei ! Să-ţi trăiască soţul, Cristina !... Era ziua de naştere a prietenului său, putea să vorbească întruna, cît îl ţinea gura, să se îmbete, să-i îmbrăţişeze. Trebuia doar să mai vină părinţii Cristinei şi cîţiva colegi de-ai lui Matei. Dar arhitectul, nerăbdător să bea primul pahar numai cu prietenul său, desfundase deja o sticla : Să trăieşti şi tu, Ieronime !...

Să trăieşti în iubire şi pentru iubire, răspunse el. Altfel poţi să mori...

Vorbeşti de moarte la ziua mea de naştere ? întrebă Matei.

Cu cît vorbeşti despre ea, cu atît o îndepărtezi de tine, răspunse Ieronim. Am făcut experienţa asta la puşcărie... Repetam pînă la extenuare numele ei şi mă eliberam astfel de spaimă... Sigur, în închipuire, cum zici tu, pentru că de această spaimă nu putem scăpa. Noi tot fugim, şi ea mereu ne ajunge din urmă şi de fiecare dată are alt chip... Nu noi, oamenii, ne-am creat-o ? Parcă anume, să tremurăm toată viaţa. La urma urmelor, beţivul tău chel are dreptate, lumea de dincolo — că ea este spaima aceea — nu-i decît pisica ce ni se arată întruna, atenţie cum vă pregătiţi pentru marea călătorie !... De pisica-monstru, mai rea decît armele nucleare şi decît toate bolile luate la un loc, nu scapă nimeni...

Gata, Ieronime, miroşi a tristeţe, omule ! Şi Matei mai repetă o dată asta, apoi bătu din palme : Muzica !... Dar el ramase în fotoliu să privească la ei cum dansează : Doamne, ce pereche minunată !... şi să se îmbete de plăcerea şi durerea pe care întotdeauna muzica le-a răscolit în fiinţa lui. De mic, cînd se întîmpla să asculte vreo melodie la aparatul de radio al învăţătorului sau să

ce era cu fiorul acela născut din muzică, din cîntul ei, ca ceva dincolo de rău şi de bine... Din tangoul dansat de Cristina şi Matei a răbufnit deodată fanfara, iar el a părăsit demult fotoliul acela. Sau poate nu s-a aşezat niciodată acolo... Nu-şi mai putea aduce aminte şi Cristina i-a venit în ajutor, l-a luat de braţ. Trebuia să se sprijine şi ea de cineva şi s-a întîmplat să fie acela el. Şi să meargă aşa, între
ea şi mama lui Matei, susţinută de ginerele său. Numai Ma-
tei nu mergea, el se clătina în sicriu, sicriul în camion, roţile camionului pe zăpadă... Mergeau toţi ceilalţi pentru el —
o şosea plină de lume. Respirau în locul lui, le ieşeau aburii din gură, ca şi cum ar fi ieşit din gura lui — ca nişte norişori înghiţiţi repede de razele soarelui şi de albeaţa dureroasă a zăpezii. Şi el, Ieronim, nu se mira, de parcă de mult
din jurul său. Scumpe tovarăşe, adio, nu te vom uita niciodată...

Prea mulţi vorbitori, Ieronim, spuse Matei, aşezîndu-se mai bine pe canapea. Ăştia nici măcar nu ţin seama ca momeala să fie pe gustul peştelui...

Pe ecranul televizorului apăruse un alt personaj, cu mustăţi şi ochi bulbucaţi, şi Ieronim, fără să mai aştepte ca omul să deschidă gura, spuse : Este aceeaşi momeală din totdeauna. Cine s-o schimbe ? Şi chiar dacă ar avea alt gust, tot momeală ar fi...

Dar omul cu ochii ca de broască şi mustăţile căzute pe colţurile gurii nu era altcineva decît primarul din comuna lor. îşi lăsase mustăţile ca să pară mai în vîrstă şi astfel să aibă mai multă autoritate : N-am să vorbesc mult, în asemenea împrejurări poate ar fi mai bine nici să nu vorbim. Tăcerea şi lacrimile din ochii noştri spun mai mult decît orice vorbă. Dar nu mă rabdă inima să nu adaug şi eu, aici, măcar nişte amintiri. Parcă mă văd la şcoală, stînd în bancă alături de iubitul nostru Matei, amîndoi doar ceva mai înalţi ca banca...

Iată altul care nu-şi întocmise cuvîntarea mai înainte, gîndi Ieronim. La fel ca preotul. Pentru că şi preotul şi primarul erau localnici şi nu doreau să impresioneze pe nimeni, ci doar să spună şi ei ce le stătea pe suflet. Aici, pe locul lor, puteau vorbi ca şi cum ar fi tăiat lemne sau ar fi prăşit, însă, duşi în altă parte, ar fi arătat sigur ca nişte idioţi... Da, primarul îşi depăna frumos amintirile, pomenind mereu despre trăinicia şi rosturile operei umane, de parcă ar fi vrut să-i dea răspuns preotului, cuvintelor lui despre de- şertăciunea-deşertăciunilor, şi Ieronim, ca să nu izbucnească în plîns, strînse dinţii şi ochii. Cînd şi-i deschise, în sicriu era învăţătorul, tata lui Matei. Stătea în şezut şi de jur-îm- prejur se aflau numai copii aşezaţi în bănci. Copilul — Ieronim îşi rodea unghiile şi-şi înghiţea întruna mărul lui Adam.

Dictare, spuse învăţătorul. Scoateţi caietele !... Gata, începem !... A fost odată un om care, murind în război, era sortit să putrezească într-o rîpă. Multe zăpezi şi geruri l-au îngheţat şi multe ploi l-au spălat, pînă ce-a putut să se ridice şi să umble pe picioarele lui, ca cele din viaţă. La prima răscruce de cărări s-a întîlnit cu un altul ca el, apoi cu altul, şi tot aşa, pe măsură ce înainta pe drumul său, sutele se făceau mii, miile milioane... Milioane de oameni care îşi căutau sicriele şi mormintele, care umblau de colo-colo pe tot pămîntul, întrebînd unde-i cimitirul satului sau oraşului lor... Numai eu am avut noroc, dragi copii, în sfîrşit mi-am găsit acum locul... Căscă prelung, se scărpină în cap şi mai spuse : Sînt tare obosit. Aş vrea să dorm. Care dintre voi vrea să-mi desfacă moletierele şi să-mi scoată bocancii din picioare ?

Eu, răspunse copilul-Ieronim. Eu, domnule învăţător, şi Ieronim celălalt, cu braţul Cristinei petrecut pe după braţul său, tocmai întinse mîna să îndrepte o luminare ce îşi aplecase flacăra spre panglica unei coroane. Apoi închise iar ochii, fiindcă un nou val de plîns începuse să-i cutremure umerii. Plîngea lîngă sicriul gol, aşezat pe masa din camera cea mare a casei lor, uitîndu-se năucit cînd la pereţii goi, de pe care fuseseră adunate toate fotografiile, cînd la covorul ce acoperea oglinda mare a dulapului cu haine. Numai la maică-sa nu se putea uita, îi auzea plînsul

de dincolo de uşă, pe oamenii veniţi să-l îmbăieze pentru uit ma oară pe taică-său.

Gata, spuse Ion, deschizînd uşa. îl aduc.

Dar nu-l aduseră oamenii, vecinii lor. Taică-su intră vesel în cameră, înaintea celorlalţi, pe picioarele lui. Era îmbrăcat într-un costum negru, pantofii îi scîrţîiau, iar pălăria, neagră şi ea, îi căzuse pe ceafă. Cu o sticlă de vin în mînă, se aşează singur în sicriu şi spuse : Straşnică baie am făcut, Ieronim... Pufăia pe nas de plăcere. îşi puse pălăria alături, trase o duşcă din sticlă, pe urmă îşi aprinse o ţigară : Cam asta-i, băiete... în viaţă totu-i nu să ai o pîine şi un cuţit, adică pîinea ta proprie şi cuţitul tău personal, ci să ştii cum să umbli cu ele în aşa fel, încît să nu-ţi tai degetele, şi mai ales să nu risipeşti nici o firimitură...

Tocmai tu vorbeşti ? se miră maică-sa. Tu, care ne-ai risipit gospodăria şi ţi-ai bea şi ultimul bănuţ, dacă n-aş fi eu ?... Mai bine ţi-ai schimba hainele, te-ai tolănit ca un porc, cu hainele de mire... Şi taică-su o ameninţă dînd din deget: Gura ! Ce ştii tu ? Ce-am risipit eu ? Vremurile m-au risipit pe mine... Au luat totul, ca o apă mare şi vrăjmaşă... Nu vedeţi, am rămas numai în hainele astea, de trebuie să mă fac mic, ca să încap în ele... Dar voi să aveţi grijă de mine, să mă înmormîntaţi aşa cum doresc eu, nu la cimitir, acolo e devălmăşie, colhoz... ci în via mea, la mijlocul ei, sub nuc...

Dragi ţărani, spuse primarul. Acum mă adresez şi vouă, cum m-aş adresa mie însumi, că mă ştiţi, ţăran am rămas şi eu. Deci, dragi ţărani, cel care stă acum în faţa voastră, pregătit să se despartă de lume, nu va mai pleca nicăieri, va rămîne aici, în comuna noastră, ca unul dintre ai noştri, ca omul care a fost cel mai luminat dintre noi. Şi, dacă moartea sa, atît de preatimpurie, este nefirească, dorinţa lui, ca să fie înmormîntat aici, e la fel de firească precum lumina soarelui. Fiindcă Matei al nostru, pe oriunde l-a purtat viaţa, nu s-a depărtat niciodată de locul natal, de sufletul oamenilor lui. Şi ei, oamenii aceştia, de acum şi de mîine. îl vor purta în memorie. Să-ţi fie ţărîna uşoară, dragule... îl înecă piînsul şi toţi începură să plîngă. Ieronim simţi din nou degetele Cristinei încleştate pe braţul său.

ei — mîinile Iui Matei, pe care Ieronim le vedea acum vii,, fiindcă zărise pe degetele lor urme de nicotină şi nu mai putea crede că ele nu aveau palmele umezite de emoţii, ca şi ale lui, că nu încercau să-şi stăpînească tremuratul, ca şi el... Unul dintre preoţi făcu semn cumnatului lui Matei, şi acesta se aplecă spre soacra sa şi o ridică încet de umeri. îi spuse ceva la ureche şi bătrîna dădu din cap, apoi se aplecă iar şi-şi îmbrăţişă fiul şi, din îmbrăţişarea lor, răsună pe neaşteptate un ţipăt neomenesc, care se izbi de cupola bisericii şi se întoarse asupra mulţimii ca prelungirea unui dangăt de clopot. Cu greu reuşiră s-o despartă de Matei, ca să i se facă loc şi Cristinei, să-l poată săruta şi ea...

Doamne, ce pereche minunată ! îşi spunea Ieronim, văzîndu-i pe ringul de dans. Se sculaseră mai înainte de la masă, la îndemnul lui, care rămăsese să-şi fumeze ţigara şi să urmărească dansul celor două trupuri dezlănţuite. Oricum, el trebuia să-şi termine de fumat ţigara şi să aprindă apoi alta, să mai soarbă o înghiţitură de vin, pentru că era nevoit să-şi umple cu ceva statul acolo. Nu dansase decît la căsătoria lui, şi atunci de cîteva ori. Aproape uitase cum şi-ar mai fi putut mişca picioarele în ritmul unei melodii. Dar se bucura văzîndu-l pe Matei, perechea lor... Dansul se termină brusc şi Matei îi făcu semn să se ridice. Să danseze şi el ? !... Da, asta doreau amîndoi, mai ales Cristina, care îl şi prinsese de braţ, trăgîndu-l spre ring.

Du-te şi tu, Ieronim, şi sărută-1... îi spuse ea în şoaptă.

Da, da, răspunse el ca trezit dintr-un somn.

Fruntea lui Matei i se păru caldă sau, poate, buzele lui erau atît de reci, încît nu mai simţise răceala mortului. Cînd se indreptă de spate, lumea începuse deja să iasă din biserică şi să facă loc trecerii sicriului. Lîngă el se afla acum cumnatul lui Matei. Pe vîrful nasului său mare, o picătură de transpiraţie sau o lacrimă sta gata să cadă. Şi-o şterse cu dosul mîinii şi apucă de sicriu, săltîndu-1. Dincolo de el, primarul, tot cu mîinile pe sicriu. Şi Donişan la fel. întinse mîna şi Ieronim, dar Cristina îl trase spre ea, şoptin- du-i : Te rog, rămîi cu mine...

Cei cu sicriul pe umăr porniră încet spre ieşire. Se porni şi plînsul femeilor. La fel de încet cum păşeau ei,

dezordine, în hohote grave, în văicăreli şi gemete prelungi în care se amestecau vorbe răzleţe singuratice, ca nişte bucăţi de hîrtie luate de vînt. Şi totul se revărsă afară, odată cu sicriul, tînguirea trecînd printre oameni, peste umerii şi capetele lor, peste cruci troienite, din lemn ori din piatră, prin grilaje de fier, pe lîngă trunchiurile înnegrite ale unor castani sau tei, înaintînd ca un val domol, să cuprindă întreaga comună.

Ieronim zări de departe groapa şi mormanul de pămînt amestecat cu bucăţi mari de zăpadă îngheţată. Sicriul fu aşezat pe marginea ei şi preoţii începură din nou slujba, acum însă grăbindu-se din cauza frigului. Cerul se întunecase şi, din norii care se tîrau vineţii, începuse să fulguiască. Faţa lui Matei nu mai era palidă, nu mai avea nici o trăsătură de om viu, ci părea ca scoasă dintr-o bucată de marmură. Fulgii care coborau pe ea rămîneau întregi, îi atîrnau în păr, de sprîncene, i se aşezau pe ochi, pe buze...

Din cauza vîntului, îşi ridicase gulerul paltonului. Mergea alături de el, cu mîinile în buzunare, privind în jos, spre zăpada care se topea pe aleea parcului. La un moment dat, îi spuse : Mă voi despărţi de Cristina, Ieronim...

Nu-i răspunse şi Matei repetă din nou fiecare cuvînt, adăugînd : De ce taci ? N-ai auzit ce ţi-am spus ?

Nu pot să-ţi spun că faci rău sau bine, răspunse el. Numai tu ştii asta.

Nici eu n-o ştiu, Ieronim, mai spuse Matei. Ştiu însă că nu voi mai putea trăi fără Natalia...

Amin, răsună glasul gutural al unui preot şi cei din jurul său repetară după el. Se trezi şi Ieronim spunînd amin, în vieme ce, pe mormanul de pămînt, încerca să se suie o femeie. Lunecă, fu gata să cadă, dar Donişan o prinse la timp de braţ. Pînă la urmă se urcară amîndoi acolo, şi ea, îmbrăcată în pantaloni negri şi într-un palton bleu, îşi scutură uşor capul şi începu să vorbească : Acum, în ultima clipă...

Cine-i asta ? întrebă cineva din spatele lui Ieronim.

Răspunsul veni imediat şi Ieronim recunoscu vocea primarului : O colegă de-a lui Matei...

Dincolo de fereastră ningea liniştit, cu fulgi mari. Matei expiră fumul tras din ţigară şi, o clipă, fereastra şi fulgii de zăpadă se albăstriră : Ştii ce mi-aş dori acum ? O sobă mare, cu gura largă, să stau în faţa ei şi să văd lemnele arzînd...

Mai vrei un coniac ? îl întrebă el.

Puţin, de un deget, răspunse Matei. Ţie nu-ţi este dor de un asemenea foc, să auzi trosnind lemnele...

Nu, nu l-aş putea suporta, spuse el.

De ce ? întrebă Matei

M-ar strivi de tot aducerile aminte, îi răspunse. Ştii, Matei, limba asta, a noastră, are în ea cîteva cuvinte cu care nu ne putem juca. De pildă, a aduce aminte...

Ne leagă de el cele mai frumoase amintiri, repetă iar femeia de lîngă Donişan. I se deschiseseră cîţiva nasturi de la palton şi puloverul ei alb i se întinsese prea tare pe sînii mari. Cu aceste amintiri în suflet, ne despărţim de arhitectul Hermeziu...

N-o mai asculta nimeni. Cînd termină, coborî de pe mormanul de pămînt, sprijinindu-se cu mîinile de umărul lui Donişan. Rudele îl mai sărutară pentru ultima oară pe Matei. Ieronim nu reuşi nici măcar să-l mai vadă la faţă. Încremenise la spatele Cristinei. Tresări doar în momentul în care răsună prima lovitură în cuiele de la capătul sicriului. Apoi cercul de oameni se mişcă, se desfăcu în două şi atunci îi văzu pe cei cîţiva bărbaţi, care, cu ajutorul frînghiilor, lăsau sicriul în groapă. Nu mai plîngea nimeni. Nu mai avea putere să plîngă nici mama lui Matei. Ghemuită la braţul ginerelui ei, îşi legăna capul în neştire. Ieronim nu-şi mai putea dezlipi ochii de pe mîinile ei uscate, învineţite de frig, împreunate la piet, ca şi cum ar fi ţinut între ele cine ştie ce lucru de preţ şi i-ar fi fost teamă să nu-l scape jos. Cristina îi spuse ceva, dar el nu înţelese. O rugă să repete.

Spuneam că s-a sfîrşit, Ieronim. Totul...

Da, s-a sfîrşit, mai spuse el.

Ninsoarea se înteţise.

pe platoul din cale ca un mozaic plutind într-o apă albăstruie.

Am ajuns, spuse Ieronim, privindu-l neliniştit.

Cristina continua să tacă. Tăcuse aproape tot drumul. Mîinile ei, încleştate pe volan, îi dădeau lui Ieronim o senzaţie de putere, de forţă calmă, sigură pe ea. Totdeauna o considerase prea fragilă să suporte cine ştie ce şocuri, şi, iată, trecuse surprinzător de bine prin ceea ce fusese mai greu. De peste trei ore, fără nici o pauză, Cristina conducea cu un fel de îndîrjire, de parcă s-ar fi aflat într-o cursă automobilistică. Cel puţin aşa i se păruse lui Ieronim. Acum o privea cu coada ochiului şi se întreba ce gînduri se zvîrcoleau sau se tîrau prin sufletul femeii de lîngă el. încă de ieri de la masa de pomenire a lui Matei, o văzuse închi- zîndu-se în sine şi o comparase atunci cu un fel de plantă carnivoră. Insectele-gînduri care o atingeau erau imediat învăluite, acoperite, să se înăbuşe, să moară acolo, în adîncu- rile ei... Erau şi acum aceleaşi ? Erau mohorîte, disperate sau luminoase, vesele ?... Oricum ar fi fost, ea nu li se putea împotrivi. Cine culegea de pe fundul memoriei numai ce vroia ? Gîndurile de care doreai să scapi rămîneau mai totdeauna să te sîcîie, să te hărţuiască, pe cînd celelalte, abia atinse, dispăreau, nu mai rămînea din ele decît o forfotă de cuvinte, de jumătăţi de cuvinte, de silabe... O astfel de forfotă era acum şi sufletul lui şi, pe măsură ce se apropia de oraş, i se transforma în panică. Moartea şi înmormîntarea lui Matei îl îndepărtaseră parcă de lume, aruncîndti-l brusc într-un trecut în care se simţise mai aproape de fiinţa sa. întoarcerea din acel trecut, în care bîjbîise ca un orb, îl neliniştea. Tocmai în orbirea sau uitarea aceea găsise o mare siguranţă şi linişte.

înainte de a intra în oraş, să ne odihnim puţin, spuse Cristina.

Opri la prima parcare şi coborî geamul din stînga ei. Ceva mai tîrziu, cu ţigara în gură, îl întrebă : Nu ţi-a fost frică ?

De ce să-mi fie frică ? spuse el.

Pentru că am gonit prea tare, spuse ea şi el îi replică imediat: Nu, Cristina, nu m-am gîndit nici o clipă la posi-

O, e greu de formulat în cuvinte, răspunse Ieronim. îşi aprinse şi el o ţigară. Din cînd în cînd, camioanele grele, care treceau pe lîngă ei în viteză, legănau autoturismul cu suflul lor. După o pauză lungă, mai spuse : Cristina, pot să te întreb ceva ?

Orice, Ieronim, răspunse ea.

Ce cuprinde scrisoarea pe care ţi-a lăsat-o Matei ? întrebă el.

Scrisoare ! se miră ea. Nu, nu mi-a lăsat nici o scrisoare. Nimic...

Nici mie şi nici ţie, spuse Ieronim.

Cristina se răsuci spre el, întrebîndu-l : A lăsat vreo scrisoare cuiva ?

De ce i-ar ascunde ? gîndi el. Oricum, durerea ei e mult prea mare ca o asemenea veste să mai salveze ceva. Spuse : Mamei lui şi doctoriţei Argeanu.

De unde ştii ? întrebă ea. Aruncă ţigara arsă pe jumătate şi aprinse alta.

De la Natalia, spuse el. Natalia mi-a dat să-i duc scrisoarea pentru mama lui.

Şi tu ai tăcut pînă acum, mai spuse ea. îşi strîngea cu dinţii buza de jos şi se uita la el cu un fel de silă pe care Ieronim nu putu să nu i-o observe. începu să se scuze : Pur şi simplu am uitat, Cristina, vestea morţii lui m-a năucit... Şi... şi am crezut că ţi-a scris şi ţie...

După cum vezi, nu mi-a scris, spuse ea. Privea din nou prin parbriz : Ştii măcar ce cuprinde scrisoarea lăsată doctoriţei ?

Nu cunosc tot conţinutul, spuse el. îţi dai seama că n-am îndrăznit să i-o cer, ca s-o citesc... Amănuntele însă nu mai contează, un simplu lucru însă merită a fi' reţinut, un lucru extraordinar... Copilul... Recunoaşterea lui ca fiu sau fiică...

Ce copil ? mai întrebă ea.

Copilul lui Matei, răspunse Ieronim. Ai priceput ?

Cristina nu-i răspunse. Porni imediat motorul şi maşina începu să se îndepărteze lin de bordură. La un moment dat, Ieronim îi văzu lacrimile cum i se scurgeau spre bărbie şi îl cuprinse un sentiment de duioşie şi milă pentru femeia de lîngă el. Ar fi vrut să-i spună că o înţelegea şi

cuvînt. Nici Cristina nu mai vorbi. Străbătură străzile oraşului în tăcere, ea privind fix, înainte, iar el uitindu-se la mîinile ei, care din nou îl făceau să le simtă puterea şi forţa lor calmă...

Cristina trase maşina la parcare şi el se oferi să-i ducă geamantanul pînă în apartament. Nu-l refuză. în lift, Ieronim se feri din faţa oglinzii. îi era frică şi scîrbă de el. Aşeză geamantanul în hol şi vru să plece, însă ea îl opri, spunîndu-i : Cred că voi mai găsi ceva de băut...

Doar o cafea, spuse Ieronim. Rămase cu paltonul pe el şi se aşeză pe un taburet, în bucătărie. Cît fierse cafeaua, băură coniac. O mai întrebă apoi : Părinţii tăi de ce n-au mers la înmormîntare ?

I-am oprit eu, răspunse ea. Faţa ei căpătase o expresie necunoscută lui Ieronim. El ar fi vrut să mai afle de ce îi oprise, însă sună telefonul şi ea îi spuse : Te rog, răspunde tu, acum n-am chef să vorbesc nici chiar cu părinţii mei... Du-te, telefonul este în dormitor...

Ieronim îşi simţi palmele umezite. Rugămintea Cristinei îl emoţionase atît de tare, încît fu gata să scape receptorul din mînă. Auzi o voce de bărbat. Dorea să fie chemată la telefon Cristina.

Cine sînteţi ? întrebă Ieronim şi celălalt răspunse după o scurtă ezitare : Nu este casa arhitect Hermeziu ?

Da, spuse Ieronim.

Sînt Vlad Popescu, se recomandă vocea de la capătul firului. Un coleg de-al doamnei. Vă rog chemaţi-o la telefon, vreau s-o anunţ ceva...

Lăsă receptorul lîngă aparat şi o strigă pe Cristina. Cînd ea apăru în uşă, îi spuse : Un coleg, n-am putut să...

Ce 'coleg ? se miră ea. Luă, totuşi, receptorul şi o vreme ascultă fără să rostească un cuvînt, apoi izbucni pe neaşteptate : Să te duci dracului... cu cîinii tăi, cu articolele tale... cu viaţa ta. Nu vreau să te mai văd... Taci !... Niciodată... niciodată...

Ieronim, nemişcat lîngă uşa deschisă, auzea strigătele Cristinei şi nu-i venea să creadă. Simţi deodată o mare fierbinţeală cuprinzîndu-i obrajii şi urechile. De la capătul patului, rezemat de perne, Matei îl privea aproape rîzînd. Era o altă copie, ca aceea de la înmormîntare, a unei

însorita, părea să aştepte vesel ceva. Poate chiar discuţia asta, gîndi Ieronim. Matei veni lîngă el, la fel de vesel, şi-i puse mîna pe umăr : Ai auzit bine, bătrîne, mă despart de Cristina, şi el întrebă : Dar ea, ea ce va face ? Răspunsul veni prompt: Ce fac toate femeile care divorţează, se recăsătoresc sau trăiesc singure... Cristina nu-i făcută să trăiască singură, mai spuse Ieronim. Matei se aplecă şi-i vorbi la ureche : Bătrîne, nimeni nu se naşte să trăiască singur...

Cristina terminase convorbirea, pusese receptorul în furcă şi se întoarse spre el : Hai să bem cafeaua, că se răceşte...

îşi ocupară din nou locurile pe taburetele din bucătărie. După prima sorbitură din ceaşcă, Cristina îl întrebă : Ai înţeles ce era cu cel de la telefon...

Iartă-mă, spuse el. Am crezut că e vreo comunicare de la facultate...

Eu te-am întrebat altceva, spuse ea, şi Ieronim, simţind iar fierbinţeala din obraji şi urechi, începu să se justifice : Nu, nu ştiu despre ce este vorba... Ce să înţeleg eu ?...

Tu, Ieronime, te prefaci tot timpul, mereu vrei să fii altceva decît ceea ce eşti, spuse Cristina. Faţa îi pălise şi dispreţul ei era evident: Dar sfîrşeşti totdeauna prin a fi o fiinţă jalnică. într-un anume fel, eşti mai mort decît Matei. Nu ştiu ce impresie laşi altora, dar mie îmi provoci milă. Aceeaşi milă pe care o am faţă de cerşetori cărora le arunc banul şi mă grăbesc să nu-i mai văd...

Vrei să plec ? întrebă el.

Ea nu-i răspunse. Nici nu se mai uita la el. Se răsuci spre fereastră. într-un tîrziu o auzi : Te prefaci cu adevărat ?

Nu ştiu, spuse el. Minciunile altora mi-au adus toate nenorocirile.

Atunci ce-ţi lipseşte ? mai întrebă ea. Nu poţi fi niciodată mulţumit ?

Ce să-i răspundă ? gîndi el. Să-i spună că ea ar fi putut să fie mulţumită cu Matei şi, totuşi, îl înşelase ? Ei ce-l lipsise ?... Spuse şovăind : în tinereţe am visat să mă desprind mereu de trecut şi n-am reuşit. Acum încerc acest lucru cu prezentul, dar lucrurile îmi ies tot prost. Prezentul îmi striveşte trecutul, şi din această cauză sufăr.

Nu-l înţelegea ori nu vroia să-l înţeleagă ? încercă din nou : Poate sînt chiar nebun şi nu ştiu. Poate cineva ar **fi** gata să-mi reproşeze că singur mi-am ales viaţa pe care **o** duc... Nu, Cristina, eu am fost ales de ea, de viaţa aceasta... N-am fost în stare să mă apăr... Nu vreau să mă dezvinovăţesc...

Nici nu-ţi cer asta, spuse ea. Ce m-ar interesa pe mine dezvinovăţirile tale... Poate n-ai nici o vină, pur şi simplu, eşti aşa fiindcă nu s-a întîmplat să fii altfel...

Adică cerşetorul care îţi face scîrbă, preciză el. Şi, cum **ea** nu-i răspunse, mai adăugă : E mai bine să plec...

Da, spuse Cristina, continuînd să se uite pe geam. **Iero**nim, de acum încolo ocoleşte-mă, uită că mai exist...

Se ridică în aceeaşi clipă de pe scaun şi puse mîna pe geanta sa. Se scuză de mai multe ori că o supărase, simţindu-se vinovat şi ridicol. Reuşi, totuşi, să-i mai spună : **îţi** ■doresc noroc... mult... Cristina... Porni spre uşă cu paşi foarte înceţi, crezînd că ea îi va răspunde. Nu mai auzi însă nimic. Deschise şi închise uşa cu precauţie, să nu facă nici nn zgomot. în lift, se întoarse cu spatele la oglindă şi îşi aprinse ţigara. Da, asta dorise şi el, gîndi apoi, în vreme ce ieşea din hol. Ca soţia lui Matei să-l alunge. Dacă prietenul său murise, ce rost ar mai fi avut să intre în apartamentul ei ? Se opri, uitîndu-se înapoi. Ştia că niciodată nu va mai deschide uşa care se închisese acum în urma lui. Porni grăbit spre staţia de tramvai. Aşteptă acolo destul **-de** mult pînă oprise un vagon. Se înghesui laolaltă cu lumea care vroia să urce şi uită de Cristina. Din greşeală, călcă un bătrîn pe picior şi acesta îl împinse cu mîinile, înjurîn- >du-l. Se scuză de mai multe ori, dar bătrînul rămase tot furios, bolborosind multă vreme despre lipsa de educaţie a unor oameni. Nimeni nu-i luă apărarea. Nici el nu băgă de seamă asta. După patru staţii, coborî şi întrebă o femeie ■ce oră era, deşi s-ar fi putut uita la propriul ceas, de la ■mînă. Era neliniştit că se va întuneca înainte de a ajunge la Natalia. Pînă pe strada ei merse aproape în fugă, repetîndu-şi mereu: Trebuie să-i spun, e de datoria mea să-i povestesc totul...

îi deschise uşa bătrînul Argeanu. Fostul judecător **se** Bucură cînd îl văzu, îl îmbrăţişă ca un părinte ce nu-şi mai

că să-l dezbrace de palton, dar el se opuse, începînd să-şi descheie repede nasturii : Vai, domnule judecător, nu se poate... îşi atîrnă paltonul în cuier, împinse cu piciorul geanta lîngă perete şi se lăsă condus de tatăl Nataliei. în sufragerie, acesta îl întrebă : Rămînem aici sau mergem la mine în cameră ?

O, nu, nu vreau să vă deranjez, se scuză el. Doresc doar să vorbesc puţin cu Natalia. Am venit anume pentru asta..- Este acasă ?

Da, e în camera ei, răspunse Argeanu dezamăgit. Să mă duc s-o anunţ ?

Dacă vreţi, mai spuse el.

Abia acum, văzîndu-l cum se îndrepta spre camera Nataliei, Ieronim observă ceva schimbat în înfăţişarea fostului judecător. îi tremura uşor capul şi la fiecare pas umerii parcă i se aplecau spre vîrful mîinilor. Bătrînul se întoarse repede, spunîndu-i că putea să intre la Natalia şi-l rugă să nu uite ca, la sfîrşit, să treacă şi pe la el.

Naitalia îl primi fără să se scoale din pat. îşi puse cartea din care citise pînă atunci pe noptieră, lîngă veioza aprinsă, şi întinse o mînă spre el. Ieronim se aplecă să i-o sărute, apoi rămase în picioare, aşteptînd ca ea să vorbească.

Ia loc, îi spuse Natalia şi îi arătă un scaun.

Se aşeză grăbit, aşa cum îi sărutase mîna, şi aşteptă din nou. Lumina veiozei cădea între ei, lăsîndu-i pe amîndoi în penumbră. El îşi închipuise că va fi multă lumină în această, cameră, ca să-i poată vedea faţa Nataliei toată vremea. Asta îl derutase deja, sporindu-i şi mai mult neliniştea ct> care venise. într-un tîrziu, o auzi întrebîndu-l : Vii de la înmormîntare, aşa-i ?

Da, răspunse el. Am venit să-ţi povestesc...

Cum a fost ? îl mai întrebă ea.

Vocea ei i se păru atît de calmă, de indiferentă, încît se ridică de pe scaun înspăimîntat.

De ce nu stai ? îi spuse ea. Te rog !

Se aşeză la loc. Frazele le ştia pe de rost, dar parcă îşi pierduse glasul. Tuşi de mai multe ori şi, la sfîrşit, spuse : Cred că am fost singurul care m-am întîlnit cu toţi...

Cu cine anume ? întrebă ea şi el se grăbi să precizeze :

Cu toţi morţii de acolo. Cu tatăl meu, cu tatăl lui Matei, cu unchii şi mătuşele mele, cu...

Natalia îl opri, ridicînd mîna spre el. Te rog, lasă întîlnirile tale, Ieronim... Povesteşte-mi cum s-a petrecut...

Doar pentru asta am venit, spuse el, însufleţindu-se deodată. Şi începu să vorbească, cînd în şoaptă, cînd tare, descriindu-i cortegiul funebru, mulţimea de oameni ce urmase la groapă sicriul lui Matei, oprindu-se la toate amănuntele, corectîndu-le cu imaginaţia lui, punînd mereu cîte ceva de la el în plus, el însuşi amestecîndu-se ades printre personajele scenei pe care o relata — îi vorbi despre mama lui Matei, cită mai multe fraze din cuvîntările ţinute acolo, făcînd adevărate portrete fiecărui vorbitor, aminti despre ochii sfinţilor de pe pereţii bisericii, ce-i apăsaseră cu privirile lor umerii, despre faptul că toată vremea Cristina sa sprijinise de braţul lui, apoi cum îl văzuse pe taică-su şi pe învăţătorul Hermeziu, îi repetă cuvînt cu cuvînt ce îi dictase tatăl lui Matei, îşi aminti de femeia urcată pe mormanul de pămînt, să ţină ultima cuvîntare, şi de primarul care, la masa de pomenire, se îmbătase şi-l repezise pe Donişan de mai multe ori pentru că-l enervase zîmbetul acestuia, ca la urmă, cînd obosi, să se întoarcă iar la sfinţii din biserică, la ochii lor, încercînd să-i dovedească Nataliei cît de mult semănau ei cu ochii mamei lui...

Natalia tăcuse tot timpul. Tăcea şi acum, cînd el îşi sfîrşise povestirea şi o privea încurcat. Fusese atît de încîlcit, încît o obosise peste măsură. încă de dimineaţă nu se simţise bine. Nu se mai dusese la clinică şi stătuse mai toată ziua în pat, culcată, copleşită de durere. Şi iată că, auzindu-l pe Ieronim vorbind despre înmormîntarea lui Matei, durerea aceea năvalnică, de neexprimat prin cuvinte, se potolise treptat, dispăruse, lăsînd în urma ei doar o iritare, o enervare continuă. Din această cauză, la un moment dat nici nu-l mai crezuse, ştiind ca vorbele lui erau pe jumătate adevăr, pe jumătate închipuire. Dacă l-ar fi întrerupt şi i-ar fi pus cine ştie ce întrebări, probabil că n-ar mai fi aflat nici cît aflase. Ieronim s-ar fi scuzat, ca şi altădată, că memoria lui era imperfectă tocmai din pricina prea multor amintiri înghesuite în ea. Nu mai dorea decît să-l vadă plecat, îi spuse : Esti obosit, asa-î ?

Şi eu sînt obosită, continuă ea. Nu mă simt prea bine...

El însă nu înţelese rostul cuvintelor ei şi-şi continuă gîndurile : Ce nefericire, Natalia ! Nu ştiu cum să-ţi explic, dar mă simt vinovat pentru această nefericire a ta... Eu sînt vinovat, şi mai vinovată încă este slăbiciunea mea... Totdeauna boala asta, care la unii se transformă într-o adevărată forţă, la mine n-a avut nici un ţel, un oarecare scop, cît de cît sigur, şi de aceea am eşuat mereu jalnic... Ştii ce mi-a spus soţia lui Matei ?... Că sînt un mort mai mort ca soţul ei şi un fel de cerşetor, care nu-i poate provoca decît o milă plină de scîrbă... Asta sînt, Natalia... La asta m-am gîndit pe tot drumul întoarcerii de la înmormîntare. Nu cu aceleaşi cuvinte, ca ale soţiei lui Matei, nu... Dar, auzind-o acum pe ea, mi-am dat seama că am gîndit şi eu la fel... Sînt înspăimîntat, Natalia, crede-mă ! A trebuit să vină atît de nfidrcapta moarte a lui Matei, ca să-mi deschidă cu adevărat ochii şi să privesc în mine, să descopăr că sînt incapabil să trăiesc aşa cum trăiesc ceilalţi oameni. Nu mă pot bucura ca ei... Nefericirea lor e fericirea mea... Mă crezi şi tu nebun ?... Nu, Natalia, tu ştii prea bine, eşti singura fiinţă care ştie că nu sînt nebun... Şi tocmai pentru asta trebuie să-ţi mărturisesc un lucru deosebit, pe care şi eu însumi abia acum l-am aflat. Nu sînt în stare să mă îndrăgostesc de cineva. N-am fost niciodată... înţelegi ? De aici încep toate eşecurile vieţii mele, toate eşuările pe cele mai pustii maluri. Pentru că cel ce n-a trăit ,niciodată acest sentiment, al dragostei, poartă în spate cea mai hidoasa infirmitate dată omului... Şi, totuşi, nu-s drept cu mine, dacă spun că niciodată n-am fost capabil de iubire... Cred că am fost, dar nu mai ştiu cînd... şi nici cînd am devenit neputincios, cînd am fost cuprins de jalnica mea slăbiciune— Natalia, aşa cum sînt, ţi-aş putea fi totuşi de folos. Numai să-mi spui ce am de făcut, să-mi ceri...

Iritată la culme, ea îl opri spunîndu-i : Nu-ţi cer decît un singur lucru, Ieronim, o vreme, nici eu nu ştiu cît va **fi»**

Da, Natalia, răspunse el. Ea nu terminase încă şi Ieronim se şi sculase de pe scaun. O mai auzi spunînd : **Ai** că vii cînd îţi voi telefona eu...

Nu mai avea pentru ce sta acolo, nu mai găsea nici un cuvînt de adăugat. Trebuia să-i sărute mîna şi să se retragă. Făcu amîndouă aceste lucruri ca într-un fel de vis în care, despărţit de trupul lui, îi ordona trupului aceluia mişcările şi singura teamă existentă în el mai era ca nu cumva să facă vreo greşeală, oricît de măruntă ar fi fost. Nu mai trecu pe la fostul judecător. îşi îmbrăcă paltonul în prezenţa Nataliei, îşi luă geanta de lîngă perete şi plecă grăbit.

în drum spre casă, intră într-un bufet şi bău cîteva. vodci duble. Nu-i folosi la nimic. Alcoolul trezi în el şi mai vie moartea lui Matei. în bloc, ridică scara pînă la etajul lui, clătinîndu-se rău. Se chinui o vreme să deschidă uşa şi zgomotele pe care le făcu ajunseră repede la urechile vecinei sale. Tocmai se pregătea să-şi ia geanta **do** jos şi să intre în garsonieră, cînd o simţi, apucîndu-l **de** braţ. Se întoarse spre ea : Ce vrei ?

Te-ai întors ? întrebă ea în şoaptă.

Vezi că m-am întors, răspunse el, şi ea îi acoperi gura cu palma : Ssst! Ne aud vecinii... Eşti beat, aşa-i ?

Ce-ţi pasă ? o mai întrebă el.

Ea nu mai spuse nimic. încuie la loc uşa de la garsoniera lui şi îl Juă la braţ. Ieronim abia intră şi trebui să se sprijine cu spatele de perete. Canapeaua bej se legăna atît de caraghios în ochii lui, încît începu să rîdă. Se lăsă dezbrăcat de palton, descălţat şi, cînd îl aşeză pe canapea, îl întrebă de ce rîdea.

înmormîntările sînt totdeauna vesele, răspunse el. Numai oamenii le consideră triste...

Asta înseamnă că tu nu eşti om, spuse ea.

Poate, spuse el. Tu ştii mai bine, Maria, cum sînt eu. Nu eşti nimic, spuse Maria. Să-ţi fac o cafea ca să devii şi tu altceva...

Cît ea lipsi, îi fu frică să nu se întindă pe canapea şi să adoarmă. Cafeaua îl mai învioră puţin. O bău la masă, fiindcă ea îl dusese acolo, să poată aranja canapeaua pentru noapte. O urmări ca prin ceaţă cum făcu din canapeaua ei un pat adevărat, să încapă în el doi inşi. Nu vru să se dezbrace decît după ce o convinsese să stingă lumina. Apoi, întins în pat, se trezi spunînd : Am băut singur şi m-am întîlnit cu Matei. înţelegi tu asta, Maria ?...

Ea nu-i răspunse. începuse să umple încăperea cu foşnetele lenjeriei ei. Abia în pat, lîngă el, după ce Ieronim o mai întrebă o dată dacă pricepea cum de se întîlnise el cu Matei, spuse : Cu prostiile tale, am uitat să-ţi dau ceva să mănînci...

Nu-mi este foame, răspunse el. Apoi, după o scurtă pauză, trăgîndu-se spre perete, adăugă : Rămîi acolo, te rogi!... Vreau să auzi o poveste pe care numai el a mai auzit-o...

Care el ? întrebă Maria.

Matei, bunul meu prieten, răspunse Ieronim. E un lucru de care nu mai pot scăpa, mă obsedează întruna. Dar cu tine e mai greu de început. Cu Matei era uşor... îşi auzea vocea ca şi cum nu mai era a lui. Se asculta pe sine, şi asta îl liniştea oarecum... Nu pot, în clipa asta nu **mai sînt** în stare să-ţi povestesc... Altă dată...

Mă pot lipsi de povestea ta, răspunse ea rîzînd. **Femeile** nu adorm cu poveşti, dragă... îl îmbrăţişă, se lipi dc el, începu să-l sărute. Ieronim se opuse, dar pînă **la urmă** cedă, simţindu-se, încet-încct, fără greutate, fără oase, fără trup... La fel era şi trupul ei în braţele lui. Apoi, nu-şi mai dădu seama de nimic, se cufundă într-o altă lume, în care tocmai răsărea soarele. îngenuncheat lîngă butucul călăului, se uita la alaiul sclipitor ce venea spre el. Mai **întîi,** un scadron de călăreţi îmbrăcaţi în albastru şi roşu, **apoi** landoul domnitorului, urmat de nesfîrsite siruri de

căleşti, rădvane, butce şi oameni pe jos. Se opriră în jurul lui, făcură un mare cerc de capete de oameni şi de cai, de arme şi de tobe şi, cînd toată suflarea încremeni, domnitorul, cu mîna înmănuşată în alb, ridică un deget. Atîta doar ? întrebă el mirat. Numai atît ?... Şi întinse capul pe butuc. O clipă mai tîrziu, sîngele ţîşni din el — un mic jet gălbui —, şi trupul începu să-i tremure...

CAPITOLUL IX

1

Nu plîngea, nici măcar nu suspina, vorbea tărăgănat, modulîndu-şi mereu vocea ca pe un cîntec : Cît de greu mi-am crescut eu copiii, Ieronim, şi iată cu ce m-am ales... Cu ce nesfîrşită durere !... Nu se poate cuprinde nici cu gîndul, dragul meu. Matei s-a născut din suferinţă, parcă a trebuit să plătesc naşterea lui cu moartea soţului meu... Mă uitam uneori la Matei şi-mi ziceam, doamne, cum a venit el pe lume atît de vesel şi de sănătos, din zile şi nopţi pline de lacrimi şi jale ?... înţelegi, Ieronim, ce bucurie mi-a fost luată ?

Da, doamnă, făcu el, vă înţeleg perfect. Chipul ei îl fascinase. Ii părea desprins dintr-o veche icoană, a unei sfinte care întruchipa suferinţa şi sacrificiul. Cît de mult se schimbase, gîndea el, ascultînd-o. în vara trecută, cînd o vizitase, doar părul de la tîmple îi era sur, încolo avea o privire veselă, tinerească şi obrazul neted, de parcă n-ar fi ieşit la pensie şi n-ar fi fost bunică. Acum, în faţa lui, se afla o altă femeie, cu faţa uscată, cotropită de riduri, cu părul complet alb şi ochii sfîşietor de trişti. Aproape că trăiesc, ceea ce aud de la dumneavoastră, mai adăugă el.

Ce spui tu, Ieronim ! se miră bătrîna. Nimeni nu poate trăi decît ceea ce îi este lui dat să trăiască. Aici nu mai merge nici o tocmeală, dragul meu... Dacă s-ar putea altfel, bucuroasă aş fi închis eu ochii în locul lui Matei

ca nu **e** firesc, nu *e* pe măsura rostului nostru cu viaţa, ca fiul să moară şi mama lui să trăiască...

Mai aveţi pentru cine trăi, doamnă, spuse Ieronim, cînd ea tăcu. Fiica, ginerele, nepoţii. Mai ales pentru ei...

Aşa-i, ai dreptate, răspunse bătrîna, aşezîndu-se mai bine în scaun. Dar să ştii, Ieronim, o jumătate din mine trăieşte... are pentru cine trăi, cum ai zis tu, că aşa-i datoria omului,, să nu spună niciodată nu, pînă la ultima suflare... Cealaltă jumătate însă e moartă, s-a dus cu dragul meu Matei... O„ şi dacă s-ar putea tăia sufletul în două, să nu se mai amestece mereu o jumătate cu cealaltă jumătate... Dar asta nu se poate, nu poţi plînge cu un ochi, iar cu altul să rîzî._ Ce copil bun a fost el... Numai bucurie mi-a făcut, cu examenele, cu profesia lui... Parcă îl văd cum venea şi se aşeza la masă, plin de praf, stropit pe haine de ciment... Anii în care el a lucrat în judeţul nostru au fost cei mai frumoşi ani ai mei... Cînd ne-a luat cu maşina ştii, după ce s-a terminat centrul oraşului, capitala judeţului nostru... şi m-a dus ca să văd şi eu cum s-au întruchipat gîndurile lui, mă tot uitam în jur, însă, crede-mă, Ieronim, n-am văzut mare lucru, ochii îmi erau plini de lacrimi, nu mai încăpea bucuria în ei... Acum văd bine, văd pentru că lacrimile mi-au secat, iată, am ajuns de nici măcar nu mai pot plînge... Dar m-am luat cu vorba şi am uitat ce-i mai important acum, lucrul pentru care eu am venit aici...

Dau din nou telefon, doamnă, spuse Ieronim. Nici **o** grijă, o găsesc eu. Se sculă de pe scaun şi se duse la telefon. Poate să fie vreun deranjament pe linie, mai adăugă el. Oricum, este acasă şi, dacă n-am să pot vorbi la telefon, mă duc eu la ea... Formă numărul de telefon al lui Argeanu. De dimineaţă, de cînd venise de la gară cu mama lui Matei, telefonase de mai multe ori, însă, de fiecare dată, la capătul celălalt al firului nu răspunse nimeni. Acum, avu noroc. Auzi vocea bătrînului. Fostul judecător nu putu să nu-şi manifeste părerea de rău să-şi vadă

boală şi nişte deplasări pentru documentare. Ştia că nici tatăl Nataliei nu-l mai credea, însă continuă să-i vorbească, îi explică pe larg de ce suferise, pronunţînd de mai multe ori cuvintele inimă, stomac, ficat şi pe unde fusese şă se documenteze pentru viitoarea sa carte. La sfîrşit, ajunsese el însuşi să dea crezare propriilor sale minciuni şi fu chiar mulţumit de ele. Apoi află de la Argeanu că el şi fiică-sa făceau zilnic plimbări, că amîndoi aveau nevoie de ele, dar mai ales ea, Natalia, care intrase deja în concediu, şi că ei continuau să-i mai aştepte vizita.

Tocmai asta vreau să fac, domnule judecător. De aceea vă rog s-o chemaţi la telefon pe Natalia.

Nu-i mai auzise vocea de luni de zile şi abia şi-o mai putea aminti. îi spuse precipitat, gonit de teama ca ea să nu închidă telefonul : Natalia, lîngă mine se află mama lui Matei. Vrea să te cunoască... Eu trebuia să te anunţ mai de mult, de cînd dînsa mi-a telefonat şi a fixat ziua venirii, însă... Ce mai, îmi recunosc vina...

Pauza lungă, care urmă, îl umplu şi mai mult de teamă. Dacă Natalia ar fi refuzat s-o primească, el n-ar fi fost în stare să-i spună asta bătrînei. în sfîrşit, o auzi din nou : De ce vrea să mă cunoască ?

Nu ştiu, spuse. Cum ar fi putut să-i explice, se întreba el în tot mai mare panică, că existau destule motive pentru împlinirea acestei dorinţe, cînd bătrîna era de faţă ? Forţă lucrurile, adăugînd : Putem veni la orice oră, care va fi fixată de tine...

Bine, spuse ea. Oricum, după-amiază, să zicem la orele şaisprezece...

Pînă să-i răspundă, Natalia închise telefonul. De ce se grăbise ea atîta ? gîndi el, întorcîndu-se la masă. Faptul că acceptase s-o întîlnească pe bătrînă nu înlăturase deloc teama lui. Nu era exclus ca Natalia să se poarte atît de rece, încît femeia din faţa sa să plece acasă mai îndurerată de cum venise. îi spuse : Vedeţi, doamnă, s-a rezolvat, la orele saisprezece veţi fi la Natalia.

Tu o cunoşti bine pe doctoriţa asta, spuse bătrîna. Văd că i te adresezi pe nume...

Da, răspunse el. O cunosc de mult. Este o femeie deosebită. Vă rog să mă credeţi, doamnă Hermeziu...

Bătrîna îl privea parcă mai întristată ca înainte. în jurul gurii ei apăruseră nişte cute adînci, pe care Ieronim nu le văzuse pînă acum. Ca s-o abată de la cine ştie ce alte întrebări despre Natalia, o îndemnă să mai servească. Pe masa dintre ei, găina friptă, adusă de învăţătoare, rămăsese aproape neatinsă. Ca şi prăjiturile sau sticla de ţuică, trimisă de maică-sa. Ea refuză. O clipă mai tîrziu, veni şi întrebarea de care el se temuse cel mai mult : Şi fosta mea noră ce mai face ?

Nu ştiu, doamnă, spuse Ieronim. E îndurerată şi ea, sărmana...

Cred, continuă bătrîna, dar pe mine m-a uitat. De la înmormîntarea lui Matei putea să-mi trimită şi ea o scrisoare sau să-mi dea măcar un telefon ... Nu m-am făcut cu nimic vinovată în faţa ei, ba, dimpotrivă, n-am ştiut cum să mă port mai bine...

Aş putea s-o anunţ şi pe ea, spuse Ieronim, dar bătrîna protestă imediat : Nu, nu vreau să necăjesc pe nimeni, te rog !... Nici pe doctoriţă n-aş fi îndrăznit... însă este dorinţa lui Matei şi vreau s-o îndeplinesc... Ascultă ! Devenise dintr-o dată mai sigură pe vocea ei. Ascultă, Ieronim, ce s-a întîmplat de-a putut Matei să lase în urma lui o astfel de încurcătură ?

Ce încurcătură ? se miră el. Nu-i nici o încurcătură, doamnă...

Aşa crezi tu, spuse bătrîna. Eu văd lucrurile într-alt fel. Poate am o mentalitate învechită, poate nici nu mai gîndesc cum ar trebui... am tot dreptul, nu ?... Insă nu-i deloc firesc să ai soţia ta şi să faci copilul cu alta. Asta n-am înţeles eu din viaţa lui Matei. Ce s-a petrecut cu el ?...

Era o întrebare la care ar fi preferat să nu răspundă.

dar aceasta i se părea de-a dreptul absurdă, numai Matei ar fi putut cu adevărat să-i explice. Totuşi, ridicîndu-se de pe scaun şi începînd să gesticuleze începu : Doamnă Hermeziu, Matei n-a lăsat nici o încurcătură, viaţa lui a fost cît se poate de clară... Un soţ ideal este înşelat de soţie... Nu, nu, nici pe ea n-o acuz, a avut, probabil, şi ea motivele ei, adevărate pentru ea, chiar dacă noi nu le acceptăm...

Nu mai este nevoie să-mi mai explici, îl opri bătrîna. Am înţeles totul. Instinctul meu de mamă m-a făcut de mult să-mi dau seama de necinstea Cristinei...

El încercă să vorbească din nou, s-o apere pe Cristina, însă bătrîna se ridicase şi ea de la masă şi întinse mîinile spre el, de parcă s-ar fi apărat : Nu, Ieronim, te rog ! Nu mai vreau să aud nimic, îmi este de-ajuns...

Da, da, aveţi dreptate, spuse el, vă rog să mă scuzaţi, eu n-am vrut, n-am dorit nici o clipă să... Nu mai ştiu la ce cuvinte să se oprească, să-i poată aduce vreo alinare. Bătrîna rămase lîngă fereastră, uitîndu-se afară, ameţită parcă de vorbăria lui. într-un tîrziu, se răsuci încet spre el, cercetînd atentă încăperea în care se afla. Faţa ei căpătase o anume asprime şi ochii îi erau iscoditori. Ce făcuse el ? se întrebă Ieronim, aşteptînd-o să vorbească din nou. Cum de fusese în stare să-i spună că nora ei îl înşelase pe Matei ? Da, nu era decît un idiot, un cretin, îi venea să-şi dea palme. Tresări cînd îi auzi primele cuvinte : Şi tu nu te-ai mai însurat...

N-am mai avut curaj, răspunse repede Ieronim. De astă dată, bătrîna i se adresase ca unui străin, glasul ei fusese limpede, el nu mai avea nici o îndoială în privinţa asta. Lipsa mea de curaj, mai adăugă apoi, i-a creat mamei tot felul de necazuri. Ştiu, doamnă, credeţi-mă, am conştiinţa vinovăţiei mele.

Dar cine te învinuieşte, dragă ? îi spuse ea. Cred că nici mama ta. Niciodată nu mi s-a plîns de asta... Şi, deo

dată, îl privi drept în ochi : Te-am deranjat de la treburile tale. Bătrînii totdeauna sînt o povară...

Pentru mine nu, spuse el. Mama este tot trecutul meu. Aşa o simt... Trecutul nu poate fi o povară, doamnă...

Cutele din jurul gurii ei apăruseră din nou. Părea că n-o interesau deloc consideraţiile lui despre trecut. Totuşi, îl lăsă să vorbească. Şi Ieronim, uitînd întreaga discuţie de mai înainte, se lansă într-o adevărată prelegere despre trecut şi amintiri aşa cum le vedea el. Cînd, obosit, se aşeză pe scaun, văzu în privirea bătrînei aceeaşi milă întîlnită de multe ori în ochii Nataliei. Mai spuse : V-am plictisit, aşa-i ?

Nu, răspunse bătrîna. Sînt doar sleită de puteri, drumul ăsta parcă e cel mai greu din toată viaţa mea...

N-aţi vrea să vă culcaţi puţin ? o întrebă el. Vă pregătesc aşternutul pe canapea. Vă rog !... Şi se sculă de pe scaun, aproape fericit la gîndul că bătrîna va dormi în locul său.

2

Poftiţi pe aici 1 spuse Natalia şi arătă cu mîna spre uşa deschisă a sufrageriei.

Ieronim intră ultimul. Nici el şi nici bătrîna nu-şi lăsară pardesiile în cuierul de pe hol, fiindcă Natalia nu-i invitase să facă asta. Rămăseseră îmbrăcaţi în ele, ca nişte musafiri în trecere pe acolo. El se opri în uşă, uitîndu-se la cele două femei. Amîndouă, aproape la fel de înalte, stăteau faţă în faţă şi parcă nu ştiau ce să-şi spună. Natalia, înfăşurată într-un halat bleu, croit anume să-i atenueze mărimea pîntecului, cu formele feţei puţin îngroşate, mai greoaie, cu privirea aceea neschimbată, care ii intimidase totdeauna pe Ieronim, părea vădit emoţionată. Dar mai emoţionată era bătrîna. Culoarea neagră a vesmintelor ei

nişteţi, ai unui om intrat într-o casă străină sau într-un muzeu, neobişnuit cu lucrurile văzute în jurul său şi, de aceea, părea stingherit şi temător să nu facă vreo mişcare greşită ori vreun gest ce nu s-ar fi cuvenit. în clipele acelea, cît cele două femei stătură acolo tăcute, nemişcate, Ieronim fu convins că ele nu vor fi în stare să rostească nici un cuvînt şi întîlnirea lor avea să se rezume numai la această privire dintre ele. De aceea fu mirat cînd o auzi pe bătrînă : Da, eu sînt mama lui Matei. Să ştiţi, am venit la dumneavoastră ca şi cum el m-ar fi trimis... Cuvintele ei sunară ca o destăinuire ce uşurează sufletul. Dacă ochii îi mai trădau încă neliniştea, glasul îi era liniştit, încrezător în sine, cum îl au numai oamenii în vîrstă cînd se întîlnesc între ei şi-şi mărturisesc ce le apasă sau le bucură inima. Nu ştiu dacă am făcut bine ori nu, venind aici, mai spuse ea, dar credeţi-mă, n-am putut altfel, a fost una dintre ultimele lui dorinţe. Poate trebuia să nu vin atît de tîrziu, însă am aşteptat să se mai încălzească, la vîrsta mea e greu să călătoreşti pe timp de iarnă...

Abia acum se mişcă şi Natalia, de parcă s-ar fi desprins brusc de cine ştie ce gînd : Vă rog, să mergem în camera mea... şi îi arătă o altă uşă. Apoi, întorcîndu-şi ochii spre Ieronim, adăugă : Dumneata intră la tata, eşti aşteptat...

Pentru un moment, Ieronim nu pricepu şi se uită nedumerit în urma ei. Apoi se trezi şi el repetînd : Dumneata intră la tata... Dumneata !... Adică o cunoştinţă oarecare, venită cu vreo treabă la tatăl ei, îşi mai spuse el. Dar la ce se aşteptase ? Să-i sară de gît, să-l sărute ? Nu, asta nu mai era posibil. Ştia prea bine că totul se terminase între ei şi vinovatul era numai el. Copilul lui Matei întărise această vinovăţie şi-i arăta lui, celui care se privea acum în oglinda de deasupra şemineului, cît de neputincios era. Speriat de propriul său chip, se retrase cu spatele din faţa

oglinzii şi pipăi cu degetele peretele, pe urmă marginea uşii, tăblia ei netedă, pînă ce găsi minerul. Apăsă pe el fără să mai ciocănească.

Bătrînul Argeanu citea într-un fotoliu-balansoar. Se opri din legănat, puse cartea pe măsuţa de lîngă el şi se ridică încet: O, iată şi musafirul care ne-a uitat complet... Ii întinse mîna lui Ieronim, simţind în palmă degetele uscate ale celuilalt, făcu aproape o plecăciune : V-am explicat la telefon, domnule judecător... Nu fiţi supărat pe mine, zău... Credeţi că eu n-am vrut să vin să vă văd ?...

Nu mai cred nimic, dragă, răspunse Argeanu. Dar scoate-ţi pardesiul. De ce nu l-ai lăsat pe hol ?

Am uitat, spuse el, începînd să-şi descheie nasturii. Să mă duc să îl pun acolo ?

Nu, lasă-l aici, spuse Argeanu şi-i arătă un scaun. Să te servesc cu ceva, Ieronim...

Vă rog, se opuse repede el. Nu vă deranjaţi !...

Argeanu aduse totuşi o sticlă de vin, susţinînd că o vizită ca aceea de acum, după atîta absenţă, merită cinstită. Era un vin alb, acrişor, şi Ieronim bău primul pahar cu plăcere, rotindu-şi privirea de jur-împrejur, peste rafturile de cărţi care acopereau pereţii. Ştia că, de la moartea soţiei sale, bătrînul se retrăsese în această încăpere, cîndva bibliotecă, unde îşi adusese patul şi un mare şifonier cu hainele răposatei sale soţii. Oprindu-se cu ochii la dulapul acela, fu gata să-l întrebe dacă în ultima sîmbătă îşi mai periase amintirile, însă bătrînul îl întrebă pe neaşteptate : Şi femeia asta ce doreşte ?

S-o cunoască pe Natalia, atît, răspunse Ieronim.

Nu trebuia să vină, continuă bătrînul. Putea să mai aştepte, după naştere... Natalia n-are voie să fi tulburată acum...

E o femeie cuminte, domnule judecător, spuse Ieronim. Nu aveţi nici o grijă. Mama lui Matei îşi dă mai bine decît noi seama de starea Nataliei. Fiti sigur ca nu o va necăji.

ci dimpotrivă... Femeile se înţeleg între ele mai bine ca bărbaţii, mai ales cînd se află în asemenea situaţii... Este vorba de o dorinţă care trebuia oricum să se împlinească...

Totuşi era mai bine să fi venit mai tîrziu, insistă bătrînul. Nu acum...

Ieronim nu mai ştiu ce să-i spună. O vreme tăcură amîndoi, ca şi cum ar fi vrut să audă ce se petrecea în camera Nataliei. Apoi îl întrebă pe Argeanu dacă putea să fumeze.

Poftește! răspunse cam în silă bătrînul. Ai început să te porţi cu mine ca un străin, Ieronim. Cînd mi-ai mai cerut tu voie să fumezi ?

Nu, nu putea să-i vorbească despre faptul că mai înainte Natalia i se adresase cu dumneata şi asta îl inhibase, îl făcuse să-şi dea seama că pentru ei devenise un străin. I-ar fi povesit din nou, bucuros, cum intrase prima dată în casa lui, că el, de cîte ori venea aici se vedea în salopeta aceea unsuroasă, tuns pe cap pînă la piele, cu ceafa trasă între umeri şi uitîndu-se ca un prost. îi era însă teamă să nu-l plictisească. Şi mai teamă, decît de eventuala plictiseală a lui Argeanu, îi era să nu modifice cine ştie ce din povestea aceea şi bătrînul să bage de seamă. Nu se mai simţea stăpîn pe el. Continuă să tacă o vreme, uitîndu-se fix la papucii din picioarele lui Argeanu. într-un tîrziu, îl auzi : Şi tu ce mai faci ?

însufleţit deodată de ultima întrebare a celuilalt, răspunse : Mai nimic, cum v-am relatat la telefon. O gripă, nişte mici complicaţii la ficat şi la inimă, o deplasare de documentare în cîteva orăşele şi sate... Şi se opri la fel de abrupt cum începuse să vorbească. De ce-l minţea ? se întrebă în gînd. Ce se petrecea cu el, de încurca mereu lucrurile reale cu cele închipuite ? Ca să scape de aceste întrebări, mai ales de ultima, adăugă repede : Dar dumneavoastră... dumneavoastră cum vă simţiţi ?

Bine, bine, răspunse Argeanu. Acum mă scol mai dimi-

Trebuie să o protejez pe Natalia... Fac şi eu ce pot, însă mi se pare că nu-i de ajuns. Mă gîndesc foarte serios să găsesc o femeie în casă... Noi amîndoi, în situaţia dată, nu mai reuşim să ne descurcăm...

Dar nora, fiul dumneavoastră... începu Ieronim şi Argeanu îl opri ridicînd mîna spre el : Ştii prea bine că nu mă pot aştepta la nici un ajutor de la ei... Mihai iar s-a apucat de băut. O recădere mai cumplită decît toate celelalte de pînă acum... Dar şi cu nevastă-sa, recunosc, nu mă prea împac. Nici ea nu prea ţine să ne dea vreun ajutor. A devenit mai suspicioasă, rea... De cîte ori vine pe-aici, şi asta nu se întîmplă prea des, îi simt invidia, răutatea... Aşa sînt mai toate femeile lipsite de copii, pe măsură ce îmbătrînesc îşi pierd chiar şi feminitatea...

Poate aş putea eu, spuse Ieronim. Oricînd, domnule judecător... Numai să-mi spuneţi de ce aveţi nevoie... V-aş face eu piaţa, m-aş duce oriunde m-aţi trimite...

O, nu-i posibil, răspunse bătrînul, parcă gîndindu-se la cu totul altceva decît la eventualul ajutor al lui Ieronim. Ştii şi tu că nu-i posibil... Acum am rezolvat cel puţin problema laptelui şi a pîinii. Vînzătorul de la chioşcul de ţigări şi ziare, din apropiere, îmi este un bun cunoscut, aş putea zice chiar prieten. Omul şi-a pierdut cîndva un picior, poartă o proteză, şi de aceea nu trebuie să stea la coadă... îmi cumpără laptele, pîinea, ce mai crede el că aş avea nevoie şi, cînd mă duc să-mi iau ziarul şi ţigările, găsesc şi alimentele... Sîntem la mare distanţă de piaţă, de magazine... Asta-i situaţia... Pînă la urmă trebuie s-o scoatem la capăt, nu ?... îşi aprinse şi el o ţigară. Soarele, care se pregătea să apună, se strecurase prin perdea şi-i căzuse pe mîini şi pe genunchi. Ieronim nu observase pînă acum sau nu-şi mai aducea aminte să fi văzut atîtea pete cafenii pe mîinile bătrînului. Acesta continuă : Trebuie să recunosc faptul că aştept naşterea copilului ca pe un eveniment cu totul deosebit. care. într-un fel. îmi va

siguranţă viaţa ce-o mai am de trăit... Totdeauna mi-am dorit nepoţi pe lîngă mine... Dar copilul ăsta, care va veni, mă obligă să mă gîndesc altfel la sănătatea mea. Fără tată, va avea nevoie de mine şi, cu cît voi trăi eu mai mult, cu atît va fi mai bine pentru el... Vezi, Ieronim, cum schimbă copiii viaţa celor maturi, a bătrînilor... Tu nu poţi înţelege...

Nu, nu aveţi dreptate, spuse Ieronim nelinişţit de vorbele celuilalt. Ar fi vrut ca mama lui Matei să termine cît mai repede discuţia şi să plece împreună cu ea. îi era teamă ca fostul judecător să nu-l mai întrebe de ce nu se căsătorise cu fiica lui. Un copil, continuă el, înseamnă, cred, o mare stabilitate pentru întreaga familie, o siguranţă, un scop... îmi închipui... Uneori îmi şi imaginez că aş avea şi eu o asemenea familie. Se opri imediat, dîndu-şi seama că tocmai el îl atrăgea acum pe Argeanu spre ceea ce îi era teamă să discute cu acest om.

Cine-i vinovat, Ieronim ? întrebă bătrînul şi el se grăbi să-i răspundă, imaginîndu-şi şi alte întrebări, mult mai grave, ce ar fi putut veni : Eu... domnule judecător... numai eu sînt vinovat... ştiu... Iată că se îndepărta de locul acela din care emana teama. Despre vinovăţia lui putea vorbi oricît, chiar cu plăcere. Nu vreau să mă apăr în nici un fel, domnule judecător, n-am fost... nu sînt, cum spun ţăranii, cîinele care latră din spatele porţii, să nu-l poţi prinde... Nu... Cum să vă explic ? Vinovăţia mea e ceva venit de la sine, aşa cum respir, cum simt foamea... în nici o împrejurare nu am dorit să fiu cel vinovat, deşi mereu am ieşit aşa... Tot trăind sentimentul ăsta, m-am obişnuit cu el, a devenit chiar un fel de fericire a mea...

Exagerezi, spuse Argeanu turnînd din nou vin în pahare. Aici e greşeala ta, în exagerări... Bău puţin şi îl îndemnă şi pe Ieronim să bea. Să fiu sincer cu tine, tu ţi-ai format singur un fel de complex nenorocit din care nu mai poţi ieşi... Eşti ca un om sănătos, care, dorind s-o facă pe

urmă nu mai poate scăpa de ele, e chiar nebun... Eu nu ţi-am mărturisit niciodată... Şi te rog să nu iei ca un reproş mărturisirea mea, Ieronim... Felul cum te-ai comportat cu Natalia m-a îndurerat de multe ori. Nu m-am amestecat între voi, ştii prea bine, însă n-am putut privi indiferent. I-ai încurcat viaţa... Repet, n-o lua ca un reproş, nici n-ar mai avea rost acum...

Va cred, domnule judecător, spuse Ieronim. Eu însumi am fost... sînt îndurerat pentru durerea dumneavoastră, provocată de mine. Se opri trăgîndu-şi răsuflarea. Ce argumente i-ar mai fi putut aduce bătrînului ? gîndi el disperat. De ce poveste ar mai fi fost posibil să se mai agaţe, să-l îndepărteze de relaţiile lui cu Natalia ?... Nu, nici o poveste. Acum n-ar fi în stare să ţină măsura, ar ascunde unele lucruri, le-ar înfrumuseţa pe altele... Nu, nu mai voia să-l mintă. Continuă : Aţi reuşit să mă cunoaşteţi destul de bine, nu ?... Să vă daţi seama cu ce om aveţi de-a face. Nu cred, domnule judecător, că, atunci cînd m-aţi închipuit ca soţ al Nataliei, al acestei femei atît de neobişnuite, n-aţi avut chiar dumneavoastră destule îndoieli în privinţa mea... Şi îndoielile acelea sînt justificate, sînt adevăruri... Eu însumi mă consider un handicapat, deşi nu-i aşa, mă vedeţi întreg... Sînt ca o vietate scoasă din mediul ei şi aruncată într-un alt loc, în care celelalte vietăţi se mişcă, respiră altfel... Prin însăşi fiinţa mea... sigur, şi datorită împrejurărilor exterioare mie... am devenit un om închis în mine, veşnic nemulţumit de propria persoană... numai de ea... dacă vreţi, şi îmi dau perfect seama de ceea ce spun, sînt un ins asocial, dar nu în sensul rău, în sensul cel mai rău al **aces**tui cuvînt... Pentru că eu vreau binele tuturor, sînt incapabil să-mi lovesc chiar duşmanii. De altfel ştiţi, nici măcar nu mă apăr în faţa lor... Da, domnule judecător, aş fi putut fi altceva. Însă pentru asta mi-ar fi trebuit forţă, iar eu sînt

Liniştește-te, Ieronim, îl opri într-un tîrziu Argeanu. Nimeni nu-ţi reproşează nimic. Cel puţin eu, Natalia...

Ştiu, vă înţeleg, mai spuse el. Poate că tocmai din cauza asta, că nu-mi reproşaţi nimic, n-am îndrăznit să vă mai deranjez cu vizitele mele...

Lasă, Iasă... îl opri iar Argeanu cu evidentă silă. Nu te mai justifica atîta. Sîntem prieteni, rămînem prieteni ...

Dar Ieronim nu reuşi să se liniştească. Simţi ultimele cuvinte ale lui Argeanu rostite aşa, ca să pună capăt discuţiei. îl ascultă apoi, cît bătrînul îi vorbi despre cartea pe care o citea, chinuit de acelaşi gînd, al vinovăţiei lui faţă de ei. Abia cînd celălalt tăcu, îşi aduse aminte de Dugan. Cu el trebuia să înceapă. Cum de uitase ? Spuse : Ştiţi, Eugen Dugan a înnebunit...

Nu cred, răspunse bătrînul. Oameni ca Dugan nu înnebunesc niciodată.

Şi, totuşi, e adevărat, continuă Ieronim oarecum bucuros că putea discuta despre ceva atît de departe de el. Am auzit întîmplător de Ia cineva şi m-am dus la spitalul de psihiatrie, unde este internat. Mi-a fost, totuşi, coleg, am mîncat aceeaşi ciorbă de cantină, am respirat acelaşi aer în sălile de seminarii... în sfîrşit, aşa trebuia... Nu m-a recunoscut. M-a luat drept unul dintre şefii lui şi a început să mă înjure ... Mi-a povestit medicul lui de salon... Totul s-a declanşat într-un bar... Dugan a intrat, a cerut un pahar de vodcă, s-a aşezat pe scaun ca toţi oamenii întregi la minte şi, aşteptînd să fie servit, a început să vocifereze de ce barmanul se mişca încet. Aşa i s-a părut lui. Probabil că şi barmanul i-a replicat necuviincios, şi atunci a sărit la el cu pumnii. A spart sticle, pahare, i-a rănit pe cîţiva care au încercat să-l imobilizeze, apoi a venit miliţia... Miliţia a anunţat spitalul şi aşa a ajuns acolo... E fără scăpare. Cel puţin aşa diagnostica medicul cu care am stat de vorbă ... Ce ziceţi ?

Argeanu nu-i răspunse şi Ieronim îşi ridică privirea spre el. în ochii lui miraţi, uluiţi, nu se mai citea decît o mare satisfacţie. Parcă i-ar fi spus : Vezi, Ieronim, pînă la urmă nimic nu rămîne nerecompensat de viaţă... Dar pe el asta îl întristă. Nu bănuise în Argeanu un om răzbunător şi, iată-l, era şi bătrînul ca toţi ceilalţi... El, Ieronim-Masaru, nu simţea decît compasiune pentru Dugan, suferinţele oricăror fiinţe umane erau şi ale lui... Dar cum să-î mai vorbească acum bătrînului despre toate acestea ? Ar fi vrut, totuşi, să-l mai întrebe dacă se mai întîlnise cu fostul său ginere, însă Natalia deschisese deja uşa... O auzi spunînd : Ieronim, mama lui Matei te aşteaptă...

îşi îmbrăcă în grabă paltonul, îi strînsese mîna lui Argeanu şi ieşi din sufragerie. Bătrînă, în picioare lîngă fereastră, aştepta liniştită. Lumina blîndă a apusului de soare dădea chipului ei o împăcare adîncă, senină. Părea că uitase de toate suferinţele, chiar şi de sine. Ieronim îşi aminti deodată de maică-sa, de privirea sa, asemănătoare cu cele ale sfinţilor de pe pereţii bisericii de unde sicriul lui Matei pornise spre groapă, şi simţi în el o mare uşurare. Se aplecă spre mîna Nataliei, închipuindu-şi că sărută mîna propriei sale mame — o mînă care, după părerea lui, ţinea în palmai ei întreaga lume...

3

Doctoriţa se aplecă asupra ei. Nu avea de gînd s-o trezească, însă Natalia, simţindu-i apropierea de pat, deschise ochii.

Te-am trezit ? spuse doctoriţa, şi ea clătină din cap în. semn că nu. Pentru cîteva clipe, faţa ei i se păru Nataliei necunoscută şi atît de lăţită, încît ar fi putut să-i numere porii. Cînd doctoriţa se retrase, chipul ei se alungi din nou, cu obraji.i putin supti, cu buzele subtiri si nasul as

cuţit. Era fosta sa colegă de facultate. Aceasta o întrebă : Cum te simţi ?

Bine, răspunse Natalia şi surise.

Va fi şi mai bine, o asigură ea. Nici o grijă, dragă, eşti pe mîinile noastre. Rîdea. Şi rîsul ei era de încurajare. Cel puţin aşa îl simţea Natalia. Ea nu fusese niciodată apropiată de această femeie, însă o stima pentru seriozitatea cu care îşi făcea meseria şi mai ales pentru ambiţia ei. Era aproape urîtă. Avea în înfăţişarea ei ceva mai mult bărbătesc decît de femeie. Şi, totuşi, fosta ei colegă •se realizase în viaţă mai mult ca ea. Născuse trei copii, îşi luase un doctorat şi ajunsese şefă de lucrări. Ce-şi mai putea dori ? De multe ori o întîlnise pe stradă sau în parcuri, împreună cu soţul, inginer la o fabrică, înconjurată de copiii lor, şi, de fiecare dată, făcuse comparaţie •cu soarta ei. Privind-o, se gîndea şi acum cu ce greşise ea în .faţa vieţii de trebuia să fie numai o suferinţă...

Profesorul a rămas tot la părerea lui, mai spuse doctoriţa. Dar tu hotărăşti. Eu îţi repet, nu cred că se impune deloc o naştere prin cezariană.

Aştept, răspunse Natalia şi surîse din nou.

Am înţeles, răspunse cealaltă. Bravo !... Mă bucur pentru tine... Am venit să te întreb dacă ai nevoie de ceva.

Nu, mulţumesc, eşti foarte drăguţă, spuse Natalia. Am tot ce îmi trebuie.

Atunci te las, mai spuse doctoriţa... Deocamdată... ŞI se aplecă din nou asupra ei, mîngîindu-i uşor fruntea.

Odată cu plecarea doctoriţei dispăruse şi întrebarea aceea, •care începuse să nu-i dea pace. Dincolo de geam, pe glaful ferestrei, se aşezase o vrabie şi privea fix spre ea cu ochii ei mici ca nişte mărgele aurii. Ce ar fi să deschidă fereastra şi să pună acolo firimituri ?... Nu, s-ar fi putut întîmplă ■să observe profesorul şi le-ar fi muştruluit pe nedrept pe infirmiere. îl ştia bine ce maniac era în privinţa curăţeniei ... Da, trebuia să aştepte... închise ochii şi i se

Matei se aşezase pe marginea patului. Cît ? o întrebă el. O zi, două, trei, îi răspunse ea. Asta nu mai are nici o importanţă, dragul meu. Important este ca totul să decurgă normal... îţi este frică, aşa-i ? mai întrebă el. Puţin, Matei, răspunse ea. Cărei femei nu i-ar fi acum frică ?... Da, spuse el, teama şi durerea însoţesc toate naşterile, Natalia... Pe urmă vin alte temeri şi alte dureri... Nu mă întreb dacă va fi fată sau băiat... Oricum, el va fi al nostru... Un copil care se naşte la un sfîrşit de secol şi care îşi va trăi viaţa în cel ce vine... Şi asta nu pot s-o ocolesc să nu mă întreb ce-i va fi lui dat... Secolul nostru intră în istorie cu cea mai mare povară, una fără precedent — povara a zecilor de milioane de oameni ucişi în numele fericirii celor ce, întîmplător, au rămas în viaţă... Şi a rachetelor nucleare, şi a terorismului... O, Matei, îl opri ea. Parcă ai fi Ieronim, parcă te-ai fi molipsit de bolile lui... Nu, Natalia, orice om trăieşte spaimele lui Ieronim.. Şi noi, cu toţii... Trecutul este aşa cum îl ştim, prezentul îl vedem cum este, dar viitorul ?... Să încerci să răspunzi ar fi ca şi cum te-ai urca pe un munte şi, ajuns în vîrful lui, ai vrea să vezi ce flori cresc pe celălalt munte, care urmează, dar care-i înecat în ceaţă... Nu fi supărată pe Ieronim. Nu ţi-a spus el, în faţa mamei mele, că lumea se sprijină pe palmele voastre, că e purtată pe braţele voastre, ale femeilor ?... Dar a stricat totul apoi, Matei, îi replică ea. M-a îndemnat doar atît, să fiu la înălţimea disperării... Noroc de mama ta... Să lăsăm disperările altora, a zis ea, şi noi să ne vedem de viaţa noastră, că e singura, alta nu ne mai este dată... Mama ta are dreptate, Matei, aşa-i ?... Deschise ochii. Matei dispăruse. Zburase şi vrabia de la fereastră. Nu, aici nu mirosea a iod, îşi mai spuse ea. Şi, totuşi, imaginea aceea de care ar fi vrut să scape îşi făcuse repede loc în mintea ei. Se văzu întinsă pe masa de operaţie, cu picioarele desfăcute, badijonate cu iod, auzi exact ca atunci plescăitura din recipientul alb, de tabla

smălţuită, şi se ridică speriată din pat... Da, trebuia să se mişte, să deschidă fereastra şi să se învîrtească apoi prin cameră, să se plimbe pînă la oboseală... Aşezată pe marginea patului, îşi băgă picioarele în papuci. O, ce uşor ar fi fost totul, dacă ar fi trăit Matei! Nu-şi mai putu opri geamătul. Dacă el ar fi fost cu adevărat acum lîngă ea, n-ar mai fi simţit nici o teamă, ar fi născut ca orice femeie... Se ridică să deschidă fereastra, dar, după primul pas, faţa i se zbîrci de durere. îşi cuprinse pîntecul cu amîndouă mîinile şi se întinse la pat. Mai avu încă putere să se întindă cu faţa în sus şi să nimerească butonul soneriei.

Cînd infirmiera deschise uşa, o găsi cu mîinile încleştate de ramele patului şi cu gura plină de batiste. Strîngea din mîini, strîngea din dinţi, întregul ei trup era acum un arc de durere. Ca toate trupurile născătoare de viaţă, Natalia năştea ca orice femeie...

Apărut 1985. Format 54X84/16. Coli tipo 22
Bun de tipar la 30.X.1985
Editura Junimea, str. Gheorghi Dimitrov nr. 1
IA$I — ROMANIA

Redactor : DOINA FLOREA-CIORNEI
Tehnoredactor : MIMAI BUJDEI

Tiparul executat sub cd. 152
la întreprinderea poligrafică
Iaşi